Makó Ágnes

Sorsjegy

Elfelejtkeztem a kaparós sorsjegyről,
most találtam meg a táskám
rejtett kis rekeszében,
a müzliszeletes papír
és két hűségkártya között.
Azt írja, lejárati dátum.
Mi van ma?
Tegnapig lehetett volna beváltani.
Erről lecsúsztam.
Minden lehetséges
megnyert és nem nyert nyereményem
ott marad
a megfogalmazhatatlan,
beláthatatlan őskáoszban.
Hurcolom magammal
még egy darabig,
nézegetem,
de a dátum múlt marad.
Azért is lekaparom,
kaparom, kaparom,
itt van,
NEM NYERT.
Minden rendben,
kidobom,
fellélegzek.

Remix

(tegyél be hozzá régi zenét)

ismerős ez a dal
tizenhat éves koromból
amikor még bármi lehetett volna
most újra megszédülök a felém zúduló
végtelen lehetőségfolyamtól

torokszorítóan elcsépelt nosztalgia
de azonnal kirobban belőle
az akkori energia

ha felnyomjuk a hangerőt
meg nem történtté válik
néhány évtized
már nem számít
mennyi fér bele az időbe
mert körkörös az idő

ki kellene pucolni a lefolyót
mielőtt végképp eldugul
aztán főzni valamit
a maradék rizshez
a melót leadni holnapig
boltba menni
vagy csak
hanyatt fekve
csukott szemmel
órákig beszélgetni
és máris eltelt huszonöt év
jöhet a következő huszonöt

mennyi leütött karakter fér az időbe
életközepi válságok pörögnek
remixek jönnek
ugyanazt a dalt halljuk
a kilencvenes évek
csak ott és akkor jó
naiv próbálkozásait
amikre a kétezres évek minden éve
kihoz egy-egy remixet

meg lehet élni belőle
csak jó dalt kell választani
és újra és újra és újrakeverni
új hangzásvilág kell
nem az a lepattant régi
zúzzon a 2023-as, 2024-es, 2045-ös verzió
ez már nem ugyanaz a hangstúdió

minden évtizedhez
hozzáidomul a dal
kihúz a szerelmi bánatból
vizsgastresszből
állásinterjús gyomorgörcsből
szülői értekezletből
temetésre készülődésből
végtelen ciklusból
visszarepít oda
ahol még bármi lehetett volna

életünk végéig ugyanazt hallgatjuk
az utolsó hang, amit felfogunk
(hé, öreg, hallja?)
megszűnő hallásunkkal
végtelen lehetőségeinket sugallja

Zámbó Tamás

Magasház

Föl is dughatod magadnak, ezt én akkor sem tervezem meg, nem írom alá, ezt így nem szabad megcsinálni. És nem csak azért, mert ez a hat szint ellentétes a beépítésére vonatkozó előírásokkal, hanem egyenesen veszélyesnek látom statikailag, amit kérnek. A szomszéd épületek mind megsüllyedhetnek. Nincs az az építési hatóság, amelyik ezt így engedélyezné, akárki is a beruházó!

Már egy órája gyűrték egymást a tárgyalóban. Egy ideig Kele higgadtan próbált érvelni, de Atti kezdettől ugyanazt hajtogatta, mintha egy nehéz felfogású gyerekbe sulykolná a lecke: értse már meg, kell nekik ez a meló, különben rövid időn belül padlóra kerül a cég. Igenis félre kell tennie a magasröptű szakmai és a morális nyafogásait, ha másért nem, legalább azért, mert csak itt az irodában egy tucat ember megélhetéséről kell gondoskodni, és egy sor alvállalkozójuk is számít rájuk. Érzékelve, hogy Atti meg sem akarja hallani az indokait, Kelénél elszakadt a cérna, a székről felpattanva vágta Atti elé a pályázati kiírás dossziéját.

Atti hosszan hallgatott.

Unokatestvérek voltak, de a barátságuk akkor kezdődött, amikor Attiék visszaköltöztek a nagyapa falujába, Keléék utcájába. Egyszerre kezdték a *scoala primarát* is. Időnként súlyos pofonokat és rúgásokat kapva kellett megvédenie Kelét, akit néhány srác az osztályból kipécézett magának, talán a mulyaságnak elkönyvelt csöndessége és jószívűsége miatt. Aztán padtársak lettek a városi líceumban, sőt együtt kezdték a Babes-Bolyait is, Atti a gazdálkodási, Kele az építőmérnöki kart. Az egyetemen az a lány is a közös barátjuk volt csak eleinte, akibe aztán mindketten beleszerettek. Egy ideig Elena sem tudta eldönteni, hogy kettőjük közül melyik lesz az igazi, végül Kele felé húzott a szíve, úgy érezte, hogy Atti túlságosan is magabiztos, és bármi áron keresztülviszi, amit akar, még ha ezzel sebeket is ejt másokon. Atti tudomásul vette a lány döntését, Kelére sem tudott haragudni, elvállalta az esküvői tanúságot is.

Márpedig a cég sorsa az elsődleges, gyűrte le magában a fortyogó indulatait Atti. És jó, akkor *touché*, gondolta, mint amikor egymás ellen vívtak az egyetemi csapatban. Metsző higgadtsággal szúrta oda Kelének:

– Ugyanolyan naiv kis hülye vagy, mint amilyen gyermekkorunkban is voltál! Vedd már észre, milyen világban élünk! És, csak hogy tudd, a prefektúrán rég a hatóság fiókjában vannak azok az anyagok, amelyeket az önkormányzat hamarosan meg fog szavazni, hogy minden passzoljon a módosított beépítési szabályokhoz.

Fölényesen és magabiztosan mondta, Kele pedig tudta, hogy soha nem blöfföl.

– Ne, ne, ilyen a világon nincsen, apám! – hebegte elkerekedett szemekkel.

– Márpedig az van, Kelém – folytatta az oktatást Atti –, hogy itt nem akárki, hanem „a Valaki" az építtető. Ez ugyan ebből nem látszik – bökött rá az eléje dobott dossziéra –, sőt még a cégregiszterből sem, de elhiheted.

– Atti! – próbálta Kele ismét nyugodt tónusban, hiszen sokat köszönhet a barátjának, és az elmúlt időben még mindig sikerült dűlőre jutniuk a munkával kapcsolatos vitáikban. – Harminc éve vagyunk barátok, vagy... de ezt hagyjuk is. Tíz éve együtt alapítottuk ezt a céget. A semmiből növesztettük fel egy elismert, közepes vállalkozássá. Értem, hogy az utóbbi években a járvány, meg a gazdasági helyzet, meg sok minden rombolta a lehetőségeinket, de azt neked is látnod kell, hogy ez a projekt mennyire gáz. Minden építész, akinek adunk a véleményére, rajtunk fogja köszörülni a nyelvét.

Most Atti is visszatért a normális hangnemre. Mert persze tudta, hogy Kelének igaza van, és szüksége is volt rá, hiszen a szerkezeti-statikai terveket csak ő tudta elkészíteni a cégnél.

– Igazad van, bizony, minden tervező és építő cég fújni fog ránk, amelyik szintén szeretné, de nem fogja elnyerni ennek a beruházásnak a lehetőségét.

– Mert aztán te már azt is tudod, ki lesz a nyertes!

Nem szólalt meg Atti, de a hallgatása is megadta a választ.

– Így meg aztán főleg nem játszom! – jelentette ki eltökélten Kele.

– Nem is kell, ez az én dolgom, te csak tervezz, barátom! – reagált Atti, és békítő hangsúllyal folytatta. – Bármit is gondolsz rólam, nem vagyok annyira hozzá nem értő. Látom, mennyire nem illik ez a ház a környezetébe. Csak én azt is látom, ez a dolgom, hogy mekkora összeg van ennek a kiírásnak az alján. Ez megalapozhatná a jövőnket, és újra megindulhatna a szekerünk, mert az igencsak beragadt a kátyúba.

Kele lázasan átpörgette a kiírást, majd az egyik oldalnál megállt, Atti felé fordította.

– Azt lehet, hogy megalapozná! De nézd, az alapozási technológia, amit itt kérnek, pontosan azt eredményezné, amit mondtam. A környező épületek megsüllyednének és repedeznének. Az nem érdekli „a Valakit", ugye? Egy egészen más és horrorisztikusan drágább alapozás lenne csak biztonságos.

– Jó, Kelém, figyelj! A megrendelő egy meglehetősen szép uniós támogatást fog elnyerni, abból nekünk is jócskán fog csorogni. Azt meg én is tudom, minden beépítésnél lehetnek olyan következmények, amiért te most aggodalmaskodsz. De azok nem fognak azonnal jelentkezni. Majd akkor lesznek perek, majd aztán egyszer kell valamit fizetni, de addigra az a cég már rég nem fog létezni.

– De mi fogunk, baszod! – ordította most már Kele. – Mikor lettél te ilyen? Megbeszéltük az elején, hogy ez a cég a szakmai tisztesség szabályai szerint fog működni. Két éve építészeti díjat kaptunk a városi uszodáért... Most meg pályázni akarsz a presztízsünk lerombolására?

Atti becsukta a dossziét, a barátjára nézve szenvtelenül közölte:

– Most az uszodaprojektbe nem mennék bele, ezt pedig akkor megtervezi és aláírja más.

– Na, az még neked sem fog menni! – horkant fel Kele. – Taggyűlést hívok össze, Elenával le fogunk szavazni, még ha az elvált feleséged melléd is áll, nem tudsz többségi döntést hozni!

Atti fölnevetett. Bár nem így és nem most akarta, de tudta, muszáj lesz bevinnie az utolsó találatot is.

– Elena mellettem fog szavazni. Elege lett az élhetetlenségedből, megszokta a jómódot, mert azt könnyű. Élvezi, hogy a gyereketeknek eddig mindent megadhatott, szereti a kis BMW-jét... és hát... azt hiszem, engem is. Az idő kiforogta, hogy rosszul döntött. El fogod így veszíteni.

Kele a székébe roskadt a bizonyosság súlya alatt, bár a sejtés mostanában néha megérintette. Megtörten mondta:

– A nevemet akkor sem adom ehhez!

– A nevedet?! – legyintett Atti. – Ugyan kit fog az érdekelni, ha nem te írod alá a tervet, Kelemen? Az éppen elég lesz nekünk, ha a jó nevű Kelemen Építőmíves s.r.o. lesz a pályázó a „DÉVAI MAGASHÁZ" kiírásra – állt fel az asztaltól, és szó nélkül elindult kifele.

Amint becsukta az ajtót, Kele a feleségét hívta.

– Megvolt, Elena. Bocsáss meg, hogy nem hittem neked, minden úgy van, ahogy mondtad... Persze, kezdjen csak bele nyertesként! A vívásban is sokszor megszorongatott... Az. Jól emlékszel: védés, visszatámadás... Nagy botrány és felzúdulás kell, hogy még az „a Valaki" is szükségét lássa visszavenni legalább két szintet.

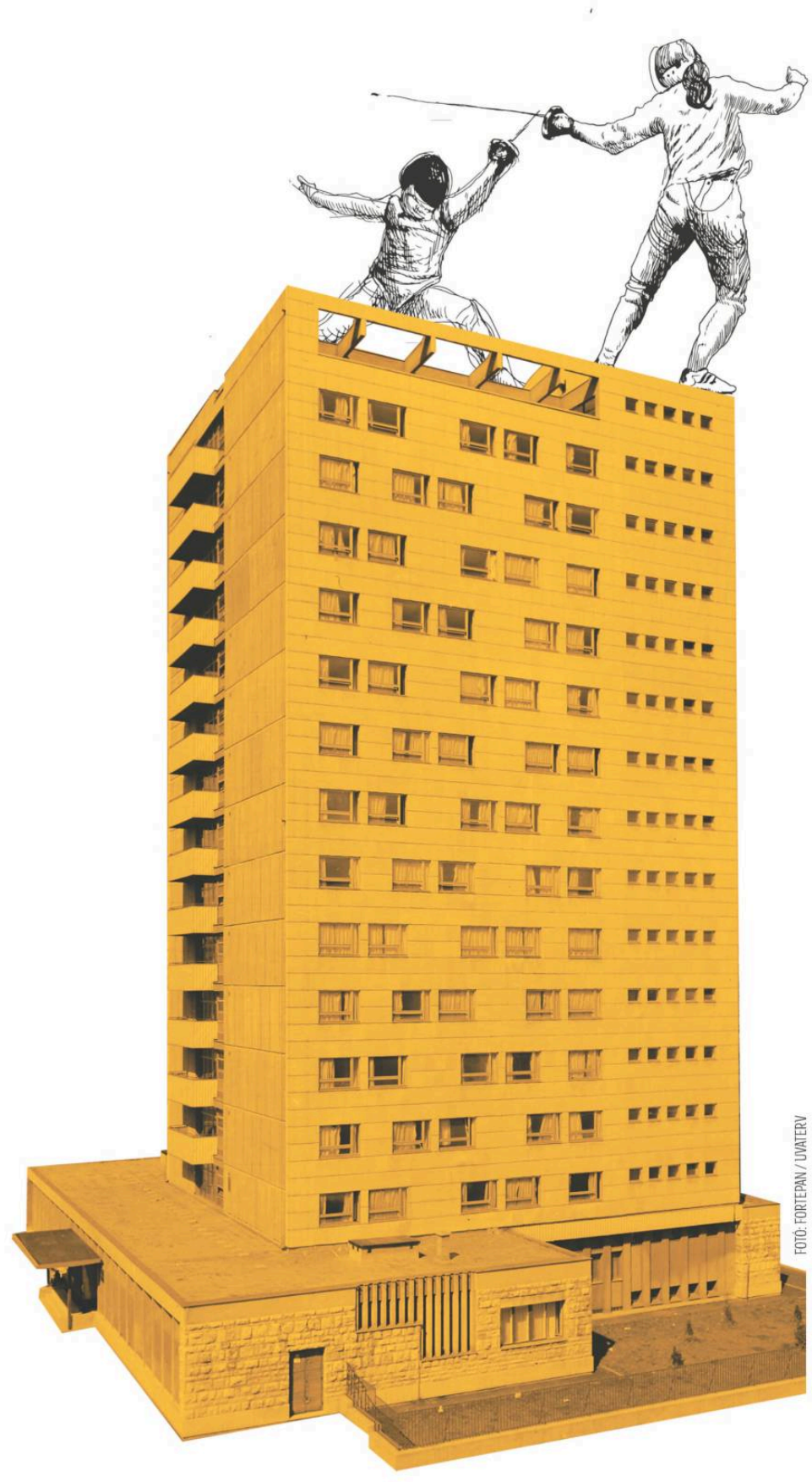

FOTÓ: FORTEPAN / UVATERV

FOTÓ: FORTEPAN/GULYÁS ZSUZSA

Somogyi Tibor

Párbaj

Rudi először volt párbajon. Nem mintha nem tudta volna, mi ennek az elég népszerű látványosságnak a lényege, de eddig valahogy nem érdekelte, minden idejét azzal töltötte, hogy megszerezze az infobölcsész-diplomáját.

Most Martin cimborája rábeszélte, hogy csapjanak egy görbe estét, és az egyik párbajterembe is benéztek. A beugró nem volt olcsó, de Martin biztosította, hogy izgalmas élményben lesz része. Azért is mondott igent, mert túlságosan egy bizonyos hölgyön járt az esze, akinek videofonozására várt órák óta, de hiába. A kis készülék meg se rezdült. Minden, amit szeretek, drága, egészségtelen vagy nem válaszol, gondolta.

Miután kiállták a hosszú sort, a kőmosolyú biztonsági megmotozta őket, majd a fal melletti kis rekeszekre mutatott: – Videofonjaikat oda rakják...

Egy hosszú, kék falú folyóson indultak el. Újabb csomópont, egy szelídebb arcú biztonságival.

– Melyik terembe mennek?

– Miből lehet választani? – kérdezte Rudi

– Nézzék meg a párbajfonon – mutatott a kis érintőképernyőkre a biztonsági, de Martin már húzta is oda az egyik szabad géphez.

– Na, nézzük csak! – nyomkodta a kijelzőt. A piros teremben egy harmincas pár öt év együttélés után, nézd meg az arcukat is, meg hogy mik az okaik... á, ez nem lesz jó, szerintem még az is lehet, hogy kibékülnek. Múltkor voltam egy ilyenen, öt perc után feladták, persze sokan vissza is kérték a pénzüket. Nyugdíjasok 52 év után... esetleg, de ez meg nem túl izgalmas, de néha jókat lehet nevetni.

– Nevetni?

– Jaja, ahogy kirepülnek a protkóik, meg ahogy tápászkodnak! Nézzük tovább! Ezek profi verekedők, ezt elsőre nem javaslom.

– Profi?

– Tudod, vannak, akik csak életükben egyszer-kétszer párbajoznak, akik kényszerből vállalják, meg akik versenyszerűen csinálják, a pénzért, de sok esetben a hírnév és másik nem elleni gyűlölet is hajtja őket. Úúúú, ma párbajozik Feminem is.

– Feminem?

– Nagyon menő párbajnok. Radikális feminista, ugyanakkor nagy show-kat csinál.

– Inkább az amatőröket nézném.

– Van ma két meleg páros is, viszont a türkiz teremben 4-től lesz egy érdekesnek tűnő. 15 év házasság, egy gyerek, dzsip és egy háromszobás lakás. Aszongya: Kölcsönösen megromlott kapcsolat. Ebből még bármi lehet. Siessünk, mert már mindjárt négy!

– A türkiz terembe megyünk! – mondta Martin a biztonságinak, aki beírt valamit az előtte álló gépbe, majd odavetette. – A/12-es és 13-as szék! Sajnos már csak a koedukált szektorban van hely. A bejáratnál lehet fogadni.

– Én nem fogadnék – mondta Rudi.

– Illik – suttogta Martin. – Tegyél egy húszast a nőre, én is annyit teszek a férfira. De csak végső győzelemre, részeredményre most ne.

Mentek tovább, majd a türkiz ajtón lepecsételtették jegyeiket, fogadtak, vettek kolbászos popcornt, és helyet foglaltak. Négy órára zsúfolásig megtelt a terem. Az első sorokban a kemény férfi- és női mag, a Mars, illetve a Vénusz jelével ellátott zászlókat lobogtattak. Szektoraik természetesen elkülönítve. A pólóikon olyan feliratok voltak olvashatók, mint a „Minden férfi disznó – amelyik nem, az meg kinek kell", illetve ennek párja: „Minden nő kurva – és még kurva drágák is". Ezek még a humorosabb verziók voltak, a többség megelégedett ennél primitívebb jelszavakkal.

Belépett egy magas nő és egy fejjel alacsonyabb, zselézett hajú férfi, kezükben mikrofon. Vártak, hogy a gép kisorsolja, melyikük kezdi a konferálást.

– Női versenyzőnk – kiabálta a nő – 42 éves, rengeteget szenvedett megtört lélek, akit férje sose értett meg, mert a munka fontosabb volt neki, mint a család. Tamaraaaaa!

Bejött egy türkiz mezbe öltöztetett rövid, szőke hajú nő.

A férfi műsorvezető vette át a szót.

– Férfi versenyzőnk – búgta a műsorvezető – 50 éves, agyonhajszolt kisember. Akit felesége folyton gyötört, és egy szlovén fritőzgyárossal csalt. Bééétaaaa!

Bejött egy türkiz mezes, teljesen ősz, vékony, de inas férfi.

– Elnézést, nem Béta, hanem Béla.

A műsorvezető rá se hederített.

– Itt vagytok, ti, férfiak?

– Igeeeen! – zúgták a férfiak.

– Nem hallom!

– Igeeeen!

– Zúgjál már te is, baszd meg! – bökte oldalba Rudit Martin.

A magas nő penderült elő.

– Itt vagytok, nők?

– Miiindd! – zúgta a női kar.

– Remek! Én Amanda vagyok, és ezt a párbajt Brájennel ketten vezényeljük le. – A párbajozókhoz fordult. – A párbaj, mint tudjátok, mehet első jajig, elsősegélyszintig vagy halálig. A bíró Gabi lesz.

Megszólaltak a fanfárok, és egy ezüst parókás, sminkelt arcú szakállas ember lépett be öltönyben és tűsarkúban.

– A bírók általában transzneműek, transzvesztiták vagy hermafroditák – súgta Martin –, kivéve az azonos neműek párbaján.

– Ez melyik?

– Fogalmam sincs.

Brájen vette át a szót: – Gabi közjegyző jelenlétében már elmondatta a párbajesküt a váló párral, és aláíratta velük az ilyenkor szükséges papírokat. Kezdődhet az első menet!

Gabi megütötte a feje fölötti gongot.

Amanda és Brájen egy-egy mikrofont adott a párnak, akik egymással szemben, a porond két végén foglaltak helyet.

– Kezdődjön a szópárbaj!

Béla szólalt meg először.

– Nem is értem. Miért adtad be a válópert?

– Mert arra, hogy te lépj, arra várhattam!

– Mert te mindig csak elvártál mindent.

– De én meg adtam mindent, amit nem is vártál. Te mit adtál? Csak a munka.

– Abból lett a házunk, a dzsip, a megélhetés.

– Mindig ezzel takarózol. De nekünk mi jutott? A fiadnak? Alig látott.

– Téged se sokat.

– Mert így se kerestél eleget.

– Mert te mindig...!

– Mert te soha...!

– És ez ok, hogy megcsalj?

– Ljosa olyat adott, amit te nem tudtál. Kalandot, romantikát, szeretetet. Miközben te arra a kis ribancra költötted a pénzt, és még te beszélsz arról, hogy mindent megadtál nekünk? Megvannak a számlák, azt hiszed, nem tudom? Meg a csetbeszélgetésetek!

A veszekedés kezdett elfajulni, és egyértelműen Tamara irányította.

– Vegyél még popcornt! – súgta Martin.

Egy idő után kiabálni kezdtek, de ekkor már olyan szinten, hogy nem lehetett követni, min vitatkoznak. – Mert a befőtt fontosabb volt! – kiabálta Béla.

– Kétszer is rád pislogtam, de hiába! – visította Tamara.

Hirtelen Béla földhöz vágta magát. – Hagyd már abba, hagyd már abba! Kussoljáááál! – De Tamara csak annál jobban mondta.

Gabi a gongra ütött.

– Hölgyeim és uraim – kiabálta Amanda –, a szópárbaj eldöntötte, hogy a dzsip Tamaráé lesz.

Most két perc szünet.

A szünetben a versenyzők ittak egy kis vizet, kifújták magukat, Martin pedig vett még egy adag popcornt.

– Második menet! – kiáltotta Brájen. – A tét a gyermekelhelyezés!

Nagyon komikusnak is hathatott volna, ahogy a két fél egymást szidalmazva kergeti egymást, miközben a tömeg azt skandálja, hogy „Kapd el a mocskot!", de Rudi valahogy mégse érezte annak. A helyiségben valami émelyítően undorító szag kezdett terjengeni. Talán a gyűlöleté, talán a félelemé, de a legvalószínűbb, hogy az odaégett kolbászos popcorné.

Tamara utolérte Bélát, a hátára ugrott, az próbálta lerángatni, majd csiklandozni kezdték egymást.

„KAPDELAMOCSKOTKAPDELAMOCSKOTKAPDELAMOCSKOT!" – zúgta a vegyes kar. Hosszas birkózásba kezdtek. Béla felordított, mikor Tamara nyakon harapta. Spriccelni kezdett nyakából a vér. Béla odaszorította a kezét, és elengedte Tamarát. Térden állva szorította a nyakát. Tamara ekkor teljes erőből ágyékon rúgta. Béla megint üvöltött és eldőlt, véres baljával nyakát, jobbjával az ágyékát szorította, és úgy üvöltött, hogy Rudi nem hitte, hogy kiadhat ember ekkora decibelt. Tamara ekkor lehajolt, bűnbánattal az arcán megsimogatta férje izzadt homlokát, majd tenyerébe vette szenvedő fejét, és egy erőteljes mozdulat...

Tapsvihar a nézőtéren.

– Jézus, kinyomta a szemét, kinyomta a szemét – hebegte Rudi. – Kifolyt a szeme!

– Megesik – bólogatott ropogtatva Martin – Kérsz popcornt?

Megszólalt a gong.

Két fehér ruhás nő szaladt oda Bélához.

– Hölgyeim és uraim! – mondta Brájen. – A második menet eldöntötte, hogy a 12 éves Szebasztián nevű kisfiuk Tamaránál kerül elhelyezésre. Láthatásról (nagy nevetés a nézőtéren) később döntünk. Nos, integetnek a doktorok, hogy Béla folytatja. Tíz perc szünetet tartunk, amíg Béla elsősegélyét befejezik.

Rudi csak kábán ült szünetben.

– Ennyire sokkolt? – kérdezte Martin. – Szerintem még simán meg lehet menteni a látását. Amúgy ez nem is volt annyira durva párbaj eddig. A múltkor például...

Rudi nem bírt odafigyelni, csak annyit észlelt, hogy Martin folyamatosan beszél.

Letelt a szünet.

Megkezdődött a harmadik menet.

Béla bal szemén szemtakaró, nyaka jobb oldalán kötés, és fájdalmasan sántított, Amanda pedig mintha leeresztett volna.

– Kemény nő – suttogta Martin –, a nyomi öregnek vége.

Tamara lendült és karmolt. Vérbe borult Béla arca. Ekkor elkapta a nő karját. Dermesztő roppanás hallatszott, majd még egy. Béla mint a ropit törte el Tamara jobb karját, egymás után vagy három helyen.

Tapsvihar a nézőtéren.

Tamara üvöltött. Béla ököllel támadt. Tamara hanyatt esett. A száját elöntötte a vér. Felült, és kiköpte pár fogát.

Ujjongás. A női szektorban pfujolás.

Tamara olyan szerencsétlenül esett, hogy kificamodott a bokája. Nem tudott felállni. Közben Béla nyaksebe átvérezte a pólyát. Szédelegve leült.

Gabi jelzi, a meccsnek vége.

– Hölgyeim és uraim! Tamara és Béla párbaját látták. Az utolsó kört Béla nyerte, a lakás az övé! – Amanda lelkes. – A válásukat ezennel kimondjuk!

Tapsvihar.

Béla eközben odamászott Tamarához. Átfogta a nő vállát. A nő felé borult, és félszegen megölelték egymást, miközben vérük összekeveredett.

Óriási pfujolás. Berepült egy paradicsom, majd egy alma. A fehér ruhás párbajsegédek odasiettek, és kitámogatták a párbajozókat.

A végső győztes 2:1 arányban Tamara, így Rudi felvette a nyereményét, majd távoztak,

– Szerintem zseniális ez az új törvény. Nincsenek felesleges bírósági hercehurcák, vagyonmegosztási perek, ügyvédek, csak egy nagy bunyó. Nincs kedved még egyhez? – pendítette meg Martin. – Fél hatkor kezdődik Überalfacsávó és Feminem harca, ez tényleg durva lesz, nem ilyen amatőr vagdalkozás. Ők egy új szint, nem kicsinyes kapcsolati konfliktusaikért harcolnak, hanem tényleg férfi- és nőtársaikért.

–Talán majd máskor – motyogta Rudi.

– Hát jó – sóhajtott Martin. – Ludovika már úgyis nagyon hiányzik. Ma megnézzük a Star Wars legújabb részét a 4D-s új házimozimon.

– Ludovika? Nem is tudtam, hogy van barátnőd.

– A guminőm, de teljesen élethű, elasztikus vaginával. Olyan dolgokra be tudom programozni, ne tudd meg!

A csarnok előtere. Martin már el is búcsúzott. Rudi kivette a videofont. Üzenet. A jól ismert, bájos arc a küldőnél.

„Este akkor tali?" Mennyire várta már, hogy írjon! Gyorsan válaszolt hát. „Nincs értelme. Ne keressük többet egymást." Elküldte, majd kikapcsolta a készüléket. Csak állt, nézte, szorította. Valami rácsöppent. Nagy a meleg, bizonyára egy izzadságcsöpp. Hisz a férfiak nem könnyeznek.

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. január 27., szombat 152. évfolyam, 23. szám Ára: 560 forint

8+8 OLDAL
MELLÉKLET A MAI LAPSZÁMUNKBAN

AJÁNLÓ

Visszavonták a járatritkítást

Egy szerencsétlen mondat kis híján elsodorta a Budapesti Közlekedési Központ vezetőjét. Karácsony Gergely főpolgármester végül nem fogadta el Walter Katalin lemondását, de kérésére vissza kellett vonni az éppen csak bevezetett, minimális járatritkítást.

3. oldal

Vademberek a billentyűknél

A közösségi média rendszeres hozzászólóinak többsége alacsonyabb iskolai végzettségű és státuszú, s többnyire az idősebb korosztályhoz tartozik – mondta lapunknak Mezei Mikes szociológus, akit arról kérdeztünk, mi állhat annak hátterében, hogy a magyarok gyakran vadember stílusban szapulják egymást a Facebookon.

4. oldal

Sokkal több baba kellene

NÉPESSÉG Tavaly minden eddiginél kevesebb, 85 200 gyermek jött világra Magyarországon. Európa sem áll jobban, de akadnak kivételek.

GÁL MÁRIA, MUHARI JUDIT

Soha olyan kevés gyerek nem született még Magyarországon, mint tavaly – ez olvasható ki a Központi Statisztikai Hivatal Népmozgalom című, pénteken közzétett gyorstájékoztatójából. 2023-ban 85 200 gyermek jött világra, 3,7 százalékkal, 3291-gyel kevesebb, mint az előző évben. A teljes termékenységi arányszám – vagyis az, hogy egy nő élete folyamán átlagosan hány gyermeknek adna életet – 1,5, ami egy évvel korábban még 1,52 volt. A visszaesés okai összetettek, ám szakértők szerint az biztosan nem segít, hogy a magát családbarátnak tartó kormány egyes családpolitikai intézkedései mellőzik a kellő kiszámíthatóságot, holott ez sokaknak szempont, hiszen a gyermekvállalás egy „20-25 évre szóló projekt”.

A kiszámíthatóság fontos szempont egy 20-25 évre szóló „projektnél”.

Tény ugyanakkor: a születésszám hazai visszaesése összességében az európai trendbe illeszkedik. Az Eurostat szerint a termékenységi ráta 2001 és 2021 között a 27 EU-tagállam közül 11-ben csökkent. 2022 kiemelkedően rossz év volt egész Európában – összesen 8 százalékkal kevesebb gyermek született 2019-hez képest, 2021-hez viszonyítva pedig 5 százalékos volt a csökkenés. A statista.com adatai szerint tavaly az európai termékenységi átlag 1,5 volt, ebbe a kategóriába tartozik Magyarország is.

FOTÓ: MTI/ROSTA TIBOR

Az európai és a magyar termékenységi átlag is 1,5 – 2,1 kellene

REFLEKTOR A 2. OLDALON

Eladósodnak, ahol jól dolgoznak

EGÉSZSÉGÜGY Az igazgatók leváltása az állami kórházak negyedét érinti, az új vezetők kinevezése hosszú hónapokig, akár fél évig is elhúzódhat, ami a rendszer ütőképességét rontja – mondta a lapunknak adott interjúban Velkey György, a Magyar Kórházszövetség elnöke arról, hogy a múlt év végén a Belügyminisztérium két tucat vezetőt menesztett. Ráadásul szavaiból kiderül, hogy a vezetőváltás aligha megoldás mindenre, ha az ágazatban nincs elég pénz. „Vannak igazságtalan finanszírozási elemek a rendszerben” – mondta az elnök. Szerinte emiatt fordulhat elő, hogy egyre jobban eladósodnak azok a kórházak, ahol rosszul finanszírozott szakmák vannak, és jól végzik a dolgukat. Az eladósodást – tette hozzá – úgy csökkenthetnék, ha nem fogadnának beteget, de ezt nem tehetik meg szakmai és etikai okból. Az ingyenes SMA-szűrés megszüntetéséről azt mondta, úgy látja, valóban intenzív munka zajlik azért, hogy a program folytatódhasson.

A kórházszövetség elnöke szerint a vezetőváltás aligha megoldás mindenre

„Vannak igazságtalan finanszírozási elemek a rendszerben.”

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

SZOMBATI RANDEVÚ AZ 5. OLDALON

Ránk vár a NATO a svéd belépés ügyében

KÁROK Jens Stoltenberg NATO-főtitkár azt várja: Magyarország február végén ratifikálja Svédország csatlakozását a szervezethez. Ezt azt is jelenti, hogy nem számít rendkívüli parlamenti ülésre Budapesten. David Pressman, az Egyesült Államok budapesti nagykövete egy lapinterjúban azt mondta, hogy a magyar kormány külpolitikája elképzelt megszállókon és fantáziált hungarofóbián nyugszik. Bár Orbán Viktor meghívását Kristersson svéd kormányfő udvariasan elutasította, mégis lehetőség nyílik majd egyeztetésre a két kormányfő között az Európai Tanács jövő heti csúcstalálkozóján. Orbán igyekszik menteni a menthetőt, de ellenkezése így is jelentős károkat okozott a két ország kapcsolatában.

CIKKÜNK A 7. OLDALON

Michel mégis marad

FOTÓ: AFP/JOHN THYS

Orbán-riadó lefújva. Meggondolta magát az Európai Tanács elnöke, jöhet a rendkívüli csúcs

MANDÁTUM Charles Michel elállt attól a tervétől, hogy a nyáron mandátumot szerezzen az Európai Parlamentben. Az uniós tagállamok állam- és kormányfőit tömörítő Európai Tanács elnöke kitölti decemberig tartó mandátumát, így nem kell attól tartani, hogy júliustól átmenetileg esetleg Orbán Viktor lép a helyébe.

A belga liberális politikus hat nappal a huszonhét vezető rendkívüli csúcstalálkozója előtt szánta el magát a váratlan döntésre. A huszonhetek ezen a tanácskozáson határoznak az Ukrajnának szánt pénzügyi támogatásról. Michel közleményében úgy fogalmazott, hogy a távozási szándékára adott szélsőséges reakciók és személyes támadások miatt változtatta meg álláspontját. Az elnököt sokat bírálták, amiért idő előtt el akarta hagyni a posztját, és tisztességtelennek tartották volna, hogy képviselőjelöltként továbbra is irányítsa a vezetői testületet.

Michel a távozási szándékára adott szélsőséges reakciók és személyes támadások miatt változtatta meg álláspontját.

HALMAI KATALIN (BRÜSSZEL)

A zsarolás lett a magyar külpolitika alapja

PODCAST Irdatlan pofonba szaladt bele a svéd NATO-csatlakozásnak keresztbe fekvő magyar kormány: Erdogan török elnök is ratifikálta a svéd belépést, amivel a nemzetközi diplomáciában immáron ténnyé vált, hogy nem mondott igazat Orbán és Szijjártó, amikor azt ígérgette, hogy nem mi leszünk az utolsók. A Népszava Hol élünk? közéleti podcastsorozata e heti adásában Rónay Tamás külpolitikai rovatvezetővel és Horváth Gábor főszerkesztő-helyettessel Batka Zoltán műsorvezető arról beszélgetett, mi az oka annak, hogy a magyar külpolitika immáron sorozatban bakizik méreteset, és egyáltalán: lett-e egyáltalán bármilyen, az ország szempontjából pozitív eredménye az Orbán–Szijjártó-féle harcias, hangoskodásra, feszültséggenerálásra és zsarolásra építő látvány-külpolitikának.

Telefonja kamerájával olvassa be a kódot, és a kapott linket nyissa meg a böngészőben! Ha mégis inkább begépelné, használja ezt a címet: **https://nepszava.hu/3223203**

FOTÓ: AFP/PIERRE-HENRY DESHAYES

Feröer-szigeteki család: Európában itt a legjobb a termékenységi ráta

3291 meg nem született kisbaba

NÉPESSÉG Még soha nem született olyan kevés gyerek Magyarországon, mint tavaly. A visszaesés az európai trendhez illeszkedik, de olykor épp a hazai családpolitika jelent akadályt.

MUHARI JUDIT

Soha olyan kevés gyerek nem született még Magyarországon, mint tavaly – ez olvasható ki a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) Népmozgalom című gyorstájékoztatójából. 2023-ban 85 200 gyermek jött világra, 3,7 százalékkal, 3291-gyel kevesebb, mint az előző évben. A teljes termékenységi arányszám 1 nőre becsült értéke 1,5, ami egy évvel korábban 1,52 volt. Ez a kifejezés egy elvi mutató, abból indul ki, hogy ha a mérés időszakának termékenységi adatai állandósulnának, akkor egy nő az élete folyamán átlagosan hány gyermeknek adna életet.

> A teljes termékenységi arányszám 1 nőre becsült értéke 1,5, egy évvel korábban még 1,52 volt.

Magyarországon a születések száma 1999 után egy évtizedig 95 és 100 ezer között stagnált. 2009-ben még 96 ezren születtek, ezután jött a zuhanás. Alig két év alatt, 2011-re 88 ezerre esett vissza a születések száma. Ezt követően évente 88 és 91 ezer gyerek született, majd 2016-ban volt egy 93 063-as kiugrás, 2021-ben is csaknem ennyi, 93 039 gyermek született. És ezt követően elindult a drámai csökkenés, ennek eredménye a tavalyi szám. A teljes termékenységi arányszám Magyarországon utoljára 1979-ben haladta meg a 2-es értéket, pedig erre lenne szükség ahhoz, hogy egy társadalom generációról generációra újratermelje magát.

A házasságkötéseknél is hasonló folyamat figyelhető meg. Tavaly 50 150 pár állt az anyakönyvvezető elé, 22 százalékkal, 13 817-tel kevesebb, mint egy évvel korábban. Ezt megelőzően, 2021-ben még 93039 pár kötött házasságot. A tavalyi válásokról még nincs adat, de az látszik, hogy miközben a házasságok száma csökken a válások számának aránya ezer lakosra vizsgálva 9 százalék fölött marad.

Korábban lapunknak nyilatkozó szakértők azt mondták, ha van a családpolitikának valamiféle receptje, akkor az, hogy legyen stabil, amit bővíteni lehet, de visszavágni nem, hiszen a gyermekvállalás egy 20-25 évre szóló projekt. Magyarország ezzel szembemegy, január 1-jétől a babaváró hitel szabályainak módosításával már csak azok a házaspárok vehetik fel ezt a pénzt, ahol a nő 30 évnél fiatalabb. Van egy átmeneti időszak is; 2024 januárja és 2025. január 1-je között a 30–40 év közötti nők is jogosultak lesznek, ha igazolják várandósságukat.

A születésszám csökkenésének pontos okait nehezen lehet megállapítani, az egyik befolyásoló tényező a válás. Január a gyermekközpontú válás nemzetközi hónapja, a szakemberek ekkor is felhívják a figyelmet a válás gyermekekre gyakorolt hatásaira. Lapunknak Hennel Éva mediátor – aki Boros Brigitta ügyvéd kolléganőjével videósorozatot is indított Válni, de hogyan címmel – ezzel összefüggésben azt mondta: a válás minősége is hatással van a születésszám alakulására, hiszen meghatározza a jövőbeni gyermekvállalást. Ahhoz, hogy egy elvált ember új, immár mozaikcsaládot alapítson, az új kapcsolatában is merjen gyereket vállalni, nem jó, ha válását a keserűség, versengés, netán évekig tartó pereskedés határozza meg. Ha gyermekét elszakítja, elidegeníti tőle szülőtársa, új párjával is bizalmatlan lehet. Arról is beszélt, hogy minden jó szándék ellenére ilyen esetben a családpolitika is gátolja a második, harmadik gyermek megszületését. A sok hitel és támogatás miatt az egymással már rossz viszonyban lévő párok csak nagyon nehezen tudnak kiszállni a házasságból, válás esetén büntetésre számíthatnak az állam és a bankok részéről. Egyre több az olyan eset, amikor éppen a családtámogatások miatt egy mediátor, egy ügyvéd és a bank közös munkájára van szükség ahhoz, hogy a lehető legkisebb anyagi sérüléssel tudjanak válni a párok. Ez sokszor nehéz és hosszú folyamat, pedig ha csak a pénz miatt marad együtt két ember, akkor náluk további gyerekvállalásra nem lehet számítani. Új kapcsolatot sem alakíthatnak ki, tehát a további gyermekáldás elmarad.

Hennel Éva úgy fogalmazott: a válás nemzetközi hónapjának fontos üzenete, hogy a felek korrekt szülőtársi kapcsolatban maradjanak, mert csak így van esélyük megvédeni a már megszületett gyermek jóllétét, egy új kapcsolatban pedig vállalni a vágyott gyermeket.

FOTÓ: MTI/KRIZSÁN CSABA

ÖSSZEFÜGGÉS

HENNEL ÉVA

mediátor arra hívta fel a figyelmet, hogy a válások minősége is hatással van a születésszám alakulására, hiszen meghatározza a jövőbeni gyermekvállalást. Márpedig a válások száma lényegesen nem változik.

> A teljes termékenységi arányszám Magyarországon utoljára 1979-ben haladta meg a 2-es értéket, pedig erre lenne szükség ahhoz, hogy egy társadalom generációról generációra újratermelje magát

Kevés a gyerek, mégis lassul a fogyás

A KSH adatai szerint 2023-ban 127 200-an haltak meg, 6,8 százalékkal, 9246-tal kevesebben, mint egy évvel korábban. Január-februárban 11, március-júniusban 4,2, július-decemberben pedig 6,9 százalékkal kevesebben hunytak el, mint az előző év azonos időszakában. A halálozások száma a születésekénél nagyobb mértékben csökkent, ennek következtében a természetes fogyás 42 000 fő volt, ami 12 százalékkal alacsonyabb az előző év 47 955 fős értékénél.

Ausztria, Németország mutatói javulnak

FOGYÓBAN Általános európai probléma a születések számának csökkenése. Az EU statisztikai hivatala, az Eurostat adatai szerint az egy nőre jutó élve születések száma, azaz a termékenységi ráta 2001 és 2021 között a 27 EU-tagállam közül 11-ben csökkent. A jelenség 2008-tól kezdődött, a mélypontot 2020 jelentette, amikor csupán 4,07 millió kisbaba született az EU-ban, ez a szám 2008-ban még 4,68 millió volt. 2022 kiemelkedően rossz év volt egész Európában – összesen 8 százalékkal kevesebb gyermek született 2019-hez képest, 2021-hez viszonyítva pedig 5 százalékos volt a csökkenés.

A statista.com adatai szerint 2023-ban az európai termékenységi átlag 1,5 volt, ebbe a kategóriába tartozik Magyarország is. A minimumcél 2-es átlagot csupán két kis ország, a Feröer-szigetek (2,71) és Monaco (2,08) haladta meg. Harmadik Gibraltár 1,82-dal, a negyedik Moldova 1,8-del, az első nagy állam Franciaország, ahol bár csökkenő tendenciát mutat a termékenység, még 1,79 volt tavaly. Az egyetlen ország, amely növekedést tud felmutatni, Portugália, de a mediterrán állam mélyről indult, így is az uniós átlag alatt van 1,37-es mutatóval.

Térségünkből az uniós átlag alatt található Ausztria (1,48), Lengyelország (1,47), Horvátország (1,45) és a mediterrán államok is. Szlovákia és Németország mutatója szinte azonos a magyarral, 1,57, illetve 1,53. Csehország és Románia átlag fölötti 1,7-del, Szlovénia mutatója 1,68.

A legsúlyosabb a helyzet a mediterrán térség uniós államaiban. Görögországban 1,38-os átlag alatti termékenységi ráta mellett is 10 százalékos volt a visszaesés, Olaszország mutatója 1,3, Spanyolországé 1,29, amivel csupán Ukrajnát, Máltát, Andorrát és San Marinót előzi meg.

Ausztria és Németország esetében azonban a rossz általános mutatók ellenére az utóbbi években folyamatos az enyhe növekedés. Ausztriában tavaly 0,51 százalékos volt 2022-höz viszonyítva, 2021-ben pedig 0,52 százalékos volt az éves javulás. Németországban az általános negatív demográfiai trend ellenére minimális, 0,31 százalékos volt a születések számának emelkedése.

Az Eurostat-adatok azonban azt is mutatják, hogy Franciaországban 23 százalék, Németországban, az Egyesült Királyságban és Svédországban 29 százalék volt a külföldi születésű anyák gyermekeinek aránya.

GÁL MÁRIA

Rükvercben a BKK: törlik a járatritkítást

CSATATÉR Kis híján elsodorta a Budapesti Közlekedési Központ vezetőjét egyetlen szerencsétlen mondat. Ennek is szerepe volt abban, hogy a főváros visszakozott a menetrendvitában.

SZALAI ANNA

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A Budapesti Közlekedési Központ (BKK) természetesen eleget tesz a főpolgármester kérésének. Hétfőtől visszaáll a régi menetrend – válaszolta a Népszava kérdésére a főváros közlekedésszervező cége. Az utasok a BudapestGO applikációból tájékozódhatnak a pontos indulásokról. A megállóhelyi menetrendi táblák cseréjét is megkezdték.

A teljes fordulat egy szerencsétlen mondat következménye. Walter Katalin, a BKK vezérigazgatója csütörtökön egy háttérbeszélgetésen – amelyet a január 19-én, előzetes bejelentés nélkül bevezetett, 54 viszonylatot érintő járatritkítás hátterének bemutatására hívtak össze – egy társadalmi egyeztetésre vonatkozó kérdésre azt válaszolta: erre hivatalosan akkor lett volna szükség, ha jelentős hálózati átalakítást hajtottak volna végre, illetve járatok szűntek volna meg. Ezek egyike sem történt meg. Civil szervezetekkel egyeztettek, de az utasokat szerinte egy ilyen szakmai folyamatba nehéz lenne bevonni, mert az olyan lenne,

> A Vitézy Dávidot főpolgármester-jelöltté felkérő LMP, továbbá a Fidesz azonnal beleállt az ügybe és szintén a cégvezető távozását követelték.

mintha „hálaadás előtt megkérdeznék a pulykát, hogy mi legyen vele". Ez utóbbi mondat nagy visszhangot váltott ki.

„Egész egyszerűen fel sem foghatom, hogy egy utasok millióit szállító közszolgáltató első számú vezetőjének szájából hogy hangozhat el egy ilyen mondat" – háborgott Facebook-posztjában a járatritkítást szinte minden lehetséges fórumon elhibázottnak tartó Vitézy Dávid, a BKK alapítója, korábbi közlekedési államtitkár, aki a vezérigazgató lemondását követelte. A Vitézyt főpolgármester-jelöltté felkérő LMP, továbbá a Fidesz azonnal beleállt az ügybe és szintén a cégvezető távozását követelték.

Walter Katalin – Magyarországon meglehetősen ritka felelősségvállalással – először is elnézést kért az utasoktól, hangsúlyozva, hogy eredetiben, angol nyelven sokkal árnyaltabb jelentéssel bír az a mondás, amelynek leegyszerűsítő értelmezése nyomán tűnhet csak úgy, mintha nem lenne fontos számára az utasok véleménye. Majd benyújtotta a lemondását.

Karácsony Gergely főpolgármester ezt nem fogadta el. „Egy rosszul megfogalmazott mondat, ami nem tükrözi a vezérigazgató személyes meggyőződését, nem írja felül azt a kiváló szakmai munkát, amit az elmúlt években a budapesti közösségi közlekedés érdekében a BKK végzett. Nem véletlenül választották meg Walter Katalint tavaly ősszel a legjelentősebb európai szakmai szövetség, az Európai Nagyvárosi Közlekedési Hatóságok (EMTA) elnökévé" – tudatta közösségi oldalán a főpolgármester.

KRITIKA

VITÉZY DÁVID, a BKK alapítója: „Egész egyszerűen fel sem foghatom, hogy egy utasok millióit szállító közszolgáltató első számú vezetőjének szájából hogy hangozhat el egy ilyen mondat."

Csakhogy a poszt második felében rögtön le is rombolta cégvezetőjének hitelét, felülírta saját korábbi szavait, illetve helyettesének szintén csütörtökön elhangzott kijelentését is, miszerint nem történt járatritkítás, hiszen a megrendelt kapacitás még több is, mint tavaly, csupán átcsoportosításról van szó.

Csütörtökön szintén azt magyarázták a BKK vezetői, hogy hétfőn és pénteken 5-13 százalékkal kevesebben utaznak a BKK-járatain, miközben a város más pontjain kapacitáshiányt érzékeltek. Erre lehetett volna megoldás az egyik helyen felesleges buszok átirányítása oda, ahol semmilyen közösségi közlekedési kapcsolat nincs, vagy éppen kevés. A módosítás a 70 százalékkal kisebb telítettséggel működő, belvárosi járatokon 6-9 másodperces követésiidő-növelést jelentett, ami az utasok számára szerintük nem érzékelhető. Összhálózati szinten a megrendelt kapacitás alig 0,2 százalékát tette ki. Ennek ellenére hiba volt – ahogy ezt el is ismerték –, hogy nem tájékoztatták előre az utasokat.

Walter Katalin Magyarországon meglehetősen ritka felelősségvállalással először elnézést kért az utasoktól félreérthető mondata miatt, majd benyújtotta a lemondását, de azt nem fogadta el a főpolgármester

Walter Katalin csütörtökön megvédte az utasszámméréseken, forgalmi modellezésen alapuló döntését, kijelentve, hogy az első két alkalom visszajelzései alapján teljes hátraarcra semmiképpen, de finomhangolásra szükség lehet. Mint mondta: legkorábban február végére gyűlik össze annyi adatmennyiség, ami alapján ezt el lehet végezni.

Karácsony Gergely azonban úgy tűnik, nem bírta a politikai nyomást, mert pénteken arra kérte a BKK-t, hogy „óvják meg a szakmai munkát a politikai kampány hatásaitól és állítsák vissza a korábbi menetrendet". Bár ezzel éppen ő engedte be a politikai kampányt a BKK falai közé.

Baráti tűzben

A január 19-e óta tartó, a járatritkítási csomag körül kialakult botrány úgy látszik, „szerencsére véget ért", Karácsony Gergely főpolgármester bejelentette, hogy visszavonja az intézkedést – közölte Gál József, az LMP szóvivője. Gál József örömét fejezte ki, hogy Karácsony Gergely az LMP és a civilek nyomására elfogadta a járatritkítás visszavonásáról szóló javaslatot. Az LMP szerint valódi egyeztetésre van szükség az utasokkal, a civil szervezetekkel és a kerületek vezetésével a budapesti tömegközlekedés menetrendjéről.

> Karácsony Gergely: A teljes budapesti közösségi közlekedés mindössze néhány ezrelékét érintő átcsoportosítás a főpolgármester-jelölti politikai kampány martalékává vált, ami alááshatja a közösségi közlekedésbe vetett bizalmat. Az pedig többet árt, mint amennyit a jobb menetrend használ.

Nőtt a Volán-buszvezetők sztrájkjának támogatottsága

VOLÁN – A sztrájk támogatottsága a közel 60 százalékról további 10 százalékkal nőtt, a kollégák aktívak és szervezkednek, mert elegük van a többi szakszervezet és a munkáltató vízgereblyéző politikájából – többek között így fogalmazott lapunknak a Szolidaritás Autóbusz-közlekedési Szakszervezet (Szaksz) elnöke, Dobi István. Kijelentette: az országos munkabeszüntetés erősebben érintheti Budapestet, mint a vidéki

Dobi István: A sztrájk erősebben érintheti Budapestet, mint a vidéki településeket

településeket, mert a távolsági járatok felét kell csak elindítani az elégséges szolgáltatás biztosításához, míg a csak vidéket érintő helyi, helyközi járatoknál 66 százalékos járatsűrűséget kell biztosítani. Például a Népligeti állomás távolsági járatokat indít és fogad – mondta. Vasárnap 4006, hétfőn 22 608 járat marad ki.

Dobi István a sztrájktól azt reméli, hogy a munkáltató leül velük egyeztetni, és eredményes lesz a tárgyalás. Ám, ha továbbra sem állnak velük szóba, akkor sztrájklánc indulhat el – tette hozzá. Az pedig addig tarthat, amíg nincs megállapodás, illetve, amíg a sofőrök és többi volános küzdeni akar a béremelésért. Amikor azt mondják, hogy elég volt, akkor a szakszervezet is leteszi a fegyvert – mondta.

Közben a Volánbusz Zrt. internetes oldalán közzétette, mely járatok maradnak ki vasárnap és hétfőn. A cég hangsúlyozta ugyanakkor, hogy a január 28–29-ére meghirdetett munkabeszüntetés időtartama alatt jogszabály szerint biztosítja a társaság az elégséges szolgáltatásokat.

Mint lapunkban is megírtuk, a héten a MÁV–Volán vállalatcsoportnál tartott bértárgyaláson Pafféri Zoltán, a MÁV Zrt. vezérigazgatója három év alatt átlagosan bruttó 25 százalékos alapbér-növekedést, idénre pedig egységesen 70 ezer forint keresetfejlesztést ajánlott. A 9 leányvállalat dolgozóit képviselő reprezentatív szakszervezeti vezetők többsége ezt elfogadhatónak tartotta, a Szaksz viszont ragaszkodik az egy évre szóló megállapodáshoz, és az idei, legalább havi 90 ezer forint bérnövekedéshez.

MUHARI JUDIT

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A decemberi munkabeszüntetés után lépnek megint a fékre a sofőrök

Kékbuszok is kiesnek

A Volánbusz a január 28-án és 29-én, vasárnap és hétfőn a sztrájk idején a jogszabályban foglaltaknak megfelelően biztosítja az elégséges szolgáltatást, ám egyes Budapest környéki, agglomerációs, úgynevezett „kék" járatok a munkabeszüntetés miatt kimaradhatnak – közölte a BKK. Vasárnap mintegy húsz, hétfőn körülbelül félszáz vonalon kell arra számítani, hogy nem vagy nem mindig közlekednek járatok.

Vezet a Fidesz, messze az ellenzék, bejutna a Kutya Párt

VÁLASZTÁSOK Az új év nem hozott komoly változásokat a pártpreferenciák terén. Januárban továbbra is a Fidesz–KDNP a legerősebb pártszövetség, bár a teljes népességben 1 százalékponttal csökkent a népszerűsége – 310 ezer szavazót bukott el –, még így is 43 százalékon áll a pártválasztók körében – derült ki a Republikon Intézet friss, reprezentatív felméréséből. (Az adatokat elsőként a Telex ismertette.) Az ellenzék továbbra sem tudja megközelíteni a kormánypártokat szűk öt hónappal az európai parlamenti és önkormányzati választás előtt. A legerősebb ellenzéki párt változatlanul a Demokratikus Koalíció (DK), a teljes népességben 12 százalék a támogatottsága, míg a pártválasztók körében 19. Ez egy százalékponttal magasabb, mint tavaly év végén.

A harmadik legerősebb párt hivatalosan szintén ellenzéki, bár a szélsőjobboldali Mi Hazánk többször is nyíltan a jelenlegi kormányt támogatta. Toroczkai Lászlóék népszerűsége nem változott, a teljes népesség 6, a pártválasztók 9 százalékának szavazatára számíthatnak.

A kutatás vélhetően legnagyobb meglepetését a Magyar Kétfarkú Kutya Párt szolgáltatta, a teljes népességben továbbra is 5 százalékon áll, ugyanakkor a pártválasztók körében 1 százalékot erősödött, így 8 százalékkal simán bejutna a parlamentbe. Figyelemre méltó, hogy a Republikon kutatása szerint ezzel az eredménnyel megelőzték a jelenleg is az országgyűlésben tevékenykedő Momentumot. A tisztújítás előtt álló párt egyébként a teljes népesség 5, a pártválasztók 7 százalékának támogatásával bír.

Továbbra is a parlamenti küszöb környékén mozognak a szocialisták, támogatottságuk nem változott a legutóbbi mérés óta. Az MSZP-re a teljes népesség 3, a pártválasztók 5 százaléka szavazna. Az LMP nem jutna be a parlamentbe: népszerűsége januárban 1-1 százalékkal csökkent, 2, illetve 4 százalékra.

A teljes népesség körében a Jobbik továbbra is 2 százalékon áll a teljes népesség körében, míg a pártválasztók 3 százaléka voksolna rá, így ők is kimaradnának a T. Házból. Ugyanez vonatkozik a Párbeszédre is – bár Karácsony Gergelyék 1-1 százalékkal növekedtek januárban. A bizonytalanok aránya 34 százalék. A Medián kutatását minap a hvg.hu publikálta, s kiderült belőle, hogy nem akar kormányváltást a magyarok abszolút többsége. Z. Á.

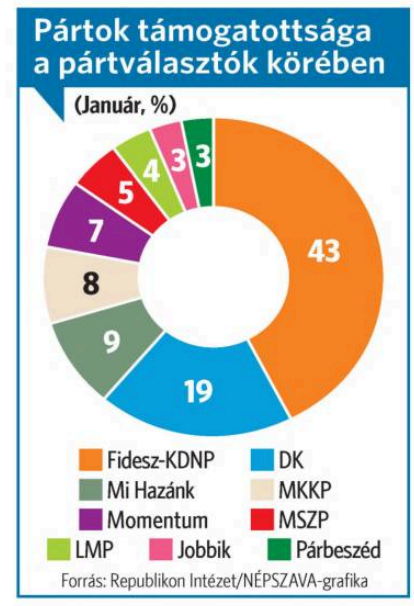

LAPSZÉL

Politikai nepotizmus

„Nincs ezen mit szépíteni, az Index és a kormányzat elvette a történetünk hírértékének egy részét, és lehetőséget kaptak rá, hogy megpróbálják pozitív színben feltüntetni a politikai nepotizmust” – közölte Panyi Szabolcs, a Direkt36 újságírója. Ezzel arra utalt, hogy miután több hetes kutatómunkával annak ellenére szerzett bizonyítékot Orbán Gáspár csádi katonai misszió részvételéről, hogy a minisztériumok közérdekű adatigénylésben sem adtak ki arról információt, a honvédelmi miniszter az Indexnek adott interjúban ismerte el ezt. NÉPSZAVA

Nem sokan jönnek haza a Hazaváróval

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Több mint egymilliárd forintból indította be a kormány a külföldi magyarokat hazacsábító Hazaváró portált, amelyre az első 6 hét alatt 60 ezer érdeklődő kattintott. A kormányhivatalokban felállított Hazaváró pontokat 250 ember kereste fel – írta a hvg.hu Ujhelyi István európa parlamenti képviselő közérdekű adatigénylésére hivatkozva. A Miniszterelnökség azt közölte, hogy az elindított és nagyrészt lezárt eljárások száma meghaladja az ezret. Ez úgy jön ki, hogy egy ember több ügyet is elindíthat. NÉPSZAVA

Antall-tudásközpont: nincs bűncselekmény

„A feljelentett cselekmény nem bűncselekmény” – ezzel utasította el a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) Bűnügyi Főigazgatósága a néhai miniszterelnök fia, Antall Péter vezette Antall József Tudásközpont (AJTK) gazdálkodásával kapcsolatban költségvetési csalás gyanújával hozzájuk érkezett feljelentést – írta meg a hvg.hu. Az ügyben Vadai Ágnes DK-s képviselő intézett kérdéseket Polt Péterhez, amit a legfőbb ügyész – szokásához híven – feljelentésként értékelt. NÉPSZAVA

Ventilálnak a vademberek

SOCIAL MÉDIA Amíg a társadalom nem változik, maradnak a szapuló kommentek is – vélik a lapunknak nyilatkozó szakértők.

FRANK ZSÓFIA

– Az az össztársadalmi szinten jelentkező frusztráció, amit a valódi nyilvánosságtól való megfosztottság és az életünket érintő döntésekben való részvételi lehetőség hiánya okozott, elvezetett oda, hogy egymás felakasztását emlegetjük a nyilvános közösségimédia-platformokon – mondta lapunknak Mezei Mikes szociológus, akit arról kérdeztünk, mi állhat annak a hátterében, hogy a magyarok gyakran vadember stílusban szapulják egymást a Facebookon.

A szakértő szerint – aki évek óta foglalkozik közösségimédia-adatokon alapuló kutatásokkal – a rendszeresen hozzászólók többsége alacsonyabb iskolai végzettségű és státuszú, és többnyire az idősebb korosztályhoz tartozik. A magasabban kvalifikáltak ezzel szemben – folytatta Mezei Mikes – jellemzően digitálisan érettebbek, óvatosabbak a nyilvános térben, kevesebbet is kommentelnek. A fiatalok esetében pedig amúgy is kevésbé szokás a hozzászólás.

Sütő Anna, PhD-hallgató, social media kutató, és az IDEA Intézet kutatási igazgatója a Népszavának leszögezte, vizsgálatuk során kiderült, a „magyar stílus” nem jelenik meg a többi országban. – Ez jelzés is lehet a társadalom állapotáról. Az, hogy a magyar társadalom alapvetően nincs jó állapotban, frusztrált, más mutatókon is látszik. Például a TÁRKI Társadalmi Riportja széles körben ismert, ebből régóta látszik, hogy a bizalom Magyarországon megrendült. Igaz ez az egymás, az intézmények, de akár a média iránti bizalomra is – mondta. Sütő szerint az egész social médiáról elmondható ugyanakkor az, hogy egyfajta ventilációs tér, az emberek akkor nyilvánulnak meg, ha valamiért erősebb érzelmi motivációjuk van, többségében inkább ha negatív.

Ráadásul a kommentelőket az is felbátoríthatja – folytatta Havas Bendegúz, a Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia Tanszékének PhD-hallgatója –, hogy egy-egy beszólás után kisebb az esélye, hogy valakit orrba vágnak. – A közvetlen retorzió hiánya mellett az élethez képest sokkal kevésbé érvényesek a morális szabályok is az interneten. Ehhez társul, hogy a végletekig polarizált országban élünk. A pártos rendeződés összefonódott az identitás más rétegeivel is. Van két nagyon hangos tábor (ellenzéki és kormánypárti), és mindkét fél erős negatív érzéseket táplál a kívülállók felé, és pozitívakat a saját irányába.

Sütő Anna szerint a social média térnyerésével voltak olyan várakozások, hogy ez majd kiegyensúlyozza a médiát (nem csak Magyarországon), erősíti a kritikai nyilvánosságot, amivel nyomást lehet gyakorolni a döntéshozókra. – Egy ilyen tér képes lehetne megteremteni, hogy az emberek egyeztessék közös valóságaikat, racionális alapokon vitatkozzanak, és végül konszenzusra jussanak. Ehelyett a véleménybuborékok erősödtek és jöttek létre a Facebookon is, és ezek a csoportok lényegében úgy sértegetik egymást, ahogy nem szégyellik. Az egész sokkal inkább érzelmi alapon zajlik, ahol az emberek alapvető identitása ütközik egymással. Mind ismerjük ezeket a szólamokat: „Mert te Fideszes vagy, te libsi, te rossz anyuka, te vidéki...”

Hogy van-e ebből kiút? Megtanulhatunk-e normálisan beszélgetni egymással az interneten? Az általunk megkérdezett szakértők egybehangzó válasza: egyelőre nincs. Mivel a kommentek a társadalom állapotát is tükrözik, ahhoz valójában először egy társadalmi változáson kellene átesnie az országnak, hogy megtanuljunk kulturáltan vitatkozni a Facebookon.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Hangulatjelek. Az ország frusztrált és ez nem csak a közösségi médiából látszik

NEM JÖTT BE

SÜTŐ ANNA: A Facebook térnyerésével voltak olyan várakozások, hogy majd kiegyensúlyozza a médiát

ÉRETTEK

MEZEI MIKES: A magasabban kvalifikáltak digitálisan érettebbek, óvatosabbak

Tovább töredezik a tudásunk

– A Facebook célja, hogy minél több időt töltsünk el a felületen, amit elősegít, hogy öntanuló, mesterséges intelligencián alapuló algoritmus monitorozza, mire kattintunk, mit olvasunk. Ez több dolgot hozott magával – fogalmazott Mezei Mikes. A szakértő szerint azzal, hogy az algoritmus személyre szabja a tartalmainkat, megszűnik a közös valóság. „Ha megnézzük egy kormánypárti és egy ellenzéki szavazó Facebook-hírfolyamát vagy TikTok-kezdőoldalát, egészen mást fogunk látni. Ez a személyre szabottság nem fog itt megállni, ez viszont azt jelenti, hogy az így is töredezett tudásunk a világról még töredezettebbé válik. Egy témán belül egyszerűen nem ugyanarról fogunk beszélni, mert olyan mértékig eltérő tartalmakkal találkozunk a közösségi médiában és az interneten” – vélekedett. Probléma az is: egyre kevésbé érezzük személyesnek az online tereket. Néhány éve még nagyrészt az ismerőseink posztjait láttuk, ezek alatt jellemzően senki nem őrjöngött, ahogy ez igaz a mai napig is. Ha a volt iskolatársunk feltölt egy képet a gyerekéről, nem megyünk oda anyázni. Egy algoritmus által feldobott cikk vagy hirdetés esetén már kevésbé érzik az emberek a morális súlyát annak, amit oda írnak.

Brutális Facebook-előny

Magyarországon a Facebook-felhasználók száma 2022-ben 7,4 millió körül mozgott, ehhez képest minden más platform elenyésző forgalmat produkál, különösen, ha kommentekről van szó.

Havas Bendegúz, a Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia Tanszékének PhD-hallgatója szerint a kommentelőket az is felbátoríthatja: egy-egy beszólás után kisebb esélye, hogy valakit orrba vágnak.

Eladósodnak, ahol jól dolgoznak

EGÉSZSÉGÜGY Hiába váltanak le igazgatókat, ettől nem javul a helyzet, ha kevés a pénz, elavult a finanszírozási rendszer – véli Velkey György, a Magyar Kórházszövetség elnöke.

Meglepte, hogy a belügyminiszter december végétől leváltott két tucat kórházigazgatót?

Váratlanul ért, és kellemetlen helyzetet jelent a szövetségnek és az érintetteknek is. Reaktív helyzetben voltunk ebben az esetben.

Ha kérdezték volna, milyen tanácsot adott volna?

Azt, hogy a váltás ne előkészületlenül és semmiképpen ne januárban történjen meg. Ilyenkor nagyon sok változás zajlik egyidejűleg: évlezárás, évindítás, sok az új intézkedés. Sok olyan nehéz helyzet van a kórházakban, amelyek menedzseléséhez rutinos, hatékony vezetésre, főigazgatókra van szükség. A leváltások az állami kórházak negyedét érintik, az új főigazgatók kinevezése hosszú hónapokig, akár fél évig is elhúzódhat, ami a rendszer ütőképességét rontja. Magam nem hoztam volna ilyen döntést, de egy fenntartónak lehet ez a választása, és találhat hozzá megfelelő érveket is. Például azt, hogy legyen egy bizonyos korhatár. Ugyan nem tartom azt sem túlságosan szerencsésnek, ha 80 év körüli kórházigazgatók vannak, de az emberi képességek nagyon különbözőek. Ha megkérdeztek volna, azt javaslom, hogy legyen meghirdetve egy átmeneti idő, azalatt válasszuk ki az új vezetést, és egy jól menedzselt folyamatban adják át ezek a kórházvezetők a mandátumaikat. Voltak olyanok is a decemberben leváltottak között, akiket nem a koruk, hanem valami más, számunkra ismeretlen okból váltottak le.

Van még értelme főigazgatónak állni vagy kiüresedett ez a funkció?

Teljesen nem üresedett ki, de a mozgástér csökkent. Ebből többre lenne szükség a gazdálkodásban is. Jó lenne, ha a centralizációs időszak után decentralizáló következne és több döntés születne helyben.

A kormány tavaly év végén 90 milliárdos adósságot rendezett, mostanra újabb 60 milliárd az ellátók tartozása. Három éve még csak havi 3,5, két éve 5, tavaly 8, mostanra már 11 milliárddal nő az adósság. Ön érti, mi történik?

A számok magukért beszélnek. Világszerte és nálunk is lezajlott egy óriási inflációs folyamat, amit az egészségügyi intézmények finanszírozásában a dologi kiadásokra fordítható költségek nem követtek. A személyi költségek fedezetének legnagyobb része külön soron érkezik az intézményekbe, így ez nem jelent extra nagy terhet. Viszont az energiaár-robbanás már 2022-ben teljesen szétzilálta a kórházi gazdálkodást, s hatalmas eladósodást hozott magával. Az energiaárak teljes kompenzálása későn, de 2023 nyarán megtörtént. Ám a dologi költségek – például az injekciós tűk, az élelem, a gyógyszerek – áremelkedésére nem volt semmilyen kompenzáció. Az eladósodásban benne van az is, hogy még mindig vannak igazságtalan finanszírozási elemek a rendszerben, noha az elmúlt évben ebben elég sok korrekció történt. Például hogy egy-egy alulfinanszírozott szakmában emelték az intézményeknek járó díjakat. Azok a kórházak, ahol rosszul finanszírozott szakmák vannak, ha jól végzik a dolgukat, egyre jobban eladósodnak. Az eladósodást úgy csökkenthetnék, ha nem fogadnának beteget, de ezt nem tehetik meg szakmai és etikai okból. Másrészt a kisebb kórházakban a helyi lobbitevékenységek miatt fenntartanak a mindenkori döntéshozók olyan ellátásokat is, amelyekben kevés a beteg, és a rájuk eső teljesítményalapú finanszírozásból nem tudnak megélni. De azon intézmények is adóssághalmozóvá válhatnak, amelyek több szolgáltatást nyújtanak, mint amekkora keretet a biztosító finanszíroz, azaz a meglevő kapacitáskeretüknél többet dolgoznak. Az is adóssághoz vezethet, ha nem használja ki a kapacitását egy intézmény, például azért, mert nincs elég orvosa vagy ápolója.

Ennyit tud az egészségügy jelen pillanatban produkálni, sok ponton nem tudja azt adni, amit ideálisnak tartunk – mondta Velkey György

Szöveg:
DANÓ ANNA

Fotó:
LADJÁNSZKI MÁTÉ

Egy politikai beavatkozásnak nincs azonnali hatása. Ezt a mindenkori kormányok is felismerték, és ezért a szükséges beavatkozásokat, amióta én a rendszerben vagyok, mindenki tolja. Ez nagy baja az egészségügynek.

Lehet ennek egyszer vége?

Nehéz kérdés. Az egészségügy már a rendszerváltás óta mindig vesztese a költségvetésnek, és jelen pillanatban is rossz pozícióban van. Ennek az a következménye, hogy ha igyekszünk a betegeket befogadni és jól ellátni, minőségi munkát végezni, akkor azzal romlik a gazdasági pozíciónk. Most zajlik az úgynevezett kódkarbantartás, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy megmérjük rendszerszinten, valójában menynyibe kerül 1-1 beteg ellátása. Ennek az eredményét még nem látjuk, de a korábbi adatgyűjtésekből ismert, még ha azok nem is voltak teljes körűek, hogy az orvosi eljárások, beavatkozások költségei nagy többségükben sokszor jelentősen túllépik azokat az összegeket, amiket azokért a biztosító fizet.

Ha jól értem önt, akkor ezen nem segít a vezető leváltása, a kórházigazgató menesztése.

A menedzsment mozgástere ma kicsi. A számok magukért beszélnek: ha egyszer kevés a dologi költségre a pénz, akkor azt a kórházigazgató sem tudja megsokszorozni.

Mit mondana annak a térdprotézisre váró betegnek, akinek – a Válasz Online múlt heti cikke szerint – az orvosa hat év és kilenc hónapra ajánlott műtéti időpontot...

Az a helyzet, hogy a protézismű-tétekre és sok más műtétre világszerte nagyon sokat kell várni. Ez nem magyar sajátosság. Mit mondhat az ember? Annak, aki ilyen beavatkozásra vár, nehéz helyzete van, alkalomadtán nekem is az lesz, ha felkerülök egy ilyen várólistára. Ennyit tud az egészségügy jelen pillanatban produkálni, sok ponton nem tudja azt adni, amit ideálisnak tartunk. Egyre drágábbak az ellátások, a várható élettartam kitolódásával egyre nagyobbak az igények a szolgáltatásokra. A jelenlegi egészségügyi erőforrásokból ezeknek a felmerülő igényeknek nem lehet eleget tenni. A protézisek drágák, és a beavatkozások elvégzéséhez szükséges szakemberekből is kevés van. Sajnos tudomásul kell venni, hogy a szolgáltatások hozzáférhetősége valamelyest romlik. Ez nem jó, de arra kell törekednünk, hogy ez még a tolerálható szintben maradjon.

Például hogyan?

Küzdhetünk azért, hogy a kórházainkban jobb, minőségi ellátását tudjuk biztosítani a betegeknek, de rendszerszinten nem reális, hogy a javulás jelentős legyen. A legfontosabb az lenne: sokkal jobban meg kellene becsülni az ápolók munkáját. Például a várólista-problémának az lenne az egyik legegyszerűbb megoldása, ha a kórházakban lenne elegendő műtősnő, aneszteziológus asszisztens, intenzív ápoló. A műtői kapacitások csökkenésének oka alapvetően a személyzet hiánya. Alig-alig képződnek ma ilyen szakemberek az országban. Azért nem mennek ma asszisztensnek, ápolónak a pályaválasztók, mert ezek a szakmák nem eléggé megbecsültek.

Ha jönne egy jó tündér, és azt mondaná: mondjon egy összeget...

...ez nem csak pénz kérdése. Nincsen a pályán ember. Az, hogy milyen hosszú lesz a várólista a következő évtizedben, már akkor eldől, amikor a 14 évesek középiskolát választanak. Ugyanis nagyon kevesen választják az ápolói vagy egyéb egészségügyi szakterületet. Innen indul el a dolog, és ha most adnának egy a mostaninál is jelentősebb béremelést, akkor annak is csak 10 év múlva lenne igazi hatása a rendszerben. Talán a pályaelhagyók visszaáramlását elérhetjük korábban – és ez se jelentéktelen. Túl hosszú a képzés, illetve a rutin megszerzéséhez szükséges idő, így egy politikai beavatkozásnak nincs azonnali direkt hatása. Ezt a mindenkori kormányok is felismerték, és ezért a szükséges beavatkozásokat, amióta én a rendszerben vagyok, mindenki tolja, vagy csak olyan lépéseket csinálnak meg, amiről azt gondolja, hogy néhány hónapon belül lesz látszatja. Ez nagy baja az egészségügynek.

VELKEY GYÖRGY

62 éves, csecsemő- és gyermekgyógyász, intenzív terápiás szakorvos. 2003-tól a Magyarországi Református Egyház Bethesda Gyermekkórház főigazgatója. Az elmúlt években a Magyar Gyermekorvosok Társaságának elnöke volt, és már másodjára lett elnöke a Magyar Kórházszövetségnek. A Károli Gáspár Református Egyetem oktatója, Zugló díszpolgára. Számos módon elismerték a munkáját, egyebek mellett Szent Adalbert-, Schöpf-Merei- és Varga László-emlékéremmel, a Semmelweis- és Szent Kristóf-díjjal és a Magyar Köztársasági Érdemrend lovag- és tisztikeresztjével. Felesége Rácz Anikó, a Bethesda Gyermekradiológiai Osztály főorvosa, öt felnőtt gyermekük és nyolc unokájuk van.

Óriási visszhangot váltott ki, hogy múlt év decemberében lényegében megszűnt a spinális izomatrófia (SMA) születéskori ingyenes szűrése. A programban eddig 73 ezer csecsemőt vizsgáltak meg, közülük 9 érintett babát találtak, akiknek időben elkezdődhetett a kezelése. Most a kormányzati kommunikáció arról szól, hogy értékelik az eredményeket, s majd csak utána döntenek a program folytatásáról. Addig csak a fizetős teszt elvégzésére van lehetőség. Mi tart ennyi ideig az adatok értékelésében?

Ez egy az Egészségügyi Tudományos Tanács jóváhagyásával zajló kutatási program volt, ami 2022 novemberében indult és aminek az utolsó bevonható szereplője 2023. december 31-én született. A programot a Bethesda Gyermekkórház koordinálta, és maguk a szűrések a Semmelweis Egyetem és a Szegedi Egyetem laboratóriumaiban történtek. Nagyon sokan voltak, akik önkéntes beleegyezéssel részt vettek benne, és nagyon eredményesnek tartjuk a kutatást, mert valóban megtaláltuk a várható számú beteget. Így ők nagyon hamar kaphattak kezelést, heten közülük génterápiát, ketten pedig a szakmai előírásnak megfelelően génmódosító kezelést. Azt is látjuk, hogy a korai kezelésnek – néhány hónapos, maximum egyéves követésekről van – nagyon jó klinikai eredménye van. A vizsgálatokat folyamatosan értékeltük, és a múlt héten mint koordináló szerv el is küldtük a döntéshozóknak. Ilyen értelemben a kutatásnak a szakmai része le van zárva. Azt hiszem, hogy a december 31-én még levett minták figyelembevétele mellett ez a bő kéthetes intervallum utáni szakmai lezárás rekordteljesítmény. Az állam a szűrést ki akarja terjeszteni mindenkire, erről az ágazatvezető tájékoztatott minket. Ez erőforrásokat igényel, technikai előkészületeket, döntéseket. Fontos, hogy erre minél hamarabb sor kerüljön. Itt nem arról van szó, hogy egy kutatás folytatódik, hanem hogy annak lezárása után a szűrésnek bele kell kerülnie az országos kötelező anyagcsereszűrési körbe, ami egy teljesen más, a társadalombiztosítás által finanszírozott rendszer. Magyarország az SMA-diagnosztikában és -terápiában előreszaladt, az európai élmezőnyben vagyunk. Most a döntéshozókkal napi konzultációban vagyunk, tapasztaljuk az elszántságot, hogy ez a lépés is hamar megtörténjen, és akkor tartjuk a legjobbak között a helyünket.

Kivéve azoknak a szülőknek, akiknek ezért a szűréséért körülbelül 100 ezer forintot kell előteremteniük.

Most, ebben a pillanatban még igen. Mi különösen látjuk, hogy ezt nagyon nehéz megélni, de hát Európa jó részén ugyanez a helyzet. Túlzás nélkül mondhatom: napi kapcsolatban vagyunk az ügyben érintett valamennyi döntéshozó szervvel, amit csak kérnek, minden információt rendelkezésükre bocsátunk, és látjuk, intenzív munka zajlik, hogy ezt minél hamarabb rendszerbe lehessen állítani. Hogy mikorra sikerül, azt nem tudom. Magam is megélem a családi aggodalmakat, mert a mi kilencedik unokánk is az elkövetkező hetekben születik.

€/HUF 387,33 +0,59% | $/HUF 356,34 +0,33% | CHF/HUF 412,72 +0,77%

LAPSZÉL

Emelkedett a munkanélküliség

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A munkanélküliek száma 2023 decemberében 207 ezer fő, a munkanélküliségi ráta 4,2 százalék volt – közölte a KSH. 2023 egészében a munkanélküliek átlagos száma 203 ezer főre, a munkanélküliségi ráta pedig 4,1 százalékra nőtt, ami 0,5 százalékpontos emelkedés az előző évhez képest. A munkanélküliség idehaza 2022 áprilisa óta lassan növekszik, a mélypont 3,2 százalék volt. Ezzel együtt a magyar 4,1 százalékos munkanélküliségi mutató jóval kedvezőbb az Európai Unióban mért 5,9 százaléknál. MTI

Kamatcsökkentés előtt gyengült a forint

Az MNB kedden kamatdöntő ülést tart, a kamatcsökkentés várható mértéke tartotta bizonytalanságban a forintpiacot az elmúlt napokban. A forintgyengülés másik oka a kormány azon terve, amely a bankoknak a hitelezésben új referenciakamatok bevetését írná elő – ezzel mesterségesen lenyomva a hitelkamatokat. Az euró árfolyama a pénteki kereskedésben egészen 388 forintig emelkedett, ami három hónapos mélypontot jelent. NÉPSZAVA

Elbocsátották az érdekvédőt

FOTÓ: MÉRCE

Azonnali hatállyal elbocsátotta Radics Gábort, a szegedi gumigyár munkavállalóját a ContiTech Kft. – tudta meg a Mérce. A lap információi szerint a Gumiipari Szakszervezeti Szövetség (GSZSZ) elnökét az elbocsátással egy időben a szakszervezeti tevékenységével kapcsolatos dokumentációktól is elzárták. Radics úgy tudja, hogy a szomszédos, makói Continental újabb peres eljárásokat indított vele és a GSZSZ-szel szemben. Az ügyek a Radics által vezetett szakszervezeti szövetség és a makói telephely vezetése közötti konfliktus elmérgesedésével függhetnek össze – írta a lap. NÉPSZAVA

RÉSZVÉNYEK

BUX		
64 381,91	↓	-0,25%
Mol		
2850 Ft	↓	-0,28%
MTelekom		
778 Ft	↓	-0,26%
OTP		
16 910 Ft	↓	-0,47%
Richter		
9485 Ft	↓	-0,16%

Könnyített ellenőrzés

ATOM Bár a határidők rövidítését, az engedélyezés egyszerűsítését épp az illetékes hatóság kérte, ez akár gyengítheti is a nukleáris biztonságot.

MARNITZ ISTVÁN

FOTÓ: PAKS II. ATOMERŐMŰ ZRT.

Gyorsítanák Paks 2 engedélyezését az újragondolt szabályokkal

„Meg lehet oldani, hogy ne gyengítse a nukleáris biztonságot” – véleményezte lapunknak az új atomerőművi berendezések engedélyeztetésének tavaly év végi, a Paks 2-es tervtől bizonyára nem független, leginkább könnyítésnek tetsző átalakítását egy szakértő. Már a tavaly októberben társadalmi vitára bocsátott tervezet láttán többeket megdöbbentett, hogy például a radioaktív anyagok kibocsátásának megakadályozásáért, a baleset-elhárításért, az üzemzavari hűtésért vagy épp a légmentes zárásért felelős rendszerek gyártását az Országos Atomenergia Hivatal (OAH) a jövőben nem „engedélyezi”, csak „tudomásul veszi”. Igaz, a hatóság 15 nap alatt el is utasíthatja a kérvényt, illetve feltételeket – sajátos nyelvükön „visszatartási pontokat” – is szabhatnak. Ha az OAH 15 napon belül nem válaszol a beadványra, úgy az elfogadottnak minősül. A parlament által december legvégén elfogadott atomtörvény-módosító csomag bevezette a „független ellenőrző szervezet” fogalmát is. Az OAH ezeket különféle vizsgálatokkal bízhatja meg, illetve megállapításaikat elfogadhatja. Perger András, a Greenpeace klíma- és energiakampány-felelőse már a tervezet olvastán aggályainak adott hangot a szűk határidő kapcsán. Úgyszintén kétségeit fejezte ki, hogy a szűk atomenergia-szakmában létezhet-e a szereplőktől „független” szereplő, illetve ha igen, akkor bizonyosan rendelkezik-e az ellenőrzéshez szükséges szakismeretekkel.

Az OAH azóta több közleményben is kiállt a módosítások mellett. Úgy vélik, az általuk előkészített pontok megszüntetik az „átfedéseket”, így több ellenőrzési erőforrásuk marad, illetve az eljárások hossza is „tervezhetőbbé” válik. Kádár Andrea Beatrix elnök egy november végi rendezvényen aláhúzta, hogy az új szabályozás „csak” az „alacsonyabb biztonsági súlyú” elemek gyártására vonatkozik. Mostantól kizárólag az OAH-nyilvántartásba felvett, független szervezetek végezhetnek ellenőrzéseket – emelte ki.

A módosítások az OAH által végzett gyártási, beszerzési, szerelési és üzembe helyezési engedélyezésen belül csak az elsőt, vagyis a gyártást érintik – hívta fel a figyelmünket egy az ügyre rálátó forrás. A változtatások ezen túlmenően nem vonatkoznak a „primer kör tömörségének fenntartására”, ami a legfontosabb, úgynevezett 1. biztonsági osztályba tartozik. Ezek közé sorolható például a reaktor- és nyomáskiegyenlítő tartály, a főkeringető szivattyú, a kapcsolódó vezetékek és a fűtőelemek. Itt az engedélyeztetési idő közel fél év. A mostani változtatás tehát „csak” a 2-3. biztonsági osztályba sorolt berendezések gyártására-beszerzésére vonatkozik. (Megjegyzendő: ezek is alapvető biztonsági, baleset-megelőzési feladatokat látnak el.) A hatóság eddig 15 napnál hosszabb ideig vizsgálhatta ezek gyártási-beszerzési szándékát. Most viszont az OAH újból besorolhatja a berendezéseket engedélyeztetési szükségesség szerint. De a fennmaradók gyártásának-beszerzésének esetleges „tudomásulvétele” után is tarthatnak ellenőrzéseket. Ám a gyártás vagy a beszerzés esetleges „gyorsított” felügyelete dacára, a folyamat végén, az üzembe helyezés változatlanul engedélyhez kötött. Vagyis az új felállás inkább növeli a beruházó abbéli kockázatát, hogy a hatóságnak esetleg az átadás előtt akad gondja.

A jövőben a fontos atomerőművi rendszerek gyártását nem ellenőrzi az OAH – csak tudomásul veszi vagy elutasítja a kérelmet.

A független ellenőrök nem ismeretlenek az iparágban, amit a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség is elfogad – hangsúlyozta forrásunk. Olyannyira, hogy a gyártási-szerelési ellenőrzéseket állami megbízás alapján, de rendszerint külsősök végzik. Ezek tanúsítványait a hatóságok elfogadhatják, visszautasíthatják, illetve saját ellenőrzést is végezhetnek. Az OAH által feljogosított cégek a Nemzeti Akkreditáló Hatóságnál nyilvántartott szervezetek közül kerülhetnek ki. Szintén megjegyzendő: a most elfogadott törvény már a legelején rögzíti, hogy köztisztviselők (akár a hatóság munkatársai) engedéllyel szerepet vállalhatnak a külső cégek munkájában. Igaz, ilyenkor nem vehetnek részt a kapcsolódó hatósági döntésekben. A módosító csomag egyik utolsó, két hónap múlva hatályba lépő pontja egyébként ezt a feltételt is tovább gyengíti. Így végül is az érintett dolgozónak csak a külsős megbízott nyilvántartásba vételétől, felfüggesztésétől vagy törlésétől kell tartózkodnia.

Átmeneti üzemzavar

Nem kapott érdemi választ Tóth Bertalan MSZP-frakcióvezető arra a Lantos Csaba energiaügyi miniszternek címzett írásbeli kérdésére, hogy mi okozta a paksi atomerőmű 4-es blokkjának december 25-i hirtelen leállását (a működése csak másnap késő délelőtt állt helyre). Koncz Zsófia államtitkár válaszában a felvetést, a megszokott, MSZP-ellenes politikai kirohanásokba ágyazva, hangulatkeltésnek minősítette. Egyszersmind emlékeztetett az OAH közleményére, miszerint „átmeneti üzemzavar” történt, amely a nemzetközi skála szerint 0-s besorolást kapott, és sem a biztonságra, sem a környezetre nem hatott ki. Az államtitkár azt is felhánytorgatja, hogy az ellenzék nem támogatta a legutóbbi, „a magas nukleáris biztonság további garantálását és a hatósági felügyelet hatékonyságának növelését” lehetővé tévő törvénymódosítást. Kunhalmi Ágnes, az MSZP társelnöke a parlamenti vitában kifogásolta, hogy a részletszabályokat a jövőben a hatóság elnöke rendeletekben hirdetheti ki. Ennek kapcsán kérdésesnek nevezte, hogy a hivatal mennyiben kíván megfelelni a fideszes politikai elvárásoknak.

Csökkentek a lakásárak

KERESLET A múlt év harmadik negyedében minden településtípusban enyhén mérséklődtek az átlagos lakásárak az előző negyedhez képest, országos szinten 1,7 százalékos árcsökkenést mértek az április–júniusi időszakhoz képest, így az éves áremelkedés mértéke 1,5 százalékra lassult, ami messze elmarad a 17,6 százalékos 2023-as inflációtól – derül ki az MNB lakáspiaci felméréséből. Budapesten negyedéves alapon 2 százalékkal estek a lakásárak, s ennek révén az éves lakásár-dinamika a második negyedévi 4,9 százalékról 1,3 százalékra lassult. A vidéki városokban 0,9 százalékkal csökkentek a lakásárak 2023 harmadik negyedévében, ezzel az éves áremelkedés üteme 3,4 százalékról 2,2 százalékra mérséklődött. A községekben 2,8 százalékos árcsökkenés volt megfigyelhető a harmadik negyedévben, ugyanakkor éves összevetésben a lakásárak 0,7 százalékkal meghaladták az előző év azonos időszaki szinteket.

A múlt év lakáspiaci folyamataira egyértelműen magas infláció és a magas kamatok hatottak – emiatt a korábbi évekhez képest visszaesett a kereslet és a tranzakciók száma. A lakásvásárlók egyértelműen kivárnak, a hitelkamatok csökkenésére számítva, amely következő hónapokban hat százalék alá csökkenhet, amit a lakáshitelezésben a szakértők lélektani határnak tartanak.

Az év első két hetében ötödével nőtt az eladó lakások és házak iránti érdeklődések száma az egy évvel korábbihoz képest az Ingatlan.com adatai szerint. Ahogy a múlt év elején, így az idén is a vevők zöme a 60 millió forint alatti ingatlanokat keresi. A magasabb árkategóriákban, a 80 milliónál magasabb áron eladásra kínált ingatlanok iránti érdeklődések aránya egyáltalán nem emelkedett. NÉPSZAVA

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Falvakban, városokban, de még Budapesten is csökkentek a lakásárak. Közel lehetünk a mélyponthoz

Stockholm nem érti Orbánékat

NATO A svédek biztosra veszik, hogy a magyar parlament ratifikálja csatlakozásukat a védelmi szövetséghez, de a késedelem komoly károkat okozott a kétoldalú kapcsolatokban.

RÓNAY TAMÁS

A magyar kormány most már amolyan minden mindegy alapon tovább akadályozza Svédországnak a NATO-hoz való csatlakozását, még azután is, hogy Recep Tayyip Erdogan elnök csütörtökön aláírta a ratifikációt, ezzel hivatalosan is mi váltunk a svédek integrációjának utolsó kerékkötőjévé. Ettől függetlenül Stockholm biztos abban, hogy a magyar parlament is ratifikálja a döntést egyrészt azért, mert nincs igazi indok arra, hogy miért is utasítanánk el – a „több tiszteletet" akarunk szlogenje teljesen komolytalan –, másrészt mert Stockholm úgy véli, olyan nyomás nehezedik a védelmi tömb szempontjából jelentéktelennek számító Magyarországra, aminek az nem állhat ellent.

Jens Stoltenberg NATO-főtitkár arra számít, hogy Magyarország február végén ratifikálja Svédország NATO-tagságát –nyilatkozta Brüsszelben. Megköszönte Recep Tayyip Erdogan török elnöknek, hogy aláírta a Svédország NATO-csatlakozásáról szóló ratifikációs okmányt, majd hangsúlyozta: „várom a ratifikálást Magyarország részéről, amint a parlament újra összeül". Stoltenberg tehát nem számít arra, hogy a magyar parlament rendkívüli ülést tart a kérdésben.

Tobias Billström svéd külügyminiszter válaszolt Kövér László csütörtöki megjegyzésére. Az országgyűlés elnöke azt mondta, azért nem támogatja a svéd NATO-tagságot, mivel a svédek „olyan messzire mentek Magyarország pocskondiázásában, a demokratikusan megválasztott kormány gyalázásában és a mozgásterének szűkítésében, amit nem lehet meg nem történtté vagy mellékes körülménnyé tenni". Billström a svéd Aftonbladet napilap beszámolója szerint közölte, ők nem pocskondiázták Magyarországot. Az elhangzottakat Kövér László magánvéleményének tekinti, és reméli, Magyarország emlékszik arra az ígéretére, miszerint nem utolsóként fogják ratifikálni a svéd csatlakozást. Ezt az ígéretet persze már megszegte a magyar kormány.

A svéd reakciókból jól látszik, hogy a magyar kormány a csatlakozás megszavazásának késleltetésével komoly károkat okozott Stockholm és Budapest viszonyában. Ottani szakértők nem értik, mire jó mindez Orbánéknak. Magnus Christiansson svéd NATO-szakértő megállapítja, Erdogan aláírása nyilvánvalóan növeli az Orbán Viktorra nehezedő nyomást kivált azután, hogy maga a magyar miniszterelnök tett ígéretet arra: nem Budapest ratifikálja utolsóként a svéd csatlakozást. „Most már csak ők maradtak, és nagyon nem világos, hogy mit próbálnak kihozni a folyamatból" – hangoztatta a Dagens Nyheter napilapban. Hozzátette, vannak olyan feltételezések, amelyek szerint az uniós pénzek Magyarországnak ítéléséről, vagy Svédország szimbolikus megalázásáról van szó, de ezeket nem kívánja kommentálni.

FOTÓ: AFP/DURSUN AYDEMIR

Jens Stoltenberg NATO-főtitkár arra számít, hogy a magyar parlament február végén ratifikálja a svéd NATO-tagságot

Magnus Christiansson bölcs lépésnek tartja Kristersson miniszterelnök részéről, hogy – az Európai Tanács jövő heti csúcstalálkozója keretében – találkozik a magyar miniszterelnökkel. „Lehetőséget ad Orbánnak arra, hogy mentse az arcát" – hangoztatta. Mint ismeretes, a magyar miniszterelnök Budapestre invitálta a svéd kormányfőt, aki először külügyminisztere útján azt közölte, nem kíván a magyar fővárosba utazni, s nincs miről beszélniük, később azt mondta, hogy a jövő heti EU-csúcs peremén nagyon szívesen beszél a magyar miniszterelnökkel.

A svéd szakértő szintén úgy látja, hogy a magyarokat meglepte Ankara hirtelenjében végrehajtott ratifikációja. Abban ugyanakkor nem kételkedik, hogy Magyarország is kénytelen lesz igent mondani. „Azt hiszem, valahol még a magyarok is értik, hogy ennek mi lesz a vége. Úgy tekinthetünk rá, mint egyfajta végjátékra egy hosszú folyamatban" – mondja Christiansson.

Mats Knutson svéd újságíró, szakértő az SVT közszolgálati televíziónál úgy vélte, elmozdulás volt tapasztalható Orbán Viktor retorikájában, egyik nap még arról beszélt, hogy tárgyalni akar Svédországgal, mielőtt Magyarország jóváhagyja a svéd NATO-jelentkezést, később már azt üzente, hogy Svédország NATO-tagsága mögött áll. A svéd szakértő szerint ennek alapján is egyértelmű, hogy Magyarországra nagy nemzetközi nyomás nehezedik ebben a kérdésben.

> Egy svéd szakértő szerint Kristersson kormányfő lehetőséget ad Orbánnak arra, hogy mentse az arcát.

A Boras Tidning című lap úgy véli, Budapest késlekedése mögött az állhat, hogy a magyar kormány valamiféle „jóvátételt" remél Svédországtól. Ahogy a lap fogalmaz, Jens Stoltenberg NATO-főtitkár a magyar kormányfővel folytatott telefonbeszélgetése során „megragadhatta Orbán fülét", legalábbis ezt a következtetést lehetett levonni Orbánnak a beszélgetés utáni, az X-en megjelent bejegyzéséből. A lap azonban rámutat, hogy Orbánnak homályosan fogalmazott, így még semmit sem szabad elkiabálni.

Mindent elmond arról, manapság miként vélekednek a magyar kormányról, a patinás Aftonbladet még múlt hónapban megjelent cikke, amelyben a szerző Putyin trójai falovának nevezte Orbán Viktort. A lap felvetette, hogy Magyarország uniós támogatását önkéntessé kellene tenni a tagállamok részéről. „Magyarország magatartása valójában méltatlan az Európai Unió egyik tagállamához. Ha az ország továbbra is veszélyezteti az összes többi tagállam létfontosságú biztonsági érdekeit, a helyzet hamarosan kezelhetetlenné válik. 2024-ben véget kell vetni a diktatúrák támogatásának" – írta a lap.

> Az Aftonbladet szerint Magyarország magatartása méltatlan az Európai Unió egyik tagállamához.

Bármit akar is a késlekedéssel a magyar kormány, célját biztosan nem éri el, mert a szövetség tagállamai Svédországgal szolidárisak. Erre utal, hogy Emmanuel Macron sokatmondóan még a jövő heti uniós csúcs előtt Stockholmba látogat. „Svédország partnerünk az Európai Unióban, és a csatlakozásának véglegesítésével szövetségesünkké válik a NATO-ban" – hangoztatta a francia elnök.

Pressman: Elszigetelte magát a kormány

David Pressman, az Egyesült Államok budapesti nagykövete a Financial Timesnak adott interjújában úgy foglalt állást, a magyar kormány külpolitikája „elképzelt megszállókon" és „fantáziált hungarofóbián" alapszik, és ugyan a belpolitikai célok egyes lépéseit megmagyarázzák Orbán Viktornak „végső soron mindez csak kitaláció". Pressman szerint Orbán Viktor azon döntése, hogy szövetségeseivel fenntartott kapcsolatait átpolitizálta, „nagyon régóta nem látott elszigeteltséget és magányt" hoztak a magyar kormánynak a nemzetközi politikában. Mint az FT rámutat: az amerikai nagykövet „szokatlanul őszinte megjegyzései rávilágítottak a NATO-ban és az EU fővárosaiban tapasztalható frusztrációra Orbán azon erőfeszítései miatt, hogy meghiúsítsa az Ukrajnának nyújtott további uniós segélyeket, és hogy halogatja Svédország atlanti szövetségi tagságának ratifikálását, valamint gyengíti a demokratikus normákat és a jogállamiságot Magyarországon".

Scholz politikai harcot ígért

NÉMETORSZÁG Energikusabb folytatást ígért Olaf Scholz kancellár a szélsőjobboldali Alternatíva Németországért (AfD) párttal szembeni fellépésben. A Die Zeit hetilapnak adott interjújában stratégiaváltást ígért, egyúttal politikai harcot a párt ellen. Scholz eddig mintha nem vette volna komolyan az AfD előretörését. 2023 júliusában tartott sajtókonferenciáján azt állította, ha most rendeznének parlamenti választást, akkor hasonlóképpen szerepelne, mint a 2021. szeptemberi parlamenti választás idején, amikor a párt 10,3 százalékos eredményt ért el. Ehhez képest a közvélemény-kutatások szerint most több mint kétszer annyian támogatják országosan, mint akkor. Scholzra egyre nagyobb nyomás nehezedik, hogy lépéseket tegyen az AfD ellen. A Spiegel internetes kiadásán például a minap egy cikk azt sugallta: ha a kancellár nem tudja megfelelően kezelni a kérdést, inkább távozzon.

Az esetleges lépések között szerepelhet a szélsőjobb finanszírozásának az eddigieknél sokkal alaposabb feltérképezése. Nancy Faeser belügyminiszter kijelentette: „Kiemelt fontosságú számunkra, hogy fényt derítsünk és feltárjuk a szélsőjobboldali hálózatok személyes és pénzügyi kapcsolatait". Hozzátette, az Alkotmányvédelmi Hivatal az elmúlt másfél évben már jelentősen bővítette erőforrásait és képességeit a pénzügyi vizsgálatokhoz. Mint mondta, feltárják a szélsőjobb legfőbb adományozóit. „A szélsőséges szervezetek egyetlen adományozója sem számíthat arra, hogy észrevétlen marad" – hangoztatta a belügyi tárcavezető.

Az AfD ellen országos tiltakozási hullám indult Németországban azután, hogy a Correctiv nevű portál feltárta: november végén a párt több illetékese részt vett egy szélsőjobboldali potsdami konferencián. Ezen részben arról volt szó, hogy már német állampolgársággal rendelkező bevándorlókat is kitoloncolnának az országból, ami több millió embert érintene. Faeser ezzel kapcsolatban kifejtette: „Az a tény, hogy a szélsőjobboldali hálózatok etnikai származásuk miatt tömegesen akarnak Németországból kiutasítani embereket, támadás az emberi méltóság és ezáltal társadalmunk alapjai ellen."

Több német városban tartottak újabb AfD-elleni tömegmegmozdulásokat. Wiesbadenben, Rostockban és Siegenben és Mönchengladbachban vonultak utcára, a dpa hírügynökség szerint összesen mintegy 25 ezren.

A bayreuthi egyetem közben bejelentette, beszünteti az eljárást Alice Weidel, az AfD társelnöke ellen, mert bár diplomamunkájában találtak idézetekkel kapcsolatos hibákat, nem bizonyítható, hogy szándékosan plagizált volna.

RÓNAY TAMÁS

FOTÓ: AFP/KAY NIETFELD

A kancellár a korábbiakhoz képest határozottabb fellépést ígér a szélsőjobboldali Afd ellen

LAPSZÉL

Kenyai nem az ENSZ-misszióra

FOTÓ: AFP/LUIS TATO

Egy kenyai bíróság az ország kormánya és az ENSZ által is jóváhagyott rendőri misszió elindítása ellen hozott határozatot. A küldetés feladata a Haitiben elharapódzó bandaháborúk visszaszorítása lenne – számolt be az Al Jazeera. Az ítélet szerint bármelyik állami szerv vagy hivatalnok olyan döntése, amely rendőri különítmény Haitire rendeléséről határozna, „törvénytelen és érvénytelen". A döntés alapján tehát Haitin vagy más idegen államban tilos a kenyai rendőrök bevetése. A kormány szóvivőjének közleménye szerint tiszteletben tartják a jogállamiság kereteit, de fellebbeznek a döntés ellen. NÉPSZAVA

Orosz dezinformáció Nyugat-Európában

A német külügyminisztérium az X (korábban Twitter) nevű közösségi oldalon terjedő dezinformációs kampányt leplezett le. Az orosz titkosszolgálatok célja nyilvánvalóan a német kormány elleni elégedetlenség felszítása és az Ukrajnát támogató közhangulat aláásása volt. A szakértők által vizsgált egy hónapos időszakban 50 ezer hamis felhasználói fiókot azonosítottak, amelyekről összesen több mint egymillió bejegyzés érkezett. Ezekben legtöbbször olyan vádak szerepelnek, amelyek szerint a német kormány elhanyagolja saját lakosságát Ukrajna érdekében. A francia kormány részéről is érkezett jelzés, miszerint „összehangolt orosz megközelítés" figyelhető meg a Sputnik News, az RT és a Ria Novosztyi hírcsatorna anyagaiban. NÉPSZAVA

Macron India díszvendége

FOTÓ: AFP/MONEY SHARMA

Díszvendégként fogadta Draupadi Murmi indiai államfő a francia elnököt a szubkontinens méretű ország piros betűs ünnepeként számon tartott, a sorban 75. alkalommal ünnepelt Köztársaság Napján – áll az AP tudósításában. Az Új-Delhiben rendezett díszes felvonuláson az ország 1950-es alkotmányának elfogadását ünneplik, amely röviddel a brit gyarmatbirodalmi státusz alóli felszabadulást követte. A ceremónia szabályai szerint a két politikust egy a gyarmatosítás korabeli lovashintó vitte át az elnöki palotából az ünnepi tribünhöz. Az elmúlt negyven évben ez volt az első alkalom, hogy autó helyett hintót használtak erre a reprezentatív célra. NÉPSZAVA

Gázán túl is háború lehet

PUSKAPOR Miközben Izrael hadjárata veszélybe sodorja az évtizedek óta tartó békét Egyiptommal, Hágából is élesen kritizálják a zsidó államot.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

FOTÓ: AFP

Ezen a keskeny földsávon törhet ki a konfliktus Izrael és Egyiptom között

Az ENSZ Nemzetközi Büntetőbírósága átmeneti rendelkezésekről döntött tegnap Izrael ügyében, miután Dél-Afrika genocídium vádjával keresetet nyújtott be a taláros testülethez az izraeli hadsereg gázai hadműveleteinek kiugróan magas civil áldozatai miatt. Bár a döntés nem tartalmaz felszólítást a katonai műveletek felfüggesztésére, az izraeli fél így is jelentős megrovásban részesült.

A Washington Post tudósításában sorra veszi a testület rendelkezéseinek lényegi pontjait, amelyek legfőbb üzenete a bíróság joghatóságának megállapítása mellett az, hogy Izraelnek nagyobb erőfeszítéseket kell tennie a civil áldozatok megkímélése érdekében. Joan Donoghue elnöklő bíró hangsúlyozta, hogy a Gázai övezet civil lakosságának helyzete továbbra is „extrém módon veszélyeztetett". Az izraeli hadsereg be kell tartania a Genfi Egyezményekben foglaltakat, valamint köteles elejét venni minden népirtásra történő felbujtásnak a Gázai övezetben. Továbbá „azonnali és hatékony lépéseket" vár a testület Izraeltől a humanitárius segítség és a beérkező egészségügyi segélyszállítmányok felgyorsításában, amellyel a hágai testület végső ítéletének meghozataláig elkerülhető a már így is katasztrofális humanitárius helyzet további romlása. Ugyanakkor „mélyen aggasztónak" ítéli a Gázában még fogva tartott izraeli túszok helyzetét, és azonnali szabadon engedésükre hívott fel.

Eközben nő a feszültség Izrael és Egyiptom között, miután az IDF a Hamász terrorsejtjeinek felszámolására irányuló műveletében egy délebbre nyomul a Gázai övezetben. Már vitába is keveredett a két fél, hiszen az izraeli vezetés állítása szerint a Hamász terrorszervezet teljes felszámolásához az offenzívát ki kell terjeszteniük az egyiptomi határátkelőként is szolgáló Rafah városára, azon belül az ún. Philadelphia folyosóra is – adta hírül az AP hírügynökség. Ezt az apró, 14 kilométer hosszú és 90 méter széles demilitarizált földsávot még az Egyiptom és Izrael közötti 1979-es békekötés eredményeként hozták létre. Egy múlt heti sajtótájékoztatóan Benjamin Netanjahu izraeli miniszterelnök olyan állítást tett, miszerint „a területen folyamatosan zajlik a fegyverek beáramlása" a Hamász részéről, és ennek a „résnek a lezárása nélkül" nem érhet véget a háború. A csempészetet az egyiptomi fél határozottan tagadja, és figyelmeztette Izraelt, hogy katonáinak bevetése a szóban forgó területen a békeszerződés megsértésével lenne egyenlő.

Diaa Rasvan, Egyiptom Információs Szolgálatának vezetője hazugságnak nevezte a fegyvercsempészetre vonatkozó állításokat, amelyek állítása szerint csak ürügyül szolgálnak a folyosó elfoglalására. Egyiptom mintegy 1500 alagutat robbantott be a Gázai övezettel közös határán, így „teljes kontrollt" gyakorol a határsáv felett – fogalmazott. Az erre adott izraeli reakciók egymásnak ellentmondóak. Kobi Michael, az Institute for National Security Studies agytröszt vezető kutatója úgy vélekedik, hogy „a jelenlegi mennyiségű fegyver kizárólag Philadelphia folyosón keresztül kerülhetett Gázába". Ugyanakkor Alon Ben-David, az izraeli Channel 13 TV haditudósítója szerint a Gázában használt fegyverek mintegy 90 százalékának helyben állítják elő, és Egyiptom már korábban sikeresen lecsapott a csempészekre. A szomszédos országnak persze más félnivalója is akad: egy Rafát érintő támadás hatalmas palesztin menekülthullámot indítana el a Sínai-félsziget irányába. Egymillió palesztin menekült Rafába és környékére a bombázások és szárazföldi offenzíva elől.

> Nő a feszültség Izrael és Egyiptom között, miután az izraeli hadsereg egyre délebbre nyomul a Gázai övezetben.

A Gáza jövőjéről szóló tervek még ködösek. Izrael jelenleg egy kilométer mélységű ütközősáv kialakításán dolgozik Gáza körül, amely a közeli izraeli településeket volna hivatott megvédi a tavaly október 7-ihez hasonló támadásoktól. Az Egyesült Államok azonban ellenzi a térség területének csökkentését. Netanjahu szerint a háború után folytatni kell Gáza megfigyelését, ennek pedig részét képezi a Philadelphia folyosó kontrollálása is.

Kijev szándékos orosz manővert sejtet

TITKOLÓZÁS Folytatódott tegnap Moszkva és Kijev különös huzavonája, amelyben a felek egymást okolják az állítólag ukrán hadifoglyokat fogolycserére szállító Il–76-os orosz repülőgép Belgorod-közeli szerdai lelövéséért, és próbálnak konkrét információkat kihúzni egymásból arra vonatkozóan, hogy valóban a gép fedélzetén volt-e a 65 fogoly. Az ukrán katonai hírszerzés szóvivője azt mondta, „a lezuhanás rejtélyes körülményei Oroszország szándékos cselekedetére utalhatnak".

FOTÓ: AFP

Moszkva DNS-mintákat követel a meghalt ukrán foglyok azonosításához, miközben Kijev szerint ez nem szolgál bizonyítékkal a halálukra vonatkozóan

Andrij Juszov egy tv-műsorban kérdésekre válaszolva bírálta az orosz hatóságokat, amiért nem tájékoztatják a Nemzetközi Vöröskeresztet (ICRC) a január 24-i cserére előkészített, Moszkva szerint a katasztrófában meghalt foglyok hollétéről, hogy az ICRC szerepe szerint ellenőrizhesse, mi történt velük. Megismételte, tudomásuk van arról, hogy ezen gépen kellett volna utaznia két orosz tisztségviselőnek is (előző nap még ötről beszélt), akiket az utolsó pillanatban leszállítottak. Juszov hangsúlyozta, hogy egyelőre „az eltitkolás elemeivel" állnak szemben. „És talán valóban van mit eltitkolni", különösen azt, hogy milyen rakéta találta el a gépet, amiből kiderülhetne, ki okozta a balesetet.

Amikor valaki rákérdezett arra az ugyancsak csütörtökön megszellőztetett értesülésükre, hogy a katasztrófa helyszínéről csak öt holttestet vittek a közeli orosz megyeszékhely, Belgorod hullaházába, s hogy ez szerinte mit jelenthet, Juszov azt mondta, Oroszország blokkolja a teljes információt, ami már önmagában is sérti a nemzetközi jogot. „Nem tudjuk elvetni azt a verziót, hogy a többi holttestet az agresszor máshová rejtette el" – tette hozzá. „De akkor megint csak az a kérdés, hogy: milyen céllal teszik ezt?"

Az ENSZ Biztonsági Tanácsának orosz kérésre összehívott csütörtöki ülésén Rosemary DiCarlo főtitkárhelyettes leszögezte, a szervezet nem tudja megállapítani, hogy Oroszország állítása megfelel-e a valóságnak. Bizonyítékok helyett Moszkva pénteken azzal a fenyegetéssel állt elő, hogy ha Kijev nem biztosít DNS-mintákat az Il–76-os lezuhanásakor meghalt foglyok azonosításához, akkor számozott zsákokban, jeltelen sírban fogják őket eltemetni.

Az orosz állami vizsgálóbizottság közlése szerint a helyszínen ukrán személyazonossági okmányokat és az ukrán katonákra jellemző tetovált testrészeket találtak, utóbbiakat genetikai vizsgálatra vitték. „A bizonyítékok között a szövetségi büntetés-végrehajtási szolgálat kísérő dokumentumai is szerepelnek" – tették hozzá. Oroszországnak kizárólagos hozzáférése van a baleset helyszínéhez, ezért a bizottság közléseinek objektív ellenőrzése nem lehetséges.

Az orosz fél azt állítja, hogy az Il–76-ost az ukrán hadsereg lőtte le egy föld-levegő rakétával. Ukrajna ezzel szemben úgy véli, nincs bizonyíték a fedélzeten utazók kilétére, és nemzetközi vizsgálatot követel.

HARSÁNYI GYÖRGY

Pénzcsapra verve

BALASSA TAMÁS

Ha a Fidesz–KDNP minden kétséget kizáróan Mária országának felkent pártalakulata a magyarság megmentésére a zivataros évszázadok alatti teljes elvesződéstől, és ezért még az sem nagy ár, ha illiberális államcsínnyel térítik le az államot a macerás demokratizmus útjáról és közben elfoglalják a közmédiát, a választási bizottságot, az ügyészséget, továbbá megosztó pártkatonákkal töltik be a közjogi méltóságok posztjait, akik aztán a nemzeti egység fölötti őrködés vagy a komolyan vehető parlamenti politizálás helyett a de facto állampárti hatalomgyakorlást védelmezik teljes testükkel, miközben a konkrét ellenzékiséget a legnagyobb nemzetbiztonsági kockázatnak nevezik, míg ők a legnagyobb ellenállást akkor fejtik ki a fideszes hatalmi gépezettel szemben, amikor a kormányfő elé mennek erős szembeszélben – nos, akkor rendben van, hogy a Városi Civil Alap 87 százalékát gyakorló talpasoknak utalták ki, a létezési stílusgyakorlatokkal birkózó pártalelnöktől a választási hajrában házaló kampánykatonákig, akik pénzzel, paripával és fegyverrel vághatnak neki az idei kettős választásnak. És persze a teljes Bohár Dániel Zrt. meghívásának nagy garral haladókázó „polgári” programokra: emlékezzünk meg itt néma főhajtással e szép jelző akkurátus kinyiffantásáról.

Ha azonban ez mégiscsak demokrácia volna, mint amit állítani látszandanak róla komoly fejek televíziós hírműsorokban vagy kormányinfókon, akkor mégiscsak volnának gondok azzal, hogy milliárdos közpénzeket talicskáznak haza fideszesék. Igen, valóban, lopnak ennél többet is, a leggazdagabb bátoroknak fizikailag nem lehetett annyi idejük, hogy munkával keressék magukat az angol királyi család vagy Mick Jagger fölé négyszer, amennyiben a fölé nem volna túlzás, szívesebben mondanánk elét, mert az nem magasság, hanem távolság, amit hátországszélben caplatva lehet realizálni, nem vetve el persze a Jóisten, a szerencse és Orbán Viktor szerepét sem. Szóval, igen, lopnak többet, de ezek a milliárdok azok a milliárdok, amiket egy szabad ország szabad civiljei költhetnének arra, amit egy átláthatónak pályázati rendszerben a létező közösségi célok megérdemelnek.

Most akkor képzeljük el, amint Németh Szilárd leteszi a lantot, s vele minden államügyet a sparhelt mellé, egy utolsó szerelmes pillantást vet a nyúljára/nyuljára (egyszer kiszótárazzuk, mi az, ha addig élünk is), befűzi a papírt, és ír egy jókora pályázatot civil tevékenysége igazolására a Miniszterelnökségre. Gulyás Gergely is megérdemelne egy ilyen önfeledt nevetést ezután az embert próbáló másfél évtized után, mozdulhatna végre az összes elfeledett arcizom. De nem. Egy fia értelem nem sok, annyi sincs az akár 37 milliót kasszírozó „civilek” nagy részének támogatásában, a Válasz Online gyűjtése szerint zömüknek még honlapjuk sincs. Nem úgy a tiszaújvárosi Della Lavanda Kreatív Fiatalokért Alapítványnak, ahol épp a honlap nyomán sokasodnak a kérdések: a Tállai András megnyitójával elővezetett falunapozásban mi a kreativitás? Mármint a pénzcsapoláson túl, ha már della. A Lavanda a levendula mellett egyéb összetételben mosást jelent (sőt, gyomormosást), amit végképp nem értünk.

BOD PÉTER

Csak kérdezem

Olyan világban élek, ahol valakik fenntartják maguknak a jogot, hogy dönthessenek arról, ki magyar és ki nem ebben a hazában. Ez a felosztás politikai indíttatású és természetű, ám még ennek figyelembevételével is érthetetlen, hogy valakik olyan magasra emelik magukat, hogy ilyen kérdés eldöntésében az ítéletalkotó szerepében tetszeleghessenek. Nem pusztán arról van szó, hogy életünk helyszíne, a Kárpát-medence átjáróház volt és maradt a mögöttünk álló ezer évben. Európának ez az a tájegysége, amelyben úgy keveredtek egymással népek, nemzetek, nemzetiségek, kisebbségek, ami tényleg egyedivé teszi a térséget – benne Magyarországot –, ahol élünk.

Nem véletlenül sóhajt fel versében a költő: „Anyám kún volt, az apám félig székely/,félig román, vagy tán egészen az.” A nacionalizmus elemi erővel tört felszínre a rendszerváltást követően, ami részben érthető, mert a kádári szocializmus alattvalóinak éppen a nemzeti hovatartozás érzését nem engedte megélni. Igaz, ebből a szempontból elgondolkoztató, hogy Románia nacionalizmusra épülő egypártrendszere szellemileg jobb világot kínált-e keleti szomszédunk többségi társadalmának. Nem szeretnék elveszni a politikatörténeti fejtegetésekben, amelyekhez alig-alig értek, inkább egy megfigyelésemet osztom meg.

Számos levelet, még több kommentet kaptam az elmúlt húsz-harminc évben cikkeimmel egyet nem értő olvasóimtól. Közülük számosan nem egyszerűen kétségbe vonták magyarságomat, hanem lényegében kiutasítottak a nemzetből, változatos átkokat szórva rám. Volt és van valami közös ezekben a „mélymagyarokban”. Nem tudnak helyesen írni. Ha leveleikben csak elütésekre és betűcserékre bukkanok, mindezt szóba sem hozom. Ám durva hibáktól hemzsegő soraik arról árulkodtak, hogy helyesírásunk alapelveivel sincsenek tisztában.

> Volt és van valami közös ezekben a „mélymagyarokban”. Nem tudnak helyesen írni.

Ezek után nem meglepetés, hogy a napokban a Magyarságkutató Intézet honlapján nem sikerült a Himnusz első sorát a helyesírás szabályait követve leírni. Milyen magyarok azok, akik még erre se figyelnek oda? Csak kérdezem.

JEGYZET

Árpási Bence

Ügy az ügyből

Elsőre bulvárhírnek látszik a fideszességét nyíltan felvállaló zenész, Curtis édesanyjának kálváriája: előbb három órát várt egy roszszulléte miatt a mentőre, majd kórházi ellátása után hazaszállították, értesítés nélkül, és egy rozoga műanyag széken, mezítláb, köntösben hagyta ott a betegszállító cég munkatársa. Ha nem egy celeb anyjáról lenne szó, hír se lett volna belőle. Pedig ez az embertelen eljárás lakmuszpapírként mutatja a mai magyar egészségügy működési nehézségeit. Például azt, hogy csak akkor várható valamifajta következmény, ha híres emberrel vagy a rokonával történik baj. Így volt akkor is, amikor Gálvölgyi János lett rosszul, s lányai hiába hívták a mentőt, nekik kellett édesapjukat bevinni a kórházba.

Most is élhetünk a gyanúperrel, miszerint csak azért indult vizsgálat a mentőszolgálatnál és a betegszállító cégnél, mert Curtis kellően ismert, és ezért a nyilvános fórumok felkapták az ügyet, vagyis ügy lett az ügyből. Érdemes eltűnődni, hány ehhez hasonló eset történik az országban, amikor a betegszállító nem megfelelően végzi a munkáját, vagy ki sem ér időben a mentő és senkiben fel sem merül, hogy esetleg elrontottak valamit. Túlnyomó többségükről bizonyosan nem értesül a nyilvánosság.

Szinte mindenki tud egy rémtörténetet, s talán Curtisnek is érdemes lenne elgondolkodni, hány olyan honfitársa lehet, aki szintúgy elszenvedője egy permanensen rosszul működő rendszernek. A betegszállító cég azonnali hatállyal kirúgta alkalmazottját, ám ez tüneti kezelés. Ami pedig Curtis vállalt fideszességét illeti: kérdés, eljut-e annak felismeréséig, milyen szerepe van a történtekben annak a kormányzatnak, amely már 14. éve kormányoz teljhatalommal, de még mindig nem sikerült megoldani, hogy mindenhová időben kiérjen a mentő és a kezelés után hazavigyen a betegszállító.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

EL NEM FOGADOTT LEMONDÁS

Glaszékesztyű

PILLANTÁS A KILENCEDIKRŐL

NÉMETH PÉTER

Messze nem az ízlésem szerint való az a mód, ahogy a Párbeszéd visszavágott Vitézy Dávidnak. Egy fényképet tett közzé az egyik közösségi oldalon Vitézyről, ahol Orbán Viktor legidősebb lányával, Ráhellel néz szembe az objektívvel, mosolyogva, vidáman. De hát a politika nem az én ízlésem szerint építkezik; azok, akik közzétették a fotót, ezt az egyszerű módját választották annak, hogy lejárassák a mostanában főpolgármester-jelöltként is emlegetett, hajdani fideszes államtitkárt. Mégis, az ember próbál valami ízlésest, etikust keresni, legalább azon az oldalon, ahova helyezi magát. Tudom, jól tudom, hogy egy olyan ellenféllel szemben, mint a Fidesz szinte lehetetlen glaszékesztyűben megvívni a harcot, miközben az ő markában bikacsök van, mégis, valahogy próbálunk ragaszkodni ahhoz a kultúrához, amelyet elviselhetőnek és egy határon belülinek tartunk.

> Az egész jelölési hercehurca, az LMP szerepvállalása Orbán Ráhel nélkül is meglehetősen gyanússá teszi az ügyet.

Ez a kép nálam nincs ezen a határon belül. És nem azért, mert Vitézy állítása szerint valamikor tíz évvel ezelőtt készült, egy felhőtlen buli hangulatában, hanem mert nem kell ahhoz Orbán Ráhelt bevonni a kampányba – a célul kitűzött lejáratásba –, hogy tudjuk: Vitézy Dávid erősen kötődik a kormánypárthoz, és az Orbán-családhoz is. Ennek azonban nincs köze a valós teljesítményéhez, szakértelméhez. Ez utóbbit senki nem vonta kétségbe, vagyis hogy bizonyos területekhez – és ez elsősorban a tömegközlekedés – feltétlenül ért, és megszólalásaiból az is tükröződik, hogy ilyenkor képes félretenni a pártpolitikát. Amúgy pedig: az egész jelölési hercehurca, az LMP szerepvállalása Orbán Ráhel nélkül is meglehetősen gyanússá teszi az ügyet. Ha ugyanis egy ellenzéki párt nem tud, vagy nem akar saját soraiból kiállítani egy Karácsony versenytársat – ha már mindenképpen akar –, akkor érdemes elgondolkodni azon, hogy miért pont a Fideszhez erős szálakon kötődő (szak)politikust választ. Mi a cél, mi az üzenet vele? Egyik oldalról a semlegesség látszata, vagy – másik oldalról – az, amit Tarlós István megfogalmazott: ellenzék és kormánypárt közösen jelöl főpolgármestert. Ilyen a magyar politikai életben eleddig nem volt, és az sem kizárt, hogy a választóknak tetszene a megoldás. Már amennyiben... Mert a választó már nagyon fáradt és utálja azt az állandó háborút, ami a magyarországi, kiváltképp a budapesti politikát jellemzi, ugyanakkor nem is teljesen naiv, hogy ne lásson át egy-egy ilyen manipuláción. Hogy ne tudja: márpedig ilyen összefogás nem létezik, és nem is az idei önkormányzati választás lesz az, amikor megvalósul.

Vitézy, és vele az LMP szerepe erősen kérdőjeles tehát, sem az önálló jelöltet, sem Vitézy indítását nem nagyon lehet igazolni. Kétségtelen: a hatalom oldaláról megszoktuk az övön aluli ütéseket – a bikacsököt is –; Karácsony Gergely megválasztása óta kap ilyeneket, a Fidesz-propaganda naponta gyártja az utóbb semmibe hulló ügyeket, és mégis...

Mégis rosszulesik az ilyen színvonaltalan támadás, amit az idézett fénykép jelképez. Hadd legyen már meg az az illúziónk, hogy azért mi mégis egy másik értékrendet képviselünk.

Vagy nem?

Kérjük vissza a lovat!

CIVIL BESZÉD

LENDVAI ILDIKÓ
volt parlamenti képviselő

Kérjük vissza a lovat Erdogantól! Olyan csúnyán viselkedett állítólagos magyar barátjával, hogy nem érdemli meg az ajándékot. Pláne, hogy a magyarok közös ajándékáról van szó. Elvégre a mén Mezőhegyesről való, ahová már ment némi közpénz, 2022-ben pl. 15 milliárdocska a gazdaságot fenntartó alapítványnak. A miniszterelnök meg is írta a Facebookon: „Egy lovas nemzet ajándéka egy lovas nemzetnek." Ez nekem mint a lovas nemzet határozottan lovatlan tagjának is nagyon tetszett, nem is akadékoskodtam. Ajándék lónak ne nézd a fogát, akkor sem, ha nem kapod, csak adod. Nem nézzük, és kész. Nem kell nekünk mindent látni, ami a hatalmasok között történik.

Szóval ha a kormányfő nem is, de én kérem vissza a lovat. Megsértődtem, az ő nevében is. Előre tudom, mit mondanak majd, melyik része jut nekem a lónak, de hát istenem, ezt is megszoktuk már. Ám azt mégsem tűrhetem, hogy a szegény miniszterelnök végig tartotta a törökök helyett a hátát, hagyta, hogy az egész világ hülyének, avagy – ami nem sokkal jobb – Erdogan-, illetve Putyin-bérencnek nézze. Ja, és még hazugnak is, hiszen hetente más ürügyet találtak ki a svéd NATO-csatlakozás késleltetésére. Kínos is volt, amikor Németh Zsolt, akinek már elege volt az egészből, elköpte: „Nagyon szoros egyeztetés volt folyamatosan, a legutolsó pillanatig a török és a magyar diplomácia között."

> Orbánt bosszanthatja, hogy repedezni kezdett a hosszú évek munkájával építgetett szobortalapzat a lába alatt. A Superman-jelmezét kissé megrángatták.

FOTÓ: AFP/MURAT CETINMUHURD

Hát lehet, hogy az utolsó pillanatig nagyon szoros egyeztetés volt, de valahogy épp az utolsó pillanatban a török vezetés le sem sajnálta a magyar kollégákat. Inkább az amerikaiakkal tárgyaltak – ki érti ezt?! –, és valahogy nem volt érkezésük (legfeljebb csak az utolsó előtti vagy utáni percben) felvenni a telefont Orbánnak is, hogy sorry, de inkább mi leszünk az utolsó előttiek, és nem te. Hiába takarództál ezzel vagy százszor bel- és külföldön egyaránt.

Hja, ahogy már hallottuk nagyjainktól, a hála nem politikai kategória. Csakhogy miközben kormányunk lógó nyelvvel lihegett a hozzá hasonló politikai eszmékkel rendelkező önkényurak, Erdogan és főleg Putyin nyomában, minden látható haszon és nemzeti érdek nélkül megutáltatta magát a fél világgal. Félő, hogy részben minket, alattvalókat is. „Totális diplomáciai kudarc" – így az összes nemzetközi szakértő. „Túltaktikázta magát" – vihorászik elégedetten pl. a Neue Zürcher Zeitung, a vezető nyugati lapokkal együtt. Márpedig az a srác, aki az osztályban már mindenkibe belekötött, nemigen számíthat később a többiek jóindulatára. Egy darabig fogukat szíva hagyják, hogy pimaszul megdézsmálja a tízóraijukat, de előbb-utóbb visszaadják a kölcsönt.

Orbánt ennél is jobban boszszanthatja, hogy repedezni kezdett a hosszú évek munkájával építgetett szobortalapzat a lába alatt. A Superman-jelmezét kissé megrángatták. Eddig arról volt szó, hogy végre van egy dacos magyar, aki revansot vesz a nevünkben a világon, rácáfolva méreteinkre és helyzetünkre, világformáló tényezővé lép elő. Ő az, akit mindenki tisztel, aki mindig előre megmondja a tutit, akire még egy volt amerikai elnök is felnéz. És mivel ő minden magyar kvintesszenciája, általa a mi keblünk is dagad.

Lehet, hogy téged a főnök semmibe vesz, hogy a kocsmai haverok között sincs tekintélyed, és még otthon is papucsként tartanak, de Orbán! Orbán, az megmondja, előre látja, kiverekszi vagy kiügyeskedi. Ujja köré csavar, kioszt vagy megzsarol mindenkit, felnéznek rá és tartanak tőle. Téged, sorsverte, peches embert nem fél és nem tisztel a kutya se, a világ packázik (a hazád nem törődik) veled, de majd ő! Helyetted is megmutatja. Visszahozza régi dicsőségünket, amely nem késik többé az éji homályban. És ha visszahozza, valami majd rád is esik a fényből. Hiszen te hittél benne és támogattad.

Fontos eleme volt ez a NER-tábor összetartó erejének. Annyiban volt is igazság benne, hogy Orbán valóban nemzetközi tényező lett, megtestesítője, szimbóluma annak a törekvésnek, amely éppen szétverni akarja az eddigi demokratikus hagyományokat, nyitott életmódot, humánus, felvilágosodott kultúrát. Tehetséges ember, szuggesztív példát mutat. Ismerik a nevét. De hát Al Caponéét is ismerik, mégsem úgy tűnik, hogy országa büszke lenne rá.

És most tessék. Kiderült: a nagy bábjátékos gyakran inkább báb, mint játékos. Kiment a folyosóra, amikor kiküldték, jó képet vág, amikor a török barát cserben és egyébben hagyta. Persze majd kimagyarázzák, és megszavazzák a svéd csatlakozást. A közönsége nem, de a mezőny igazi játékosai már tudják róla, mit ér. Ára van, nem értéke.

Orbánék még csak nem is mutathatják a durcát. De legalább a lovat visszakérhetnék. Eleinknek még bejött a lótrükk, átrázták a fehér lóval Szvatoplukot. De most a mi vezérünk az új Szvatopluk, a lóvá tett lovag, ő került a szívóágra.

Ha így, akkor lovat vissza, mindent vissza! Vissza a Kicsi Huszárnak. Igaz, akkor neki is illik visszaadnia a török autócsodát, pedig már kipróbálta a vezetését. Ő pedig nem olyan, hogy könnyedén kiszállna bármely vezetőülésből. Bár talán egyszer érdemes ezt is kipróbálni. Hátha jót tesz.

Remélem, megvan még a ló és az autó blokkja. Az szokott kelleni a visszacseréléshez.

A török pofon hete

HAZUGSÁGVIZSGÁLÓ

BOLGÁR GYÖRGY
újságíró

Azt állította Orbán Balázs, a miniszterelnök politikai igazgatója (az ATV-ben arról, hogy Törökország Magyarországot megelőzve ratifikálta a svédek NATO-csatlakozását, tehát mégis mi leszünk az utolsók, akik a felvételüket megszavazzuk), hogy „ez nyilvánvalóan annak köszönhető, hogy a magyar parlamentnek van egy ülésezési rendje, amely eltér a török parlament ülésezési rendjétől".

Ezzel szemben a tény az, hogy a törökök előzése nem ennek „köszönhető", hiszen a magyar parlamentben az elmúlt másfél évben bármikor kitűzhették volna az erről szóló szavazást, de a törökök háta mögé bújva ezt folyton halogatták. Mint annyiszor, most is túltolták a biciklit, és nem vették észre, hogy Erdogan közben leszállt a tandemről.

Azt is állította a politikai igazgató (ugyanott), hogy a NATO-hoz tartozás a legkomolyabb politikai elköteleződés, és azért kértek politikai konzultációt a svéd kormánytól, mert ha kígyót-békát kiabálnak ránk, „akkor hogyan fogjuk ezt a politikai és katonai szövetséget működtetni".

> A tény az, hogy sem a jelenlegi, sem az előző svéd kormány nem kiabált kígyót-békát a magyarra, legfőljebb a demokrácia leépítését kifogásolta.

Ezzel szemben a tény az, hogy sem a jelenlegi, sem az előző svéd kormány nem kiabált kígyót-békát a magyarra, legfőljebb a demokrácia leépítését kifogásolta, hasonlóan az Európai Unió másik 25 tagállamához – amely ezek miatt be is fagyasztotta az uniós támogatások jelentős részét –, illetve hasonlóan az Egyesült Államokhoz, amely a NATO-szövetség legfontosabb tagja. De remélhetőleg hamarosan mindannyian bocsánatot kérnek, mert különben a magyar katonák nem fogják megvédeni Svédország és az Egyesült Államok szabadságát, ha támadás éri őket.

Azt állította továbbá Orbán Balázs, hogy a konzultációt többek között azért is javasolták, hogy ezzel megkönnyítsék a svédek dolgát.

Ezzel szemben a tény az, hogy a svédeknek már nincs dolga a NATO-felvétellel. A magyar kormánynak annál inkább.

Azt állította Kövér László, az Országgyűlés elnöke (az Index portálnak), hogy „a svédek olyan messzire mentek Magyarország pocskondiázásában, a demokratikusan megválasztott kormány gyalázásában és mozgásterének szűkítésében, amit nem lehet meg nem történtté vagy mellékes körülménnyé tenni".

Ezzel szemben a tény az, hogy nem mentek messzebbre, mint az amerikai, a norvég, a holland, vagy legutóbb a lengyel kormány is. Donald Tusk miniszterelnök például a napokban Kijevben megjegyezte Orbánról, hogy „azok, akik csendben támogatják Putyint, mindenféleképpen elárulják Európát, ezért emlékezni fognak rájuk, és nem nyernek majd megbocsátást". Remélem, az ilyen pocskondiázókat Kövér legközelebb felszólítja az azonnali távozásra a NATO-ból.

Azt is állította Kövér (ugyancsak NATO-ügyben), hogy „ha használhatok katonai szlenget, nem vagyunk csicskásai senkinek. Úgy érzem, súlyos félreértés van a svédek fejében."

Ezzel szemben a tény az, hogy a csicskásai ugyan nem vagyunk senkinek, de a szövetségesei igen. Svédország az Európai Unió tagja, és miután a NATO többi tagja már jóváhagyta a felvételét, ezzel gyakorlatilag a NATO-nak is. Hacsak nem lépünk ki mind a két szervezetből, akkor az a bizonyos súlyos félreértés Kövér fejében van.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

SZERINTEM

Tűrünk

A volt szocialista közép- és kelet-európai országok közül Magyarországon a legbüszkébb a jobb- és baloldal egyaránt arra, hogy a magyar nép harcolt a legkitartóbban a szabadságáért, emberi jogaiért, a demokráciáért. Sajnos úgy látom, hogy az utóbbi évtizedben ez a harcosság, ha létezett is, semmivé foszlott. Polgártársaink közel fele elfeledte, hogy az oroszok három alkalommal is leigázták Magyarországot, és ma már oroszpártinak bizonyulnak. De nem kell ilyen messzire menni térben és időben: a hatalom hazánkban a társadalom szinte minden csoportját megsértette már, és ezt komoly ellenállás nélkül megtehette. Úgy látszik, a magyar emberekben a harcosságot felváltotta a beletörődés.

DR. JÓKAI OSZKÁR

Dilemma

Nagy hibát követ el a kormány, ha a növekedést erőlteti. Az elmúlt év bizonyítja, hogy a ráolvasásszerű látszatintézkedések, mint a kötelező akciózás és az árfigyelés, semmit sem jelentettek az infláció megfékezése szempontjából. Ezek a néphülyítés eszközei voltak, nulla hatékonysággal. Az igazi fékezőerőnek a fogyasztás drasztikus csökkenése bizonyult, pusztán mert a lakosságnak elfogyott a pénze. Lehet forszírozni, hogy legyen növekedés, de ha lesznek állami megrendelések, és a fogyasztás is nőni fog, az adósság és az infláció emelkedik majd. A kormányt csak az érdekli, hogy megnyerje a választást. Vajon így sikerül-e?

MIKULÁS FERENC

Orvosbérek

A magyar orvosbérek a legmagasabbak az átlagbérekhez viszonyítva az OECD-országokban – tudta meg a Magyar Nemzet Rétvári Bence államtitkártól. Nem is az orvosbérekkel van baj, kedves képviselő úr, hanem az átlagbérekkel!

KOPÁCSI JÁNOS

Ló

Caligula császár a kedvenc lovát nevezte ki szenátornak. Elnézve Menczer Tamás kereszténynyüldözéses videóját, Szijjártó Péter kiváló üzletkötéseit (lélegeztetőgép, orosz gáz stb.) vagy Lázár János hónapok óta tartó ámokfutását, azon gondolkodom, menynyivel jobban jártak annak idején a Római Birodalom alattvalói. Az a paripa biztos, hogy sokkal kevesebb kárt okozott.

MOLNÁR FERENC

Tónusok

A 444.hu adta közre, hogy végre tudjuk, miért sárga a pisi. Tanulmány is megjelent erről a nagyon fontos kérdésről a Nature Microbiology szaklapban. Sajnos nálunk azonban továbbra is homály fedi egyes színek korlátlan eluralkodását. Emlékezzünk csak a miniszterelnök két évvel ezelőtti szlogenjére: „Piros volt a paradicsom, nem sárga. Magyarország előre megy, nem hátra!" Ez a színpompás kijelentés is megérne egy mélyreható vizsgálódást.

SPÁNYIK MIKLÓS

Olvasóink leveleit a következő címre várjuk:
olvasoilevel@nepszava.hu

Egy itáliai Amerikában

OLASZOS DALLAMOK Nagy várakozás előzte meg a világ egyik legjobb együttesének budapesti hangversenyét. A Chicagói Szimfonikus Zenekar és Riccardo Muti bizonyította: jogosan.

FOTÓ: SHUTTERSTOCK/ALEXANDRE ROSA

Philip Glasst II. Frigyes dél-olaszországi vára ihlette

VARGA PÉTER

Ritka látvány fogadta a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterembe belépőt a Chicagói Szimfonikus Zenekar koncertje előtt. Sok zenész ült már a színpadon, nyilván a pár perc múlva kezdődő hangverseny játszanivalóival foglalatoskodva. Ez persze más zenekaroknál is nagyjából így van, de általában, mikor az ajtókat kinyitják a közönség előtt, már nincsenek a színpadon, a bevonulásuk azután külön ceremónia. De az ilyen pepecselés a hangszerekkel, kottákkal, hogy jut idő az utolsó tennivalókra, bizonyosan segít abban, hogy zökkenőmentesebb legyen a kezdés, szépen szóljanak már az első ütemek is. Fontos ez egy idegen földrészen turnézó zenekar esetén, hiszen le kell küzdeni az alváshiányt, az állandó utazást, az otthon nélkülözését. A chicagóiak turnéja 11-én kezdődött, tehát már akklimatizálódhattak, és a műsort is begyakorolhatták tavaly ősz óta, ami nyilván sokat segített abban, hogy egy valóban nem mindennapi élménynyel lettünk gazdagabbak.

> A tempók, hangszínek, karakterek, az egyes szólamok szerepének bemutatása mind aktuális helyzetüknek megfelelően történt, a mű így kiteljesedhetett teljes egészében.

Most tehát csak Muti jelent meg egy kicsit hosszabb hatásszünet után – miután eloltották a fényeket és elcsendesült a nézőtér –, majd elkezdődött Philip Glass A nyolcszög diadala című műve, és már a bevezető halk vonóshangzásból is hallani lehetett, hogy valóban kiváló zenekar – karmesterével együtt mindenképpen a világ egyik legjobbja (az aktuális helyezés nem igazán fontos) – foglal helyet a színpadon. A hangzás továbbra is telt volt és szép, a minimalista-repetitív zene világhírű, prominens képviselőjének műve könnyen befogadható viszonylag egyszerű dallamaival, harmóniáival. Az alkotás a zenekar felkérésére született, a bemutatója tavaly szeptemberben volt, és természetesen jelenthetett meg egy, a továbbiakban két német szerző olaszországi hangulatokat megidéző művét felvonultató hangverseny nyitányaként. A címe Castel del Montéra, II. Frigyes német-római császárnak az 1240-es években épült dél-olaszországi várára utal, melynek architektúrájában a nyolcszög uralkodik, szimbolikusan mutatva a földet és az eget. Az erőd képét Glass Muti irodájában látta meg, amikor leültek a megbízásról beszélgetni, és a karmester a látványát mint egyik legkorábbi, ötéves kori emlékét idézte fel.

INFÓ

Philip Glass: The Triumph of the Octagon – magyarországi bemutató
Mendelssohn: Olasz szimfónia
R. Strauss: Itáliából
Chicagói Szimfonikus Zenekar, karmester Riccardo Muti
2024. január 24.
Müpa, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

FOTÓ: TODD ROSENBERG

A Chicagói Szimfonikusok élén Riccardo Muti a Müpában

Mendelssohn Olasz szimfóniájához – amely egy olaszországi út emlékének zenei megidézése – kevesebb zenész ült be, a (vonós-) hangszercsoportok negyedével-ötödével kevesebben lettek; ez átalakította a zenekar hangzását, soványabb és bizony kevésbé szép lett a hegedűhangzás. Sokszor van úgy, hogy karmesterek klasszikusok (Mozart, Haydn, de még Beethoven) esetében, és például most, a kora romantikus Mendelssohnnál is a kor zenéjének jobban megfelelő csökkentett zenekart foglalkoztatnak ilyenkor. Hogy ez mennyiben helyénvaló egy nagy, modern hangversenyteremben, az lehet vita tárgya. De az most semmiképpen sem tűnt vitathatónak, ahogy Muti vezényelt. Élénk tempót vett az első tételben, de nem rohant, és általában is a mindenre odafigyelő mértéktartás volt a jellemző hozzáállására, ami azért, pont azért, mert nem hangsúlyozott semmit sem túl, hagyta érvényesülni a mű minden aspektusát. A tempók, hangszínek, karakterek, az egyes szólamok szerepének bemutatása mind aktuális helyzetüknek megfelelően történt, a mű így kiteljesedhetett teljes egészében.

Richard Strauss is egy olaszországi utazás emlékét dolgozza fel az Itáliából című, négytételes szimfonikus költeményében, ami tulajdonképpen szimfóniaként is felfogható, maga Strauss szimfonikus fantáziának nevezte. A szerző korai, 22 éves korában írt műve, és az is hallatszik: már az érett vagy késő romantika szülötte. A teljes nagyzenekar megjelent előadásához, amely pár perccel több mint negyven percig tartott. Az olaszos, dallamos, könnyedebb hangzásvilág ebben is végigvonul, a zeneszerző még egy eredeti népdalnak hitt dalt, a Funiculi, funiculát is megidézi a negyedik tételben. A szerző még nem teljesen érett, de élvezetes műve, amely viszonylag ritkán szólal meg hangversenytermekben. Muti az egyik legelkötelezettebb előadója, a berliniekkel készült lemeze is erről tanúskodik.

És igen, ebben a műben lehetett hallani, mit tud valójában a teljes nagyzenekar. Gyönyörű hangzások mindenfelől; itt már telten, szépen szólt az egész vonóskar, egyes részletek orgonaszerű egyöntetűséggel hangzottak fel. És a minden részletre – ismét – rendkívüli odafigyelést áldozó 82 éves karmester itt valami többet is tett. A harmadik tételben már nem egyszerűen csak jól zenélt, azt is sikerült bemutatnia, hogy az ilyen nagyzenekarok és a közreműködésükre számító kiváló művek egy igazi, ihletett karmester keze alatt valóban meg tudják mutatni, mire képes a zeneművészet: kiemelni a hallgatót az adott térből és időből.

A többi már csak a ráadás.

Petri György, a konzervatív lázadó

IRODALOM „Az alkohol olyan volt Petrinek, mint Van Gogh palettáján az okkersárga” – vallotta Petri Györgyről egykori író barátja, Forgách András A feltolakodó undor okán – Petri György tekintete beszélgetésen. Forgách András – aki személyesen is ismerte a költőt – anekdotáin keresztül Petri hétköznapi lázadó énjét ismerhette meg a közönség, míg beszélgetőpartnere, Turi Tímea Petri költészete felől közelített az életműhöz. A beszélgetést Radics Péter, a DIA kulturális szervezője moderálta.

Radics Péter azt emelte ki Petri Györggyel kapcsolatban, hogy a költő önkéntes számkivetett volt abból a szempontból, hogy direkten nem szeretett volna tartozni egyetlen intézményhez sem. Forgách András a költő egykori jó barátjaként viszont úgy gondolta, Petri az önmagáról alkotott képe szerint valójában „egy konzervatív középkeresztény hivatalnok” volt, aki mindig elegánsan, öltönyben, nyakkendőben jelent meg a hivatalos eseményeken, tehát sokszor pont annak az ellentétét képviselte, amit általában gondolnak róla az emberek. Forgách elmondása szerint egyszerre volt egy civilizált, a szabályokhoz alkalmazkodó Robinson Crusoe és a társadalmon kívül álló őslakos, Péntek.

Forgách szerint Petri örökké küzdött a saját kultusza kialakulása ellen. Elmesélt egy történetet, mely szerint mikor Petri megkapta a Kossuth-díjat – ami egy fontos szimbóluma annak, hogy befogadja a nemzet a kultúrájába –, akkor „Gyuri” olyan depresszióba esett, amit Forgách azelőtt még nem tapasztalt vele kapcsolatban. „Nem tudta, mit kezdjen magával: most rádobták ezt a súlyos terhet, hogy ő egy Kossuth-díjas művész” – emlékezett vissza Forgách. Az író szerint az volt az „enyhítő körülmény” Petri számára, hogy amikor Göncz Árpád átadta a díjat a Parlamentben, azt mondta neki: „Gyurikám, jól fog neked állni ez a kis smukk.”

A beszélgetésen Petri ellenzékisége és politikai kiállása is szóba került. Turi Tímea elmondása szerint Petri a maga objektivitásra törekvő szemléletmódjával nem kínálja nekünk tálcán a megoldásokat, és az olvasóra hagyja azt a feladatot, hogy kitalálja, a saját korszakában hogyan lehet „ellenzéki” vagy lázadó. Forgách szerint Petrire a korában ráerőltették azt a jelzőt, hogy ő egy politikai költő, de valójában ez a címke nem illik a költészetére.

A másik megkerülhetetlen téma volt Petri kapcsán az alkoholizmus és költészetének az összefonódása. Forgách elmondta: Petri többször megpróbált leszokni az alkoholról, és megesett, hogy hat hónapig is megállta, hogy ne igyon, de számára „alkohol nélkül olyan szürke volt a világ”. Turi Tímea szerint azt is meg kell jegyezni, hogy az alkoholizmus a Kádár-rendszerben egy népbetegség is volt, és sokak életében az alkohol egy menekülési lehetőséget is jelentett az akkori állapotok elől. Turi szerint azonban abban az időben ez a függőség egy megengedett menekülési módnak számított: „Minden korszakban annyira lehet menekülni és tiltakozni, amennyire az a rendszer engedi” – mondta a költőnő. Illetve azt is hozzáfűzte, hogy Petri versei azt a mondanivalót is magukban rejtik, hogy tehettünk úgy, mintha menekülnénk ebből a rendszerből, de valójában nem voltunk képesek elmenekülni.

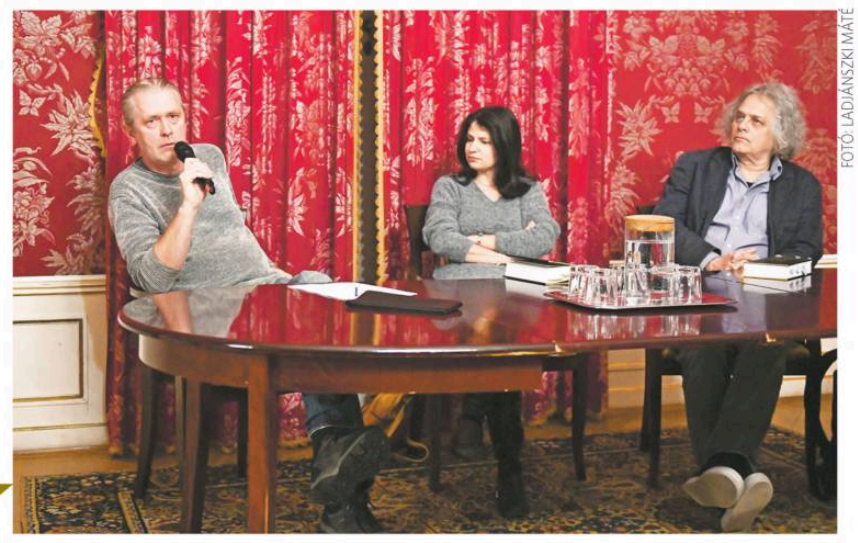

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Radics Péter, Turi Tímea és Forgách András a beszélgetésen

Forgách szerint Petri az alkoholizmusával is okosan bánt abból a szempontból, hogy ő megérezte azt, hogy ezt a függőségét miként tudja felhasználni a költészetéhez.

NÁDASDI ÉVA
ÍRÁSA A NÉPSZAVÁNAK

INFÓ

A beszélgetés a február 9-én megnyíló, Petri György 80. születésnapja alkalmából létrehozott Pop-up kiállítást megelőző programok közé tartozott.
„A feltolakodó undor okán – Petri György tekintete”
Petőfi Irodalmi Múzeum
01.25

LAPSZÉL

A Ráth-villából utazik a Vörösruhás nő

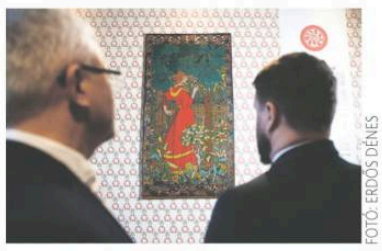

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

Hamarosan kikerül a Ráth-villa állandó kiállításából Rippl-Rónai József remekműve, a Vörösruhás nő című falikárpit, mivel nyárra egy franciaországi tárlatra kérték kölcsön. Az utazásra való felkészítés részeként pihentető hónapok várnak az alkotásra, mely idő alatt sötétben és fektetve tárolják majd az Iparművészeti Múzeum műtárgyvédelmi szakemberei. Emiatt a tárgy eredetije a közönség számára idén már csak február 4-ig lesz látogatható a Ráth-villa A mi szecessziónk című kiállításán. A mű a Musée de Pont-Aven tárlatára utazik majd, melynek címe: Women at Work. A Rippl-Rónai József tervezte és Lazarine Baudrion által kivitelezett kárpit novemberben tér vissza Budapestre. A műtárgy amúgy nem először kel útra, járt már például a római Musei Capitoliniben, a szentpétervári Ermitázsban, itthon pedig az Iparművészeti Múzeum kiállítóterein kívül a Nemzeti Galériában és az Ernst Múzeumban. NÉPSZAVA

Hamarosan készül az Árva

FOTÓ: MTI/VAJDA JÁNOS

Az Oscar-díjas Nemes Jeles László hat év után újra filmet készít. Az Árva című nagyjátékfilm 1957-ben játszódik majd, most keresik hozzá a gyerekszereplőket. A filmre a magyar Filmintézet mellett pénzt adott a Brit Filmintézet is. A Saul fia Oscar-díjas rendezője ismét történelmi filmen dolgozik. Hat évvel legutóbbi alkotása, a Napszállta bemutatója után, várhatóan most nyáron kezdi el forgatni az Árva című filmjét, amely egy fiatal fiút követ 1957-ben Budapesten – írja a filmhu. Az Árva részben brit pénzből készül, miután koprodukciós támogatásban részesült a UK Global Screen Fundon keresztül. Az Árva emellett kapott támogatást a magyar Nemzeti Filmintézettől is, 2021-ben 900 millió forintot gyártásra, majd 2023-ban 7,9 millió forintot gyártás-előkészítésre. A film elkészülte német és francia együttműködésen is alapul. HVG.HU

Önkifejezés határok nélkül

TÁNC A Trafóban újra, mint már korábban többször, a világhírű francia koreográfusé, Jérôme Belé volt a színpad, vallomását, művészi hitvallását Udvaros Dorottya tolmácsolta, az estet Ördög Tamás rendezte.

BALOGH GYULA

FOTÓK: TRAFÓ

A nevem Jérôme Bel – mondja Udvaros Dorottya a Trafó színpadán, és mindezt a legtermészetesebben, magától értetődően teszi. El is hisszük neki, pedig Udvaros a saját ruhájában, civilben van jelen, nem játszik semmilyen szerepet, csupán átlényegül. És azonnal elhiteti, hogy ő az ötvenes évei végén járó világhírű francia koreográfus, legalábbis most az ő vallomását, művészi kitárulkozását, illetve pályaösszegzését tolmácsolja. Jérôme Belt, illetve munkáit nemcsak Párizsban, a lakhelyén ismerik, hanem szerte a világban, és szerencsére a Trafó közönsége számára sem ismeretlen, mert több előadása is járt Magyarországon, konkrétan a Liliom utcában vendégszereplésen. Legutóbb 2017-ben a Gála című előadását láthattuk, amelyben civilekkel dolgozott. (De erről még lesz szó.)

A mostani produkció címe, mint már egy korábbié is, a koreográfus nevét viseli. A szerző egy önéletrajzi előadásra, egy afféle „autobio-koreo-gráfiára” gondolt. Helyben, például Párizsban ő adja elő a saját alanyi szövegét, de mivel az ökotudatossága miatt az utóbbi években nem ül repülőre, nem utazik, ezért az adott országban, ahol előadják, mindig egy helyi színész vagy színésznő tolmácsolja.

Udvaros Dorottya a lehető legjobb választásnak bizonyult. Egyrészt érezhetően nagyon inspirálta őt ez a helyzet, másrészt elképesztően képes színpadon is figyelni. Ahogy egy széken ülve, oldalról figyelte például a korábbi produkciók részleteinek a bejátszásait, az önmagában egy intenzív színpadi létezést mutat. Arról nem beszélve, hogy a színésznő is törekszik az ökotudatosságra, akárcsak a koreográfus.

Az előadás alatt eszembe jutott egy hasonló emlékezetes este, amikor jó néhány évvel ezelőtt a világhírű rendező, Robert Wilson tartott egy estet a Vígszínházban. Igaz, akkor ő maga volt jelen, viszont az életút visszanézésében hasonlóan kitárulkozó, bölcs és kellően önironikus volt, mint most Jérôme Bel.

Mentünk végig az életúton a gyerekkortól a felnőttkorig, az első előadásoktól a legutóbbiig. Elsőként az érvényesség jut az eszembe. Lehet azzal vitázni, amit a művész gondol, lehet vele nem egyetérteni, de elfogadni szinte muszáj. Jérôme Belt mindig egy-egy ötlet vitte előre. Az első három koreográfiájában szinte alig volt tánc. Ezt így magyarázta: „1983-ban láttam Pina Bausch egyik darabját, a Nelkent, a Szegfűket. Miközben néztem, az egyik pillanatban nevettem, aztán elbőgtem magam, aztán megint mosolyogtam, és ez így ment végig, de fogalmam sem volt, miért. Az előadás teljesen felkavart. A közönség egy része panaszkodott, hogy a táncosok és táncosnők nem táncoltak eleget, de számomra a színpadi akcióikban iszonyú erős dolgok fogalmazódtak meg. És legfőképpen az fogott meg azokban az előadókban, hogy lehet ezt a szakmát méltósággal csinálni, vagyis akkor nekem is mennie kell.” Számomra is nagy élmény volt a Szegfűk, és érteni is vélem a francia koreográfust. A táncot ő sokkal tágabban értelmezte, mint ahogy szokás. Az első munkájában tárgyakat rakosgattak, és ahogy ő fogalmazott: „A terv az volt, hogy a nézőknek meg kelljen fejteni a tárgyak koreográfiáját. Sajnos a közönség javarészt semmit sem értett az egészből. Gyakorlatilag mindenki húzta a száját az előadáson. Egy alkalommal a terem teljesen kiürült. A végére az igazgatón, a barátnőjén és a fesztivál sajtósán kívül senki sem maradt a nézőtéren.”

Udvaros Dorottya meggyőzően tolmácsolja a koreográfus szavait

Ez aztán az őszinteség, aztán jött egy másik produkció, amelyben a táncosok végig meztelenek voltak, sőt az egyik jelenetben a színpadra is pisiltek. Ezt láthatjuk is most a Trafóban felvételről. Provokációnak tűnik, mégsem az. Az alkotó arra volt kíváncsi, hol van az előadó-művészet, a tánc, a színpadi jelenlét határa. A vizeletürítést is táncként fogta fel. Persze ez, ahogy ő maga bevallotta, lehet megosztó. Sokan el is utasították. De Jérôme Bel nem állt meg ezen az úton, ment tovább, eljutott olyan előadásig, amelyben már szöveg is volt.

A 2017-ben bemutatott Gála című előadás szereplői is megjelennek a színpadon

> A mostani produkció címe, mint már egy korábbié is, a koreográfus nevét viseli. A szerző önéletrajzi előadásra, afféle „autobio-koreo-gráfiára” gondolt.

Aztán 2010-ben egy mentális fogyatékossággal született, főként Down-szindrómás tagokból álló zürichi színházi társulat kérte fel, hogy készítsen nekik egy darabot. Ebből is láthattunk bejátszásokat. Egészen felkavaróak voltak a képsorok. A táncosok annyira önfeledten és spontán módon, önmagukat adóan dolgoztak, hogy az egészen egyedülálló. A koreográfus úgy is érezte, hogy itt alig volt feladata, csupán szabadságot kellett adni a táncosainak. Az egyik jelenetben az egyik táncosnő úgy táncolt, hogy nem is vette észre sokáig, hogy kioldódott a kötés a lábán, és egy ideje a földön vonszolja azt. A társai dőltek a nevetéstől, miközben amikor ő is észlelte az esetet, egyszerűen a nyakába tette a kötést, és folytatta a táncot.

A mostani est csúcspontja az volt, amikor a Gála című produkció korábbi magyar, főként civil szereplői egyszer csak élőben megjelentek a színpadon: transznemű, nyugdíjas és kisgyerek. Sokan sokfélék. Bámulatosan hatott, amit csináltak. Zenére mozogtak. De mindezt annyira érvényesen és a nézők számára is élvezetesen tették, hogy sokunk szemébe egyszerre csaltak mosolyt és könnyet. A Jérôme Bel az elfogadás estje, köszönet a párizsi koreográfusnak, Udvaros Dorottyának és nem utolsósorban a budapesti előadás rendezőjének, Ördög Tamásnak.

INFÓ

Jérôme Bel
Előadja: Udvaros Dorottya
Rendező: Ördög Tamás

HIRDETÉS

A feltámadás reményében tudatjuk, hogy

Dunkel Zoltán dr. habil

az Országos Meteorológiai Szolgálat nyugalmazott elnöke, 2023. december 26-án, életének 75. évében elhunyt.

Hamvait 2024. február 2-án 12 órakor helyezzük örök nyugalomra a Fiumei úti Sírkertben.

APRÓ

INGATLAN

ELADÓ Budapest XI. kerület központjában 70 nm-es lakás, 17 lakásos, tégla építésű társasházban, egyedi gázfűtéssel. EB-FF. Telefon: 06-70/244-6434.

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

ÉLETJÁRADÉK

SZERETNÉ jobb anyagi körülmények között, biztonságban tölteni nyugdíjas éveit? Kiemelt anyagi biztonsághoz és magasabb életszínvonalhoz kínálunk ingatlan alapú életjáradék konstrukciókat. 06-70/395-9646, 06-20/281-9149.

SZOLGÁLTATÁS

ÁCS, tetőfedő, bádogos. Ingyenes kiszállás! Tető felújítás, beázás megszüntetés, komplett új tető kivitelezése, teraszok, kocsibeállók kivitelezése, ereszcsatorna javítása és új kivitelezése. 06-70/788-7260.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
3S Karakter Kft. Reklámügynökség:
Telefon: 06-1/475-0802,
e-mail: 3skarakter@gmail.com,
www.3skarakter.hu,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük, hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

Múzeumba zárt istenek

ÖRÖKSÉGVADÁSZ Szandzsáj Adhikári nepáli fiatalember kampányba kezdett, hogy a külföldre hurcolt és ott múzeumokban mutogatott, gyakran szent tárgyak visszatérhessenek szülőföldjükre. Sok esetben sikerrel járt.

VARGA PÉTER

FOTÓK: NHRC

Öt istenség – 600 éves szobor a párizsi Bonhams aukciósházból

X–XI. századi Laksmí-Narájan-mészkőszobor a Dallas Művészeti Múzeumból

Szandzsáj Adhikári egy nepáli újságban, négy évvel ezelőtt olvasott egy cikket arról, hogy 35 évvel korábban ellopott nepáli szobrot állítanak ki az USA-ban. Ez Laksmí és Narájan istent ábrázolta, s a Dallasi Művészeti Múzeumban voltak láthatók. „Nem tudtam aludni, amiért az isteneink egy amerikai múzeumba vannak bezárva" – mondta a Guardiannek. A katmandui Adhikári ezután aktivistákkal, újságírókkal, múzeumi kurátorokkal beszélt, és kampányt kezdett, hogy a X. századi faragványok visszatérhessenek hazájába. Tucatnyi levelet írt a külügyminisztériumnak, a régészeti osztálynak és az amerikai nagykövetségnek, rendőrségi feljelentést tett a Patko Tole templomból ellopott szobrokról, s minden dokumentumot bemutatott a nepáli és amerikai hatóságoknak. 2021-ben az isten és az istennő hazatért, s visszaállították őket a helyükre a templomban.

Amióta 1950-ben Nepál nyitottá vált a nemzetközi kereskedelem és turizmus számára, műtárgyak ezreit csempészték ki az országból, amelyek közül sok múzeumokban, aukciókon tűnt fel Európában, Amerikában és Ázsiában. „A Katmandu-völgy gyakorlatilag nyitott múzeum volt, tele műtárgyakkal, a templomok és a műemlékek mellett több száz éves kincsek voltak ott. A helyiek nem értékelték ezeket, vagy nem voltak tudatában a jelentőségüknek. Rengeteg dolgot – tudva vagy tudatlanul értékükről – elajándékoztak, eldobtak vagy eladtak" – mondta Rohit Randzsitkár, a Katmandu-völgyi Műtárgymegőrzési Alapítvány igazgatója. Az elmúlt években egyre nagyobb erőfeszítéseket tettek a nepáli örökségvadászok, hogy a kincseket visszaszerezzék, és ebben egyre több támogatást kaptak a külföldi kormányoktól, intézményektől, amelyek hajlandók visszaadni őket.

Taleju Bhaváni-nyaklánc 1645-ből, a Chicagói Művészeti Intézettől

Sikerén felbuzdulva Adhikári elindította a Nepáli Örökség Helyreállítási Kampányt (NHRC), és mint az ország vezető örökségvédelmi ügyvédje, már harminc tárgyat visszaszerzett. Köztük van egy szintén X. századi szobor a Denveri Művészeti Múzeumból és egy IX. vagy X. századi Siva-szobor a New York-i Metropolitan Múzeumból. Megakadályozta, hogy aukcióra kerüljenek XVI. századi aranyozott bronzfigurák Párizsban, és leállíttatta egy Buddha-szobor eladását Hongkongban. Az NHRC további 120 tárgy visszaszerzésén dolgozik jelenleg.

Ebben kulcsszerepet játszik a Nepál Elveszett Művészete szervezet, amelyet 2015-ben alapított egy ismeretlen személy, hogy a nagy földrengésben megsérült épületeket helyreállítsák. Szerintük több mint 100 ezer nepáli kincs, szobrok, festmények, kéziratok, ékszerek vannak szétszórva a világon gyűjteményekben. Amikor azonosítanak egy műtárgyat, a részleteket elküldik Adhikárinak, aki elindítja a jogi eljárást visszaszerzésére. Egy aktivistájuk szerint ezt a munkát a kormánynak kellene végeznie. Saubhagya Pradhananga, a kulturális minisztérium régészeti osztályának igazgatója szerint neki csak limitált erőforrásai vannak, de értékeli az NHRC munkáját. „Hazánk számára elengedhetetlen, hogy minden műtárgy a lehető leghamarabb visszatérjen Nepálba, mert ők a mi isteneink, és emberek milliói hisznek bennük. Fontos, hogy megőrizzük és továbbvigyük kultúránkat és örökségünket. Ezek nem múzeumi vagy adásvételi tárgyak. Azért hoztuk létre, hogy együtt éljünk velük" – nyilatkozta a Guardiannek Pradhananga.

„A probléma az, hogy a múzeumok bizonyítékot kérnek arról, hogy a tárgyak Nepálból származnak, amit nem mindig könnyű megtalálni. Ezek több száz éves tárgyak, és lehet, hogy a bizonyítékokat is ellopták, vagy már megrongálták. Miért nem adják vissza csak úgy őket? Tudniuk kell, hogy ezek a tárgyak a nepáli néphez tartoznak, istentiszteletre készültek, nem arra valók, hogy kiállításokon mutogassák őket" – mondja Adhikári.

ÖRÖKSÉG

SZANDZSÁJ ADHIKÁRI

Miért nem adják vissza csak úgy őket? Tudniuk kell, hogy ezek a tárgyak a nepáli néphez tartoznak, istentiszteletre valók, nem arra, hogy kiállításokon mutogassák őket

Hazatérnek a ghánai koronaékszerek

Az Egyesült Királyság kölcsönszerződés keretében visszaszolgáltatja Ghána „koronaékszereinek" egy részét, 150 évvel azután, hogy ezeket elszállították az országból – írja a BBC. Nagy-Britannia egyes nemzeti múzeumainak törvény tiltja meg azt, hogy véglegesen visszaadják a gyűjteményükben lévő vitatott tulajdonú tárgyakat, és az ilyen kölcsönzési ügyleteket úgy tekintik, hogy azok mégis lehetővé teszik a tárgyak visszatérését a származási országukba. A most Ghánába visszakerülő 32 tárgy többségét a XIX. századi háborúk során rabolták el, és többek között egy koronázáskor viselt ceremóniás sapka (képünkön), egy arany békepipa, egy kard, valamint aranyjelvények is szerepelnek közöttük, amelyeket a király lelkének megtisztításával megbízott tisztviselők viseltek. A tárgyakat Kumasiban, az Ashanti régió fővárosában, a Manhyia Palotamúzeumban mutatják be.

HIRDETÉS

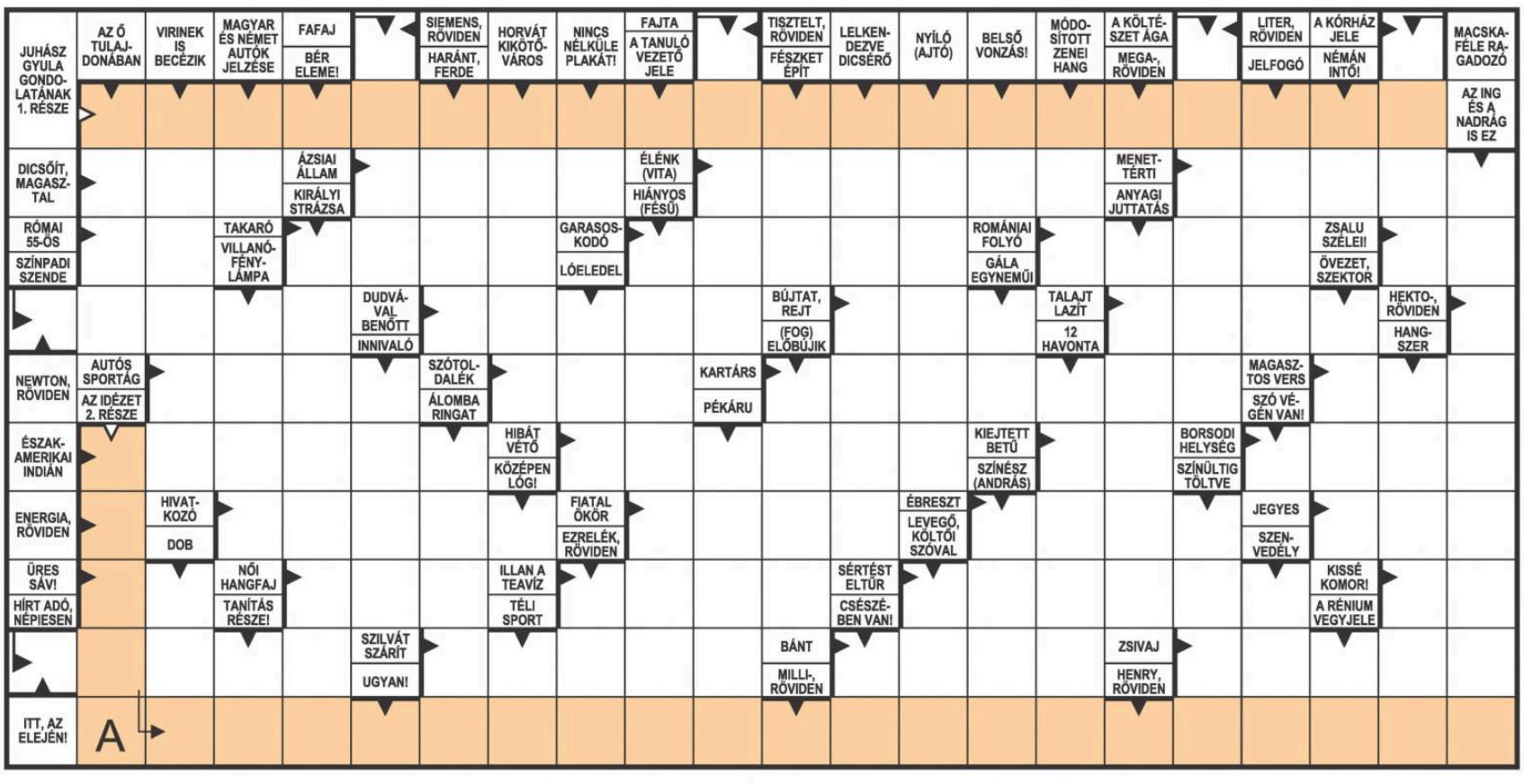

Január 20-i rejtvényünk helyes megfejtése: „Jobb a stabil jövedelem, mint ha lebilincselő az ember." E heti rejtvényünk megfejtését a február 3-i számunkban közöljük.

LAPSZÉL

Két helyen változott a női válogatott kerete

Két rutinos játékos, Máté Zsuzsanna és Horváth Brigitta bekerült a jövő héten kezdődő dohai világbajnokságra utazó magyar női vízilabda-válogatott keretébe az Eb-n szerepelt Szabó Nikolett és Tiba Panna helyére. Mihók Attila társ szövetségi kapitány szerint a kitűzött cél, az olimpiai kvóta megszerzése most mindent felülír. A magyar csapat február 4-én Új-Zéland ellen kezd, 6-án Szingapúr, majd 8-án Ausztrália következik. MTI

Távozik Veszprémből a spanyol kapus

FOTÓ: MTI/BODNÁR BOGLÁRKA

A spanyol kapus Ignacio Biosca García nyáron távozik a bajnoki címvédő Telekom Veszprém férfi kézilabdacsapatától. A tavaly nyáron igazolt játékos a következő idénytől a francia HBC Nantes kapuját védi. Sajtóhírek szerint a dán Mike Ulrich Jensen érkezik majd Biosca García pótlására. NÉPSZAVA

McLaren: Norris új szerződést írt alá

A McLaren Forma–1-es csapata hosszú távú szerződést írt alá Lando Norrisszal. „A McLarennél nőttem fel, és otthon érzem itt magam, a csapat olyan, mintha a családom lenne. Az eddigi utunk izgalmas volt, voltak jobb és rosszabb időszakok, de az előző év megmutatta, mennyire vissza akarunk térni a mezőny elejére” – mondta a 24 éves brit pilóta, akinek eddigi kontraktusa 2025 végéig szólt. NÉPSZAVA

Új rekorderként készül a gálára James

FOTÓ: AFP/PATRICK T. FALLON

Rekordot jelentő huszadik All Star-gálájára készülhet LeBron James, az észak-amerikai kosárlabda-bajnokságban (NBA) szereplő Los Angeles Lakers szupersztárja. A 39 éves James az örökrangsorban a 19 bemutatón pályára lépett Kareem Abdul-Jabbart előzi így meg. Az előző szezonban James egy másik statisztikában is lehagyta a Lakers-legendát, amikor az élre ugrott az NBA legeredményesebb játékosainak a listáján. Az indianapolisi kosárfesztivál nyugati kezdőjét James mellett Kevin Durant, Nikola Jokics, Luka Doncic és Shai Gilgeous-Alexander alkotja, míg keletről Jannisz Antetokunmpót, Jayson Tatumot, Joel Embiidet, Tyrese Haliburtont és Damian Lillardöt szavazták be a szurkolók. MTI

Ötödik helyet ért a huszáros végjáték

BRAVÚR A magyar férfi kézilabda-válogatott fennállása legjobb Európa-bajnoki helyezését elérve ötödik lett az olimpiai kvalifikációs kontinenstornán, mivel 23-22-re legyőzte Szlovéniát a kölni helyosztón.

NÉPSZAVA

A magyar férfi kézilabda-válogatott fennállása legjobb Európa-bajnoki helyezését elérve ötödik lett az olimpiai kvalifikációs kontinenstornán, mivel péntek délután 23-22-re legyőzte Szlovéniát a kölni helyosztón. A felek a végletekig szoros összecsapást vívtak egymással, s bár öt perccel a vége előtt még a riválisnak vezetett két góllal, huszáros hajrával sikerült fordítani.

„Mindenki belerakta a szívét-lelkét ebbe a mérkőzésbe. Itt nem lehet szakmázni, ez a szív diadala volt. Óriási siker, mert ötödik helyezett nem volt még a magyar válogatott. Annyira fáradt vagyok, hogy még örülni se tudok” – értékelt a lefújás után Bartucz László, aki tíz védéssel járult hozzá a sikerhez.

A csapatkapitány Lékai Máté szerint óriási volt a küzdelem a két elgyötört csapat között, hiszen a felek már nyolcadik meccsüket vívták a kontinensviadalon. „Talán egy picit jobban akartuk a győzelmet. Nem játszottunk jól, rengeteg helyzetet és hétméterest kihagytunk. De mindenképp nyerni szerettünk volna, hogy történelmet írjunk” – tette hozzá.

„Az ötödik helyet bárki aláírta volna az Európa-bajnokság előtt” – vette át a szót az öt gólig jutó Bánhidi Bence. „Nagyon kicsin múlott, hogy bejussunk a négy közé, de ez az ötödik hely is nagy siker a magyar kézilabdának. Látni a fejlődést, a fiatalok jönnek fel, van jövője a magyar kézilabdának. Mindenki tudja, mire számítunk márciusban. Az olimpiai selejtezőtorna élet-halál küzdelem lesz, mindent meg fogunk tenni, hogy kijussunk Párizsba” – tekintett előre.

„A játékosaim elképesztők, megérdemlik a sikert. Nagyon boldog vagyok a történelmi eredmény miatt, egész Magyarország büszke lehet a srácokra” – summázott Chema Rodríguez, a magyar válogatott szövetségi kapitánya.

A magyarok – akiknek a célja az első tíz közé kerülés volt – eddigi legjobb eredménye az 1998-as kontinenstornán elért hatodik hely volt. Most először jutottak tovább százszázalékos teljesítménnyel a csoportkörből, első alkalommal nyertek négy mérkőzést egy Európa-bajnokságon, először léptek tovább a középdöntőből, és 2008 után először zárták pozitív mérleggel – öt győzelem, három vereség – az Eb-t.

FOTÓ: MTI/CZEGLÉDI ZSOLT

Utolsó energiáit is mozgósította a magyar csapat, amely drámai csatában fordított

A magyarok eddigi legjobb eredménye az 1998-as kontinenstornán elért hatodik hely volt.

A Ferencváros szurkolói máris a távozott szponzort támadják

DÜH Kubatov Gábor klubelnök meghökkentő kirohanása után csak idő kérdése volt, hogy a Ferencváros női kézilabda-szakosztályának szponzorálásából kiszálló állami cég vezetőjét mikor éri frontális támadás. Először csak a Ferencváros közösségi felületein indult verbális lincselés, majd fizikailag is léptek a klub ultrái, amit lényegében maga a ferencvárosi klubelnök, a Fidesz pártigazgatója bátorított, amikor a cégvezető fekete keretes fényképét is kitette oldalára, hogy mindenki értse, amit értenie kell.

A Mahart Passnave Kft. Duna-parti jegypénztárának ablakára ez a tacepaó került fel éjszaka: „El a kezekkel a Fraditól!! Bényi takarodj!” Kubatov még a magyar közbeszéd rémisztő állapotát is meghaladta, amikor a Bényi Szabolcs vezette Mahart Passnave Kft. szponzori támogatásának megszűnését úgy kommentálta, hogy „a szerződés felbontása vérlázító, az eljárás és a stílus pedig végtelenül primitív”, illetve „semmit nem engedünk az elveinkből és a megkötött szerződésből, és jogi eljárást kezdeményezünk”. Kubatov szerint a Ferencvárossal kötött évek óta fennálló szponzori szerződés felmondása azt jelenti, hogy „Bényi Szabolcs mit sem sejt a nemzeti érzésekről”, ilyenformán a Ferencváros női kézilabdásainak állami fenntartását a nemzeti érzésekkel vagy azok megtagadásával hozta összefüggésbe.

Az ultrák gyorsan akcióba lendültek az érintett cégnél

Holott már két napja kiderült, a döntést nem az állami cégvezető, hanem a Lázár János felügyelte Építési és Közlekedési Minisztérium rendelte el, mondván: a közösségi közlekedést biztosító cégek forráshiányos helyzetében az ilyen típusú támogatások folyósítása nem időszerű, és a döntés nyomán felszabaduló forrásokat az érintett cégeknek szolgáltatásaik minőségének javítására és munkavállalóik bérnövelésére kell fordítaniuk. Kubatov rendkívüli tájékozatlansága után sem kért elnézést, nem korrigált, az ultrák ellenben már akcióztak és követeléseket fogalmaztak meg. Ugyanakkor Kubatov közösségi oldalán ez jelent meg: „Adj Uram békét a világnak!” (És egy imádkozó emoji.) NÉPSZAVA

Kubatov kész a végsőkig küzdeni

„Nagyon barátságtalan és nagyon sportszerűtlen lépés volt” – mondta Kubatov Gábor a Hír Tv Radar című műsorában. A Ferencváros első embere hozzátette, úgy bontották fel a szerződést, hogy erről a klubnak nem is szóltak. „Az indoklásban az szerepelt, hogy a csapat teljesítménye visszaesett, de ez szerinte nincs így. A magyar államnak jó példát kell mutatni a szerződésekkel. Hogy várja el az állampolgáraitól, hogy jogkövetők legyenek?” – tette föl a kérdést Kubatov, aki leszögezte, a végsőkig el fognak menni, így a bíróságon dőlhet el, jogszerű volt-e a kontraktus felbontása.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Kubatov kész bíróság elé citálni a korábbi szponzort

Shiffrin bukott, és megsérült

Megsérült az amerikai Mikaela Shiffrin az alpesi síelők cortinai lesikló-világkupafutamán pénteken. A 28 éves kiválóságot bukását követően a helyszínen elsősegélyben részesítették, majd helikopterrel kórházba szállították. NÉPSZAVA

Kerkez Milos visszatért

A magyar válogatott Kerkez Milos sérülése után visszatért, míg csapata, a Bournemouth kiütéses, 5-0-s győzelmet aratott a másodosztályú Swansea City ellen az angol labdarúgó FA-kupa negyedik fordulójában, így bejutott a sorozat nyolcaddöntőjébe. NÉPSZAVA

Klopp nyáron távozik Liverpoolból

Az idény végén távozik Jürgen Klopp, a Szoboszlai Dominikot is foglalkoztató Liverpool labdarúgócsapatának vezetőedzője. Az 56 éves tréner – akinek szerződése 2026 nyaráig szól – a klubvezetést már novemberben tájékoztatta, döntését pedig azzal indokolta, hogy kifogyott az energiából. Klopp 2015-ben szerződött a Borussia Dortmundtól a Liverpoolhoz, amellyel hét trófeát nyert. NÉPSZAVA

Két ember a Holdon

MELBOURNE Danyiil Medvegyev–Jannik Sinner férfiegyes-döntő következik az űrutazás után a földön. Előbbi kétszer volt már finalista az ausztrál nyílt teniszbajnokságon, mégsem ő a favorit.

ÜTŐS ROVAT

HEGYI IVÁN

Hajnali negyed ötkor nem jó felkelni. Még azoknak sem, akik ehhez szoktak, vagy akiket erre kényszerített az élet.

S mégis, sokan bánhatják most, hogy nem keltek fel péntekre virradóra a korai órán. Olyat láthattak volna, ami lehet, hogy csak egyszer van az életben. Ahogyan a torinói Tuttosport írta tegnap: „Ember a Holdon.”

Jannik Sinner lett 2024 Neil Armstrongja. Űrsétát tett Melbourne-ben. A férfi egyes első elődöntőjében 6:1, 6:2-vel gyalogolt át Novak Djokovicon.

Még egyszer: 6:1, 6:2-vel. Novak Djokovicon.

A címvédőn, aki tízszer nyert eddig az ausztrál nyílt bajnokságon. Melbourne a kedvenc játszótere. Ha ott előd öntőt vívott, sosem kapott ki. Sőt péntekig 33 egymást követő győzelmet számlált, az ötödik kontinens Grand Slam-tornáján legutóbb 2195 napja, 2018. január 22-én vesztett, amikor a nyolcaddöntőben alulmaradt a dél-koreai Csung Hjonnal szemben (6:7, 5:7, 6:7).

Grand Slam-meccs első szettjében 6:1-et legutóbb a svájci Stan Wawrinka produkált Djokovic ellen. Nem manapság: 2013-ban. Aztán a szerb extraklasszis fordított, bár nem éppen könnyen: 7:5, 7:6, 6:7 után a döntő játszmát 12:10-re nyerte.

Több mint öt órán át nyüstölték egymást a tűző napon.

Most nem folyt ilyen küzdelem, sőt úgy tetszett, Sinner – aki hat és fél éves volt Djokovic első ausztrál bajnoki diadala idején – három játszmában győz. Aztán a harmadik szettet „Djoker” a rövidítésben megmentette, de hamarosan kiderült, hogy a meccset nem tudja megmenteni: az első Grand Slam-döntőjére készülő Sinner galaktikus játékkal felülmúlta őt (6:1, 6:2, 6:7, 6:3).

Az olasz Sinner pályafutása során először játszhat Grand Slam-finálét

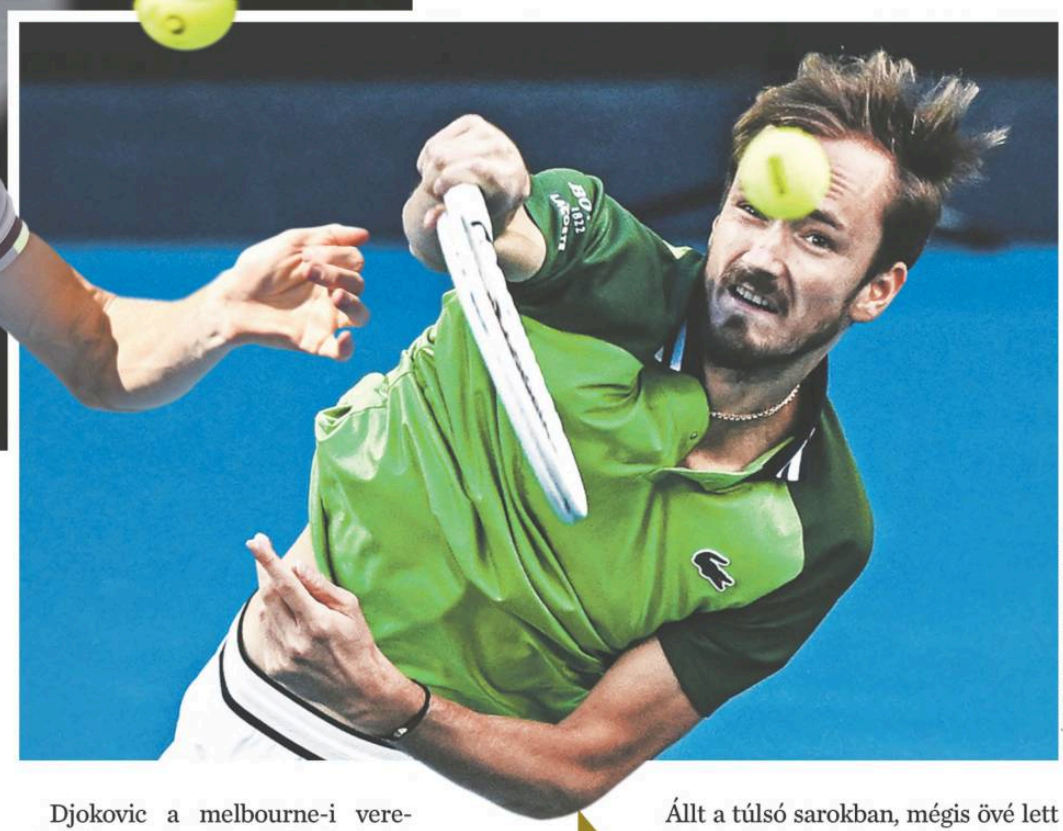

Medvegyev kétszettes hátrányból fordított Zverev ellen

FOTÓK: AFP/JILLIAN SUWANRUMPHA

> Jannik Sinner lett 2024 Neil Armstrongja. Űrsétát tett Melbourne-ben. A férfi egyes első előd öntőjében 6:1, 6:2-vel gyalogolt át Novak Djokovicon. Még egyszer: 6:1, 6:2-vel. Novak Djokovicon.

Simone Vagnozzi, Sinner edzőinek egyike (a másik az ausztrál Darren Cahill) a mérkőzés előtt azt mondta: „Megpróbáltunk egy kis Nolét beletenni Jannikba.” A Nole Djokovic beceneve, a porciózás pedig nem sikerült. Nem egy kis Nolét, hanem több adagot tettek az olaszba. Mintha dupla dózis Bob Beamont töltöttek volna egy távolugróba.

Így aztán az volt az igazi mesterkurzus, amit Sinner tartott.

Az itáliai teniszezők közül idáig nem sokan vívtak Grand Slam-döntőt. A legtöbbet Nicola Pietrangeli játszotta, aki a Roland Garroson 1959-ben és 1960-ban győzött, 1961-ben és 1964-ben vesztett. Ugyancsak Párizsban nyert Adriano Panatta (1976-ban) és a nőknél Francesca Schiavone (2010-ben), míg 2015-ben az amerikai nyílt bajnokság hölgyversenyében itáliai döntő zajlott: Flavia Pennetta 7:6, 6:2-re győzött Roberta Vinci ellen. Vesztes finalista volt még Giorgio de Stefani (a Roland Garroson 1932-ben), Matteo Berrettini (2021-ben Wimbledonban, éppen Djokovic-csal szemben), valamint a nőknél Sara Errani (2012-ben Párizsban).

Djokovic a melbourne-i vereség után azt mondta: „Pályafutásom leggyöngébb Grand Slam-meccseinek egyikét játszottam.”

Megértem a szerb extraklasszis csalódottságát. Ám úgy hiszem, Sinner joggal emlegetheti: „Kis lépés az embernek, nagy lépés az emberiségnek.”

Majd a folytatásban jött még egy úr az űrből.

Danyiil Medvegyev, ahogyan nálunk mondták hajdanán a téren, le volt verve, mint a cölöp. A német Alexander Zverev, aki cukorbetegsége miatt olykor meccs közben is kénytelen inzulininjekciót adni magának, 7:5, 6:3-ra vezetett ellene, s bár a harmadik játszmában a sokáig reménytelen helyzetben lévő orosz eljutott a rövidítésig, az esélyek még mindig inkább Zverev háromszettes győzelme mellett szóltak.

Erre nemhogy a harmadik, de még a negyedik játszmát is elvesztette a tie-breakben.

Majd fogadni mertem volna, hogy kikap. Mégpedig azért, mert olyan labdát ütött ki a pályáról, amelynek Medvegyev már utána sem ment. Állt a túlsó sarokban, mégis övé lett a pont.

Amúgy afféle labda nincs, amely után Medvegyev ne menne. Mindenért, minden szituációban elindul. S mindenhová odaér. A semmiből is előkerül. Negyven-semmiről is. Bárhonnan.

Most az utolsó játszmát 6:3-ra nyerte, Zverev a záró gémben már szinte szédelgett a kétségbeeséstől. Tudta, hogy ennek itt a vége.

Medvegyev az ilyet nem ismeri.

A meccs – melbourne-i idő szerint – éjfélkor fejeződött be, de lehet, az orosz még mindig kinn van a pályán, mert megkért valakit, hogy futtassa egy kicsit.

Nem azért, mert holdkóros.

Hanem azért, mert ő is a Holdon jár.

Támadják az MLSZ-t az Eb-jegyek miatt

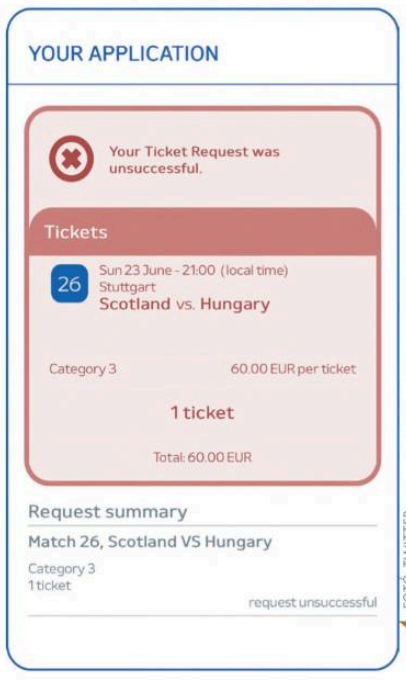

FOTÓ: TWITTER

Csekély esély. A legtöbben ilyen elutasító értesítést kaptak

BOTRÁNY Jókora felháborodást keltett magyar szurkolói körökben, hogy a nyári labdarúgó Európa-bajnokságra (június 14.–július 14.) néhány szerencsés kivételtől eltekintve szinte senki nem kapott lehetőséget a jegyvásárlásra. A zsinórban harmadik kontinenstornájára készülő magyar válogatott szereplését hihetetlen érdeklődés kíséri, a legtöbb jegyigénylés – a kölni meccsre több mint 400, a két stuttgarti találkozóra 500-500 ezer – hazánkból futott be az európai szövetséghez (UEFA), amely többlépcsős rendszerben, sorsolás útján választja ki azokat a szerencséseket, akik tiketteket vásárolhatnak (fejenként maximum négyet). Az UEFA e napokban tájékoztatja azokat, akik szerettek volna belépőt venni, de minthogy a lehetőségek korlátosak, túlnyomórészt kedvezőtlen válaszokat kaptak az érintettek.

A magyar szövetség X-oldala (korábban Twitter) alatt vita zajlott arról, hogy az MLSZ mennyiben segítette a magyar szurkolókat, akik közül többen megjegyezték, a szövetségnek saját hatáskörbe kellett volna vennie a folyamatot, akkor talán nagyobb eséllyel kaptak volna jegyet. Válaszul az MLSZ azt közölte: „Az UEFA minden részt vevő ország esetében ugyanazt az eljárást követi, és a jegyértékesítést saját hatáskörében tartja. A nemzeti szövetségeknek semmilyen beleszólása vagy ráhatása nincs az Eb-re történő jegyértékesítésre.”

Csakhogy kiderült, ez nem igaz. A 21 tagország közül 15 saját maga osztotta el a jegyeket (a dánok speciel mindössze 1000 belépő sorsát hagyták az UEFA-nál). Az MLSZ nincs köztük. Mindazonáltal az is igaz, hogy az UEFA a stadionok kis hányadába engedi be a nemzeti együttes drukkereit: a 47 ezres kölni és az 50 ezres stuttgarti létesítménybe egyaránt 10-10 ezer belépőt kapnak a két ország szurkolói.

A Népszava kérdéseket intézett a szervezethez az ügyben. Az MLSZ sajtófőnöke, Sipos Jenő az alábbi választ adta lapunknak: „Az MLSZ szurkolói klubja csaknem 200 ezer tagot számlál, az UEFA így is, úgy is meccsenként 10 ezer belépőt biztosít a számunkra, így teljességgel indifferens, hog ezeket a tiketteket az európai vagy a magyar szövetség sorsolja-e ki. Az MLSZ sem tehette vagy tette volna meg, hogy kiválasztja azt a 10 ezer embert, aki bebocsátást nyerhet a meccsekre. A sorsolás a legigazságosabb megoldás ilyenkor.” NÉPSZAVA

Befejezte küldetését az Ingenuity

Egy vagy több rotorlapátja is megsérült a 30 nap helyett 3 éven át működő marsi helikopternek. Az Ingenuity jócskán túlteljesítette küldetését: 72-szer szállt fel és le, 14-szer akkora távolságot berepülve, mint ahogy azt eredetileg a NASA mérnökei elképzelték. QUBIT

A semmiből tűnt fel egy aszteroida

Egy kb. 25 méter széles aszteroida fog elrepülni ma a Föld mellett. Az objektumot alig egy hete fedezték fel, addig nem tudtak a létezéséről. 353 ezer km-re repül el a Földtől, ez az átlagos Hold–Föld-távolság 92 százaléka. Először a Holdat közelíti meg, s három és fél órával később elhalad mellettünk. HT TECH

Hizlalnak a százszázalékos gyümölcslevek

Elhízáshoz vezethet a százszázalékos gyümölcslevek gyakori fogyasztása – állítják amerikai kutatók. A legnagyobb probléma a magas cukortartalmuk. Egyetlen pohár narancslé megivása körülbelül három narancs elfogyasztásával ér fel. Ez rengeteg kalória, és a vércukorszintet is drasztikusan megemeli. NÉPSZAVA

Leürítik és lehalásszák a Pátkai-víztározót

FOTÓ: PÁTKAI-VÍZTÁROZÓ/FACEBOOK

Decemberben főként a harcsák és az amurok hullottak el, de a tetemek között pontyot, kárászt és süllőt is találtak

HORGÁSZTILALOM A Velencei-tó vízszintjének megemelése érdekében a közeli Pátkai-tározóból vezetik át a vizet. Ennek következtében egyre kevesebb víz maradt a tározóban. Tavaly decembertől nagymértékű halpusztulást észleltek; főként a harcsák és az amurok hullottak el, de a tetemek között pontyot, kárászt és süllőt is találtak. Az akkori hivatalos magyarázat szerint a tragédia oka az algák elszaporodása volt, ennek hatására oxigénhiány alakul ki. Ezúttal a Horgász Egyesületek Fejér Megyei Szövetsége Facebook-oldalán azt közölte: leeresztik a tavat, megszüntetve ott a horgászatot. „Jelenlegi információink szerint a tározót leürítik, így a 2023. évi területi és állami jeggyel rendelkezőknek január 31-ig van lehetőségük a helyi horgászrend szerint horgászni. 2024. február 1-jétől a tározón horgászni tilos, területi jegyet nem értékesítünk ez évben a Pátkai-víztározóra. A horgászati tevékenység folytatása jogi következményeket von maga után. A tározó lehalászásával a mentett halakat a törvény szerint a szövetség által kezelt állami vízterületekbe helyezzük át. Ha pozitív irányban változik a tározó jövője a horgászatot illetően, természetesen közleményt adunk ki” – olvasható a bejegyzésben.

NÉPSZAVA

Az elmúlt évek aszályos időjárása, illetve a Velencei-tó alacsony vízállása miatt a Pátkai-víztározót a minimális üzemeltetési vízszint körül üzemeltették.

NAPOS, SZELES IDŐ

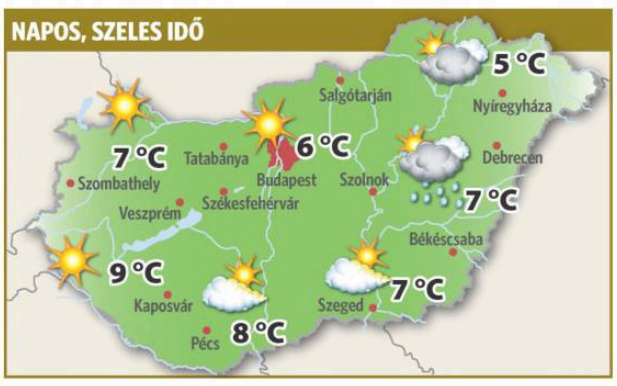

Boldog névnapot, Angéla!

Az Angéla női név az Angelusz férfinév női párja. Az Angelusz görög eredetű, jelentése: isten követe, angyal.

KENÓ Január 26.

3	5	6	7	28	29	30	31	33	35
42	43	47	54	59	60	63	73	75	79

Végrehajtották az első nitrogéngázos kivégzést

ALABAMA Az ügyvédek szerint a módszer sértheti az amerikai alkotmány kegyetlen büntetéseket tiltó passzusát. Az alkalmazás nemzetközi felháborodást váltott ki.

VARGA PÉTER

Csütörtök este helyi idő szerint 20 óra 25 perckor állt be a halál Atmoréban (Alabama) az 58 éves Kenneth Smithnél: ő volt az első elítélt az USA-ban és a világon is, akit nitrogéngázzal végeztek ki, amelyet az arcára helyezett maszkon keresztül kapott. A kivégzés 22 percig tartott, és a szemtanúk szerint különösen kegyetlennek tűnt. A lekötözött Smith rángatódzott, vonaglott, mély levegőket vett, szemei kifordultak. Mindezt azok után és annak ellenére, hogy Alabama kijelentette, a nitrogéngázas kivégzés a leghumánusabb módszer, amit valaha alkalmaztak. Az állam ügyészei a bírósági beadványokban azt állították, hogy a nitrogénnel végzett kivégzés másodpercek alatt eszméletvesztést biztosít. Az Európai Iparigáz-szövetség (EIGA) tájékoztató anyaga szerint: „Gyanútlan személy számára az inert gázok (pl. nitrogén – a szerk.) fojtó hatása minden előzetes fiziológiai jelzés nélkül következik be. Ez a hatás igen gyors: pár másodperc igen alacsony oxigénkoncentráció esetén.” Egyszerűbben: nem veszed észre, hogy meghalsz. Az állam ipari balesetekre hivatkozott, amikor azt állította, hogy a folyamat gyors és fájdalommentes.

Alabama 2018-ban vezette be a nitrogéngázzal való kivégzés lehetőségét, miután több méreginjekciós kísérlet nem sikerült, és a szerből is hiány mutatkozott. A protokoll kidolgozása azonban évekig tartott.

John Q. Hamm, az alabamai börtönök hivatalának vezetője szerint minden rendben, a várakozásoknak megfelelően történt, a nitrogén 15 percen keresztül áramlott. Smith visszatartotta a lélegzetét, amíg bírta, és küzdött a kötelékekkel. „Ezt várható volt” – mondta Hamm a kivégzést követő sajtótájékoztatón. Smith ügyvédei szerint az, hogy nem kipróbált módon végezték ki a férfit, kegyetlen és szokatlan büntetésnek minősül, amelyet az Egyesült Államok alkotmánya tilt. Jogi képviselők már azt is alkotmánysértőnek tartják, hogy másodszorra is megpróbálják kivégezni védencüket az első sikertelen kísérlet után.

Kenneth Smith kivégzését 2022 novemberében már megkísérelték, akkor négy órát feküdt leszíjazva, miközben olyan vénát kerestek rajta, amelybe a halálos méreginjekciót beadhatták volna. Mivel ilyet nem találtak, a kivégzés abbamaradt. Smith akkor azt kérte, hogy inkább a nitrogéngázos módszert alkalmazzák. Ennek a neve nitrogénhipoxia, amelynek során tiszta nitrogéngáz belélegzése történik, aminek során oxigénhiányos állapot áll elő, míg az elítélt meg nem hal, lényegében megfullad. Az, hogy valójában hogyan zajlik a folyamat, nem teljesen tisztázott, mert az állam által kiadott protokoll olyan kihagyásokkal, rövidítésekkel jelent meg, amelyek kulcsmozzanatokat rejtettek el. Mindezt biztonsági okokra hivatkozva tették. Smith ügyvédei szerdán még próbálták az USA legfelsőbb bíróságánál megakadályozni a kivégzést az alkotmányra hivatkozva, amely védelmet biztosít a kegyetlen és szokatlan büntetések ellen, de a kérelmüket aznap este a független fellebbviteli bíróság is elutasította.

Kenneth Smitht az 1988. március 18-án elkövetett tettéért, egy lelkész felesége, Elisabeth Sennett meggyilkolásáért ítélték halálra. Ez bérgyilkosság volt; a nő férje volt a megrendelő, aki miután megtudta, hogy gyanúsítják, öngyilkos lett. Smith és társa, John Parker betöréses rablásnak álcázta a késes gyilkosságot. Utóbbit 2010-ben injekcióval kivégezték, egy harmadik embert, aki közvetítőként Smithéknek adta ki a feladatot, életfogytiglanra ítéltek, ő 2020-ban halt meg a börtönben. A férj fejenként 1000 dollárt (mai értéken 356 ezer forint) ígért fizetségül.

– A nitroxot – nitrogén-monoxidot –, tehát nem tiszta nitrogént sokáig használták, sőt ma is használják mentőautókban kevésbé súlyos esetekben, például lábtörésnél, mert erős fájdalomcsillapító és kábító hatása van – mondta lapunknak Zacher Gábor toxikológus. – A beteg ilyenkor maga teszi a maszkot a szája elé, és saját maga adagolja a gázt is. Amikor a fájdalom elmúlik, és elkábul, automatikusan elengedi az adagolóeszközt, így nem tudja magát túladagolni. A nitrogéntől tehát valóban elkábul az ember, s bár, mint a hírekből is kitűnt, az elítélt végül megfulladt, ez nem olyan, mintha megfojtották volna, vagy valamilyen módon elzárták volna tőle az oxigént. A haláltusáját sokkal inkább az okozta, hogy megpróbálta visszatartani a lélegzetét, mert nyilvánvalóan nem akart meghalni. A gáz végül legyőzte, elkábult és meghalt, de valóban, az első percekben még küzdött ellene, ennek a szörnyűségeit írták le a szemtanúk – magyarázta Zacher.

FOTÓ: PROFIMEDIA

Smith maga kérte a nitrogéngázos módszer alkalmazását, miután 2022 novemberében négy órán keresztül nem sikerült vénát találni a halálos méreginjekció beadásához

Bírálja az EU és az ENSZ az USA eljárását

Az Európai Unió kül- és biztonságpolitikáért felelős szóvivője, Peter Stano pénteki sajtóközleményében bírálta a nitrogéngázzal történt kivégzést. Az EU szerint a halálbüntetés az élethez való jog megsértése és az emberi méltóság végső megtagadása. A halálbüntetés visszafordíthatatlan jellegű, és nem képes elrettentőleg hatni a bűnözésre.

Volker Türk, az ENSZ emberi jogi főbiztosa elítélte a nitrogéngázzal végrehajtott kivégzést, mondván, a módszer „rendkívüli szenvedést okozhat az elítéltnek, így embertelen bánásmódnak és kínzásnak minősülhet. A halálbüntetés nem egyeztethető össze az élethez való alapvető joggal. Felszólítom az összes államot, hogy vezessenek be moratóriumot az alkalmazására, az általános megszüntetés felé tett lépésként” – tette hozzá Türk.

UTOLSÓ SZÓ

KENNETH SMITH

Ma este Alabama államban az emberiség egy lépést tesz visszafelé... Szeretettel, békével és fénnyel távozom

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), TÖRŐ ANDRÁS (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 7950 Ft, negyedévre 23 550 Ft, fél évre 46 200 Ft, egy évre 91 200 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 ISSN • Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

Alapítók: Ignotus Pál és József Attila

SZÉP SZÓ

A NÉPSZAVA kulturális és társadalomkritikai melléklete

MARABU RAJZA

Aranyláz Erdélyben

MARKÓ BÉLA

Néhányszor már meggyűlt a baja a román politikának az arannyal az elmúlt évtizedekben. 2000 januárjában átszakadt egy máramarosi aranybánya ülepítője, és a Tiszába ömlő cián kipusztította a folyó élővilágának egy részét Magyarországon is. Nem sokkal később pedig az váltotta ki a környezetvédők jogos tiltakozását, hogy a román kormány megegyezett egy kanadai céggel a dél-erdélyi Verespatak aranybányájának újranyitásáról. Ugyancsak ciánnal dolgoztak volna, hogy a kőzetből kivonják az aranyat. Állítólag nincs is más lehetőség kinyerni azt a nagy mennyiségű maradékot, amit az itt működő egykori római aranybányában már nem tudtak hagyományos módszerekkel kitermelni. Több kilométeres földalatti járatok őrzik szinte érintetlenül a majdnem két évezreddel ezelőtt felhagyott aranybánya tárgyi emlékeit is. Elvégre hajdanában Erdély az arany és más nemesfémek lelőhelye volt. Nem beszélve a sóról, amit Parajdtól Tordáig vagy Marosújvárig ma is sokfelé bányásznak itt. Nos, a kanadai cég már neki is látott Verespatakon az előkészületeknek, felvásárolt több ingatlant, és munkát is ígértek a helybelieknek, de a mozgalommá terebélyesedett tiltakozás miatt többszöri nekifutásra sem kapták meg a környezetvédelmi és a művelődési tárca jóváhagyását. A környezetvédelmi minisztérium félt az esetleges ciánszennyezéstől, a kulturális minisztérium pedig a műemlékként nyilvántartott római bányát próbálta megóvni. A kétezres években voltak mindkét tárca élén magyar miniszterek is, és annak idején sokszor próbált meggyőzni engem az államelnök, hogy egyezzünk már bele az aranybányászatba Verespatakon. Közben be is perelte a kanadai cég kártérítésért Romániát. Azt sem tudom, tart-e még a per, vagy mi lett a vége.

Vannak fontos tanulságai a ciános történetnek, de még ezelőtt arról is szót ejtenék, hogy időről időre nemcsak a bányászatban, hanem a politikában is kitör az aranyláz nálunk. Átvitt értelemben persze. De ez is éppúgy halálos lehet, mint a máramarosi vagy verespataki cián. Miközben tetszik az arany a román választóknak. Veszedelmesen tetszik. Még 1990-ben a forrófejű rendszerváltókat, főként a magyarokat próbálta móresre tanítani egy nacionalista koalíció, a Román Nemzeti Egységpártból és a Republikánus Pártból létrejött Szövetség a Románok Egységéért, amelynek román betűszava AUR, vagyis arany. Hogy megmagyarázzam, kikről van szó, elég megemlítenem, hogy annak a szövetségnek volt az elnöke egy időben Kolozsvár hírhedt polgármestere, Gheorghe Funar. Ott voltak a parlamentben, sőt, rövid ideig a kormányban is, aztán eltűnt a süllyesztőben a párt, és Gheorghe Funar sincs már sehol. Nem tűnt el viszont a nacionalizmus. Hol egyik, hol másik pártban bukkant föl. Vagy pedig egy-egy új párt tett szert váratlan népszerűségre a régi demagógiával. Most éppen ismét AUR-nak hívják azt a pártot, amely árnyalatnyi eltéréssel az egykori Funar-féle elnevezést melegítette föl, ezúttal: Szövetség a Románok Egyesüléséért. Vagyis nem csupán az Egységért, hanem az Egyesülésért küzdenek, elsősorban Moldovára utalva ezzel. Mindenképpen sikeresek máris. Legelőször a románok is, a magyarok is akkor kapták fel a fejüket, amikor ennek a pártnak az eljövendő elnöke, egy közismert futballultra, George Simion vezette az úzvölgyi magyar katonatemető elleni hadjáratot 2019-ben. Nem sokkal később be is jegyeztették a pártot, és azóta is egyre nőnek a hagyományos politikától megcsömörlött választók szemében. Egyes közvélemény-kutatások szerint ma már a Szociáldemokrata Párt után az AUR a második, több mint húsz százalékkal.

Mondhatnám, hogy láttunk már karón varjút. Nem mondom. Ugyanis a kilencvenes évek nacionalista „aranyásói” egy általános, elsöprő többségű európai és euroatlanti integrációs szándékkal szemben álltak ki a nemzetállam mellett, és esélyük sem volt az akkori nyugati orientációt megváltoztatni, most viszont egy elbizonytalanodó Európában egészen más a helyzet. Bár Románia pillanatnyilag a barikád másik oldalán áll az EU-pártiak és euroszkeptikusok közti hidegháborúban, a közhangulat itt is könnyen átfordítható, hiszen nálunk is túl sokat várt a társadalom a belépéstől, és elvárásaink egy része nem teljesült, mert nem is teljesülhetett. Az AUR ugyanúgy ezt a csalódottságot használja ki, mint azok az euroszkeptikus pártok vagy koalíciók, amelyek Európa néhány országában már kormányon vagy kormányközelben vannak. Ráadásul a primitívnek tűnő futballultra és társai valójában a lehető legrafináltabb kommunikációs módszerekkel állítják maguk mellé a választókat. Néhány év alatt megtanulták a populista pártok minden trükkjét. Megtanulták? Talán megtanították őket. Nem lehet tudni, hogy akik a háttérből mozgatják őket, részben nem ugyanazok-e, mint akik 1990-ben, majd később is a nacionalista pártoknak szállították a muníciót. Van néhány zavaros múltú figura ebben a pártban is. Programjuk kísértetiesen hasonlít a régió populista pártjainak eszméire: xenofóbia, migránsellenesség, homofóbia, abortuszellenesség, antiglobalizmus és így tovább. Ráadásul ukránellenesek és orosz pártiak. Egyik ideológusuk egy eredetileg jobb sorsra érdemes író, Sorin Lavric, aki néhány évvel ezelőtt könyvet írt arról, hogy a nőknek elsősorban biológiai, nem pedig intellektuális küldetésük van. Nem is olyan régen még a romániai Írószövetség bukaresti irodájában dolgozott, de az írószövetség dicséretére legyen mondva, rövid úton kitették onnan. Most viszont az AUR szenátoraként a román parlamentben keresi az aranyat.

Tanulságos a párt üstökösként való felívelése azért is, mert miközben a jövőtől rettegő román választók nemzeti érzelmeire apellál, a pártelnök Magyarország miniszterelnökét tekinti példaképének, és minden skrupulus nélkül jelenti ki: „Én Románia Orbán Viktora vagyok, mert az AUR-nak és a Fidesznek ugyanaz az ideológiája.” Magyarellenes és Fidesz-párti? Igen, így van. Mi több, azt is felvetette az AUR-elnök, hogy választások után pártja és a Fidesz esetleg ugyanabba a frakcióba ülhetnének be az Európai Parlamentben. Micsoda képtelenség! Képtelenség? Inkább perverz képesség arra, hogy a különutas pártok összefogását vizionálja valaki Európának ebben a részében. Nem csak az AUR, ne áltassuk magunkat! Ha nem is ilyen gyermeteg egyszerűséggel, de látjuk ezt egy ideje többfelé; gondoljunk a nacionalista Fico magyar támogatására például, holott a nacionalizmus értelemszerűen a másik nemzet ellen (is) irányul. Mert én bizony Illyés Gyulával értek egyet továbbra is, aki azt mondta egykor, hogy nacionalista az, aki jogot sért, és patrióta, aki jogot véd. Ne írjuk át, könyörgöm, az értelmező szótárt! És a magyar irodalmat se! Legfeljebb annyit tennék hozzá az Illyés Gyula-i definícióhoz, hogy azért nekem, kisebbségbe szorult magyarnak nem könnyű tisztázni, hol is legyünk mi patrióták. Vajon itt, ahol az AUR-nak már ma is harminchárom képviselője és tizennégy szenátora van a parlamentben, és hamarosan ennél sokkal több lesz valószínűleg? Vagy netán ott, ahol nem akarják megérteni, hogy az erdélyi magyaroknak az egymástól elzárkózó nemzetállamok Európájában nem lenne helyük?

FOLYTATÁS A 3. OLDALON ➔

Amiért a két tömeggyilkosnak szobrot kellene állítani

Szellemi kalandozások a Habsburgoktól az Európai Bizottságig

„History is what one age finds worthy of note in another." (Jacob Burckhardt)

MARTIN JÓZSEF

A volt cseh külügyminiszter, Karel Schwarzenberg herceg szerint „az európai országoknak szükségük van egy keretre, valamire, ami összekapcsolja őket"

FOTÓ: AFP/JOHN THYS

Meglepő és túlzásában is találó javaslattal állt elő a volt cseh külügyminiszter, Karel Schwarzenberg herceg egy kitűnő – bár nem hibátlan – riportkönyvben. Caroline de Gruyter holland újságíró Nem lesz jobb című kötetében (Európa Könyvkiadó, 2023) sok hozzáértő embert szólaltat meg arról, hogy az egykori Habsburg Monarchia és a mai Európai Unió között lehet-e párhuzamot vonni, s a történelem bonyolult valóságában gyökerező szellemi játék jár-e valamilyen tanulsággal az integráció mai állására nézve. Habsburg-leszármazottak és kutatók, diplomaták és történészek, s persze köznapi emberek mondják el erről olykor egymással homlokegyenest ellentétes véleményüket az igen mozgékony, sok európai városban megforduló és az Unióról két évtizeden át tudósító felkészült újságírónak. Ebbe a sorba illeszkedett az egyik legelőkelőbb és persze leggazdagabb Habsburg-birodalmi család prágai születésű sarja, Schwarzenberg herceg (1937–2023), aki kesernyésen azt találta mondani de Gruyternek, hogy Hitlernek és Sztálinnak szobrot kellene állítani Brüsszelben és Strasbourgban, hogy „mindenki mindennap emlékezzen rá, mi történhet, ha hagyjuk, hogy az Unió darabjaira hulljon, ahogy az a Habsburg Birodalom esetében történt". Az európai integráció ugyanis a volt cseh külügyminiszter – a rendszerváltó Havel elnök bizalmasa – szerint „békeprojekt", s most tekintsünk el a közbeszédben mértéktelenül elharapózott „projekt" kifejezés nyelvi „méltatásától"; Schwarzenbergnek tökéletesen igaza van, mi több, az ukrajnai háború egyszeriben világossá tette, hogy nem lehet túlbecsülni az integráció történelmi léptékű béketeremtő hatását.

Józserivel minden figyelemreméltó, amit a Habsburg-világot és az európai integrációt „von Haus aus" ismerő politikus az interjúban mond, akár egyetértünk vele, akár nem. Szerinte a két világ között hasonlóság van abban, hogy akik bennük éltek és élnek, úgy vélik, „minden rossz irányba halad", holott azért „minden elég jól működik", csak időnként reformokra van szükség – így volt ez a Habsburg Birodalomban és így a mai Európában is; mindkét alakulatnak képessége volt és van arra, hogy a részeket összefogja, ezért nem estek és nem esnek egymás torkának a tagállamok. A XX. század azt bizonyítja, hogy „az európai országoknak szükségük van egy keretre, valamire, ami összekapcsolja őket". Ami a jelent illeti, Schwarzenberg inkább reformképtelenséget lát – de igaza van-e ebben? Valóban úgy van-e, hogy nincs „vízióval rendelkező politikus", annál inkább akadnak olyanok, akik nem képesek másra, minthogy „teát sajtoljanak ki egy olyan tasakból, amelyet már háromszor használtak". Így van-e, vagy egy idős és sok mindenben csalódott politikus borús hangulatát tükrözi ez a vélemény? Ennél határozottabban lehet ellentmondani annak a nagyon markáns felfogásnak, amely szerint egykor a Monarchiában a magyarok sok mindent megvétóztak: „Két kapitány egy hajón, ez lett a Monarchia veszte. Az EU-ban pedig 27 kapitány van."

Valóban ez okozta a Monarchia bukását? A kötet számos interjúalanya mond ennek ellent, s velük együtt maga a szerző is. A széthullás okainak magyarázata két fő véleményben összegezhető, de egyiknek sincs köze a magyarok „kapitányszerepéhez". De Gruyter egyfelől pontosan felmondja azt a leckét, amit a vasfüggönyön innen mi is bemagoltunk, egy kis marxista öntettel. A Birodalom igában tartotta a kis népeket, amelyeknek egy szép napon elegük lett, fellázadtak, mert nem akartak idegen zsarnokokat maguk fölött. Ezt a széthullás-értelmezést komoly elemzők cáfolják, kifejtvén, hogy a Birodalomnak valójában az első világháború vetett véget. Többen még azt is állítják – ez persze már a kontrafaktuális történetírás lapjaira tartozik –, hogy ha a Monarchia „lovagias módon" elintézi viszályát Szerbiával – ahogyan eredetileg Ferenc József képzelte –, akkor nem esik szét, rákényszerül néhány reformra, és tovább él.

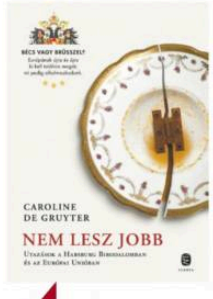

A holland újságíró, Caroline de Gruyter kötetében sok hozzáértőt szólaltat meg

Amit persze a világon senki sem tud bizonyítani. Maradnak tehát a különböző interpretációk a széthullás okairól, amin igazán nem csodálkozhatunk: e cikk mottójául a híres svájci történész gondolatát választottam Carl E. Schorske könyvéből (Fin-de-Siècle Vienna, Random House, 1981). Jacob Burckhardt (1818–1897) éppen arra mutat rá, hogy egy adott korszakból a másik említésre méltónak talál valamit, és ez adja a történelmet magát. És ugyanannak a kornak különböző lenyomatai léteznek: így például az Egyesült Államokban a két világháború között a sok nemzetiség együttélése határozta meg a Monarchia-képet, az ötvenes évektől viszont Ferenc József időszakának kiemelkedő osztrák szellemi-művészeti-tudományos teljesítményeit – Musiltól, Hofmannsthaltól Klimtig és Freudig – találták „feljegyzésre méltónak". Ha igazat adunk Burckhardt aforizmájának – és csak ezt tehetjük –, akkor még kevésbé csodálkozhatunk azon a sokszínű, egymástól olykor élesen elütő Monarchia-képen, amely a holland riporter túlnyomórészt értő faggatózásai nyomán elénk tárul.

Már hogy hasonlítana a Monarchiára az Európai Unió? – kérdezi De Gruyter egyik riportalanya, „amott volt császár, itt viszont nincs". Richard Bassett brit Habsburg-szakértő az Egyesült Királyságot kínálja párhuzamként: II. Erzsébet és Ferenc József nagyjából hét évtizedes uralkodása, s az a mód, ahogyan személyiségük több nemzedék sokoldalú identitásélményét meghatározta, valóban rokonítja a két államalakulatot. Arról nem szólva, hogy az Egyesült Királyság tényleg állam – miként a Habsburg Birodalom is az volt –, ám az Európai Unió nem az, hanem 27 önálló ország sok mindenre kiterjedő, szerteágazóan együttműködő szövetsége. A riporter a megkérdezettek többségével együtt – úgy gondolom, helyesen – az igazi párhuzamot mégis a Habsburg Birodalom és az EU között látja, elsősorban a sok nemzet, nemzetiség miatt. De Gruyter így foglalja össze a Mária Terézia utáni Habsburg-világ és az Unió hasonlóságait: „A lépten-nyomon hangoztatott egyenlőség, amivel ki lehet húzni a konfliktusok méregfogát. A szabályok sulykolása. A független intézmények, amelyek be tudják tartatni ez utóbbiakat." Az EU határőrizeti szervezetének, a Frontexnek az előzményeként is felfogható az a mód, amiként az 1699-es karlócai békekötés után Bécs arra törekedett, hogy „stabil és jól őrzött legyen" a Habsburg-oszmán határ, „pontosan úgy, ahogy azt az EU napjainkban szeretné". A migráció és a kereskedelmi forgalom ellenőrzését felgyorsították az akkoriban dúló pestisjárványok, az első egészségügyi határállomásokat éppen a Habsburgok szervezték meg Európában. A maguk oldalán ugyanezt tették a törökök, s mindkét birodalom ekkor kezdte meg az útlevelek kiállítását. Mindamellett a határoknak akkor – a jelennel ellentétben – nem volt „elriasztó funkciója", jegyzi meg egy bécsi történészprofesszor. Viszont a határőrizet pontos megszervezése akkor is, most is, ugyanazzal a politikai következménnyel járt: nevezetesen a központosítással. Annak idején a tartományi hatóságok inkább véletlenszerűen kialakult munkáját a bécsi hivatalok vették át, ma pedig az uniós tagországok többsége szívesen utalja ezt brüsszeli hatáskörbe. A bécsi történész és szerb kutatótársa szerint a határőrizet terén a bevándorláspolitikában mutatkozik igazi különbség: a mai Európa védeni akarja magát a bevándorlóktól, akiket a legszívesebben a szülőföldjükön marasztalna, a Habsburgok viszont bár „alacsonyabb rendűeknek" tartották a kopogtatókat, mégis szívesen látták őket, mert hasznos munkaerőt láttak bennük, és még támogatásukra is hajlandónak mutatkoztak. A Habsburgokat sokkal inkább aggasztotta a kivándorlás, mert féltek az „agyelszívástól", mint később a XX. században oly sok állam. A XVIII. századi határvilág a XIX. századra alaposan megváltozott, nem függetlenül a liberális szabadkereskedelmi gyakorlat térnyerésétől; a Birodalomban felszámolták a határőrizeteket, ami a történészek szerint az „előző globalizációs hullám" volt, mert a szabad mozgás vette át a határok helyét, s ez maradt érvényben egészen 1914-ig, hogy a Monarchia bukása után szinte minden eddiginél nagyobb szerepet kapjon az országokat elválasztó, mérhetetlenül fetisizált határvonal.

Mint az eddigiekből is kiderül, a riportkötet nagyot merít a tengernyi témában, és nem fél mélyre nyúlni, segítik ebben a szerzőt a neves kutatók. Ám az egykori és mai magyar szerep megítélésében és összevetésében bántóan egyoldalú az értelmezés, s ez még akkor is így van, ha a már idézett Jacob Burckhardt szellemében el kell ismerni: ugyanannak a kornak különböző „lenyomatait" őrizheti az utókor. Mindamellett a dualizmusban játszott magyar szerep nem hasonlítható a briteknek a kilépéshez vezető magatartásához, amiként Jacques Rupnik, cseh származású, neves francia kutató állította.

FOLYTATÁS A KÖVETKEZŐ OLDALON ➔

➔ FOLYTATÁS AZ ELŐZŐ OLDALRÓL

Az angolok mindig a közös politikákból való kimaradási lehetőségeket fontolgatták, nem kellett nekik sem Schengen, sem a bankunió. „Semmi sem kellett. Így volt ez annak idején a magyarokkal is a Habsburg Birodalomban” – véli Rupnik.

De nem így volt. A magyarok – különben a csehek és a többiek is – több jogot vagy éppen beleszólást akartak, a kormányzó szabadelvűek Deák szellemében és a két Tiszával az élen – sok oknál fogva – egyértelműen a Monarchia fenntartását támogatták. Ugyanilyen tévedés egyenlőségjelet tenni az Unió eredeti céljaitól mára mérföldekre elkanyarodó orbáni politika és a magyar dualista elit magatartása közé. A kötet szerzője egy helyütt azt írja, hogy „az embernek ismét rá kell döbbennie, hogy Magyarország az Unióban ugyanazt csinálja, mint amit a Habsburg Birodalomban csinált”. Csakhogy ez sem így van: a szélsőségesen nacionalista és gáncsoskodó magatartást a Monarchiában magyar részről a kiegyezést elutasító 48-asok, a különféle függetlenségiek képviselték, s a nemzeti jelszavakat harsogó, a föderalista vagy nemzetek feletti gondolatot a sárba taposó mai orbáni politika az ő szellemi örökségükből táplálkozik. Eszmerendszerük azonban annyira ellenkezett a dualizmus kompromisszumos szellemével, hogy miután 1906-ban hatalomra jutottak, koalíciójuk hamar szétesett; talán egyetlen igazán maradandó és – mondjuk így – megosztó politikai tettük a sok vitát kiváltó s az erőszakos magyarosító törekvésekre is felhasznált „lex Apponyi” volt.

A negyven évig kormányzó szabadelvűek, majd munkapárti utódaik nyilván viseltek felelősséget a bukásért, ám ők éppenséggel nem fordultak szembe, sőt támogatták a Monarchia liberális értékrendjét, elutasították a nacionalista túlzásokat, folyton-folyvást keresték a kiegyezési lehetőségeket, mindig megadva a tiszteletet Ferenc Józsefnek mint magyar királynak. Bécs és Budapest nagyon bonyolult, intézményesen is alaposan körülbástyázott együttműködésének lehettek és voltak mélypontjai, ám összességében a szabadelvű magyar kormányok a bécsi kancellária fárasztó, de hű szövetségeseinek bizonyultak. Az orbáni uniós politika nem a szabadelvűek vitázóan kritikus, ám együttműködő és lojális politikájának, hanem a függetlenségi koalíció által követett kurucos lázongásnak, nacionalista hősködésnek és szájaskodó nagyotmondásnak az örököse. Egykor a nemzetközi környezet és a pártszövetség között a szakadék akkorára tágult, hogy a koalíció ebbe belezuhanva csúfos vereséget szenvedett. Általában véve is elmondható, hogy történelmünk folyamán rendre a nemzetközi elkötelezettségek kerekedtek felül, s úgy vélem, most sem lesz ez másként; az orbáni integrációs politika kudarca megágyazhat a NER-világ bukásának, például úgy, hogy hasadást idéz elő a kormánypártban.

Ám mélyen igazságtalan lennék De Gruyterrel szemben, ha kötetét pusztán ebből a szempontból tenném mérlegre: a magyarok – igen reálisan – csak epizodisták a riportkönyvben, amely – nagyon helyesen – nem rólunk szól, mint ahogyan az egész Unióban sem mi vagyunk a főszereplők, minden látszat ellenére sem. Egy zsákutcás kísérlet aligha tudja megroppantani a világ egyik legnagyobb piacát és értékközösségét, s a valódi kérdés inkább az, hogy igaza van-e a kötet kissé talányos címének: „Nem lesz jobb”. Mintha a szerző ellentmondana ennek az állításnak: összegzésében okosan mutat rá arra, hogy az európai integráció soha nem volt zökkenőmentes, „irigy és önfejű fővárosok” mindig akadtak, ám az államok e nagyon sajátos közössége folyamatos átalakulásban van – akár egykor a Habsburg Birodalom –, soha nincs készen, de mindig változik, „a tagországok mindig új összetevőkkel szolgálnak, és mindig együtt készítik el ezekből a legfrissebb EU-kolbászt”.

Kolbászt tölteni és kóstolni pedig sokkal jobb, mint örökösen harciaskodni.

➔ FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Aranyláz Erdélyben

MARKÓ BÉLA

Mindenképpen sorsfordító évünk lehet az idei. Ugyanis az Európai Unióban mindenütt választásokat rendeznek természetesen, de Romániában nem egyszer, hanem négyszer hívják majd urnák elé a szavazókat. A júniusi EP-választások után szeptemberben önkormányzati választások lesznek, aztán késő ősszel új parlamentet és szintén még az idén új elnököt is választ Románia. Klaus Johannis második mandátuma is lejár az idén, és most keresik lázasan a megfelelő jelölteket a pártok. Az AUR elnöke is köztük lesz. Az is elképzelhető, hogy a második fordulóba jut. Csak reménykedhetünk, hogy nem lesz elnök belőle, mert a többség majd összezár vele szemben. Az AUR egyébként már kampányban van, a minap az egyik képviselőjük a populistákra jellemző tettetett együgyűséggel bejelentette a rendőrségen az államfő eltűnését, aki szerinte december közepe óta nem látható-hallható sehol: „(...) fontos tudni, hogy mi történt Klaus Werner Johannis állampolgárral, mert sokan vannak, akik elengedhetetlennek tartják a jelenlétét, választ várnak kérdéseikre és megoldást problémáikra. (...) Ha egészségügyi gondjai vannak, amelyek megakadályozzák jelenlétét a munkahelyén, ezt munkaadóinak, Románia állampolgárainak tudniuk kell. Ha valamilyen betegségben szenved, keresztényi módon segíteni szeretnénk neki.” A bejelentést a képviselő iktatta is a fővárosi rendőrségen. Nem volt véletlen ennek a bohózatnak az időzítése, hiszen éppen sztrájkoltak országszerte a szállítók, majd a gazdák is.

Készül az RMDSZ is a választásokra. A tét óriási, mert ha a négy voksolásból az elsőn a magyarok részvétele kisebb lenne, mint a románoké, könnyen alatta maradhatunk az ötszázalékos küszöbnek, és egy ilyen kudarc dominóként sodorná el a többit is. A brüsszeli jelenlét önmagában is fontos, de ily módon megsokszorozódik a jelentősége. Olyan üzenetre van szükség, amely megmozdítja az euroszkeptikus erdélyi magyar választókat. De hogyan? Valamikor a kilencvenes években azt ígértük az erdélyi magyaroknak, hogy egy határok nélküli Európa, ahol megszűnik a román állam kizárólagos fennhatósága fölöttünk, és egy közös Unió polgárai leszünk mindannyian, könnyebb lesz magyarként megmaradni saját szülőföldünkön. Úgy vélem, ez a program ma is maradéktalanul érvényes, még akkor is, ha gyorsabbnak hittük valamikor a beilleszkedést. Csakhogy közben az erdélyi magyarokat a szó szoros értelmében túszul ejtette az a magyarországi retorika, hogy elkorcsosult a nyugati világ, és az EU ellenséges velünk szemben. Az úgynevezett nemzetegyesítés a vártnál jobban sikerült, és ma az erdélyi magyarok egy része inkább hallgat a magyar kormányra, mint saját vezetőire. Szinte kritikátlanul veszik át sokan azt az ottani belső használatra készült üzenetet, hogy minket mindenki bánt, pedig mindig nekünk van igazunk, és megleszünk mi önmagunkban is. Ezt az üzenetet kellene a választások előtt valamiképpen ellensúlyozni. Felrázni saját közvéleményünket, hogy Erdélyben csak egy közös Európa adhat esélyt a túlélésre. Az a képtelen helyzet állt elő, hogy az RMDSZ szövetségese, vagyis a magyar kormánypárt és az RMDSZ ellensége, vagyis az AUR majdnem ugyanazt mondja az Európai Unióról. Azzal az üzenettel, hogy rothad a Nyugat, vajon megyünk-e valamire. Hiszen azt nem ígérhetjük, hogy két EP-képviselőnkkel – ennyire számíthatunk – átgyúrjuk Európát. Magyarország sem képes erre, de egy tagállam sok mindent megakaszthat a vétójogával. Van egy román közmondás: „A kicsi csutak felborítja a nagy szekeret.” Mi viszont annál is kisebbek vagyunk Brüsszelben, hogy bármilyen szekeret felborítsunk. Meg aztán ugyan bizony miért lenne érdekünk felborítani a szekeret? Vagyis más üzenet kell. Olyan üzenet, ismétlem, amelyet mi alakítunk ki, mi fogalmazunk meg, és amely nem az egymással vetélkedő – tehát akár kimondatlanul is kisebbségellenes – nemzetállamok, hanem az egymással minél szorosabban együttműködő és ennek érdekében kompromisszumokra is hajlandó nemzetek Európáját hirdeti.

Az aranylázzal kezdtem ezt az eszmefuttatást, és ígértem, hogy még visszatérek a tanulságokra. A tanulság az erdélyi aranybányászat rendszerváltás utáni történetéből ugyanaz, mint a politikából tulajdonképpen. Már az is milyen sokatmondó, hogy a Tisza megmérgezéséért felelős egykori állami céget ugyanúgy hívták, mint a politika ciános aranybányászait: AUR. Ez is tanulság, az arany és a cián együtt jár mifelénk. És az is, hogy a földrajz nagyobb úr, mint a történelem. A folyók átfolynak a határon, és átfolyik velük a cián is. Eső és hó, halak és madarak is ide-oda járnak. Ha az egyik országban kitalálnak valamit, az hamar felbukkan a másik országban. Nemcsak a jó, hanem a rossz is. Átmegy a Tisza Magyarországra, bele a Dunába, aztán vissza Romániába. Ilyen ez Schengen nélkül is. De azért nagyon kellene Schengen Erdélyben. Apropó, választási üzenet!

Identitási cirkusz

H. ORLÓCI EDIT

Vajon van-e nemük az angyaloknak? Milyen választ ad erre a felvetésre a művészet? Marabu fenti alkotása szerint a glóriáját bolondozási céllal kölcsön nem adó, jobb oldali öregembernek van, ám a többieket vagy a Sixtusi Madonna előterében könyöklő két kis puttót illetően kétséges a dolog. Ha a tudományt (?) vesszük, a katolikus lexikon „angelológia” címszava nem foglalkozik a kérdéssel. A népnyelvi „angyalcsinálás” kifejezés sem ad eligazítást, az „angyalbögyörő” annál inkább.

Társadalmi okok felelősek azért, hogy mikor, hogyan, miért és milyen formában objektiválódnak a gondolatok. Néhány hete mémgyári kiadásban jelent meg a Facebookon a Mosó Masa mosodája parafrázisaként a Dúró Dóra darálója, amely üzenet dekódolása nyomán az embernek szinte törvényszerűen ugrik be a Nem és jellem című klasszikus opus. Az Otto Weiningerről szóló tudományos irodalmat (pl. Hitler's Favorite Jew) egyáltalán nem ismerem, az én szememben ő a kromoszómaelmélet korai anticipálója, és fiatalon elkövetett öngyilkossága a témában való elmélyedés veszélyeire figyelmeztet.

Kézdi Balázs A negatív kód című könyve azt sugalmazza: a tagadószavak előfordulási gyakoriságával hozható összefüggésbe a szuicid hajlam. Lehet, hogy Durkheim egyik fő művét annak köszönhetjük, hogy a francia nyelv kettős tagadással operál? Esetleg a tudattalan konnotációs árnyékolás miatt a „nem” kifejezésünk azonosalakúsága is ludas abban, hogy éllovasok vagyunk e szomorú statisztikában? Mindenesetre megnéztem a Google-fordítóban az alábbi mondat különböző változatait: „A női nem nem nemes, hanem nemtelen.” A kísérlet megismételhető, nálam az arány minden esetben 5:1 volt. (Lásd továbbá: Bödőcs: Ruszkik, haza, család – YouTube)

A hosszúra nyúlt bevezetés után végre rátérek a saját szakmámban, tehát a cirkuszkutatásban tett új keletű meglátásom taglalására. Már évtizedekkel ezelőtt letudtam Musil A tulajdonságok nélküli emberét, annak örömére azonban, hogy a kis unokám német két tannyelvű általános iskolában kezdhette meg stúdiumait, ismereteim bővítése végett most eredetiben is belevágtam a XX. századi világirodalom „egyik legjelentősebb” regényének olvasásába. Noha a fordítást anno gyengének minősítette a K. u. K.-szakértő Nyíri Kristóf (mára akadémikusként a legtöbbet hivatkozott magyar filozófus), az azonban semmiképp sem róható fel Tandori Dezső hibájául, hogy az első olvasás alkalmával elkerülte figyelmemet egy nagyon fontos összefüggés. Akkoriban ugyanis még nem volt domináns a biológiai és társadalmi nem esetleges diszkrepanciája iránti érzékenység; jómagam például egészen bizonyos, hogy '77 magasságában még csak nem is találkoztam a mára közkeletűvé lett fogalommal, a „gender studies” szókapcsolattal sem.

A világraszóló felfedezésem tehát az, hogy Musil egyazon problémakörbe utalja a cirkuszi állatidomítást az LMBTQ-val. A regényből az nem derül ki, hogy a főhős Ulrich gyermekként ténylegesen látta-e az előadást, mindenesetre megkaparintott egy plakátot, s az ott szereplő vadállatokat kivágta, talpakra rögzítette. Ez a játék aztán heteken keresztül „szomjat nem oltó ivás”-ként vonzotta a „kívánkozás mértéktelen testi sugárzásával”, illetve valamikor ez idő tájt a jelmezes Agathét megpillantva pedig – DOBPERGÉS – „arra vágyott, ugyanolyan kimondhatatlanul, mint a cirkuszhirdetmény állatai után, hogy kislány lehessen”.

Fóliát rá!

MARABU RAJZA

Marabu rajza alapján a glóriáját kölcsön nem adó, jobb oldali öregembernek van neme, de a többi angyal esetében kétséges a dolog

A francia vesztes

Az anyák igyekeztek elérni, hogy gyermekük érintse meg Pétain ruháját

UJLAKY ISTVÁN

Tanítványaim többször kérdezték már, hogyan lehetséges az, hogy San Marino, Monaco vagy akár Luxemburg fennmaradt. Miért nem foglalták el a nagyobb, erősebb szomszédok? A kérdés mögött olyan sajátosság lappang, ami alapvetően megkülönbözteti Európa és Ázsia történetét. Európában is zajlott háború bőven: trónviszály vagy egy vitatott tartomány, netán térségi vagy kontinentális hegemónia megszerzésére irányuló törekvés, a másik ország függésbe vonásának szándéka. De egy ország teljes felszámolására kontinensünkön ritkán akadt példa. Valahogy Európa hajlamos tudomásul venni a másik létezését. Ázsia háborúi és birodalmai viszont, az asszíroktól a hunokig és tovább, a másik felszámolását tekintik természetesnek, mint saját hatalmuk növelésének eszközét. Egy ázsiai birodalom vagy terjeszkedik vagy zsugorodik, a konszolidált nagyság kevéssé jellemzi. Ázsia négy és félszer nagyobb Európánál, de nagyítóval kell keresni az egy évezreden át fennmaradó Monacóhoz vagy Andorrához hasonló államot. A Róma utáni európai történelemben csupán két nagy ázsiai típusú, totális hódítási kísérlet akadt: Napóleoné és Hitleré. Egy-egy karizmatikus diktátor, végtelen becsvágy, a realitásérzék megbicsaklása, a terjeszkedés leállítására való képtelenség.

A katonák és a politikusok is hajlamosak az aktuális háborút az előző mintájára elképzelni. Mivel az első világháborúnak fontos eleme volt a francia–német patthelyzet, az állóháború, az erők kiegyenlítettsége, úgy látták, az új háború is hosszú francia–német mérkőzést hoz. Franciaország 1940-es gyors összeomlása, mindössze hathetes ellenállása a második világháború talán legnagyobb meglepetése. Az okok összetettek. Az első világháborúban – mint az menet közben kiderült – a lövészárkokra, szögesdrót akadályokra és géppuskákra alapozott küzdelem a védekező félnek és a háború elhúzódásának kedvezett. A második világháborúban viszont a harckocsik és repülőgépek tömeges alkalmazása a mindenkori támadót juttatta előnyhöz. De Gaulle (ekkor még csupán ezredes) könyvet írt a modern hadviselésről, benne a tömegesen bevetett tankok és gyalogság összehangolt alkalmazásáról. A munka azonban szinte észrevétlen maradt Franciaországban, ám lefordították német nyelvre, és ott a gyakorlatban is alkalmazták. Ha Franciaország gyors összeomlásának okait keressük, azt nem találhatjuk meg egyetlen ember hibáiban, sem pedig a demokrácia lényegében, mint azt Pétain marsall vélte. Az egész francia katonai és politikai elit mondott csődöt. Ám ez a diagnózis csak félig igazságos, ismerve a németek jelentős túlerejét emberanyagban és haditechnikában.

A bukás azonban nem pusztán katonai tényezőkön múlt, abban társadalom-lélektani erők is szerepet játszottak: magabiztos németek, kétségbeesett franciák. A francia baloldalon megosztottság, szétesés és anarchia – a jobboldalon demokrácia- és köztársaság-ellenesség, németbarátság, reakció. A közös nevező egyfajta csüggedt defetizmus, dekadencia, nemzeti önmarcangolás. A francia jobboldal és szélsőjobboldal jobban félt a baloldaltól, mint Hitlertől. Marc Bloch Különös vereség című könyvének fontos mondata: a franciák túl hamar elfogadták a vereséget. Miként Németországban 1932–1934-ben, úgy Franciaországban 1940-ben egy egész nemzet mondott le szabadságáról, átadva hatalmát egy szélsőjobb politikai elitnek. Legfeljebb: emitt lelkesedéssel, amott beletörődéssel.

Veresége után Franciaországot feldarabolták. Elzászt és Lotaringiát Németország kebelezte be, Nizzát és Korzikát Olaszország. A maradék francia területet kettéosztották, egy német megszállás és igazgatás alatt álló északi és nyugati részre, illetve egy korlátozottan önálló délire. Ez volt a Francia Állam, vagy közismertebb nevén a Vichy-Franciaország. Fővárosává ugyanis a hegyvidéki üdülővárost tették meg – mintha egy maradék Magyarországnak Hajdúszoboszló volna a székhelye. A német európai „új rend", akárcsak bő évszázaddal korábban Napóleoné, mintegy koncentrikus körökben épült fel. Legbelül a hódító, az általa bekebelezett területekkel együtt. Vagyis a Német Birodalom, benne Csehországgal, Nyugat-Lengyelországgal, Ausztriával, Elzásszal és Lotaringiával, Eupen és Malmedy belga, Memel litván várossal, Észak-Schleswiggel. A belső gyűrű olyan látszatfüggetlenséggel rendelkező bábállamokból állt, mint Horvátország, Szlovákia, az 1943-ban létrehozott északolasz Salói Köztársaság vagy a nyilas uralom alatti Magyarország. A következő, második gyűrűbe részleges önállósággal bíró, de a német hadsereg és elnyomó szervezetek megszállása alatt álló országok: Norvégia, Dánia, vagy a most bemutatott Vichy-Franciaország tartoztak. Hazánk 1944 márciusa és októbere között sorolható ide. A legkülső övet a Németországhoz önként csatlakozó, független államok, „csatlós országok" alkották, mint Finnország, Románia, Bulgária vagy a német megszállás előtti Magyarország. A fenti „öveket" persze nem kell szó szerint, földrajzi értelemben venni, inkább a német uralom különböző fokozataiként.

Pétain marsall rendszere és személye eredetileg meglehetős népszerűségnek vagy legalábbis elfogadottságnak örvendett Franciaországban

FOTÓ: AFP/ARCHIVES SNARK

A náci Németország által legyőzött államok közül Franciaország volt az egyetlen, amellyel a németek fegyverszünetet kötöttek, egyáltalán tárgyaltak, még ha nem is egyenrangú félként. Mi ennek a magyarázata? A kérdés szakértője, Boros Zsuzsa hangsúlyozza: Franciaország nem volt része a német élettérnek, Franciaország nem volt önálló hadicél. Mindehhez gyakorlati szempontok társultak: a Pétain vezette félig független francia állam német szempontból olcsóbb volt, mint a megszállás és igazgatás költségei. „Miért pazaroljuk saját erőinket a rend fenntartására, ha ezt Pétain rendőrsége is megteszi?" – mondta Hitler. Emellett a francia flotta, melyet a németek nem tudtak elérni, egy önálló francia állam kezében nem erősítette a rivális Nagy-Britanniát. Hitler nem akart emigráns francia kormányt. És úgy, ahogyan ez történt, nemcsak földrajzilag, de politikailag is megosztotta Franciaországot. Az 1940-ben létrejött Vichy Francia Állam az eredeti Franciaország területének 45, népességének 38 százalékát foglalta magában, ám ezen túl uralta a francia gyarmatokat is.

Franciaország térképe (1942). Sötétzöld szín jelöli a Vichy-kormány által uralt, a világoszöld pedig a németek megszállása alatt álló területeket

A Francia Állam csak az országhatárokat s a függetlenséget tekintve cezúra, ideológiáját, berendezkedését vagy politikáját nézve a francia jobboldali hagyomány szerves, bár szélsőséges folytatója. Mintha Pétain és Vichy törekvése a francia forradalmak örökségével való végleges leszámolás lett volna.

Milyen volt a Vichy-Franciaország rendszere? Az 1940. július 9–10-i francia nemzetgyűlés teljhatalommal ruházta fel Henri Philippe Pétain marsallt, az első világháború legendás, karizmatikus tábornokát. Pétain ekkor egy személyben kormány- és államfő lett, aki a törvényhozó hatalmat is gyakorolta, amennyiben „alkotmányrendeleteket" hozhatott. Hozott is: mintegy negyvenöt törvényt, melyeket a francia nemzetgyűlés nem hagyott jóvá. Vichy rendszere viszonylagos önállóságot élvezett a diplomáciában, a végrehajtó és törvényhozó hatalomban, az igazságszolgáltatásban, s mint említettük, megtarthatta gyarmatait és flottáját. Még egy százezer fős „fegyverszüneti hadsereget" is fenntarthatott. Ugyanakkor Németország ellenőrizte külkereskedelmét, és kénytelen volt kiadni a német menekülteket. Pétain egy rövid időre afféle de facto monarchiát teremtett; „Mi, Philippe Pétain" – szólt népéhez. Ha a rezsim lényegét, tartalmát nézzük, az paternalista, korporatív, autokratikus és antiliberális diktatúra, feudális elemekkel színezve. „A Pétain-kormány első lépései nem árultak el nagy szakszerűséget" – állítja a jeles diplomáciatörténész, Diószegi István. Békefeltételeket kérni fegyverszünet előtt, egyoldalúan tűzszünetet hirdetni: nem a professzionalizmus (és az erő) jele. Ha Franciaország vereségét és Németország pillanatnyi erejét nézzük, a franciáknak adott béke méltányos volt. Körülményei persze megalázók. Hitler ugyanott, ugyanabban a vasúti kocsiban íratta alá a fegyverszünetet, ahol az első világháború végén a német hadsereg erre kényszerült.

Pétain, aki ismerte és tisztelte Horthyt, politikai profiljában mutat is némi hasonlóságot a magyar kormányzóval. Ez a szabadság- és demokráciaellenes, szélsőjobboldali, de bizonyos mértékig konzervatív és feudális karakterük mellett konkrét eseményekben is megmutatkozott. Noha mindketten nacionalisták voltak, kritikus történelmi helyzetben az osztálypolitikát érvényesítették a nemzetivel szemben (Horthy 1919-ben, Pétain 1940-ben) – habár kérdés, tehettek-e ekkor egyáltalán mást. Mindketten hoztak, illetve támogattak faji törvényeket, noha ezt a németek nem kérték – de mindkét országban csak a német megszállás után deportálták a zsidókat. Mindketten felléptek a zsidók mellett a szabadkőművesek és a kommunisták ellen. Mindkét államfő a helyén maradt a német megszállás után (ez Vichy esetében 1942-ben következett be), akaratlanul is legitimálva a fejleményeket. Pétain „pozíciója megtartásával a törvényesség pecsétjét ütötte a Vichy rendőr- és bábállam tetteire" – állapítja meg Boros Zsuzsa történész. Pétain (és Horthy) nem német utasításra volt demokrácia-, liberalizmus- és köztársaság-ellenes, németbarát és antiszemita, hanem belső meggyőződésből.

FOLYTATÁS A KÖVETKEZŐ OLDALON ➔

➔ FOLYTATÁS AZ ELŐZŐ OLDALRÓL

A Francia Állam nem egyszerűen a vereség és a világháború terméke. Ott rejlik benne a francia történelem másfél százados küzdelme baloldali, világias, republikánus, illetve klerikális, monarchista, konzervatív erői között. A Francia Állam csak az országhatárokat és függetlenséget tekintve cezúra, ideológiáját, berendezkedését vagy politikáját nézve a francia jobboldali hagyomány szerves, bár szélsőséges folytatója. Mintha Pétain és Vichy törekvése a francia forradalmak örökségével való végleges leszámolás lett volna. Valójában az utolsó ellenforradalmi kísérletnek bizonyult a baloldali hagyomány felszámolására.

Pétain állama betiltotta a politikai pártokat, a sztrájkokat, az abortuszt. Ugyanakkor családtámogatási rendszert épített ki, minimálbért határozott meg. Pétain rendszere és személye eredetileg meglehetős népszerűségnek vagy legalábbis elfogadottságnak örvendett. Maga mögött tudhatta a teljes francia jobboldali és fasiszta tábort, de még egyes baloldali politikusok támogatását is. Az átlagfrancia pedig sokáig nem kollaboránst, hanem utolsó esélyt, a haza megmentőjét látta benne, aki maga is áldozata az eseményeknek. Ezt erősítette Vichy propagandája is, amely a felelősséget a demokratikus köztársaságra hárította, és nemzeti forradalomról beszélt. Az angolellenes Pierre Laval, aki átvette a kormányfői posztot, azt hirdette, a francia nagyság a németek oldalán, velük együttműködve valósítható meg. Ám a németek világháborús vereségei, a megszállók gőgje, fosztogatásai és kizsákmányolása francia földön, illetve a francia ellenállás sikerei fokozatosan módosították a közvélekedést. Vichy és a németekkel való kollaborálás tábora erodálódott, De Gaulle és az ellenállás népszerűsége nőtt. Ám hogy mennyire karizmatikus alaknak bizonyult Pétain, illetve hogy mennyire nehéz egy nemzetnek szembenéznie önnön illúzióival, jól mutatja, hogy az átlagfrancia sokáig megpróbálta összeegyeztetni a kibékíthetetlent: „Pétain Franciaország pajzsa, De Gaulle a kardja”. Sokan, talán milliók próbálták meg összehozni a tüzet és vizet, csak ne kelljen a nemzeti hőst árulónak, saját magukat manipuláció, tévedés áldozatainak látni. Pedig Vichy bírósága távollétében halálra ítélte De Gaulle-t. A francia történelem az 1940-es években éppannyira pszichológiai, mint amennyire gazdasági, társadalmi vagy külpolitikai mozgatórugók által magyarázható. Az „én is Pétain híve voltam” önvizsgálata elmaradt. Ezt taktikai okból a győztes De Gaulle sem erőltette. Nemzeti önkritikára csak fél évszázaddal később került sor.

A világháborús győzelem után Pétain és Laval bíróság elé került árulás és ellenséggel való együttműködés vádjával. A konzervatív-liberális, gaulle-ista filozófus és politikus, Raymond Aron ezt a pert elutasította, mert úgy látta, nem az igazságszolgáltatás, hanem a „forradalmi jog”, a népbíróságok működésének logikája érvényesült benne. Mit mondhat minderről az utókor? Pétainnel Franciaország jobban járt, mint ami például Lengyelországban történt – ez tény. Ugyanakkor a marsall nem csak azt tette, amit a helyzet, a győztes ellenség kényszerített rá – maga is meggyőződéses nácivá vált, ez is tény. Pétain ügyvédei Lavalt tették meg bűnbaknak. Pierre Lavalt, az egykori szociáldemokratát, aki egy diktatúrát működtető, pragmatikus politikussá vált, kivégezték. A rendszer megteremtőjét és arcát, Pétain marsallt száműzték. 1951-ben, 94 évesen halt meg Yeu szigetén. Egy szállóigét idézve (mutatis mutandis): levert forradalom után a radikálisok elmenekülnek, a mérsékelteket kivégzik.

Legvégül egy érdekes apróságra kell még felhívni a figyelmet. Pétain szinte vallásos tiszteletben részesült. Az alcímben említettük, a franciák fontosnak tartották a nagy ember ruháját megérinteni. Valaha a közhiedelem szerint a francia királyok, koronázásuk napján, apostoli erővel bírtak, kézrátétttel gyógyítottak. Ki tudja, talán Pétain ruhájának megérintése eme monarchista babona modern változata.

Választási szappanopera Moszkvában

Sokan gondolják úgy, hogy egy ukrajnai léptékű háború legizgalmasabb történései a modern fegyverzetekhez, azok szigorú hadititokként kezelt bevetéséhez kapcsolódnak. Egy héttel ezelőttig így is tűnt. Katonai szakértők egymásra licitálva mérlegelték, hogy milyen hatással lesznek a háború menetére a nyilvánosan bejelentett, átadásra kerülő új drónok, föld-levegő rakéták, a légtér további lezárását erősítő tüzérségi eszközök, a Patriot PAC–3 és az IRIS-T rendszerek. De ott vannak az ismeretlen modifikációjú F–16-os vadászgépek, valamint azok a szigorú titoktartással bevetett rádióelektronikai fejlesztések, amelyek hatékonyságáról az ezres nagyságrendben kiiktatott orosz drónok tanúskodnak. Csupa lélegzetelállítóan izgalmas, a háború kegyetlen játékszabályain gyökeresen módosítani képes katonai fejlesztés. Amelyeknek köszönhetően az orosz haditengerészet az ukrán kikötők blokádja helyett kiszorult a Fekete-tenger nyugati medencéjéből, az agresszor vadászgépei és légtérellenőrző egységei pedig az ukrajnai frontvonal közelébe is alig merészkednek. Oroszország sok tízezer négyzetkilométer fölött vesztette el a kontrollt. Úgy szorult fokozatosan egyre hátrébb, hogy jelenleg kénytelen az Avgyijivka melletti 5-10 négyzetkilométer dicső elfoglalásával vigasztalódni.

Elképesztően fontosak ezek a részletek, hamarosan mindenképp hasznos lesz kiértékelni a jelentőségüket. Azonban most érdemes eltávolodni a háborús hadszíntértől Moszkva irányába, és megpróbálni értelmezni azt a választási előjátékot, ami hatással lehet a háború menetére, és teljesen váratlanul leginkább Oroszország nagyvárosaiban vált izgalmassá.

A jelek arra utalnak, hogy Putyin csapata hatalmasat hibázott. Egyre kellemetlenebbül kezdenek csikorogni a rutinos választási csalás fogaskerekei. Oroszországban március 17-re tűzték ki az elnökválasztást. Minden normális országban jelöltek megmérettetéséről beszélhetnénk, olyan erőpróbáról, amikor politikusok feszülnek egymásnak, programok ütköznek, a választók meg döntenek. Ment is minden, mint a karikacsapás, legfeljebb azt volt értelme találgatni, hogy mennyire lesz elsöprő a győzelme az ötödik ciklusára készülő Vlagyimir Putyinnak. Eddig 11 név szerepel az elnökségre pályázó jelöltek listáján, azonban ne gondoljuk, hogy közülük bárkit komolyan kéne venni. Mindannyian a hatalom jóváhagyásával lehetnek esélytelen szereplői a szappanoperává züllesztett oroszországi választásnak.

A demokratikus jogállamokban a választások szentsége megingathatatlan. A voksolásra jogosultak többségének akarata juttatja elnöki mandátumhoz a győztes jelöltet. Oroszországban ez már nagyon régen nem így van. Eleve a regnáló hatalom dönti el, hogy ki lehet jelölt. Semennyire nem biztosítottak az indulás egyenlő feltételei, a politikai véleménynyilvánítás szabadsága, a hozzáférés az országos vagy helyi médiumokhoz. Putyin Oroszországában elfojtottak bárminemű ellenzéki, a hatalommal szemben fellépő politikai vagy civil törekvést. Évtizedek óta valós veszéllyel járt, ha valaki fenyegetően nagy tekintélyt, ismertséget ért el az orosz belpolitika színpadán. Fenyegetően Putyinra nézve. Borisz Nyemcovot kilenc éve a Kreml tövében a Nagy Moszkvoreckij hídon lőtték le.

FOTÓ: AFP/OLGA MALTSEVA

Nem kiesni egy ablakon! Már-már csodával határos módon elnökjelöltté válhatott Borisz Nagyezsdin (középen), az orosz törvényhozás korábbi tagja, aki következetesen felvállalta háborúellenes nézeteit

KISS ANDREJ

A legnépszerűbb ellenzéki politikus, parlamenti képviselő demonstratív meggyilkolása felért egy brutális üzenettel. Azóta sokan, politikusok, újságírók, ügyvédek haltak meg nézeteik miatt. Nem kevesen kerültek börtönbe koholt vádak alapján. Alekszej Navalnij, Vlagyimir Kara-Murza és Ilja Jasin ellenzéki politikusok letartóztatását bizonyosan a legfelsőbb szinten hagyták jóvá. A történelmi orosz hagyományoknak megfelelően a még élő és nem rabosított ellenzékiek mind távoztak az országból.

Ilyen körülmények között már-már csodával határos módon elnökjelöltté válhatott Borisz Nagyezsdin, az orosz törvényhozás, a duma korábbi tagja. Azért is meglepő, hogy eddig nem gáncsolták el, mert az ellenzéki politikus nemcsak következetesen felvállalta háborúellenes nézeteit, de azoknak hangot is adott az országos tévéadók politikai vitaműsorainak vendégeként. Egyébként pont ez, vagyis hogy egyáltalán meghívták a totális cenzúrával szerkesztett műsorokba, teszi gyanúsá a felbukkanását. Vannak ellenzéki emigránsok, akik szerint Nagyezsdin a hatalom embere. Mark Fejgin ügyvéd, volt parlamenti képviselő úgy látja, hogy tudatosan felépítve így indítanak el az elnökválasztáson Putyinék egy olyan jelöltet, aki neve mellett megjeleníthetik a 2-3 százalékos szavazatarányt. A kétségeket félretéve az egyetlen háborúellenes jelölt támogatására szólított fel szinte minden befolyásos orosz ellenzéki politikus, köztük Mihail Hodorkovszkij, a börtönből svájci emigrációba menekült ellenzéki üzletember.

Biztos, hogy Nagyezsdin nem véletlenül juthatott képernyőre és vitatkozhatott a háborús uszítást harsogókkal. Tette ezt irigylésre méltó higgadtsággal, annak ellenére, hogy sokszor a legalpáribb módon fojtották bele a szót. Olyankor szemrebbenés nélkül kivárta a hangzavar elültét, majd újra és újra elismételte, hogy Putyin helyett új elnököt kell választani, olyat, aki nem részese a háború megindításának, így képes véget vetni annak. A vele szembeni bizalmatlanság nem alaptalan, most mégis úgy tűnik, hogy egyik főszereplőjévé válhat az elkövetkező másfél hónap történéseinek. Ahhoz, hogy hivatalosan bejegyzett elnökjelöltté válhasson, Nagyezsdinnek országosan 100 ezer aláírást kellett összegyűjtenie. Ez össze is jött néhány nap alatt, méghozzá nagyon látványosan: Oroszország nagyvárosaiban kígyózó sorok alakultak ki, ezrek várakoztak türelmesen a néhol 25-30 fokos fagyban, hogy aláírásukkal hozzájáruljanak az egyetlen háborúellenes elnökjelölt indulásához. Valószínűleg ekkor jöhettek rá Putyin adminisztrációjában, hogy nagy hibát követtek el, és kellemetlen következményei lehetnek a trükközésüknek.

A kis hiba napról napra egyre nagyobbá kezd duzzadni. A látványos sorok és az azok nyomán sokszorosára fokozódott publicitás a hatalom számára nem igazán kontrollálható folyamatokat indított be. Egyrészt lehetővé vált, hogy a sorokkal legálisan, nem törvénysértő módon megjelenítődjön a Putyinnal szembeni elégedetlenség. Oroszországban az elmúlt években a gyülekezési jog teljesen le lett nullázva, a legbékésebb tüntetéseket rendre szétverték, még az egyszemélyes tiltakozókat is letartóztatták. Most meg hirtelen törvénysértés nélkül lehet sorba rendeződve tömeget alkotni? Az orosz típusú diktatúrában egy ilyen lehetőséggel nem élni sokak szerint vétek lenne. Nem is hagyták ki ezt a ziccert!

Így válhatott az aláírás egy ártatlan választói aktivitásból törvényes, a háborút elutasító tiltakozássá.

De van ennek a Nagyezsdin nevű elszabaduló hajóágyúnak egy másik, az eddigieknél is sokkal kényesebb következménye. Ha a választási bizottság az aláírások átnézése után nem meri elutasítani a háborúellenes politikus jelöltté regisztrálását, akkor Nagyezsdin csapatának emberei delegálhatóvá válnak a szavazókörökbe és a szavazatszámlálási helyszínekre. Ezzel pedig példátlanul megnehezül az orosz unortodox demokrácia olajozottan bejáratott választási csalása.

A háborút elítélő elnökjelölttől naivitás lenne azt várni, hogy egyedül képes lehet leleplezni mindazt, amivel ötödszörre is elnökké koronázzák Vlagyimir Putyint. Természetesen ez lehetetlen, ne is gondoljunk világmegváltó leleplezésekre. Nagyezsdin már azzal történelmet írna, ha kicsit fellebbentve a birodalom hatalmi gépezetének leplét, láthatóvá tenné a háborút elutasító oroszok több tízmilliós tömegét. Ehhez Nagyezsdinnek, akinek a neve lefordítva reményt jelent, a hivatalos elnökjelöltté váláson túl még egy különösen fontos dolgot is teljesítenie kell. Életben kell maradnia! Nem kiesni egy ablakon, elkerülni az ételmérgezéseket, és nagyon körültekintően lelépni a járdákról.

Lelőhely

A tábornok és az ismeretlen festő

FORRÁS: WIKIMEDIA

„Liman pasa" Wilhelm Souchon német admirális (jobbra) és „egyik lánya" társaságában az 1913-1915 körül készült felvételen

N. KÓSA JUDIT

Érdekes házasság címmel közölte 1923. február 27-én a Pesti Hírlap Otto Liman von Sanders és Alberti Erzsébet egybekelésének hírét. A sajtó alighanem azt tartotta izgalmasnak az eseményben, hogy a vőlegény – nyugalmazott német tábornok, közismert nevén Gallipoli oroszlánja – ekkor már betöltötte a 67. évét, míg az anyakönyvvezető elé járuló úrleány 36 esztendős volt. Nem győzték hangsúlyozni, hogy az ara „egyszerű polgárcsaládból származik".

Nos, kettejük közül kétségkívül a tábornok számított celebnek. Ha valaki elfelejtette volna a Nagy Háború alatt a Dardanelláknál történteket, alig egy hónappal a nász előtt felfrissíthette emlékeit. Liman pasa, ahogy Törökországban ismerték, előbb Bécsben, majd a pesti Zeneakadémián tartott vetített képes előadást a hadi eseményekről. Felidézte, hogyan tartotta 1915-ben a török sereg élén öt teljes hónapon át a Földközi-tengert a Márvány-tengertől elválasztó szorost, és hogyan késztette végül visszavonulásra a brit hadakat. S bár a jelenlévők bizonyára tudták, hogy a dicsőséges hadmozdulatoknak a két szemben álló seregben 100 ezer halottja és 250 ezer sebesültje volt, a telt házzal rendezett felolvasás végén természetesen a közönség ovációja sem maradt el.

Az előadás előtt a lapok bő terjedelemben ismertették a tábornok életrajzát, és számos interjút is közöltek vele, miután beköltözött az egyik Duna-parti luxusszállodába. Megírták, hogy Poroszországban született, édesapja földbirtokos volt, katonai karrierje töretlenül ívelt felfelé egészen addig, míg 1913-ban őrá került a sor, hogy Törökországba utazva a szultáni hadsereg reformját segítsen végbevinni. Nagyjából nyolcvan éve dolgoztak ezen német vezérkari tisztek, láthatóan nem sok eredménnyel. De amikor kitört a világháború, és élet-halál kérdése lett, hogy a török szövetséges képes-e megakadályozni az angolok kijutását a Fekete-tengerre, Liman von Sanders tábornagy – aki a nemesi cím elnyerésekor skót származású, addigra elhunyt felesége vezetéknevét tette hozzá a sajátjához – megmutathatta, mit tud.

Majd egy évtizeddel e harcok után azonban már nem volt más dolga az idős hadfinak, mint emlékezni. A katonás tartású, bajszos úr rég nem hordott egyenruhát, ám még így is érezhető felindultsággal emlékezett vissza a háború végére, amikor maradék hadait az angolok szétverték Palesztinában, őt pedig hat hónapon át fogságban tartották Máltán. Akkor vetette papírra emlékiratait, amelyek később Öt év Törökországban címmel jelentek meg: a bécsi és pesti előadás a könyvbemutatót kísérte.

Von Sanders sírja a darmstadti régi temetőben. A márványtáblán csak Amelie von Sanders és a tábornok neve szerepel

Érthető a pestiek meglepődése, amikor ezt a visszafogott katonát pár hét elteltével egyszer csak vőlegényi minőségben látták viszont a VI. kerületi elöljáróságon. Persze már az is az újságírók szemfülességén múlott, hogy egyáltalán értesültek az Aradi utcai eseményről, hiszen a tábornok ez alkalommal magánháznál szállt meg, és magát az esküvőt is igyekezett titokban tartani.

Így aztán a leginkább jól értesült lapok is csak ugyanazt a pár információmorzsát ismételgették: hogy a menyasszony egy 36 éves festőművész, aki a berlini festőakadémiára járva került barátságba a tábornok családjával. Az apja Alberti Gusztáv, az esketést végző főjegyző, Havass István pedig Konstantinápolyból ismerte a vőlegényt. Azt már csak az Új Nemzedék tette hozzá a történethez, hogy „a tábornok az esketési szertartás megtörténte után érzelmeinek spontán megnyilatkozásaképpen homlokon csókolta feleségét. A tábornoknak ez a gesztusa, annak a hatalmas, erős embernek, aki százezrek élete fölött határozott, ez az ellágyulása a kemény, katonás külső alatt meleg érző szivet engedett látni." A német nyelvű Pester Lloyd ugyanakkor tudni vélte, hogy az anyakönyvvezető után az evangélikus templom lelkésze is megáldotta a frigyet, majd a pár haladéktalanul Németországba utazott.

Mai szemmel nézve egészen meglepő, hogy a korabeli sajtót nem érdekelte jobban ez a különös házasság, s hogy nem akadt egyetlen újságíró sem, aki kíváncsi lett volna az „egyszerű polgárcsaládból" származó úrleányra – aki nem mellékesen ekkor már a 38-at is betöltötte (bármit is írtak a koráról a lapok). A kortársaknak biztosan sikerült volna többet megtudniuk Alberti Erzsébetről, míg az utókor legfeljebb a csorba cserepekből próbál valamit összeragasztgatni.

Az egyszerű polgárcsaládról annyit mindenképp tudunk, hogy a maga módján egészen különleges volt. Erzsébet felmenői még Ausztriában éltek, de apai nagyapja, Politzer Ábrahám már Albertirsán folytatott jövedelmező kereskedelmet. Tíz fiút és négy lányt nevelt fel, és talán az ő tanácsára követtek a fiúk igen figyelemreméltó életstratégiát: párosával fogtak neki az érvényesülésnek. Farkas és Bernát a gazdálkodásban és a Bács megyei közéletben jeleskedett; Illés sebészorvos lett, Ádám pedig mindmáig elismert, nemzetközi hírű fülészprofesszor; Politzer Zsigmond és Gusztáv – Erzsébet édesapja – pedig a pénzügyi életben ért el nagy sikereket.

A két utóbbi testvér az 1870-es évek végén együtt indított Pesten pénzváltó vállalkozást, a hasznot mindketten bérházépítésbe forgatták, majd egymással szemben építettek villát a Bulyovszky (ma Rippl-Rónai) utcában. Nem a tehetségen, hanem a szerencsén múlt, hogy Zsigmond mégis lekörözte Gusztávot: ő nyerte meg ugyanis az 1885-ös ipari kiállítás sorshúzását. A díj egy színarany Hungária-szobor lett volna, ami helyett az államkincstár végül százezer forintot nyújtott át a szerencsés nyertesnek – ötezerrel szorozzák meg, ha tudni szeretnék, mennyit ér a díj mai forintban. Zsigmond 500 forintot adományozott belőle a sorsjegyét kihúzó két kisfiúnak, és még két évig pereskedett – sikertelenül – az állammal, amiért 6237 forint jövedelemadót levontak a nyereményéből. Ezt követően bankot alapított, a Mercur Bank és Váltóüzlet immár egyedül az ő és fiai tulajdonában volt.

A Politzer családban az is szokás lett, hogy ha a szülők nem is, a gyerekek magyarosították a nevüket. Gusztáv leszármazottai az Alberti nevet választották, Zsigmond fiait pedig Töröknek hívták. (Jó kérdés, hogy a legidősebbnek, Arthurnak nem volt-e valami köze a Szervita téri Török Bankházhoz; esetleg nem ő volt-e a hivatalos nevén Török A. és Tsai Rt. rejtélyes névadója. Feltevésnek legalábbis nem rossz ez, különösen, hogy a bankház osztálysorsjátékkal foglalkozott – tudják: „Török szerencséje örök" –, pompás székházának homlokzatát pedig mindmáig az aranyba borult Hungária alakja uralja.)

Nos, hogy visszakanyarodjunk magához Alberti Erzsébethez, róla lényegesen kevesebbet lehet tudni, mint a rokonságáról. 1884-ben született, az evangélikus elemibe és polgáriba járt, majd beiratkozott az Országos Nőképző Egyesület Veres Pálné Leánygimnáziumába, ahol 1902-ben le is érettségizett – egyikeként a tizennégy leánynak, akik abban az évben Budapesten maturáltak. Mindvégig jó tanuló volt, csak egyetlen tárgyból teljesített pocsékul: rajzból.

A nehézség itt következik. Erzsébet két telet még végigbálozott Pesten, aztán nyom nélkül eltűnt. Nem szerepel az egyetemi névsorokban, a jelek szerint nem ment férjhez – nincs róla semmi hír, leszámítva egy 1913-as közleményt, amikor fiútestvérei példáját követve Politzerről ő is Albertire változtatta a nevét. Bécsbe ment talán, mint számos rokona? Vagy valóban Berlinbe került, és az elégséges rajzjegyével festőtanoncnak állt? Ha igen, milyen néven és mit festett? És hogyan, pláne mikor ismerkedett meg az 1906-ban megözvegyült tábornokkal? Talán három lánya valamelyikével – akik az ő kortársai voltak – sodorta először össze a sors? És hol volt a világháború alatt, amikor a Liman lányok mindvégig apjukkal járták a hadszíntereket?

Politzer/Alberti Erzsébet 1923-ig, „érdekes" esküvőjéig nem tűnt fel a színen, aztán ismét visszahúzódott az ismeretlenségbe: 1929-ben említették legközelebb, amikor a tábornok elhunyt. Hallani lehetett még róla, amikor a török történészek keresni kezdik az órát, amelyet beosztott tisztje adott ajándékba Liman pasának – az egykori hadsegéd közben országvezetővé vált ugyanis, Kemal Atatürk néven. 1936-ban aztán, egy súlyos műtétet követően Erzsébet is meghalt, hamvait a hírek szerint a férje mellé szándékoztak temetni.

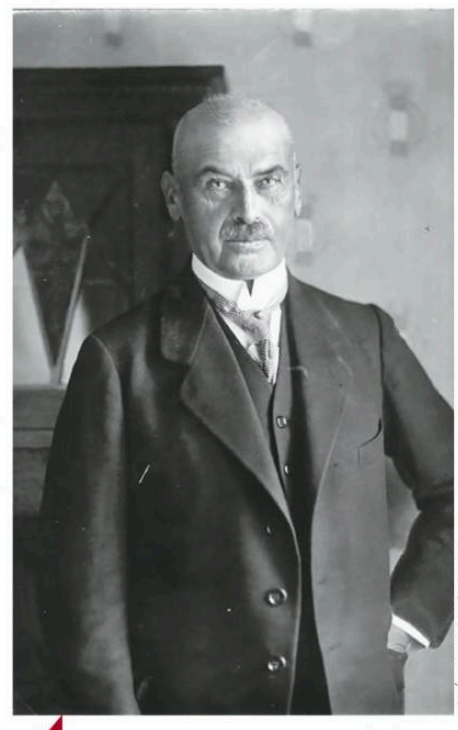

FOTÓ: BUNDESARCHIV BILD

Otto Liman von Sanders tábornok már visszavonulása után

Otto Liman von Sanders sírja ma is áll a darmstadti régi temetőben, igaz, 2015 óta már nem minősül díszsírhelynek. A város megvonta ezt a címet, mondván, a tábornok egyszerű katona volt, más érdeme nem ismeretes. A vita kapcsán viszont számos kép került fel az internetre a sírról, azokon jól látni: a kőkereszt márványtábláján csak Amelie von Sanders és Otto Liman neve szerepel, Erzsébeté nem.

Ami igencsak elgondolkodtató. Talán a tábornok leszármazottai szégyellték a kései házasságot, esetleg mésalliance-ként értékelték? Netán zavarta őket a tény, hogy a Politzerek zsidók voltak? A harmincas évek végi Németországban ez nem elképzelhetetlen. Könnyen meglehet, hogy ők azt sem tudták, amit az anyakönyvekben nagy kedvvel kutakodó utókor már igen: hogy a gallipoli oroszlán furcsa vezetékneve a nagyapja nevének eltorzított változata. E felmenő egy vagyonos hamburgi zsidó kereskedő volt, Liepmann nevű.

Nincs menekvés

Se veled, se nélküled típusú kapcsolat Vonó Ignácé és özvegy Máknéé. Rendszeresen veszekednek, évődnek, de évtizedekig képtelenek elszakadni egymástól. Két ágrólszakadt az ezerszer áldott, de számtalanszor el is átkozott nyolcadik kerületből, amelyről ne csak a darab szerzője, Fejes Endre, de Mándy Iván is ódákat zengett. Ahogy egy interjúban Verebes István is ecsetelte, amikor a józsefvárosi teátrumban rendezett, hogy a fővárosnak ez milyen izgalmas, jó, emberséges része. Itt lakik a Homok utcában a főbérlő özvegy Mák Lajosné és az első világháborúban átlőtt csuklójú, kacskakezű albérlője, Vonó Ignác. Nem nagyon süt be ide a nap. Sötét vidék. Ennek megfelelően a Verebes által a Karinthy Színházban rendezett előadás jelentős része is alulvilágított, olykor mármár mintha a szereplők árnyalakját látnánk. Mira János dohosnak tűnő, lepukkant, szegényes lakást tervezett, lelakottat, de ugyanakkor belakottat is, minden nyomorúsága ellenére van benne meghittség. Befészkelte, bizonyos tekintetben összezárta ide magát egy szerelemre, szexre éhes nő a meglehetősen alsó néposztályból és ugyanonnan Vonó Ignác altiszt, aki – bármilyen társadalmi változás is jött – az maradt. Nyomorúságukból szeretik „kiábrándozni" magukat. Előd Álmos megmutatja, hogy az általa megszemélyesített Ignác képzeletben szeret a fellegekben járni, szebb, jobb, gazdagabb, úri életre vágyik, tán egy költő veszett el benne, tán megmaradtak a kamaszos vágyai, gyermeteg tulajdonságai. A Balázs Andrea által alakított Máknénak Ignác maga is a fellegeket jelentené, de soha nem kapja meg igazán, lehet, hogy azért sem, mert teljesen ki akarja sajátítani, meg őt nem ehhez a nyirkos lakáshoz és nem is a sok tekintetben elnyűtt Máknéhoz kötik az álmai, aki ráadásul gyakran meglehetősen vaskosan, akár lepcses szájúan zsörtölődik, követelőzik – miközben kitartó csökönyösséggel szereti, kellemetlenül rá is akaszkodik. De gondját viseli, babusgatja, és erre Ignácnak szüksége van, ahogy a szexre is, ha nem is pont ilyenről ábrándozik. A két színész remekül érzékelteti a közeledéseket és távolodásokat. Az egymáshoz simulást és a haragszom rád játékokat, az utálkozásokat, az újra és újra kibéküléseket, majd ismét a megkeményedést, a már-már gyűlöletet, hogy aztán következzen a durcás megengesztelődés.

FOTÓ: GYÖRFI-FORGÁCS BEÁTA

Mákné (Balázs Andrea) és Vonó Ignác (Előd Álmos) merengése a Karinthy Színház Verebes István rendezte előadásán

BÓTA GÁBOR

Negyven évet ölel át a történet, az első világháborútól 1956-ig. Ha úgy tetszik, történelem a legalsó nézetből. A történelemre utaló mozgóképeket ki is vetítenek, ahogy egykori emblematikus dalok felvételeinek részletei is megszólalnak. Szép, alapos, realista rendezés, az elején elnyújtottnak, némiképp ritmustalannak tűnik, kissé unom. Szeretnék többet nevetni. Számomra ez groteszkbe hajló komédia. Az ábrándok és a valóság közötti ellentmondás vígjátéka, ami tudathasadásos állapotot idéz elő, és ennek bizony van kesernyés, fájdalmas humora, ami Fejes gyönyörűséges szómágiájával vegyül. Pokoli nehéz feladat színésznek, rendezőnek egyaránt. Roppant vékony kötélen kell táncolni.

Az 1970-es legendás ősbemutatót, Garas Dezső és Kiss Manyi alakításával, Kerényi Imre rendezésében még nem láttam, de jó pár évvel később Csizmadia Tibor kiugró szolnoki vizsgarendezését már igen. Ez közel sem arra koncentrált, hogy egy „furcsa" pár mit szenved össze a múltban, hanem Bán János elementáris alakításával a címszerepben, Bajcsay Mária karizmatikus Máknéjával arról regélt, hogy a kezdetben fiatalok és az évtizedek alatt sem látványos erőszakoltsággal megöregedők nemcsak a maguk tehetetlenségi nyomatéka, identitászavara miatt nem tudnak kilépni a számukra meghatározott bűvös társadalmi körből, hanem mert a proletárdiktatúra elnyomva tartja az elvileg uralkodó osztályát, és aki valahová születik, az az esetek jelentős részében ott is ragad. Ha pedig nem, akkor gyakran megszenvedi, tudathasadásossá válik, mint Ignác, aki a levitézlett, vagyonától megfosztott nemességbe hazudja fel magát, egykori földbirtokosnak. Így lesz egy volt apáca a felesége és kerül polgári lakásba, mely ugyan szintén sok tekintetben lekoszlott, de azért látszik a valamikori fénye.

Szalontay Tünde Virág Tekla. Mereven kihúzva magát, méltóságteljesen ül. Arca sápatag, de fensőséges. Beszéde csináltan választékos. Szeretettel néz Ignácra, akiben a valamikori dicsőség megalázott, földbe tiport képviselőjét látja. Nem tudni, hogyan nem veszi észre, hogy egyáltalán nem az ő kifinomult köreiből való. Tán mert ő is túl magányos, tán mert ő is, mint Mákné, nagyon akarja hinni, hogy ez a férfi számára a megváltás. De kettejük kapcsolata inkább az egymásrautaltság kényszere, a menekülés a rögvalóból, mint felhevülő érzelem. Ekkor már igazán feszült az előadás. Amikor a felesége jobb körökből származó barátai jönnek látogatóba, Karácsony Gergely és Dobra Mara megszemélyesítésében, Előd eljátssza a feszengést, hogy jaj, csak ne mondjon valami olyat, ami leleplezhetné valódi származását. Csinálttá válik a viselkedése, mesterkéltté a beszéde. Máknéval a világ legtermészetesebb módján, a saját vérmérsékletük szerint perpatvaroztak, most viszont lényegében magára öltött maszkot hord, Cselényi Nóra pedig abszolút gondoskodik arról, hogy az öltönye rosszul viselt, kényelmetlen jelmezként fessen rajta.

Valaha munkahelyén, az OTI-ban a Maszlay István játszotta tanácsossal, Del Pietro Antallal közvetlen és természetes volt a viszonya, az úr és a szolga reláció az ő magától értetődő közege volt. Buzgón pucolta felettese cipőjét, és közben kellemesen eltársalogtak. Miután az OTI-ból SZTK lett, és ezzel együtt a tanácsos is deklasszálódott, vele maradt a legemberibb viszonya, tőle jut elegáns tárcához, pecsétgyűrűhöz, amit nemesi származása igazolására használ, és tulajdonképpen kicsit tán át is örökölt belőle. De annyit semmiképp nem, hogy ebben az élethazugságban jól érezze magát. Ő a zöld szemű nőről, a hatalmas, idilli szerelemről álmodik, már ezért lőtték el a csuklóját is, mert mikor róla merengett, hatalmasat nyújtózott a fronton, és könnyű célponttá vált. Előtte pedig Németh Gábor zászlósával diskurált róla. Kovács Vecei Fanni kedvesnővért, miközben a kórházban kötözi, úgy nézegeti, mint aki megfelelne neki, de az szelíd mosollyal elutasítja. Hiába minden, a történelmi változások, az élethazugság, az immár polgári lakás, lényegében abban a „krecliben" marad, ahonnan jött. Nincs menekvés.

A második részben már kimondottan szeretem az előadást, aminek a humora is erőteljesebbé válik. Ignác ott marad a hazugságra épülő házassága magányában, Mákné a szuterén egyedüllétében. Fejes megírta, a Karinthyban pedig eljátsszák, hogyan próbáljuk túlélni, szépnek álmodni a ma is rémisztően bennünk élő reménytelenséget.

A soul lelke volt

LEMEZEKET FEL!

HEGYI IVÁN

Jim Stewart, a Stax Records vezetője nem akarta, hogy a Sittin' on the Dock of the Bay című dalt kiadják, szerinte annyira nem hasonlított a szám egyetlen más Otis Redding-szerzeményhez sem. Majd „a soul királya" 1967. december 10-én repülőgép-balesetben meghalt. A wisconsini Madisonba repült volna koncertre, de gépe a Monona-tóba zuhant.

A katasztrófát egyetlen ember élte túl: Ben Cauley, a trombitás. A fagyos vízben a kiszakadt fedélzeti ülésébe kapaszkodott már csak azért is kétségbeesetten, mert nem tudott úszni. Egy hónap híján negyvennyolc évet ajándékba kapott: 2015-ben, 67 esztendős korában hunyt el. (Igazán sorsszerű, hogy útja 67-től hatvanhétig vezetett.) Mindössze három nap telt el a szerencsétlenség és a között, hogy Redding a stúdióban felénekelte a kikötői nótát. Azt különben azután komponálta, hogy polipot távolítottak el a hangszáláról. Az orvosok azt mondták neki, a műtét után hat hétig nemhogy ne daloljon, de ne is beszéljen.

Naná, hogy nem hallgatott (a doktorokra meg egyébként sem). Aztán örök csend vette körül.

A felvételt így 1968 januárjában mégis csak közzétették, és az alig huszonhat évesen eltávozott szerző-előadó lett az első Amerikában, aki posztumusz jutott fel a topra a sikerlistán. Száma még dekádokkal később is aratott; máig hat. Felhangzott a Top Gun című filmben 1986-ban, majd a napjainkban agydaganattal operált Michael Bolton feldolgozta 1987-ben, és a 11. helyre került vele a tengerentúli lajstromban. Ennél is jóval nagyobb elismerés volt számára, hogy Redding özvegye, Zelma levélben tudatta vele: „Az ön feldolgozása a lehető legjobb adaptáció. Könnyeket csal a szemembe, annyira emlékeztet a férjemre." Bolton bekereteztette a levelet, és kiakasztotta a falára.

Majdnem három évtizeddel jártunk az után, hogy a tinédzser Redding tizenöt egymást követő héten elnyerte az ötdolláros díjat Hamp Swain lemezlovas tehetségkutató műsorában. A Stax kiadónál ugyanígy befutott: első kislemeze, az 1962-ben megjelent These Arms of Mine 800 ezer példányban kelt el. Az albumok tekintetében az 1965-ben kibocsátott harmadik nagylemeze, az Otis Blue (Otis Redding Sings Soul) jelentette az áttörést: első helyre emelkedett az amerikai és hatodikra a brit LP-listán, az összeállítást a Rolling Stone magazin „lenyűgöző utazásnak" nevezte.

FOTÓ: WIKIPÉDIA

Halála évében, 1967-ben készült kép Otis Reddingről, a „soul királyáról"

Tényleg nagy kaland volt három saját számmal – az Ole Man Trouble-lal, az I've Been Loving You Too Longgal és az Aretha Franklin előadásában is emblematikussá vált Respecttel –, valamint korabeli rhythm and blues nóták feldolgozásával. Ezek közé tartozott az A Change Is Gonna Come Sam Cooke-tól, a My Girl a Temptationstől, a Rock Me Baby B. B. Kingtől meg a Rolling Stones talán legnagyobb slágere, az I Can't Get No Statisfaction. Az utóbbi eredetijét a Rolling Stone magazin 2004-ben – korántsem a lap neve miatt – minden idők második legjobb dalának választotta. A Respect akkor még ötödik volt. Majd 2021-ben a harmadik, az A Change Is Gonna Come az első helyre ugrott.

Redding aztán értette a csíziót.

Hatvanhatban előkotorta Val Rosing 1932-es felvételét, a Try a Little Tendernesst, amely Bing Crosby 1933-as feldolgozása nyomán vált igazán ismertté. Redding adaptációja azonban olyannyira nem hajazott elődei megszólalására, hogy a rá legjellemzőbb számok egyikének, ha nem éppen a legjellemzőbbnek tartják.

Lenyűgöző hangja és egyénisége miatt összjövedelme csak 1967-ben – a tragikus december 10-éig – egymillió dollárra rúgott, a fáma szerint 200 öltönyt és 400 pár cipőt tartott hatalmas birtokán, a georgiai Maconben, ahol 1974-ben Reddingről nevezték el az Ocmulgee folyó hídját, noha a település polgármestere idült rasszista volt. Zelma Redding máig a maconi ranchon él. Nyolcvanegy éves; huszonöt volt, amikor elvesztette férjét.

Abban az esztendőben Otis „elektromos" koncertet adott a híres Monterey fesztiválon, amelyen az Animals, a Buffalo Springfield, a Canned Heat, a Grateful Dead, Jimi Hendrix, a Jefferson Airplane, a Mamas & Papas, Scott McKenzie, Simon & Garfunkel, a Steve Miller Band és a Who is fellépett. A legendás háromnapos buli szűnni nem akaró reminiszcenciája és Redding ugyancsak eleven emléke is bizonyítja: mégsem a víz az úr.

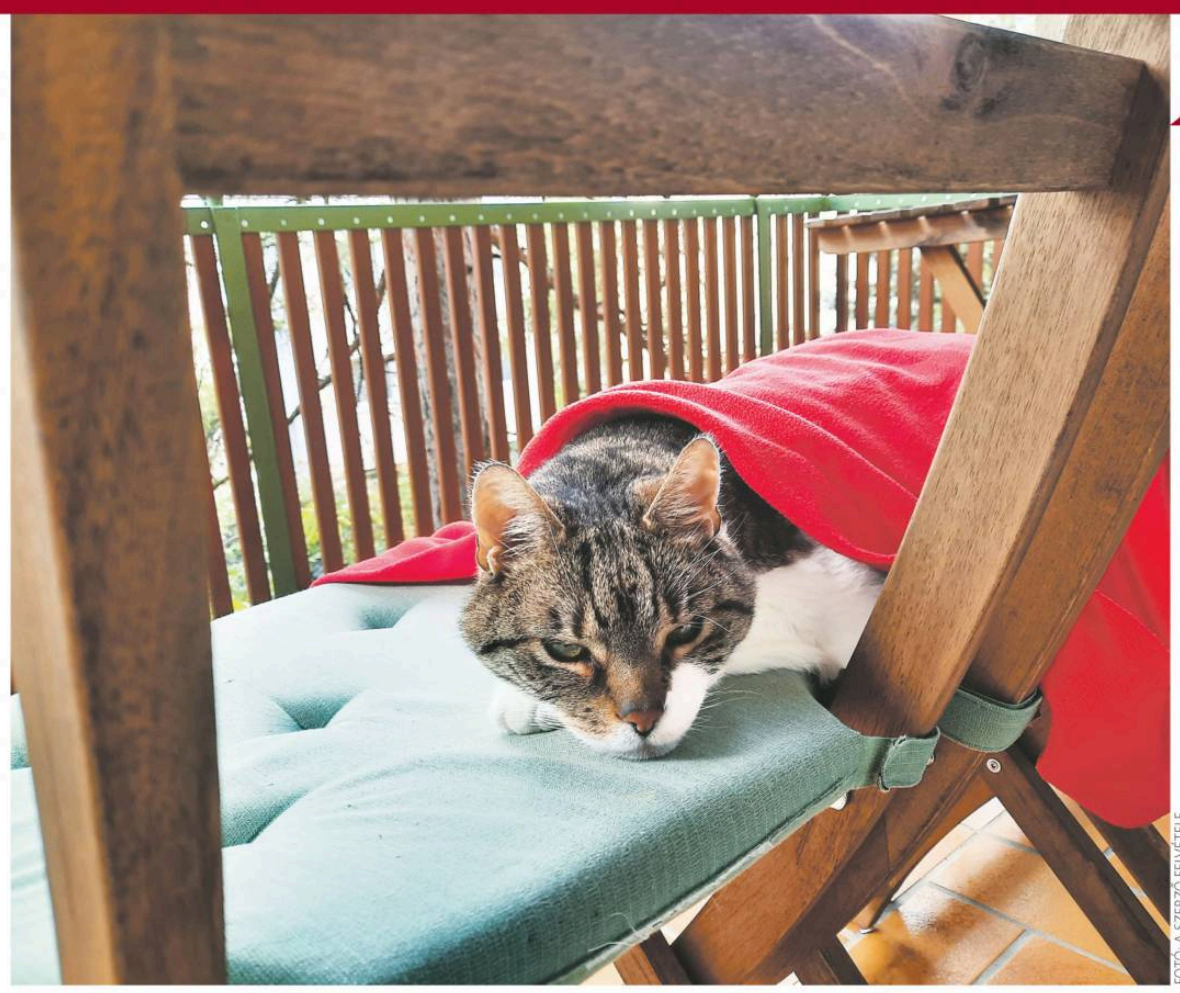

FOTÓ: A SZERZŐ FELVÉTELE

A kór látványosan átvette az irányítást Mirci felett

Szobafogság

PAPP SÁNDOR ZSIGMOND

Két hete kaptuk a szomorú hírt: a tizenhetedik évébe lépett macskánknak, Mircinek csak hetei vannak hátra. Azért vittük el az állatorvoshoz január legelején, mert már hosszú ideje rendetlenkedett a gyomra, aznapra viszont az étvágya is elment, ami sosem jó jel. Úgy volt, hogy kap egy injekciót, ami új erőt önt belé, ám a biztonság kedvéért elvégzett ultrahang kimutatta, hogy a rákos sejtek megszállták a gyomrát. Ráadásul igen agresszív fajtáról van szó, tárta szét a kezét tehetetlenül az orvos. Nem volt könnyű napja, csak abban a bő félórában, amíg ott voltunk, egy sürgősségi beavatkozásra behozott kutya és macska lehelte ki a lelkét, most meg erről kellett tájékoztatnia a mindig reménykedő gazdikat. A nejem sírt, én és Dusi csöndesen bámultunk magunk elé.

A kór azóta látványosan átvette az irányítást Mirci felett. A diagnózist követő napokban szinte csak gubbasztott, nem is nagyon nézett ránk, befelé figyelt, mintha a külvilággal már nem lenne dolga. Gyorsan és visszavonhatatlanul lefogyott, a máskor oly tekintélyt parancsoló macskának szinte az összes csontja kitapintható az egy számmal nagyobbnak tűnő bundája alatt. Csupán a hasa maradt viszonylag gömbölyű a kialakult hasvízkór miatt. És ami a legijesztőbb: szinte alig hallani a hangját, a megszokott napi nyávogásözönből (amely a parancsolás, a leteremtés és a könyörgés között váltakozott) mára alig maradt egy-egy, mintha csak erre futna az erejéből.

Ez volt az a pillanat, amikor Dusival beszélnünk kellett a halálról. Már találkozott vele, hiszen öt éve távozott közülünk a nagyapja, akit szintén hetek alatt gyűrt le a betegség. Csakhogy akkoriban ötéves volt, és épp a francia tengerparton ért utol minket a veszteség, ahol a napfény, a fürdés és a nyár végi örömök csakhamar feledtették vele az amúgy is távol játszódó történéseket. S bár a nagyapja is részt vett a fontosabb családi eseményeken, Mirci az első olyan lény, akivel születése óta együtt van, része a mindennapjainak, állandó kísérője és társa, még ha nem is fordított rá mindig kiemelt figyelmet. És ő most távozni készül. Ez már az a fajta veszteség, ami mellett nem lehet elmenni csak úgy. Nincs az a tenger, amely el tudná mosni a gyötrő gondolatokat.

De hová megy? És mi lesz vele ott, ahová tart? A halál a végpont vagy csupán átmeneti állapot? És hogyan kell elképzelni? Csupa olyan kérdés, amire nem tudjuk a választ. Holott ez az egzisztenciális kérdés dolgozik a több ezer éves művészet és filozófia mélyén, tengernyi elképzelés, teória és vallás született a válaszok kapcsán, ráadásul olyanok is nyilatkoztak, akik a modern orvostudománynak hála visszatérhettek a klinikai halálból. Ám a rengeteg „tudás” ellenére is be kell ismernünk, hogy igazából fogalmunk sincs, mi vár ránk a végső pillanatban. Nincs biztos ismeret, csak vigasz és remény.

Rám is gyerekként zuhant először az elmúlás feldolgozhatatlan gondolata. Talán épp a nagynéném halála kapcsán, akit nagyon szerettem. Este kaptuk a hírt, már ágyban voltam, az álom szélén egyensúlyoztam, és csak anyám ordítására emlékszem az előszobából, az artikulálatlan fájdalomra, amelyben ott van a húga nemléte. Akkor döbbentem rá, hogy lesz olyan idő, amikor én nem leszek, holott addig a világ is csak általam létezett. De hogyan lesz ez a „nem leszek”? Mint ahogy lekapcsolják a villanyt? Vagy bedobnak egy vég nélküli szakadékba? Leginkább úgy tudtam elképzelni, mint valamilyen büntetést. A szobafogságot, amit a súlyosabb esetek után róttak ki rám. Egy ideig biztos távol kell majd lennem magamtól, nem tudom majd mozgatni a testem, és rettenetesen fogok unatkozni, de aztán majd visszatérhetek (na jó, lehet, hogy egy másik testbe), és megkereshetem a szüleimet és a régi életemet. Lesz egy kis kalamajka, de végül is minden megy majd tovább a maga rendjén. Csak ezzel tudtam valahogy tompítani magamban azt a rettenetes ürességet, ami megnyílt bennem a kérdések nyomán. Ami, ezt tisztán éreztem, egyre nagyobb erővel csalogat, húz, rángat magához. És a végén ő fog győzni, ez nem is kérdés, mert egy idő után nem lesz több erőm ellenállni.

Dusi könnyeiben is ezt a szorongást látom most. Talán csak az nyugtatta meg valamiképpen, hogy Mirci hamvait összekeverve némi földdel szobanövényt ültetünk majd, és akkor a halál nem a lezárása lesz valaminek, hanem egy különös virág, amely az élet diadalát hirdeti. A körforgást.

De az élet nem adja fel ilyen könnyedén. A macskánk azóta visszatért hozzánk, jóval élénkebb, némi étvágya is van, és olykor-olykor ránk is szól, bár nagyon megválogatja a nyávogását. Amúgy alázatra intő méltósággal viseli, miközben tudjuk, hogy tudja. Látszik a különös türelmén, a mozdulatain, a tekintetében. Talán ez a természetes megértés és elfogadás lenne a szavaiban is, ha meg tudna szólalni. Annak az ősi dolognak az ismerete, amit mi, a modernitás eszközeivel körülbástyázva, a mesterséges világ gondelterelő eszközeivel elkényeztetve, már rég elfeledtünk. Valami, ami nem félelmetes, hanem megnyugtató. Ami eloldana minket a szorongásainktól, és kíváncsivá tenne. Még ha bele is pusztulunk.

Férfiakkal játszó férfitermék

FORGÁCS IVÁN

Hatrészes sorozat készült Brigitte Bardot-ról. Ez valamikor szalagcím lehetett volna, azonban most bizonyára sokakban felvet egy kérdést: Ki az a Brigitte Bardot? Az egykori legendás francia filmsztárnak és szexszimbólumnak egyáltalán nem kell emiatt szégyenkeznie. Hiszen sok hasonló kérdés fogalmazódhat meg manapság. Ki az a Gina Lollobrigida, Sophia Loren, Anita Ekberg, Maria Schneider? Ki az a Gérard Philippe, Marcello Mastroianni, Richard Burton, Zbigniew Cybulski? De választ kell adni arra is: ki az a Fellini, Godard, Bergman, Antonioni, Tarkovszkij? Ki az a bárki, aki harminc vagy akár csak tíz évvel ezelőtt volt porondon vagy kamera mögött? Nincs kegyelem, a művészetipar keményen kikönyökli a múltat a piacról múzeumokba, bölcsészettudományba, klubközösségekbe.

A Bardot című sorozattal, amelyet nemrég láthattunk a Dunán, az a legnagyobb probléma, hogy nem ad választ a kérdésre, ki is az a Brigitte Bardot. Pontosabban, nem számol vele. Ami talán érthető is egy francia produkciónál. Ott azért még kell, hogy éljenek a nyomai ennek a kultusznak. Mint ahogy joggal feltételezhetjük, a franciák valamennyire csak eltájékozódnak saját múltjukban, a De Gaulle-korszakban, az algériai háborúban, az ötvenes évektől megújuló filmművészetük világában. Az alkotók, Christopher és Danièle Thompson nem törődtek azzal, hogy a határokon túl mennyire lesz nehéz elhelyezni a történéseket, a figurákat, az utalásokat. Lehet, hogy nem is érdekelte őket, vagy talán abban bíztak, az európai kultúremlékezet még őrzi az ábrázolt mozaikokat. Csak hát az elmúlt évtizedek egyik fontos változása, hogy a francia kultúra elvesztette nemzetközi hatását, kultuszát. Párizs ma nem diktál semmit, nem onnan szivattyúzzuk a progresszív gondolatokat, az új művészeti recepteket. Nem táplálja a sznobságot. Már csak azért sem, mert a liberális szemlélet teljes diadalt aratott az európai szellemi életben. Mindenről lehet beszélni és akárhogyan. Vége a nagy tabudöntések időszakának, a bátran felvillantott testrészeknek, a szexuális szabadosság ízlelgetésének, a balos zajongás profetikus erejének. A képzelet valóságában nincsenek gátak.

Feltételezhető tehát, hogy Bardot az idősebb generációk számára nyújtott elsősorban élvezetet. Bennük előhívhatott egy életérzést a szemérmetlenséggel játszadozó szőke cicus alakja, dallamok kezdtek duruzsolni a fülükben, mikor a történetbe belépett Sacha Distel vagy Gilbert Bécaud, Jacques Charrier eszükbe juttathatta akár Jancsó Sirokkóját is, és persze nem okozhatott az sem zavart, hogy elhangzik például Camus neve. Elképzelhető, hogy Bardot kapcsolatairól is beugrott egy s más az említett férfiakkal és másokkal. Az sem kizárt, hogy a gazdag polgári környezetben, a progresszív törekvésekkel már érintkező, de üzleti szemléletű francia filmiparban férfiak között botorkáló Bardot történetének ábrázolása a sztár első nagy sikerét, az akkori férje, Roger Vadim rendezte És Isten megteremté a nőt világát ismerik fel, amely meztelen napozásával indul. Ebben a filmben születik meg az érzékiségét egyenjogúan megélni kívánó, csapongásokra hajlamos, ám belül mégis bizonytalan, depresszív állapotokba szédülő nőalak, aki végül mégsem tud kitörni a nők tradicionális szerepköréből. Nem egyes férfiak uralkodnak rajta, hanem maga a patriarchális világ, értékrend, amely egy lázadó nőt is csupán izgató szexuális tárgyként kezel. A sorozat ezt látja visszaköszönni Bardot életében is. Van benne ösztönös szabadulási vágy, provokatív erő, de közben érzi, hiába játszadozik a férfiakkal, polgári környezetével, ő a játékszer.

FOTÓ: FEDERATION GFILM

A férfiak közt botorkáló Brigitte Bardot szerepében: Julia de Nunez

Ezen a ponton a széria egy olyan réteget nyit meg, amely már a fiatalabbak számára különösebb kultúrtörténeti ismeretek nélkül is értelmezhető. Leegyszerűsítve, a celeblétről van szó. Mert ugyan Brigitte Bardot (akárcsak Marilyn Monroe) filmeken keresztül vált ismertté, az üzleti média leemelte a vászonról, és lényegében az imént leírt figurába sűrítve belökte a társadalom életébe. A színészegyéniségből egy mindennapokban létező alakot kreált. Magánéletének eseményei, a házasságoktól, kalandoktól a gyerekszülésig, lényegesebbé váltak filmszerepeinél (amelyek közül, valljuk meg, szinte egy sem volt igazán súlyos). Olyan, mintha ő maga képviselne, hirdetne érzéki felszabadultságot, női lázongást vagy bármi mást, miközben a démon egy filmes produktum, hamisítatlan férfitermék. A sorozat értéke, hogy plasztikusan érzékelteti, milyen állapotba sodorja ez a helyzet a filmsztárt, hogyan mosódik benne is össze létének három rétege (a művész, a celeb és a polgár), hogyan próbál hol az egyikből, hol a másikból kitörni. Tehetetlenül kínlódva, mert egyik sem idegen tőle. Miközben a férfiak jól mulatnak, szerelmi drámákat élnek meg, fényezik a dicsőségüket.

2024. január 27.

VISSZHANG

A NÉPSZAVA HÉTVÉGI MAGAZIN MELLÉKLETE

FOTÓ: RÖHRIG DÁNIEL

Ne legyen cirkusz a Balkánon...

– Hárman összekaptak a prizreni piacon, elgurult egy kézigránát, páran megsérültek, aztán mindenki hazament ebédelni. Így megy ez errefelé, kulturális sajátosság – élcelődik vezetőnk a koszovói közbiztonságot értékelve. Odahaza még azon tanakodtunk, megéri-e a befektetés egy pár repeszálló mellénybe és sisakba. Így utólag módfelett bután festettünk volna a játszadozó pristinai gyerekek között, a bihácsi menekülttábor parkjánál nem látunk békésebbet Boszniában, ahogy a Banja Luka-i mecsetben sem robbantunk föl, ellenben életünk egyik legszebb istentiszteletén lehettünk bosnyák muszlimok vendégei. A szerb főváros, Belgrád is csak a nacionalista graffitierdővel mutatott feszültséget, és a kormányellenessel, utóbbinak az elnök (Vucic = mafija) bizton nem örült.
A Nyugat sem derülhetett a Fuck NATO! feliraton a nyughatatlan Észak-Koszovóban. A Balkán féktelen gyönyörűség, de hogy megbékél-e a valaha...

RIPORTUNK ELSŐ RÉSZE A 4. OLDALON

Szecessziós science fiction

Keresztesi Botond festményei zavarba ejtik a nézőt: a vásznakon feltűnő amorf formákban mitikus lények, autóalkatrészek, Transformersek, lávalámpák, illetve különféle növények vagy mívesen megmunkált Zsolnay-porcelánok jelennek meg. A romániai születésű és Budapesten alkotó képzőművész örömmel vegyíti a magas- és popkulturális referenciákat, melyekből hibrid lényeket és technoszürreális világokat teremt.

P. SZABÓ DÉNES

Miközben Keresztesi Botond az életéről mesél a műtermében, a tekintetem néha a falakon függő olajképeire téved, melyeken a kies, szürreális terekben egyre több motívumot fedezek fel. Lávalámpát, kentaurt, sportcipőt, biciklissisakot, illetve valós és képzeletbeli lényeket, meg olyan tárgyakat, amelyek a hétköznapokban körülvesznek minket. Ilyen visszatérő elem Botondnál a Zsolnay-porcelán, mely szerinte olyan, mint a Révai nagy lexikona vagy a Jókai-összes – számos magyar háztartásban fellelhető. Másrészt a művei olyan érzést keltenek, mintha azokat egy képalkotó szoftvereken hozták volna létre. – Lehet, hogy nagyképűen hangzik, de én együtt nőttem fel az internettel, ami később hatással lett az alkotói látásmódomra. Emlékszem, amikor a kilencvenes években az osztálytársam megkapta a Commodore–64-esét, öten mentünk át hozzá, hogy együtt játszszunk. És bár nem vettük észre, de a történelem részesei voltunk, hisz elkezdtünk ismerkedni a számítógéppel.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

FOLYTATÁS A 7. OLDALON

Anyaművészet és apapolitika

Magyarországon az utóbbi években egyre nő a társadalmi nyomás, hogy térjünk vissza a hagyományos családmodellhez, a férfi legyen a családfenntartó, emellett jó apa és jó férj is, ami óriási egzisztenciális és mentális terhet ró rájuk. A másik oldalon az anyák úgy érzik, egyedül rájuk marad a gyerekekről gondoskodás és a reproduktív háztartási munka feladata, miközben a munkahelyükön (mert az egykeresős modell csak kevesek luxusa) azt várják tőlük, teljesítsenek úgy, akár a férfiak. A fiatalok pedig hiába változtatnának a szerepeken, ők is konfliktusba kerülnek az elvárásokkal, ráadásul kényszerpályára küldi őket a jelenlegi családtámogatási rendszer, mely bünteti, ha az apák jobban jelen akarnak lenni a családjuk életében. Túl kevés az olyan hely, ahol a tapasztalatainkat őszintén megoszthatnánk egymással, de jó példaként említhetjük a Kelet kávézóban az anyaság és alkotás témájában tartott beszélgetést, vagy az Apaakadémia klubját, ahol biztonságos közegben a férfiak is megnyílhatnak, és végre beszélhetnek az érzéseikről. A Visszhang hasábjain arra teszünk kísérletet, hogy közelítsük az álláspontokat, és rámutassunk a párhuzamos történetekre, amelyekről Léder László pszichológus beszél: ugyanazok az elavult rendszerek és megkövesedett sztereotípiák nehezítik meg az életünket.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

RIPORTUNK A 2., INTERJÚNK A 3. OLDALON

Falak és lőrések a hitvitában

A vásárhelyi városházától kőhajításnyira áll a több mint háromszáz éves, barokk stílusú református ótemplom. Egykor úgynevezett védfal vette körül, ebből mára csak egy L alak maradt. Az önkormányzat munkálatokat végeztet ott, térköveznek, járdát építenek, parkosítanak. Közben a védfal hátsó részén átjárót nyitottak, amiből botrány lett. A most kiélesedett helyzetben a legjobbkor érkezett a segítség, egyenesen a város szülötte, Lázár János építési és közlekedési minisztertől.
A Magyar Közlöny egy héttel ezelőtti számában jelent meg az általa jegyzett rendelet, mely szerint a védfalat kiemelten védett műemlékké nyilvánítják.

6. OLDAL

Gondoskodás mint munka és művészet

Ki fogja felszedni a szemetet a forradalom után hétfő reggel? címmel három fiatal édesanya, Kállay Eszter képzőművész, költő és az EMMA Egyesület kommunikációs munkatársa, Szirmai Panni író-műfordító és Rudas Klári festőművész hétfőn, a Kelet Kávézó- és Galériában tartott nyilvános fórumon arról beszélgetett, hogyan hat az anyaság és az ezzel járó kimerültség az alkotói folyamatra, mennyi láthatatlan munka rejlik az alkotások mögött, és milyen létélményei vannak ma egy kisgyermekes nőnek, aki művészi pályán mozog.

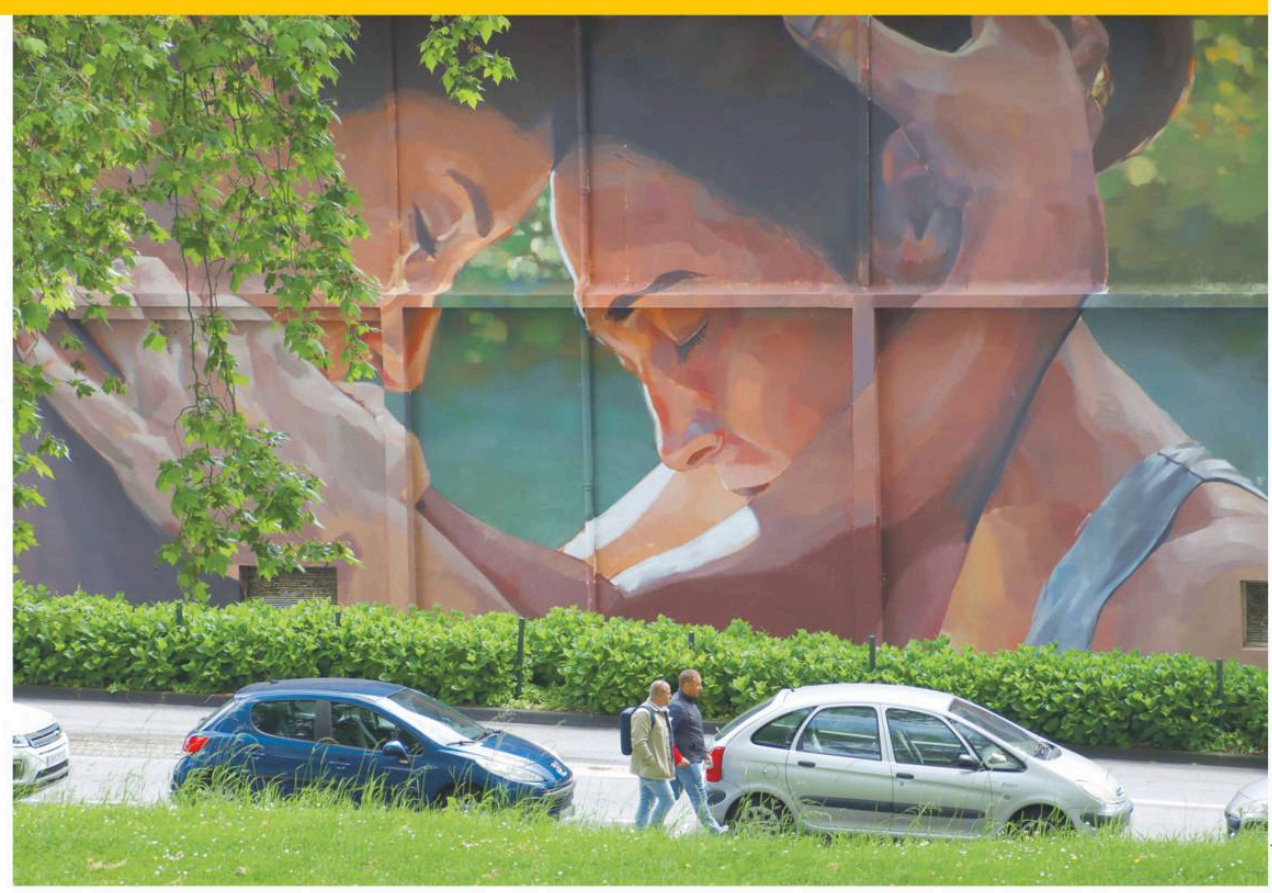

FOTÓ: HAUSER PATRICE / AFP

BÁLINT ORSOLYA

A beszélgetés mottóját Mierle Laderman Ukeles New York-i feminista művésztől kölcsönözték, aki első gyermeke születése után azt tapasztalta, többé nem a művészetével azonosították, hanem az anyaszerepével. A válság, hogy a személyisége kettéhasadt, arra sarkallta, hogy megírja A karbantartás művészi kiáltványát (Manifesto for Maintenance Art 1969!), megkérdőjelezve a gender- és osztálykülönbségek mellett az avantgárd lényegét. Majd úgy döntött, az anyai és háztartásbeli munkáját „felmossa" a tudatosság szintjére, és kiállítja mint művészetet – egyik legismertebb performanszában múzeumok lépcsőjét takarította, textilpelenkát használva a felmosáshoz. Patricia Kaersenhout suriname-i származású holland művész később újraértelmezte a performanszát, és melósruhába öltözve neves nyugat-európai múzeumokban takarított, arra is rámutatva, mennyire jellemző, hogy egy bevándorló nő egy kiállításon személyzetként, nem pedig művészként van jelen. A mottó abban is találó, hogy minden művészi alkotás vagy forradalmi tett mögött van egy háttérmunka, amivel nem foglalkozunk – például a szemét felszedése, vagy általában a gondoskodás. Ha ez nincs, más, a társadalom által produktívnak tartott munkák vagy kimagasló teljesítmények sem tudnak létrejönni. Ezt a láthatatlan munkát pedig jellemzően a nők végzik.

Beszűkült terek

A különböző szerepekről gondolkodva mindjárt egy szinte áthatolhatatlan falhoz érünk, a kulturális és a művészvilág patriarchális berendezkedéséhez. Alkotóként itt sokszoros hátránnyal indul egy nő, különösen ha a művészetet az anyaszereppel kell összehangolnia. **Kállay Eszter** említi, hogy már azzal leszűkül a mozgástér, hogy sok esemény este, altatási időben van, gyerekkel pedig nehéz ezeken részt venni.

– Nincs arra berendezkedve a magyar kulturális társadalom, hogy gyerekkel jelenj meg egy megnyitón vagy egy beszélgetésen – erősíti meg Szirmai Panni. – Én többször megpróbáltam, aztán végül elsunnyogtam a gyerekeimmel, akik nem annyira csendesek. Azt éreztem, kínos, hogy ott vagyunk, de ennek nem így kellene lennie.

– Nekem inkább az a kérdés, egyáltalán mennyire kell részt vennünk a mainstream művészeti diskurzusban – mondja erre Rudas Klári. – Bennem ez már korábban is felmerült, az anyaság pedig éppen ezek miatt látványosan előtérbe hozta a kérdést. Miután a kislányom megszületett, úgy éreztem, nekem jót tesz, hogy én csak abban vagyok, és másfél évig nem is próbáltam meg másban lenni. Közben nagyon gondolkodtam, milyen érzés távol lenni. De arra jutottam, akár van gyerekem, akár nincs, akkor is fontos művészként egyfajta lelki ellenálló képességet kialakítani az elvárásokkal szemben.

– Bennem komoly feszültséget okozott, hogy nem én döntök a saját időmről. És a közterek sem arra vannak kialakítva, hogy te ott egy babával vagy kisgyerekkel létezz – fűzi hozzá Eszter. – Az én túlélési stratégiám az volt, hogy végig sokat írtam. Ez adott egy kapaszkodót, egy lenyomatot arról, hogy ez történik, nemcsak elsodor, mint egy óriási kamion, hanem van egy horgony-érzetem. A legjobb stratégiának azt látom, hogy minél többet kritizáljuk a fennálló rendszert, ami olyan sok ember életét nem veszi figyelembe, nem csak a kisgyermekes nőkét. A gondoskodás kérdése például olyan probléma, ami mindenkinek az életében jelen van, még sincs belekalkulálva a munka-szabadidő szervezésbe.

– Sok értelmiségi foglalkozásban nagyon erős a szerepkonfliktus, hogy reggel berohanok a bölcsődébe, beadom a gyereket távolról, hogy fussak be a munkahelyre, ott elnézést kérek, és rohanok vissza a bölcsibe – meséli **Szirmai Panni.** – Folyamatosan úgy érzem, mindenhol csak félig vagyok jelen, mert soha nem tudok igazán odafigyelni arra, amivel foglalkozom, mindig a többi más feladatomra is koncentrálok. De lehet, hogy csak én csinálom rosszul.

– Fontos, amit most megfogalmazol, mert itt van egy élmény, ami emberek tömegét éri, hogy szülő lesz – szándékosan használom így, mert minden tiszteletem azoké a férfiaké, akik észreveszik az egyenlőtlenségeket, és megpróbálnak ezeknek ellentartani –, mégis képesek vagyunk úgy érezni magunkat, mintha valami különleges betegségünk lenne, ami kínos tüneteket produkál – véli Klári. – Például miért van zabkása a nadrágomon? Egyszer beletúrtam a hajamba, és egy egész karika banánt találtam. Szerencsés vagyok, hogy én ilyenkor nem egy irodába megyek be, hanem csak a műterembe, de ettől még látom, hogy hiányzik körülöttem a tudatosság. A múzeumokba szerencsére bekerülnek most már olyan művek, amelyek eleve az anyasággal foglalkoznak. De ha csak egy nő vagy, aki művész, és épp nem az érdekel a művészetedben, hogy anya vagy, akkor talán úgy kell beszélned fontos dolgokról, hogy nem tudod összeszedni a gondolataidat, vagy tartani a szemkontaktust, mert annyira fáradt vagy. Ilyenkor ha azt mondom, van két kisgyerekem, az jelentsen valamit annak, aki velem szemben ül, legyen az akár egy huszonöt éves férfi – ehhez kell még nagyon sokat beszélni erről a témáról.

Hasítás

Eszter mesél arról az érzésről, mintha a személyiségünk egyes részeit agresszívan le kellene hasítanunk, mert a munkahelyen csak a produktív énrészeink maradhatnak, amikor a gyerekkel vagyunk, akkor csak a gondoskodó, de mindig csak egyfélék lehetünk. A kapitalista társadalom működéséből fakad, hogy el van zárva dobozokba a munka, az intimitás, a szabadidő, ami valójában a gyerekekkel töltött idő. Nehéz olyan tereket találni, ahol a cselekvő és a gondoskodó ént egyszerre meg lehet élni, szabadon. Klári szerint sokkal inkább egész személyként kellene értelmezni az embereket. Azt is el kellene fogadni, ha valakinek arra van szüksége, hogy néha csak az egyik részével foglalkozzon, a gondoskodást felváltva az autonóm munkájával. Noha ő nem tud úgy festeni, ha ott vannak a gyerekek, de mások lehet, hogy tudnának, ha lenne erre infrastruktúra.

Panniban sokszor felmerül, miként értékelik: annak ellenére, vagy éppen azért, vagy ahhoz képest, hogy anyuka, miért ír? Az anyaság komplexen meghatározza a személyiségét, mégsem szeretné, ha ez alapján ítélnék meg. Szerinte a családi minta is fontos, mennyire szabadott gyerekként hangoskodni, ha bármelyik szülő otthon alkotótevékenységet folytatott. Ma már ezeket rugalmasabban látják a nők, éppen ezért szorul be az alkotói munka abba az időszakba, amikor a gyerekek alszanak vagy nincsenek otthon. Vagy ki kell szervezni, hogy valaki szórakoztassa őket, és átadni a gondoskodást például a nagyszülőknek.

Boldog idill?

A gondoskodás egyszerre fontos és szép feladat, másrészről rendkívül kimerítő. Már a feminizmus második hullámában volt olyan törekvés, hogy meg kell szabadulni ettől, hogy a kiteljesedésre koncentrálhassunk, emiatt azonban egy másik, általában rosszabb osztályhelyzetben lévő nő veszi át ezt a munkát. Egy másik megközelítésben a nők arra vágynak, hogy szabaddá tegyék magukat a gondoskodási munkára – ehhez azonban ki kell kerülni a bérmunka béklyójából. Abban mindenki egyetért, hogy alapvetően azzal számol a társadalom, hogy a nő végzi a gondoskodási munkát, a gazdasági rendszer is ezt támogatja. De a nőknek is könnyű maguk felé támasztani azt az elvárást, hogy eközben még úgy is dolgozzanak, mint a produktív férfiak, ami nem reális.

– Ülök a gyerekeimmel, és olvasom a Kisvakondot, közben arra gondolok, hány feladatot kellene még elvégeznem – meséli Panni. – A fáradtsághoz való jog is fontos, mert sokszor úgy érzed, nem lehetsz fáradt. Muszáj még azt megcsinálnod, mert nincs más, aki elvégzi helyetted. Nagyon összetett kérdés, hogy mi az, amiről lemondasz, hogy dolgozhass, és mi az, amit még meg kell tenned, hogy a gyerekeiddel tudj lenni. Ma már az számít családbarát munkahelynek, ha viszonylag keveset keresel, de legalább nem szólnak, ha menned kell a bölcsibe.

– Folyton zsonglőrködni kell az energiákkal – véli Klári. – Ráadásul egy rendszerben, amelyben a szülőtársad is zsonglőrködik, és a gyerekek is közrejátszanak a saját energiáikkal. Ember legyen a talpán, aki ebben ügyesen ellen tud tartani a külső társadalmi nyomásnak. Mintha kapnánk egy teljesen kész családképet a fejünkbe, hogy van a produktív férfi, aki egyedül eltartja a családot, amiről a nő gondoskodik, miközben tudjuk, hogy Magyarországon csak pár százalék oldja meg az anyagi feltételeket ebben a felállásban. Szellemekkel harcolunk, meg szlogenekkel...

– A gyes ideje nagyon hosszú más országokhoz képest – jegyzi meg Eszter. – Mivel a férfi fizetése alapból magasabb, a nő marad otthon, így viszonylag hosszan megvalósul ez a felállás. De az a fajta családmodell, hogy a nő ezután sem tér vissza a munkába, ma már nagyon nehezen megoldható.

Betty Friedan feminista író (A nőiesség kultusza című könyvét Szirmai Panni fordította – a szerk.) már az ötvenes évek végén megírta, mennyire nem tesz jót az anyáknak a hosszas otthon levés, mert könnyen kiégnek – ez a gyesszindróma –, és mire visszatérnének a munkaerőpiacra, már nehezen tudják felvenni a fonalat. Ráadásul ezeket az éveket nem egy boldog idillben töltik a homokozó partján, ez sokaknak frusztráló, fizikálisan és mentálisan is nagyon megterhelő időszak. Amerikában erre a kertvárosi anyamodellre komoly marketingkampány épült, hogy minél többen kövessék ezt a mintát, hiszen egy főállású anya remek vásárlóerő. Friedan könyvének kiindulópontjaként végzett egy felmérést a volt évfolyamtársai körében; kiderült, hogy a nők többsége egyetemre is csak azért járt, hogy férjet fogjon.

– Az akkori modell sokkal inkább illett a mai családbarát kormány által hirdetett felfogásra. De ezek a nők is sokszor belátták, hogy ez nem tett jót nekik, a gyerekeiknek se, mert bennük keresték a kiteljesedésük forrását, csakhogy hiába – mondja Panni. – Persze ez egy buborékvilág, az elité, ahol elég egy kereső, az apa. Máshol a nőknek három műszakban kell dolgozni a gyereknevelés mellett. De a láthatatlan, reproduktív munka már akkor, abban a diskurzusban megjelent, milyen jelentős, és semmilyen szinten nincs elismerve, ami azóta sem változott.

Kallantyúk

A kivetítőn látjuk **Rudas Klári** Kallantyúk című képsorozatát, melyek közül az egyik festmény Kállay Eszter új kötete, a Vérehulló fecskefű borítóján is szerepel. Eszter szerint nemcsak az lehet művészet, mikor valaki egyedül létrehoz egy mesterművet, hanem az is, mikor alkotók kapcsolódnak, közösségben létrehoznak valamit. Ebben a kötetben szerepel egy szöveg, amit Pannival közösen írtak, napi egy-egy mondatot küldve egymásnak, miközben kisbabájuk mellett saját mikrovalóságukban küzdöttek a kimerültséggel, a monoton napi feladatokkal. Ez mindkettőjüknek sokat jelentett, legalább ennyi időt magukra és az írásra tudtak szakítani, megtartva egymást is, és vannak plasztikusabb emlékeik a kisbabás létről, mint hogy „nehéz volt".

Klári absztrakt képeit a gyerekzárak inspirálták, megörökítve az anyává válás mérföldkövét. A gyerekek számára kijelölt határok rezonáltak a festőművészben a beszédelőttiséggel, a finommotoros képességek által meghatározott önkifejezéssel. Klári azt mondja, hat hónapja nem volt a műteremben, és még hat hónapig nem is megy vissza, mégsem került identitásválságba, de sokat segített volna, ha annak idején a képzőművészeti egyetemen egy ott tanító nőtől hasonlóan őszinte mondatokat hall. De ehhez sokkal több női tanár kellene a felsőfokú (művészet)oktatásba.

„Az anyákon ma leginkább az apák támogatásával lehetne segíteni”

Megannyi lelkes férfiú nyilvános eszmefuttatásainak köszönhetően ma már szerencsére minden magyar nő tisztában van azzal, mi a női princípium lényege. Nemrégiben azonban az Anya-Ország Alapítvány – Novák Előd képviselői fizetéséből finanszírozott – óriásplakátjain arról is értesültünk, hogy „a legférfiasabb dolog az apaság". Tehát már a férfiak is tudják, életcél hiányában hol kopogtassanak. De vajon plakátkampányra van szükség ahhoz, hogy az apák még inkább apának érezhessék magukat? Vagy elég lenne, ha néha ők is emberek lehetnének? Az apapolitika hiányáról, megkövesedett sztereotípiákról és párhuzamos szenvedéstörténetekről beszélt Léder László pszichológus, az Apaakadémia alapítója.

BECZ DOROTTYA

– Ki mondja meg, hogy mi a férfias, és vajon ez lenne az apaság legfőbb ismérve?

– Az biztos, hogy az apaság több mint a férfiasság, és ahány férfi, annyiféle módon férfias. De ahány apa, annyiféle apaság létezik, és természetesen ez az anyákra is igaz. Magát a mondatot önmagában nem tartom rossznak, mert úgy látom, a férfiakra azzal lehet hatni, ha megerősítjük bennük, hogy a nevelés, a gyermekvállalás nem csak a nő feladata. Pillanatnyilag az a sztereotípia él a legtöbbünk fejében, hogy a családtervezés, gyereknevelés kizárólag női feladat, ami ostobaság. Tehát ha meg akarjuk szólítani a férfiakat, és azt mondjuk, hogy a család, a gyerekről való gondoskodás, a gyermekvállalás nem női ügy, az emberi dolog, és igenis férfias dolog egy gyereket pelenkázni, megmosdatni, megetetni, akkor ezzel lehet hatni a férfiakra. Fontos, hogy megértsék, egy nő nem vállalhatja magára mindezt. Másfelől az apákat sokkal praktikusabb, pragmatikusabb eszközökkel kellene támogatni, de ma Magyarországon semmilyen apapolitika, férfipolitika vagy apatámogatás nem létezik.

– Egy patriarchális társadalomban a férfiak szorulnak támogatásra?

– Ez így félrevezető, hiszen a patriarchátus a férfiaknak se jó. Úgy tűnik, mintha a férfiak uralkodnának a nőkön, de igazából buta, elavult rendszerek uralkodnak mindannyiunkon. Számtalan kutatás igazolja, hogy Magyarországon a 2008-as válság óta folyamatosan nő az a társadalmi elvárás, hogy egyedül a férfi tartsa el a családját. Ez nonszensz, és óriási teher a férfiak számára is. Ugyanis ha egyfolytában az egzisztencia miatt szorongok, ha mindenki tőlem várja el, hogy eltartsak több embert, abban nem lehet se embernek, se apának, se férjnek lenni. Erről nem a nők tehetnek, hanem a rossz rendszereink. Például végiggondolandó lenne az egész családtámogatási rendszer. Nem biztos, hogy az a jó, ha bárki, egy férfi vagy egy nő másfél-két évre kiesik az addig megszokott életéből, amikor otthon marad a gyerekkel.

– Tőlünk nyugatra ez három-hat hónap legfeljebb.

– Így van. És vannak jó példák. Nekem például tetszik a német rendszer, ami annál támogatóbb, minél inkább felosztja egymás között apa és anya az otthon töltött időt. Ez egyértelműen mindenkinek jobb. Ehhez persze szükség van egy fejlett részmunkaidős kultúrára, Magyarországon viszont nincs ilyen.

– Az előbb említett egzisztenciális szorongást a férfiak mennyire húzzák magukra a férfiasság nevében?

– Ezek az elavult identitások a bőrünk alatt vannak. A férfiak jelentős része tényleg azt gondolja, hogy ez az egyetlen és legjobb működési mód. Egyébként az a tapasztalatom, hogy pont az apává válás az a pont, ahol ez megkérdőjeleződik. Mondok egy példát: a férfi olyan cégnél dolgozik, ahol zömében kisgyermekes anyák a munkavállalók, heti négy napon home office van. Imádják ezt, mert mellette el tudják látni a gyerekeket. A férfinak nemrégiben született gyermeke, és jelezte a cég felé, hogy kevesebbet szeretne dolgozni, illetve szeretnének második gyermeket, és ő szeretne otthon maradni vele. A cég totálisan összezavarodott, mert erre nem volt még precedens. Vagyis a sztereotípiák szerint élünk. Nem csak a férfiak, a nők is. Vagyis: a férfi azt gondolja, hogy mindenáron neki kell lennie a családfenntartónak, a nő meg azt, hogy a gyereknevelés és a háztartás egyedül az ő feladata. Ezek láthatatlan béklyók. Csak úgy lehet tőlük megszabadulni, ha felvállaljuk az érzelmeinket, de ez a férfiaknak rendkívül nehezen megy. A fiatalok pedig meghasonlanak, mert megvan bennük az igény, hogy másképp csinálják ezt, mint ahogy a szüleiktől látták, de a rendszerek ezt nem teszik ezt lehetővé. Ez a folyamat a retradicionalizálódás.

– Amikor azt mondjuk, nőiesség, férfiasság, akkor ezekhez az absztrakt fogalmakhoz társítunk különböző tulajdonságokat, és ha valami eltér ettől, máris ítélkezünk. Például ha egy nő határozott, rá azt mondjuk, férfias, ha egy férfi kifejezi az érzelmeit, akkor azt mondjuk, nem eléggé férfi. Ezeket a sztereotípiákat hogyan lehet megváltoztatni?

– Ez elsősorban nevelés kérdése. A fiatalokat erre tudatosan kellene felkészíteni, hogy amikor szülővé válnak, akkor már ők is ezt adhassák tovább. A modern apaság kultúrájának megteremtése remek lehetőség erre.

– Mi a modern apaság?

– Ez azt jelenti, hogy az apa ugyanúgy szerepet vállal a gyermek gondozásában, a család lelki életében, mint az anya. Ez a férfi felvállalja, hogy a gyermeknevelés, a családmenedzsment nem csak az anya dolga. Tapasztalatom szerint azoknál az apáknál, akik megérzik, mi ennek a szépsége, és több időt töltenek a gyerekükkel, kialakul a kötődés, felébrednek az apai ösztönök. Az tudományosan bizonyított, hogy igenis létezik az apai kötődés, apai ösztön. Másfajta, mint az anyai, és pont ezért jó a gyereknek is. Ezek az apák pillanatok alatt ledobják magukról az elavult szerepeket.

– Ha van modern apaság, létezik modern anyaság is?

– Hogyne. Ez azt jelenti, hogy a nő feladja azt az elképzelést, miszerint a gyermek felnevelése, a róla való gondoskodás kizárólag anyai feladat, és csak ő képes erre. Ez a hős, mártír anya szerepe, amikor valaki azt hiszi, attól lesz jó anya, hogy mindent felad, és belehal az anyaszerepbe. De ez rettentően káros. Az a legjobb, ha mind a nő, mind a férfi jól érzi magát a bőrében. Ettől válnak jó szülővé. Miért ne lehetne természetes az, hogy a baba a szoptatás után az apán is elalszik? Így az anya fölkelhet, összeszedheti magát, apa meg elvan a babával még. Persze ehhez az kell, hogy az apa otthon tudjon maradni.

– A nőkkel kapcsolatban rengetegszer találkozunk egy elváráscsomaggal. Legyen szuper anya, odaadó feleség, fantasztikus szerető stb. A férfiakkal kapcsolatban viszont eddig csak arról esett szó, hogy ő legyen a családfenntartó.

– Nehéz a férfiak csomagja is. Egy magyar kutatás szerint a társadalomban egyszerre nő az elvárás, hogy a férfi legyen a családfenntartó, és megjelent a „jó apa, jelen lévő apa, jó férj” elvárás is. Az önmagában pozitív lenne, hogy a férfi vegyen részt a gyereknevelésben, de a rendszer ezt nem támogatja. Itt van például az apai szülési szabadság. Ez Nyugat-Európában nulláról több hét lett, jellemzően egy hónap fizetett szabadság. Magyarországon ezt tavaly öt napról tízre emelték az Európai Unió nyomására, de rögtön meg is büntették az apákat, mert azt mondták, a munkavállaló az apasági szabadság öt munkanapjára távolléti díjra, a hatodik munkanapjától a távolléti díj negyven százalékára jogosult. Ezzel azt mondja az állam, hogy „ne ugrálj, a te helyed a munkában van”. A másik megdöbbentő tény, hogy még iskolázott emberek se tudják, hogy mi az az apagyed, és hogyan működik.

– Ez a helyzet kinek rosszabb, a férfinak vagy a nőnek?

– Én ezt nem versenyeztetném, ez maximálisan rossz mindenkinek. A nőkön, az anyákon ma leginkább az apák támogatásával lehetne segíteni. Ha az anya nem egyedül van a gyerekkel, és ha mondjuk a pici beteg, akkor a férj is otthon maradhat, a nő pedig nem érzi majd rossz anyának magát, ha neki közben el kell intéznie valamit. Ezekben a helyzetekben érzi majd kompetensnek magát az apa is. A jelenlegi családtámogatási rendszer viszont ezzel teljesen szembemegy. A fiatal szülőket hitelcsapdába taszítja, kényszerpályára viszi, hiszen ki kell termelni a pénzt. Azt pedig hogy lehet? Úgy, hogy apa kétszer annyit dolgozik, és anya is minél előbb visszamegy, és szintén nagyon sokat dolgozik. Tehát a férfiak semmivel sincsenek jobb helyzetben, mint a nők. Lehet, hogy az élet bizonyos területein az egyiknek van előnye, a másiknak nincs, de összességében ezek párhuzamos szenvedéstörténetek.

– Akkor a fent leírt modern anyaság és apaság elképzelése csak illúzió?

– Pesszimista pillanataimban erre azt válaszolnám, hogy igen. Mert nézzük meg, hogy mi történik a legtöbb szülészeten: az első, akit kiraknak, hogy várjon egy sötét folyosón, az apa, miközben ő ugyanúgy része a családnak, mint az anya vagy a születendő gyermek. Az oviból, iskolából érkező e-mailek hogy kezdődnek? „Kedves édesanya...” A legtöbb, férfiakat célzó egészségmegőrző kampánynak nagyjából olyan a hangvétele, hogy „Vastagbélszűrés? Ugyan, az katonadolog! Szedd össze magad, és menj el!” És itt visszatértünk ahhoz a kérdéshez, hogy a férfiak mennyire fejezik ki az érzelmeiket. Tapasztalatom szerint csak akkor, ha valóban biztonságban érzik magukat. Ezen viszont „az apaság macsó” típusú hirdetések nem segítenek. Ezek álságosak, és üresek, mint egy lufi.

– Mi a helyzet az optimista pillanatokkal?

– Olyankor Izlandra gondolok, ahol ez másképp van. 2000 óta létezik az egy hónap fizetett apai szabadság intézménye, és felmérések szerint azokban az izlandi családokban, ahol az apa otthon maradt, kevesebb a válás, több gyerek születik, és ezek az apák később is sokkal többet foglalkoznak a gyerekükkel. Ezenkívül bízom a jelenlegi fiatal szülőgenerációban, akik már tudatosabban terveznek, és bontják le a rendszert tégláról téglára.

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

„Ha meg akarjuk szólítani a férfiakat, és azt mondjuk, hogy a család, a gyerekről való gondoskodás, a gyermekvállalás nem női ügy, az emberi dolog, és igenis férfias dolog egy gyereket pelenkázni, megmosdatni, megetetni, akkor ezzel lehet hatni a férfiakra. Másfelől az apákat sokkal praktikusabb, pragmatikusabb eszközökkel kellene támogatni, de ma Magyarországon semmilyen apapolitika, férfipolitika vagy apatámogatás nem létezik.”

Ne legyen cirkusz a Balkánon...

BALASSA TAMÁS ÉS
RÖHRIG DÁNIEL RIPORTJA

A pártállami időkben irigyelt, nyugati életszínvonalat idéző Jugoszlávia dicsősége mára jóformán csak a délszláv egységkovács Tito marsall nevét viselő sugárutakban és a háborús emlékművek partizánnosztalgiájában érhető tetten. De ideológiáért – rideg tény ez arrafelé is – nem adnak kenyeret a boltban. Az egykori külön utas kommunista szövetségi állam etnikai egysége elporladt a második világháború utáni legnagyobb európai fegyveres konfliktussorozatban, amelyben 1991–1995 között mintegy 300 ezren vesztették életüket. Súlyos háborús bűnök gyötörhették akkoriban az utódállamok lelkiismeretét, békepárti szentet nehéz lett volna találni. A vakhitű nacionalisták és soviniszták akár ma is fegyvert fognának az ortodox szerb, a katolikus horvát és a muszlim bosnyák erőfitogtatás, vagy a történelmi status quo jegyében. Ami arrafelé számolatlanul van.

A fegyverfogás nem okozna gondot a Balkánon: Szerbiában a tavalyi beszolgáltatás első hónapjában több mint 50 ezer fegyver és robbanószerkezet került elő. Már az eső napon cirka másfél ezer lőfegyverrel, 50 ezer tölténnyel és több mint száz bombával, aknavetővel és más, emberélet kioltására alkalmas szerkezettel sétáltak be az emberek a rendőri posztokra. Mindez két tömeggyilkosság után történt, ami megrázta a déli szomszédunkat (és december közepén előre hozott választásokhoz vezetett, amelyet a populista Szerb Haladó Párt a vártnál is nagyobb arányban nyert meg, az Orbán-kormány hathatós támogatásával és tüntetéshullámhoz vezető csalások sorozatával.)

Orbán bosnyák árnya

Az 1992-es népszavazás után függetlenedett Bosznia-Hercegovina jelenleg az egyik legélesebb ellentétet hordozza a Balkánon. A szerbek lakta északi országrész már a referendum másnapján kikiáltotta a maga köztársaságát. Ezzel elkezdődött a délszláv háború talán legvéresebb időszaka, ami a srebrenicai mészárlásban csúcsosodott ki, és aminek az 1995-ös daytoni békeszerződés vetett véget. Ez a dokumentum értelmezhető az ország alkotmányaként, ami elég ingatag fundamentum. Biztos, ami biztos, mind az északi Boszniai Szerb Köztársaságnak, mind a déli Bosznia-hercegovinai (bosnyák–horvát) Föderációnak saját alaptörvénye van. Az alkotmánybíróságban az Európai Emberjogi Bíróság három taggal képviselteti magát, az országot vezető elnökségben nemzetközi főképviselő is helyet kapott. Christian Schmidt azonban nem szívesen látott tisztségviselő: a boszniai szerb rendőrség letartóztathatja és kitoloncolhatja, ha a szerb többségű entitás területére lép, mert „hamis módon a nemzetközi közigazgatás első emberének adja ki magát Bosznia-Hercegovinában". Ezt Milorad Dodik boszniai szerb elnök jelentette be. Ő sem aludhat azonban nyugodtan, a bosznia-hercegovinai szövetségi ügyészség emelt vádat ellene, mert semmibe veszi Schmidt döntéseit. Dodik szerint Bosznia-Hercegovina régóta működésképtelen, és a Szerb Köztársaságnak függetlenné kell válnia. Nyugtalan vidék.

Leposavic központjában kordonok és szögesdrótok védik a városházát

Mindeközben érdekes magyar szál, hogy a 2022 óta uniós tagjelölt Bosznia szerb entitásának Orbán Viktor az egyik legnagyobb barátja Vucic szerb elnök mellett. A magyar kormányfőt január elején a legmagasabb állami kitüntetéssel illették a szerb köztársaság napján, amelyet diszkriminatív jellege miatt betiltott Bosznia-Hercegovina alkotmánybírósága. Orbán nem vett részt a parádén, februárban veszi át a kitüntetést. Különösen is mutatott volna a felfegyverzett rendőrök, páncélozott rendőrautók, helikopterek és drónok között, amelyet Dodik kritikusai szecessziós dacos demonstrációnak láttak a Balkan Insight riportja szerint. A szeparatista mutatványt értékelve az USA sajátos jelét adta nemtetszésének: két F–16-os vadászgépet küldött Bosznia-Hercegovina légterébe egy gyakorlat részeként, hogy jelezze: az ország területi integritását támogatja.

Egy héttel később nyoma sincs a nacionalista erődemonstrációnak Banja Lukában (a város első említése 1494-ből II. Ulászló magyar királynak köszönhető), amely Szarajevó főváros mellett az északi államalakulat kormányzati központja. Egy minisztériumi épület előtt a készenléti rendőrség tisztje az al-Dzsazíra televízió látogatásáról mesél – csupán ennyit értünk a folyékony szerbséggel előadott történetből. Átellenben a világháborús hősi emlékműnél a Vörös Hadsereg neves stratégájának, a Leningrádot védő és Berlint elfoglaló Zsukov marsallnak a szobra előtt sétálunk el, amelyet a soknemzetiségű Jugoszlávia hőseinek a karéja ölel át.

De nem kell több mint fél évszázadot visszamenni az időben háborús konfliktusért. A délszláv háború etnikai tisztogatásai idején bosnyákokat, horvátokat, romákat és más, nem szerb nemzetiségűeket gyilkoltak le vagy zártak koncentrációs táborokba. Radovan Karadžić volt boszniai szerb elnök, költő és pszichiáter mindezért életfogytiglani börtönbüntetését tölti. A hágai Nemzetközi Törvényszék ítélte el népirtás vádjával, miután sok év bujkálás után 2008-ban rendőrkézre került. Az etnikai tisztogatások tovább gördítették a háborút, amelynek a NATO-erők vetettek véget. Karadžić pribékjei sem a dzsámikat, sem a templomokat nem kímélték. A Banja Luka-i hatóságoknak 42 millió dollárt kellett fizetniük a mecsetek megsemmisítése miatt. A nemzetiségek közötti viszály a háborút követően sem csitult. Boszniai szerb nacionalisták 2001-ben a korábban felrobbantott Ferhadija-dzsámi romjai előtt ünneplő bosnyákokra támadtak. Tizennégy rendbontót tartóztatott le a rendőrség.

A Ferhadija-dzsámi a 2016-ban befejeződött újjáépítése óta teljes pompájában mutatja magát. Lélegzetelállító építmény, tervezőmérnöke Mimar Koca Sinan, azaz Szinán Mester (1489–1588), az Oszmán Birodalom legjelentősebb és legtöbbet foglalkoztatott építészének tanítványa volt. Hidzsábos diáklányok beszélgetnek a bejárat mögötti beugrókban, más tankönyvvel múlatja az időt. Varázslatos az atmoszféra. A mélykék bársonyon hangtalan a járás. A vastag falak ablakréseiben Koránok pihennek a szentkönyv-állványokon. Éles napsütés színezi a narancsban-vörösben gazdag díszítéseket. Imám érkezik. Elkezdődik a napi ötszöri szertartás egyike. Ez az aszr, vagyis a kora délutáni ima. Meglepetésünkben félrehúzódunk, de figyelmetlenül éppen a lányok szekciójába, ahonnan kedvesen eltanácsolnak. Az ólomüveg ablakokon beszűrődő napfény szivárványszín fényjátékot fest az oszlopokra. Kisfiú sétál a földre ereszkedő lányok sora előtt. A szertartásnak vége, a dzsámi elől népes, babakocsis bosnyák család indul haza.

Leposavic központjában aláírásgyűjtő sátor. A helyiek petíciót szeretnének benyújtani a polgármester leváltására. A sátoron a felirat: Petíció az illegitim polgármester cseréjére

FOTÓK: RÖHRIG DÁNIEL

A híd Mitrovica központjában le van zárva. Ha gépjárművel átjárható lenn, az észak és dél eggyé válását szimbolizálná

Alkotmányos demográfia

– Bőven vannak etnikai feszültségek a Balkánon. Boszniában, Koszovón és Macedóniában, még ha a háborús konfliktus esélye kicsi is, a politikai küzdelmek erősödhetnek a jövőben, és ezeknek a küzdelmeknek erőszakos komponense is lehet még – veszi számba a félsziget országainak gócpontjait **Tóth Szilárd** politológus, a Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézetének munkatársa. – A koszovóiaknak most is van, a boszniainak aktuálisan nincs. Macedónia azért érdekes, mert ott a helyi albán kisebbség aránya növekszik folyamatosan. A koszovói háború után, 2001-ben itt is volt albán szeparatista erőszak.

Tóth Szilárd szerint Boszniában a demográfiai folyamatok a helyi muzulmánoknak dolgoznak, emiatt egyre erősebbek a kihívások a daytoni alkotmányos rendszerrel szemben. – Bizonytalan, hogy hosszú távon fenn tud-e maradni a jelenlegi formájában. Azt nem mondanám, hogy kimondottan a szerbek lennének azok, akik a boszniai állam stabilitását egyoldalúan aláásnák. Ennél bonyolultabb a helyzet, ami az 1995-ös daytoni egyezményből vezethető le. Ennek a logikája az volt, hogy olyan hatalmi megosztás jöjjön létre, amely mindhárom etnikai csoport pozícióit bebiztosítja. A központi kormányzat működése a szerb, horvát és muzulmán elitek kooperációján múlik. Az eredmény azonban az, hogy kormányozhatatlan az állam, ami feszültségeket szül. A gazdasági problémák sora és a tömeges kivándorlás részint biztos, hogy az alkotmányos rendszer miatt van, úgyhogy nem véletlen, hogy időről időre tüntetések szerveződnek a rendszer ellen.

A májusban kitört zavargások óta hermetikusan le van zárva a hivatal

A tüntetéseket látva mindig megörül a nyugati szemlélődő, hogy ez a generáció talán már más, mint a korábbiak. Kicsit kevésbé nacionalista, és hajlandó leszámolni az etnikai alapú hatalmi megosztási rendszerrel, hogy a helyén sima többségi demokráciát hozzon létre. – Valójában tüntetések szinte csak a muzulmán többségű városokban szoktak lenni. Nyilván azért, mert a nekik kedvező demográfiai trendek miatt csak nekik nincs félnivalójuk a többségi demokratikus rendszer bevezetésétől. A daytoni rendszer leépítésének így nincs igazán támogatója sem a horvátok, sem a szerbek körében. Dodikot már csak ezért sem emelném ki mint az állam egyedüli destabilizálóját. Maga a politikai rendszer rossz, és a muzulmán bosnyákokat leszámítva senki nem érdekelt a megreformálásában. Ez baj.

A demográfia hosszú távon a bosnyák muzulmánok egyre nagyobb többségét fogja eredményezni, így az etnikai alapú hatalommegosztás legitimitása csökkenni fog. Ha mondjuk húsz év múlva a bosnyákok aránya eléri a 60 vagy akár 70 százalékot, akkor kevéssé lesz legitim a boszniai szerbek jelenlegi befolyása. Ugyanez vonatkozik a horvátokra is. A kérdés tehát az, hogy a demográfiai mutatók megváltozásával menynyire lesz tartható az 1995-ös arányokra épülő hatalommegosztás.

– Bosznia-Hercegovina felbomlása rövid és középtávon nem reális forgatókönyv, jóllehet Dodik, a szerbek vezetője folyamatosan ezt lengeti. Szerinte ha a kormányzat nem tiszteli a garantált jogokat, akkor a boszniai szerbeknek fel kell tenniük a kérdést, van-e értelme bent maradniuk az államrendben. Dodik politikája valójában a feszültség fenntartását szolgálja, hiszen nem érdeke a kilépni az államból. Boszniában a valódi hatalom nem a központi kormányzat kezében van, hanem a bosnyák, a szerb és a horvát elitekében. Ha a Boszniai Szerb Köztársaság valamilyen csodával határos módon, minden nemzetközi ellenállás ellenére kiválna Boszniából és beintegrálódna Szerbiába, akkor Dodik rögtön alárendelt státuszba kerülne a jelenlegi „kis királysága" helyett – mondja a politológus.

és ahol sérültek is voltak. Ismert a banjskai támadás híre, ahol szerb terroristák albán rendőrökre lőttek, és többen meg is haltak. Az utóbbi másfél évben azonban számos más eset is történt. Hol kisebb intenzitású úttorlaszemelések, rendőrséggel való összetűzések, hol meg lövöldözések. Többször a koszovói rendőrök jelentették, hogy valakik rájuk lőttek. Nyilván szerb civilek. De a fordítottja is megesett, szerb civilekre lőttek albán rendőrök. Az északi tüntetések emiatt bojkottálták az önkormányzati választást, és ennek volt a későbbi következménye az erőszakba torkollt tüntetés. Az incidensek folyamatosak. Ezzel párhuzamosan zajlik egy tárgyalássorozat, amit az EU közvetít a koszovói albánok és a szerbiai vezetés között több mint tíz éve. Ebben mindkét fél végtelenül merev. A szerbek lassítani próbálják Koszovó legitim államma válását. A koszovóiak a függetlenségük jogi elismerését akarják elérni. Az EU aktuálisan azt próbálja elérni, hogy a szerbek de facto ismerjék el a függetlenséget, és például ne akadályozzák a koszovóiak belépését nemzetközi szervezetekbe. A szerbek ebbe sem mennek bele. Egy éve tavasszal Ohridban abban állapodtak meg a felek, igaz, szóban, hogy a szerbek nem akadályozzák a koszovói albánok belépését az Európa Tanácsba – a függetlenség de jure elfogadásáról szó sincs –, cserébe az albánok törlesztik tízéves adósságukat, és létrehozzák az észak-koszovói szerb autonóm tartományt. De minden tárgyalás kérdéseket vet föl: miért menjenek bele bármibe a szerbek, ha az albánok egy évtized alatt sem teljesítik a vállalásukat? Az albánok pedig arra hivatkoznak, hogy a nemzeti kisebbségek autonómiája ellentétes a koszovói alkotmánnyal. Mire a szerb válasz az, hogy Koszovó nem független állam, tehát nem lehet alkotmánya...

A májusi választás óta nincs békesség északon. Leposavic központjában kék rendőrségi Humvee posztol, a szerb bojkott miatt megválasztott albán polgármester önkormányzati hivatalát kordonokkal és pengés dróttal is védik. A másik oldalon nagy a forgalom a petíciós sátorban, ahol a polgármester lemondásáért gyűjtenek aláírásokat. Másik három hasonló státuszú, szerb többségű településen, Észak-Mitrovicában, Zubin Potokban és Zvecsánban (itt sérültek meg tavaly a KFOR-kontingens tömegkezelésre kiképzett magyar katonái) ugyanez a helyzet.

Legyen nyugi...

Belgrádban a Szent Lukács-templomtól nacionalista kiáltásnyira sajátos graffiti díszíti a kerítést: „Amikor a hadsereg belépett Koszovóba."

Pristinában sugárutat neveztek el Bill Clintontról, a városban szobra van

E felirat háborítatlanul és büszkén feszít a szerb főváros több pontján, köztereken, felüljárókon, mintha csak a központi kormányzat álláspontját tükrözné. Miközben csak a szerb szélsőségeseken nyitja meg a szelepet.

– Szerbiában teljes politikai konszenzus van a koszovói és a boszniai szerbek melletti kiállás ügyében. És azzal kapcsolatban is, hogy Koszovó függetlenségét nem szabad elismerni. Baloldal és jobboldal között ebben a kérdésben teljes a konszenzus. A parlamenti választások előtt a baloldali és a szélsőjobboldali ellenzék, valamint a kormányzó Szerb Haladó Párt egymást vádolta azzal, hogy el akarja veszejteni Koszovót. Egymásra licitálnak a nacionalizmusban. De ne a magyarországi terminusokban gondolkozzunk, mert egészen mások a koordináták a szerbiai – vagy akár a horvátországi – politikában. Szerbiában csak olyan platformmal lehet választást nyerni, amivel a pártok részt vesznek egy színjátékban: csináljunk úgy, mintha Koszovó nem lenne létező állam, és a szerb rendőrségnek hatásköre lenne Koszovóban.

A politológus szerint Amerikában az utóbbi tíz-húsz évben, pártállástól függetlenül, egyértelmű trend: a Balkánon legyen nyugi. Vagyis azt a status quót, ami a háború lezárása után létrejött, ne kezdje ki senki. Az EU mindeközben a tagság perspektíváját lengeti, és így próbál nyomást helyezni az államokra. A szerbek legalább de facto ismerjék el Koszovó függetlenségét, az albánok pedig alakítsák meg a szerb autonóm tartományt északon. Amerikának és Európának is az az elsődleges perspektívája, hogy ne legyen cirkusz a Balkánon. – Persze az, hogy mennyire tudják befolyásolni a szereplőket, attól függ, hogy milyen az ajánlat a belépésre. Mindeközben se a szerbek, se Bosznia lakossága nem igazán hiszi el, hogy az EU-tagság középtávon reális célkitűzés lehetne. Ezzel együtt Szerbiában nagyon erős az uniópárti, és közben oroszpárti narratíva – van párhuzam Magyarországgal egyértelműen –, de az EU-tagság hosszú távú célját nem igazán kérdőjelezi meg senki a szélsőjobbot leszámítva. Persze, teszik hozzá, nem azon az áron akarnak belépni, hogy elismerjék Koszovó függetlenségét. A kérdés az, hogy az EU és az USA mennyire lesz képes megegyezésre bírni az albánokat és a szerbeket. Az utóbbi tíz év tapasztalata alapján nem nagyon. Sok sikert elkönyvelni nem lehet. Kötöttek egyezményt az energetikáról, a telekommunikációról, Koszovónak van már hívószáma.

(Riportunk 2. részében a KFOR magyar kontingensét kísérjük el Maxhunajba, a pristinai Film Citybe és az amerikai Nothing Hill táborba.)

Szerb nem Koszovóra

Merdare. Pár száz méterre járunk Koszovótól. Beüzemeljük a fedélzeti GoPro kamerát, mintha legalábbis középkori fegyveres útonállástól vagy a rendőrök vegzálásától tartanánk. Ehhez képest az EU finanszírozásából megépült határ tágas és korszerű, bármely jóléti államnak a dicsőségére válna. A 15 eurós kötelező biztosítás már nem annyira, ennek megkötését önálló konténerben intézik a tisztviselők. Hiába, ilyen az, amikor egy olyan országba érkezünk, amelynek létezését jogilag a 193 független államnak csak durván a fele ismeri el. Szerbia, amelytől a függetlenségét 2008-ban amerikai és európai támogatással kikiáltották, és amelyből belépünk hozzájuk, nem. A szerbek olyannyira komolyan veszik, hogy önálló Koszovó állam nem létezik, hogy aki igazolhatóan nem tőlük lépett a területére, Szerbiába zsilipeléskor pénzbírsággal sújtják. Például Montenegró vagy Bosznia felől illegálisnak tekintik a határátlépést.

Az ország biztonságát 1999-ben még mintegy 50 ezer KFOR- (Kosovo Force) katona jelenléte biztosította. Számuk ma négyezerre tehető. Huszonöt év sem volt elég a béketeremtéshez, vagyis ahhoz az állapotoz, hogy a katonák maguk mögött hagyhassák a mesés, egyszersmind kalandos vidéket.

– Koszovóban egyfelől a terepen sokkal több erőszakos cselekmény történik, mint ami a magyar médiába eljut – mondja Tóth Szilárd. – Ismert az észak-koszovói májusi tüntetéssorozat híre, ahol a magyar KFOR-katonákat bevetették,

„Amikor a hadsereg bemegy Koszovóba." Szerbiában a nagy többség nem ért egyet Koszovó függetlenségi törekvéseivel

Árkok, falak és lőrések a vásárhelyi hitvitában

Ha nem egyházi ügyekről lenne szó, azt is mondhatnánk udvariatlanul: átok ül egy hódmezővásárhelyi saroktelken. Hatvan éve államosított ingatlanokat kérnek vissza a reformátusok, szerintük olyan védfalat gyalázott meg az önkormányzat, amelyhez nem lett volna szabad hozzányúlni. A városháza keresetlen szavakkal támogatja meg a saját álláspontját szórólapokon.

KRÁLIK EMESE

„Célszerű tágabb kontextusba helyezni a történetet.” Hódmezővásárhely főépítésze, Sebestyén Tibor ugyan kizárólag saját szakmája szempontjaira utalt ezzel a mondattal, ahhoz, hogy megértsük, mi történik a belvárosnak egy néhány száz négyzetméteres területén, valóban el kell vonatkoztatnunk az architektúrától. Azok kedvéért, akik nem járatosak a hódmezővásárhelyi ügyekben, érdemes visszamenni az időben hat évet: 2018 februárjáig hosszú időn át a Fidesz adta a polgármestert és a közgyűlési többséget. Ekkor lépett színre az ellenzéki Márki-Zay Péter, és ekkor vált barátságtalanná a városvezetés és a református egyházközség közti viszony. Hogy melyik fél hibájából, arról megoszlanak a vélemények.

Bontottak, botrány lett

A városházától kőhajításnyira találjuk a több mint háromszáz éves, barokk stílusú református ótemplomot. Valaha hozzátartozott a ma már önkormányzati tulajdonban álló, magtárként emlegetett kis épület. A két ingatlant egykor egy úgynevezett védfal vette körül, ebből mára csak egy L alak maradt meg a déli és a keleti oldalon, így a templomkert nyitott. Egy projekt részeként az önkormányzat jelenleg munkálatokat végeztet ott, 250 millió forintos ráfordítással térkövezik, járdát építenek, parkosítanak. Egy későbbi cél érdekében a védfal hátsó részén tavaly átjárót nyitottak. És ebből botrány lett. Annak ellenére, hogy – és ezt a főépítész szavaiból tudjuk meg – sem a templom környezete, sem a megmaradt falrész nem felel meg az eredeti kialakításnak. Pontosabban: már azt sem egyszerű megjelölni, mit tekintünk eredetinek, mert a térrész folyamatosan változik. A templom 1713–1723 között épült, évtizedekkel később lőréses védőfalat emeltek köré, melynek két szakaszát lebontatta az egyház 1889-ben, a helyén bazársort létesített, amelyet viszont 1961-ben tüntettek el a föld színéről. A megmaradt fal hátsó traktusánál egy társasház épült, az oldalsónál meg egy kollégium. A város vezetése nemrégiben úgy döntött, rendbe hozza a belvárosnak ezt a részét.

– A parkolási problémák orvoslására is kísérletet teszünk. Hódmezővásárhely élen jár abban, hogy három publikus, fizetős mélygarázs működik a belvárosban. Az ótemplom mögött, a tömbbelsőben létesítenénk egy negyedik, terepszint alatti garázst – folytatta Sebestyén Tibor. Ahhoz, hogy majd a valamikor elkészülő mélygarázst gyalog meg lehessen közelíteni, átjárót nyitottak a falban, annak egy olyan részén, amely a ’60-as években lett kész. Tény, reagált kérdésünkre, hogy pár méternyire eredetileg is volt egy másik átjáró, de „méltatlan helyen, a sarokház és annak hulladéktároló udvara közé szorítva, illetve az akadálymentes használat ott nem kialakítható”. A bontás tehát lezajlott. Ezután a döntően inkább a Fidesz, mintsem az ellenzéki városvezetés irányvonalával egyetértő helyi Tormay Cécile Baráti Kör tavaly augusztusban csendes demonstrációt szervezett a bontás helyszínére, mécseseket gyújtottak a „barbár munka ellen”.

– A műemlékvédelmi hatóság minden elképzelésünket ugyan nem akceptálta, de azt, hogy a kőfalon gyalogosátjárót nyissunk, igen. Területi műemléki tervtanács előtt méretődött meg az elképzelés Csongrád-Csanád vármegye legnevesebb műemlékvédelmi szakembereinek közreműködésével. A grémium szakmai hozzáértése vitathatatlan, a tervet jóváhagyták, engedélyt kapott – reagál a főépítész a szakmaiatlanságra való utalásokra.

A miniszter közbelép

A Hódmezővásárhely Ótemplomi Református Egyházközség presbitériuma 2021 novemberében kezdeményezte a fal, a templom és a magtár egységes műemlékké nyilvánítását. A most kiélesedett helyzetben a legjobbkor érkezett a segítség, egyenesen a város szülötte, Lázár János építési és közlekedési minisztertől. A Magyar Közlöny egy héttel ezelőtti számában jelent meg az általa jegyzett rendelet, mely szerint a védfalat kiemelten védett műemlékké nyilvánítják. A közlöny szövege arra is kitér, hogy a templom és a magtár az ’50-es évektől műemléknek számított, de a három egységet most már együtt kell védeni. Az önkormányzat a jelek szerint más adatokból dolgozott. Tévedés, állítja ugyanis a főépítész, hogy a lőréses védőfal nem állt korábban műemléki védelem alatt. Szavai alapján az ótemplom műemléki törzslapja korábban is egyértelműen meghatározta, hogy az ótemplom épülete, a magtár épülete és a fennmaradt lőréses védőfal rész egy elválaszthatatlan egység, következésképpen mindhárom építmény védett műemlék. Az, hogy a fal tekintetében elindult egy védelmi eljárás, lényegében sok változást nem hoz, teszi hozzá. Azt a falrészt pedig, amelyet csaknem 130 éve lebontottak, modern megoldással jelzik majd.

KÉPEK: KRÁLIK EMESE

Állandó viták tere

A templom és a társasház környezetében egyetlen elem maradt szinte változatlan az elmúlt évtizedekben, a sarki, parkosított rész. Ott már elméletileg egy épületnek kellene állni. Még a fideszes vezetésű önkormányzat írt ki 2017-ben könyvtárépítési tervpályázatot, a szakemberek oda álmodták a létesítményt. A városlakók szót emeltek a park beépítése ellen. Az eredményhirdetésen, 2018 tavaszán Márki-Zay Péter kijelentette: máshol lehet róla szó, de ott biztos nem lesz könyvtár. Végül sehol nem épült fel. Arról, hogy a tervezett bibliotéka ellen lett volna kifogása az egyházközségnek, nincs tudomásunk.

Magukénak akarják

Ha az építészeti tárgyú polémia nem lenne elég, más kontextusban is előkerült az elmúlt hónapokban az ingatlanegyüttes. Az egyházközség jelezte az önkormányzatnak, hogy élni kíván a törvény adta jogával, kéri vissza az 1961-ben államosított magtárat és a térrészt. A közgyűlés a tavaly decemberi ülésen ezt elutasította. A reformátusok keresik a további jogi lehetőségeket. A vita békés rendezését mindenesetre nem segíti, hogy az önkormányzat – nevesítve azon a lelkipásztort – a napokban szórólapokat juttatott a vásárhelyi postaládákba, mely szerint az egyház „kisajátítani”, „megkaparintani” kívánja a főtérnek ezen részét.

A főépítész nem tudott magyarázattal szolgálni, mi lenne, ha a reformátusok mégis tulajdonukba kapnák az ingatlant. Szerinte az ótemplom környezetének közhasználata a kialakult városszerkezet miatt nem korlátozható, tudomása szerint nincs is ilyen szándék. – Erre irányuló példák – úgy városi, mint országos – a közelmúltból nem ismertek, úgyhogy ezt a lehetőséget kizárnám. A vásárhelyi ótemplom környezetének közhasználata évszázados, megtartandó érték. Műemlékeink történelmünk közös kincsei, a köz számára történő megismerhetőség kiemelt fontossággal bír, a megismerhetőség megmaradása, elősegítése érték. A közhasználatúság, a köz általi megismerhetőség, illetve a szakrális hely tisztelete nem egymást kizáró fogalmak, az egység és az összhang megteremtése mindannyiunk közös feladata – foglalta össze.

Szerettük volna megismerni az egyházközség álláspontját. Bán Csaba vezető lelkipásztor és Elek András, a presbitérium főgondnoka részletes válasszal szolgált, ám jelezték, a megjelenéshez csak akkor járulnak, hozzá, ha változtatások nélkül jelenik meg a közel két és fél oldalas levelük. Annyi mindenesetre kiderül: meglátásuk szerint nem akarják a város közösségét megkárosítani, a térnek ezt a részét szakrális egységként tudják elfogadni, és a most zajló munkálatok szerintük nem felelnek meg ennek az elvárásuknak.

FOTÓK: PAVEL BOGOLEPOV

Szecessziós science fiction

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Aztán szépen lassan mindenkinek lett 286-os, 486-os, Pentium gépe, ahogy nekem is. Minden hónapban rohantam az újságosbódéhoz, mert megjött az új 576 KByte magazin. És ha nem is volt olyan számítógépen, amin elfutottak volna az újságban leírt játékok, csillogó szemmel néztem a képeket. Ez volt a gyerekkorom, a számítógépen látott esztétika pedig beépült a művészetembe, arról nem beszélve, hogy ez most nosztalgiával tölti el a generációmat.

Titkok a felszín alatt

A virtualitás mellett a történelem is hatással volt az életére. Amikor 1989-ben Marosvásárhelyen kitört a forradalom, a szülei elhatározták, hogy elhagyják az országot, ezért egy év múlva Tatabányán telepedtek le, ahol a fiú nyolcosztályos gimnáziumba járt, az első négy évben rajzot is tanult. És bár a szülei támogatták, hogy Botond művészetet tanuljon, a fiú nem volt biztos abban, hogy alkotóvá válhat, mivel a családban korábban erre nem volt precedens – noha mérnök apja gyerekkorában képzőművészeti szakkörbe járt, a főnővérként dolgozó anyja pedig korábban egy ruhaipari cégnél volt minőségellenőr. – Nem tudom, hogyan kezdett el érdekelni a művészet, mivel a szüleim csak néha vittek el a várba, szökőévente pedig Budapesten kiállításokat néztünk, de nekem ez valahogy nagyon megtetszett. Persze akkoriban nem kortársat néztünk, hanem Monet-kiállítást a Szépművészetiben, meg Csontváryt Pécsett.

Eközben új otthonának ipari környezete is hatást gyakorolt rá. – Olyan volt Tatabánya, mint a Twin Peaks sorozat: 1993-ban bezárt a bánya, és akkor úgy kiürült a város, mint Kelet-Németország a fal leomlása után. Sokan az utcára kerültek, miközben a várost belengte valami baljós hangulat. A kocsmákban sok alkoholista ült, amit csak felnőtt fejjel sikerült feldolgoznom, mivel a szüleim esetében ilyen probléma nem volt. Az emberek többségét pedig a kultúra helyett inkább a sport, a foci érdekelte. Én a Bányász Képzőművész Körbe jártam, ahol nénikkel rajzoltunk portrékat. Illetve hatott még rám két fontos tatabányai alkotó, Gerber Pál festőművész és Lois Viktor fémszobrász, akinek a városban van egy állandó kiállítótere, egy ipari csarnok tele mosógépekből meg egyéb indusztriális eszközökből készített gépekkel, amelyekkel lehetett zenélni. Szóval én Tatabányát mindig úgy láttam, mint a Twin Peakset: fenn, a hegyen éltek a szellemek, a völgyben meg elterült a város, ahol éldegélt egy őrült kamionsofőr, iskolás fiúk meg lányok meg mindenféle fura szerzet. Mindez egy unalmas kisváros látszatát keltette, a felszín alatt viszont valami univerzális titok, valami mágia lappangott.

Stílusok keveredése

Botond a művészetben is megtalálta a mágiát: tanulmányozni kezdte a belga festőművész, René Magritte szürreális képeit, melyek a felszínesből, a banálisból indultak ki, de képesek voltak egy csendéletet, például egy almát egy asztallal úgy ábrázolni, hogy az mégse legyen olyan egyszerű, hanem mélyebbet fejezzen ki.

Tizenhat évesen elhatározta, hogy tényleg művészettel szeretne foglalkozni, így nekiállt képezni magát: a megyei könyvtárba járt, ahol sorra búvta a művészeti könyveket, magazinokat, albumokat, vagyis mindent, amit talált. Aztán eljött az utolsó év, amikor is felvételizett festőművész szakra a Magyar Képzőművészeti Egyetemre, ahová második próbálkozásra felvették. Az első két évben azonban nehezen jött az ihlet. Botond gondolatban visszatért a tatabányai világhoz, René Magritte-hoz, a szürreális csendéletekhez, és alkotott valamit, ami nagyon is mai. A képein ugyanis a klasszikus festészeti megoldások helyett a képalkotó szoftverek világát, a mesterségesen létrehozott, több képből összemontázsolt kompozíciókat hozott létre. Diplomamunkáján például 3D-s lebegő miskakancsót festett meg, majd a művészeti stílusokat is vegyítette. A science fiction filmek idegen bolygóit és hibrid lényeit idéző képeit a szecesszió eleganciájával vitte a vászonra, majd 2015-ben a Horizont Galériában megfogalmazta ars poeticáját, amikor is három művészeti korszakot „ütköztetett". A tárlat címe RGB volt, de az nem a Red, Green, Blue, vagyis a televíziók és számítógépek képi megjelenítésénél használatos három alapszínre, a vörösre, a zöldre és a kékre utalt, hanem a román, gótikus és barokk stílusokra, melyek Botond képein egyszerre jelentek meg. Ezzel ellent akart mondani annak a bevett módszernek, miszerint a művészeti oktatásban a tanárok lineárisan haladnak a tananyagban, egyik korszaktól haladva a másikig, miközben az internet ezt a linearitást megszüntette, hisz a virtuális térben ezek a korszakok egymás mellé kerültek, egyikből ugorhatunk át a másikba a Google képkeresőben, a YouTube-on vagy az Instagramon. – A neten egy világenciklopédia kitárult, mintha az ókorban az alexandriai könyvtárba léptünk volna be. Ennek a térnek a millió fiókjába a felhasználók mindent bepakoltak, így bárki bármikor „leemelheti" magának a Dávid-fejet, egy barokk oszlopfőt vagy a Mortal Kombatot.

Netesztétika a köbön

– Nálam kétszer születnek meg a képek. Az első fázisban digitálisan hozom létre a kollázsokat, majd az elkészült képet a vászonra ecsettel, olajjal, pasztellel, illetve retuspisztollyal viszem fel, olyan érzést keltve, mintha az egy digitális kép lenne. Ezután pedig megkérem Bíró Dávid fotográfust, hogy készítsen reprókat a művekről, amelyeket feltöltök a honlapomra és az Instagram-oldalakra – mondja Botond. A folyamat során tehát a digitálisan tervezett mű először analóggá válik, majd a fotózás által visszakerül a virtuális térbe.

Alkotói módszerét a hiphopszámok készítéséhez is hasonlítja, melyek samplerekből épülnek fel, s ezek ismétlődésének ritmusára énekelnek az előadók. – A műfajban alkotó kreatív producerek is lemezeket gyűjtenek, miközben keresik a zenei mintákat, hogy azokat önmagukban vagy eltorzítva használják fel a zenéjükhöz – mondja Botond, felidézve azt a 2013-as esetet, amikor az Omega beperelte Kanye West amerikai rappert, mert a New Slaves című dalában felhasználta a Gyöngyhajú lánynak a jellegzetes taktusait.

A festményeit mostanság pedig leginkább a mesterséges intelligencia által létrehozott képekhez hasonlítja, hisz azokon is szubjektíven válogatott motívumokból állnak össze korábban nem látott képek. – Amikor elkezdtem ezzel foglalkozni, tudtam jól, hogy idővel beérik a munkám. Azonban tisztában voltam azzal is, hogy lesz pár nehéz évem, mert az emberek nem fogják érteni, amit csinálok. Amikor diplomáztam, mindenki absztrakt művészetet csinált, engem viszont az érdekelt, hogy a generációmnak milyen a vizuális megélése. És annyira erősnek éreztem ezt a kollektív tudatot, hogy nem volt más választásom. A vászonhoz álltam, ecsetet fogtam, és megfestettem a bennem kavargó digitális képeket.

P. SZABÓ DÉNES

politikailag PINK inkorrekt

HETI ABSZURD

Csicskanyitogatók

BÁLINT ORSOLYA

Hát megtörtént, amire nem számítottunk: Erdogan parlamentje repülőrajttal behúzta az igent a svéd NATO-csatlakozásra, utolsónak hagyva minket, akik fogadkoztunk, ígérgettünk, kijelentettük folyvást, hogy nem mi leszünk az utolsók, akik a 29 tagállam közül beadják a derekukat, most még emiatt is magyarázkodhatunk. Vagyis nem, itthon mindenki úgy tesz, mintha az arcvesztés meg se történt volna.

Volt rá némi esély, hogy a törökök még beleállnak a makacskodásba, mi meg szélárnyékban domboríthatunk, mint akik a végsőkig kitartottak, majd surranópályán előttük gyakoroljuk a gesztust. De ez a hajó elment, amikor kiderült, hogy a Korán-égetés orosz provokáció volt, és a svédek bevállalták a terrorizmus (vagyis a kurd szélsőségesek) elleni keményebb fellépést, és voilà, szezám tárulj! De elfelejtettek külön szólni Szijjártóéknak, amikor hirtelenjében összepattintották a szavazást, a magyar kormány meg csak állt tátott szájjal a péniszesőben. Kínos ekkor összetrombitálni a rendkívüli ülést (ilyen hibát csak az ellenzék akar elkövetni), hogy beessünk elébük egy kackiás igennel, amelynek sportértéke már elenyésző lett volna.

Hogy mi volt ezzel az egésszel a cél, azon kívül, hogy lenyűgözzük Putyint – aki továbbra is telhetetlenül vágyik magyar barátocskái rajongására –, azt nem tudhatjuk pontosan. Sosem volt hihető érv, hogy a Fidesz-frakcióból többen aggasztónak tartják, hogy a vérliberális skandináv állam időnként kritizálja a jogállamisági állapotainkat. Ezzel nincsenek egyedül, még csak nem is ők a legfőbb kritikusaink. Persze már a finnekről szóló szavazást is tologatták, a véleménypluralitásáról híres párt képviselőinek aggályai velük szemben végül úgy eloszlottak, hogy végszóra egyetlen ellenszavazat sem érkezett. Ezek után a svédek még inkább joggal érezhették, hogy ez nettó szopatás a magyaroktól. Miután még csak nem is voltak konkrét feltételeink, amiket teljesíthettek volna, a kabinetnek is jóval nehezebb elengedni most a gumicsontot, amit bizonytalan ideig még szorongatnak olyan elemek, mint Kövér László. Aki szerint a svédeknek most már tényleg komolyan kéne venniük Magyarországot, mi ugyanis „nem vagyunk a csicskásai senkinek". Márpedig az elmúlt időszakban szerinte olyan arroganciával és negligenciával viszonyultak hazánkhoz, hogy egyáltalán nem világos, tisztában vannak-e azzal, mit is jelent a szövetség. Gyengébbek és svédek kedvéért: a bizalomról szól. (Véletlenül sem arról, hogy saját katonai erőnk hiányában legyen, aki megvédi a seggünket, ha egy másik ország ránk támad, és hát mégiscsak a szomszédunkban zajlik egy háború.)

A svéd móresre tanítása.
Fortepan / Baráth Endre

Kövér az Indexnek kifejtette, „elég volt abból, hogy a hazánk unatkozó politikusok olcsó játéka legyen", és hogy „Magyarországba töröljék a sáros cipőjüket". Mondhatni nincs előrelépés a szeptemberi retorikához képest, amikor a házelnök a Bayer Show-ban azzal házalt, hogy a svédek gyűlölik a saját hazájukat, már ezért nem biztos, hogy meg kéne szavazni a csatlakozásukat. Most még azt is hozzátette, rég túl lennénk ezen az egész cirkuszon, ha „Stoltenberg úr" (a NATO-főtitkár) feleannyi erőfeszítést fordított volna a svéd politikusok meggyőzésére, mint amennyi energiát abba fektetett, hogy nekünk üzengessen (mit üzengetett? Hogy jó lenne, ha most már Magyarország is megszavazná végre a svéd csatlakozást...). De miről is kell bárkinek a svédeket meggyőzni? Ők már rég eldöntötték, hogy csatlakozni akarnak a globális katonai szervezethez, és akinek a cipőtalpát meg kellene nézni, leginkább is az, aki még mindig a füle botját se mozdítja, hogy most már akkor utolsóként letegye a köcsögdudát, miközben a citerazenekar már fél órája levonult mellőle.

Lapzártánkkor érkezett a hír, hogy mégis Magyarországra jöhet a svéd miniszterelnök, akit Orbán Viktor hívott meg bizalomépítésre, de elsőre udvariatlanul kifarolt a találkozóból. Pedig elődje, a NATO-csatlakozást két éve elindító Magdalena Andersson személyesen megüzente neki, menjen el Budapestre, és igyon meg egy whiskeyt Orbán Viktorral. Óriási tévedés, abból újabb hatalmas diplomáciai botrány lesz, ha nem pálinkát iszik a miniszterelnökkel! Amúgy az irány jó, így kell a magyarokkal bizalmat építeni. Utána már tényleg csak a Fidesz-frakció meggyőzése marad hátra, ami, ha hihetünk Orbán Balázsnak, és szemet hunyunk 14 évnyi fegyelmezett együtt szavazás fölött, brutálisan kemény dió lesz. „Ez nem egy szavazógyár, itt komoly képviselők vannak" – állította a politikai igazgató rezzenéstelen arccal az ATV-ben, majd mindjárt Kocsi Mátét hozta fel példának mint autonóm személyiséget, aki ha kell, a miniszterelnökkel szemben is képviseli a frakció szempontjait. Szerencsére erre még sosem volt szükség, hiába pattogtatnánk a kukoricát. Továbbá ők csak szeretnék megkönnyíteni a svédek dolgát azzal, hogy további politikai konzultációt kérnek. Mi lenne, ha nehezíteni akarnák? Gyorsan megszavaznák a csatlakozást, és elfutnának?

A saját hülyeségétől persze nem lehet senkit se megóvni. Dél-Korea például hivatalos úton szólította fel polgárait, hogy ne egyenek sült, zöld, ízesített fogpiszkálót, ami egy új trend a neten, mert maguktól nincs annyi eszük, hogy ne egyék. Lásd még a Medián friss felmérését, mely szerint a magyarok többsége már nem akar kormányváltást, és egyre nő azok száma, akik szerint tök jól mennek itthon a dolgok. Ki kér fogpiszkálót? Friss, ropogós!

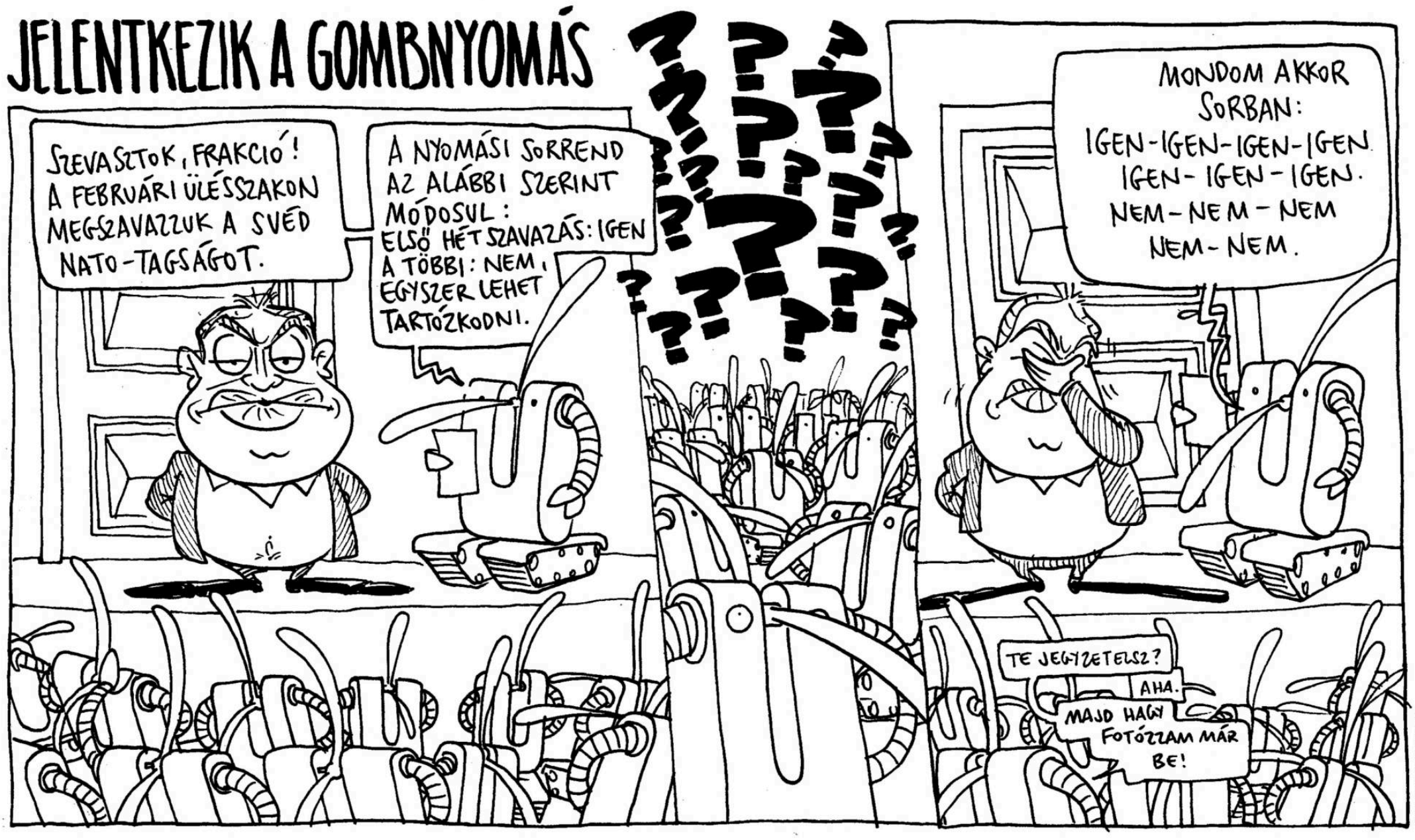

GRAFITEMBER RAJZA

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. január 29., hétfő 152. évfolyam, 24. szám Ára: 500 forint

AJÁNLÓ

Ungváry Krisztián Bayer nagyapjáról

A kormányközeli publicista, Bayer Zsolt nagyapja már 1938-tól nyilas szervező volt, a holokauszt idején gettóorvosként testüregi motozásra tanította be a személyzetét, a háború után pedig besúgónak állt – többek között ezt állítja dokumentumokra hivatkozva Ungváry Krisztián történész abban a videóban, amelyet vasárnap tett közzé. **4. oldal**

Óvatos ellenkezés

A kormány úgy erősíti a gazdasági növekedést, hogy közben a hiány és az államadósság mutatóit is javítja, egyensúly nélkül ugyanis nincs fenntartható növekedés – mondta Varga Mihály egy hét végi gazdaságpolitikai konferencián. A pénzügyminiszter ezzel óvatosan szembehelyezkedett a Nagy Márton vezette Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM) növekedésösztönző politikájával. **6. oldal**

Pezseg a szegedi piac

Szegeden 68 százalékkal növekedett egy szakportál szerint az ingatlanok iránti kereslet. Ha a szám nem is, az élénkülés feltétlenül igaz. Szó szerint „belelkesedett" a helyi ingatlanpiac, ami egyértelműen azzal hozható kapcsolatba, hogy ideérkezik a világ egyik legnagyobb elektromosautó-gyártója, a kínai BYD. **6. oldal**

2,5 százalék helyett 2,4

ALAPOK Ukrajna európai uniós tagsága nem befolyásolná érdemben Magyarország támogatását, a veszteség csak a GDP 0,13 százaléka lenne.

HALMAI KATALIN
BRÜSSZEL

Bár az Orbán-kormány az ellenkezőjét állítja, az évek múlva esedékes ukrán uniós tagság terhei nem befolyásolnák számottevően a közös európai uniós büdzsé jelenlegi nettó haszonélvezőinek pozícióját, így Magyarországét sem – mondta el a Népszavának Darvas Zsolt, a brüsszeli Bruegel intézet vezető munkatársa. Hamarosan nyilvánosságra kerülő tanulmányukban kiszámolták, hogy az ukrán csatlakozás költsége évente mintegy 19,5 milliárd eurót jelent majd, ami az uniós GDP alig 0,13 százaléka. Bár az EU átlagánál jóval fejletlenebb ország felvétele azzal jár, hogy a „régi EU egyes lemaradott régiói följebb kerülnek a fejlettségi ranglétrán", becsléseik szerint a kelet- és közép-európai térségben az uniós támogatások egyetlen nettó haszonélvezője sem fog csak emiatt nettó befizetővé válni.

Magyarország jelenleg nagyjából a GDP-je 2,5 százalékának megfelelő pénzügyi forrást kap Brüsszelből, s ennél csak 0,13 százalékponttal kevesebb támogatáshoz jutna, ha a jelenleg háborúban álló ország bekerülne a tagok közé. Ráadásul a 2004-es csatlakozási hullám bizonyította, hogy egy bővítésnél nemcsak a közvetlen költségvetési hatásokat kell figyelembe venni, hanem azt is, hogy a csatlakozás mennyivel növeli a régi tagállamok gazdasági lehetőségeit és költségvetési bevételeit. – A fejlesztési támogatásokból megvalósuló ukrajnai projektek egy részét uniós vállalatok fogják kivitelezni, és mivel az uniós pénz hozzájárul az ukrán piac bővüléséhez, a gazdaság növekedéséhez, az EU-s vállalkozások több terméket és szolgáltatást tudnak ott eladni – érvelt Darvas Zsolt.

CIKKÜNK A 7. OLDALON

FOTÓ: AFP/ANATOLII STEPANOV

Nem puszta barátság. Ukrajna csatlakozásával egyértelműen nyerne az Európai Unió

Leszakadó, sértődött amerikai szavazók

LÉLEKTAN Trump törzsszavazói leszakadóban vannak gazdasági és társadalmi státuszukat tekintve. Elfeledkeztek róluk, átnéznek rajtuk, ezt érzik, hiszen a munkahelyük Mexikóba és Kínába vándorolt, ami megerősíti ellenszenvüket a washingtoni kormánnyal szemben – nyilatkozta a Népszavának Graham K. Wilson, a Bostoni Egyetem politológiaprofesszora. Mint mondta, sok az olyan fehér munkásosztálybeli szavazó, aki megsértődött a liberálisokra, amiért azok lenézik. A társadalom egy része úgy érzi, elveszíti Amerikát, mert az számára nemkívánatos irányba változik. Ők a voksukkal fejezik ki, hogy az ő kultúrájuk is tiszteletet érdemel.

Ők a voksukkal fejezik ki, hogy az ő kultúrájuk is tiszteletet érdemel.

INTERJÚ AZ 5. OLDALON

Nem kérnek a minősítésből

OKTATÁS Bár eredetileg 22 ezer pedagógus került be a 2024. évi minősítési eljárásba, abban végül csak 5451-en vesznek részt – tudtuk meg az Oktatási Hivataltól. Az idei minősítésre még tavaly kellett jelentkezni, csakhogy időközben megváltoztatták a szabályokat, s már nem kötelező az úgynevezett Pedagógus II. fokozat elérése. Vagyis több mint 16 ezer pedagógus nyilatkozott úgy, hogy inkább nem kér a minősítésből. Az 5451 fő résztvevő többsége minden bizonnyal gyakornok fokozatú, akiknek még mindig kötelezően minősülniük kell Pedagógus I-be.

A Pedagógus II. fokozat megszerzését célzó eljárás résztvevői számának csökkenésében szerepet játszhat az is, hogy a kormány utólag, visszamenőleges hatállyal módosított a portfóliók elbírálásának szempontrendszerén is. A Belügyminisztérium szerint a módosítás ellenére is alkalmazható az új szempontrendszer. Az érdekvédők nem olyan biztosak ebben.

RÉSZLETEK A 4. OLDALON

FOTÓ: MERÉSZ MÁRTON

Belenyúlt a kormány a rendszerbe, visszatáncolt a tanárok többsége

Számlagyári teóriák

BUDAPEST Bár tavaly befejeződött a Lánchíd felújítása, a projekt a választásokhoz közeledve új életre kelt: a Fidesz és a kormánypropaganda visszaélést sejtetve támadja a beruházás pénzügyeit és a főváros vezetését. Egy számlagyárügyet kapcsolnak össze a felújítással, noha az összefüggést – eddig legalábbis – semmi nem igazolta. Kiss Ambrus főpolgármester-helyettes szerint az összes szerződés és dokumentáció elérhető, mindvégig átlátható volt a projekt, amit az Európai Beruházási Bank is felügyelt.

REFLEKTOR A 2. OLDALON

FOTÓ: MERÉSZ MÁRTON

Mit bír el? Terhelési próba a felújított Lánchídon

Ma már 26 ezer járat eshet ki a Volán-sztrájk miatt

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Vasárnap a várakozásnak megfelelő volt a munkabeszüntetők aránya

SOFŐRBÉREK – Lázár János miniszter azt mondja, azért ad ennyit, mert nincs több pénz. Tényleg? De hiszen ő mondta a MÁV vezetésének, hogy aki egy 800 milliárdos kasszában nem talál meg 32 milliárdot, az tegye le a lantot. Na most akkor mi van? Lázár most miért nem találja a pénzt? – dühöngött Szentendrén Feketéné Kerekes Klára, az országos Volán-sztrájkot hirdető Szolidaritás Autóbusz-közlekedési Szakszervezet (SZAKSZ) helyi szervezője a munkabeszüntetés első napján. Szentendrén a 71 buszvezető közül csak négyen nem csatlakoztak a sztrájkhoz, de országosan már árnyaltabb volt a kép. Ezzel együtt Dobi István, a SZAKSZ elnöke elégedett: az első napon a várt részvételi arányban sztrájkoltak a sofőrök. A második nap már közlekedési káoszt hozhat: hétfőn 26 ezer buszjárat kiesésével számoltak az érdekvédők.

RIPORTUNK A 3. OLDALON

Számlagyári kampányelméletek

BUDAPEST Támadások kereszttüzébe került a Lánchíd felújítása, amit jelentős választási témává emelt a Fidesz. Pedig ma még az is kérdéses, van-e egyáltalán hídügy.

SZALAI ANNA

Bár tavaly augusztusban befejeződött a Lánchíd felújítása, a projekt a választásokhoz közeledve új életre kelt: a Fidesz és a kormánypropaganda visszaélést sejtetve támadja a beruházás pénzügyeit, a város vezetését. Egy számlagyárügyet kapcsolnak ösz-sze a felújítással, noha ezt – eddig legalábbis – semmi nem igazolta.

A kiindulópont a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) tavaly indított nyomozása. Ennek során novemberben letartóztattak egy praxisától eltiltott budapesti ügyvédet, aki olyan gazdasági társaságot működtetett, amely az adócsökkentés érdekében fogadott be valótlan tartalmú számlákat, vagyis számlagyárat működtetett. A NAV 33 fővárosi helyszínen tartott házkutatást és foglalt le bizonyítékként dokumentumokat, hamis bélyegzőt, készpénzt. Nem sokkal később kiderült, hogy az őrizetbe vett ügyvéd Vig Mór, aki a kormányt gyakorta bíráló Amnesty International Magyarország vezérigazgatójának, Vig Dávidnak a testvére. Vig Mórt különösen nagy vagyoni hátrányt okozó, üzletszerűen elkövetett költségvetési csalással gyanúsították meg.

Hamarosan előkerült egy fotó is, amelyen Örsi Gergely II. kerületi polgármester látható Vig Mórral még 2022 elején. Vig épp saját futárcégének új elektromos járműveit mutogatta. Az akkori elképzelések szerint az önkormányzat megállapodást készült kötni arról, hogy a környezetbarát flotta használhatja majd az önkormányzat elektromos töltőit. Örsi Gergely a Népszava vállalkozóval való kapcsolatot firtató kérdése azt válaszolta, hogy a flottakezelő kereste meg és mivel támogatja a környezetbarát közlekedést és csomagkézbesítést, megtekintette a flottát. Az együttműködési megállapodást végül nem írták alá, a II. kerületi önkormányzat nem fizetett a cégnek, a töltőhasználatot sem biztosította.

Január közepén derült ki, hogy a Lánchidat felújító A-Híd Zrt. irodáiban is tartottak házkutatást. A társaság ugyanakkor rögzítette: két külső céggel kapcsolatos eljárás részeként végzett „helyszíni ellenőrzést" a NAV és az A-Híd Zrt.-t mint adatszolgáltatót vonták be az eljárásba, sem kihallgatás, sem gyanúsítás nem történt. A cég a kért anyagokat, dokumentumokat hiánytalanul átadta, az eljárással érintett vállalkozásokkal pedig már nincs élő szerződése.

Innen kezdett gombolyodni a másik szál: a Lánchíd-felújítás. Az átkelő 2002 óta halogatott rekonstrukciójára 2018-ban írt ki kivitelezői tendert a fideszes Tarlós István vezette főváros, ám ezt visszahívták, majd 2019-ben az önkormányzati választás nyarán újra kiírták. Csakhogy a vártnál jóval drágább kivitelezői ajánlatok érkeztek, Tarlós – saját szavait idézve – túlárazás miatt visszadobta a tendert. Nemigen tehetett mást. A Fővárosi Közgyűlés 23,4 milliárd forintban határozta meg a Lánchíd, a váralagút és a pesti villamos közúti aluljáró felújításának együttes költségkeretét, miközben a legjobb ajánlatot adó A-Híd Zrt. is 35,8 milliárdot kért. Azután jött a választás, melyet Karácsony Gergely nyert meg.

„Az új városvezetés számára nem volt más választás, mint kiírni egy új tendert. Az előző eljárásban jött ajánlatok alapján nem lehetett szerződést kötni. A főváros 2020-ban indította el az új közbeszerzési eljárást, amelyre ismét az A-Híd adta a legjobb ajánlatot, így a főváros megbízásából velük szerződött a projektfelelős Budapesti Közlekedési Központ (BKK). A két tender műszaki tartalma jelentősen különbözött, így a beérkező ajánlatokat nem lehet összehasonlítani" – magyarázta most lapunknak Kiss Ambrus pénzügyekért felelős főpolgármester-helyettes.

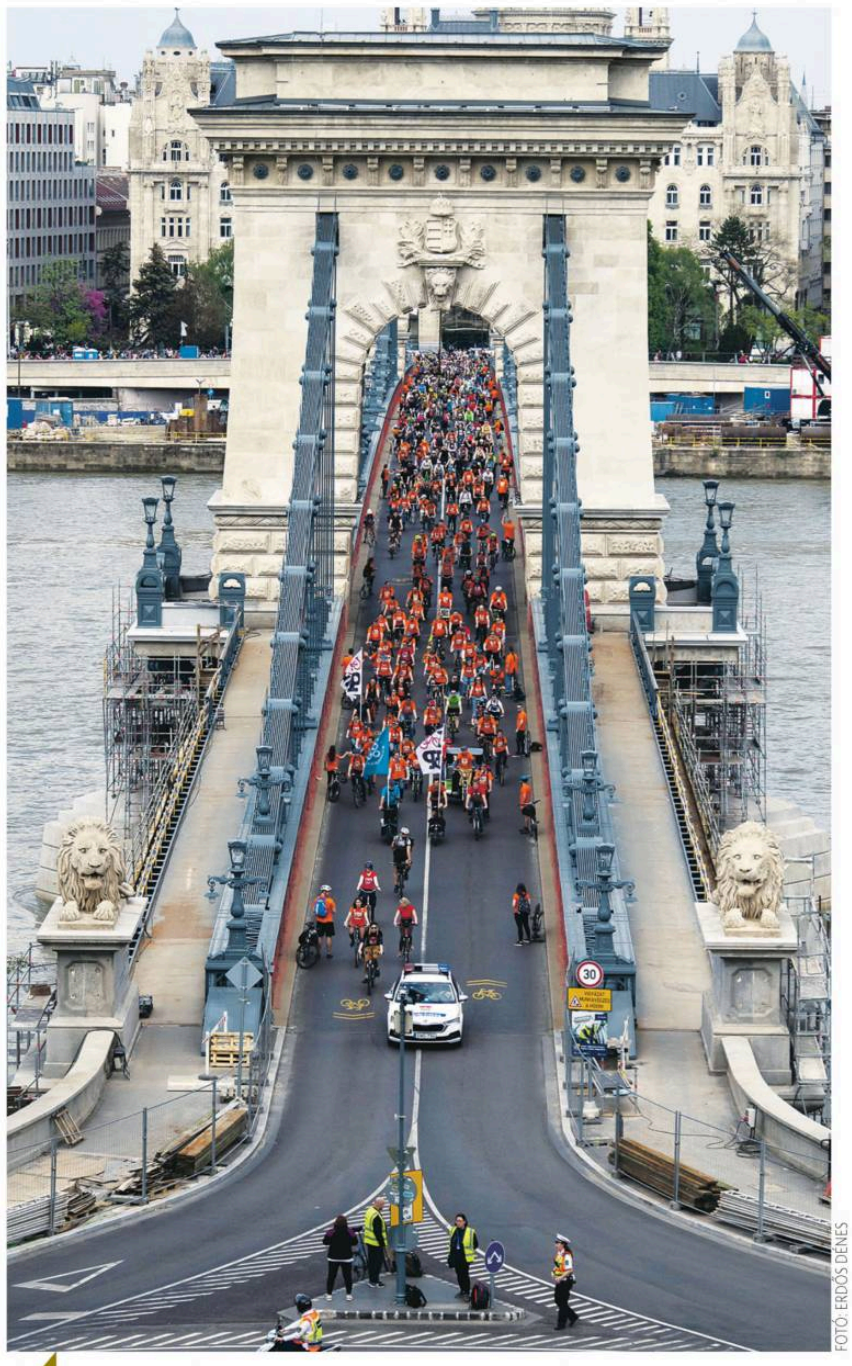

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

A Lánchidat felújító A-Híd Zrt.-t csak adatszolgáltatóként vonták be az eljárásba

ÁTLÁTHATÓ

KISS AMBRUS:
Az összes szerződés és teljesítési dokumentáció elérhető a BKK honlapján, a projekt átláthatóan működött

ELISMERÉS

TÜTTŐ KATA:
A felújítás a Transparency International Magyarország szerint is átláthatóan és tisztességesen zajlott

„Kimaradt belőle a váralagút és a pesti hídfő alatti villamosalagút felújítása, bekerült viszont a pesti oldali villamos-aluljáró feletti terület, illetve a Széchenyi tér felőli részek rendezése. A végére még így is le tudtunk faragni az árból, mivel nem használtuk fel a teljes tartalékkeretet, így 26,7 milliárd helyett 25 milliárdba került a rekonstrukció, amelyet azóta számos kormánytag, így Lázár János, a közlekedési tárca vezetője és Navracsics Tibor közigazgatási és területfejlesztési miniszter is megdicsért" – tette hozzá az ellenzéki politikus.

Tarlós István előző főpolgármester szerint a hídfelújítás 5 milliárddal többe került, miközben csökkent a műszaki tartalom. A Fidesz nem érti, hová tűnt a pénz. Az A-Híd kérdésünkre a hídrekonstrukcióba tartozó feladatok fent említett bővülése mellett a híd gyorsuló állapotromlását, az építőipari alapanyagok drágulását, valamint a jelentős árfolyamváltozást jelölte meg a drágulás okaként. Ugyanakkor hangsúlyozták: a munkát kiemelt szakmai alázattal kezelték, a kivitelezést költségkereten belül és a vállalt határidőnél másfél hónappal hamarabb fejezték be.

Kiss Ambrus szerint az összes szerződés és teljesítési dokumentáció elérhető a BKK honlapján, mindenki kedvére böngészheti, a projekt mindvégig átláthatóan működött, amit egyébként a beruházáshoz 14,7 milliárd forint hitelt nyújtó Európai Beruházási Bank is folyamatosan felügyelt. A főpolgármester szerint a hídfelújítás példás munka volt, de az valóban botrányos, hogy a kormány azóta sem fizette ki a felújításhoz szerződésben ígért 6 milliárd forintos támogatást.

Az A-Híd Zrt.-nél tartott házkutatást és Vig Mór ügyét az ATV-hez eljutott nyomozati dokumentumok alapján kezdték el összekötni. Az ügyben egyébként károsult ATV szerint a nyomozás kiterjed arra is, hogy az A-Híd Zrt. 2020 novembere és 2022 júliusa között összesen 1,4 milliárd forintot utalhatott az addigra más ügyek miatt praxisától eltiltott Vig Mór film-, videó-, televízióműsor-gyártásra szakosodott cégének, a Sunstrike Hungary Kft.-nek. Az A-Híd sietett tisztázni, hogy ennek a szerződésnek semmi köze nem volt a Lánchíd felújításához. A Népszava értesülése szerint reklámfilmek gyártására szerződtek. A teljesítést az A-Híd Zrt. felé igazolták, a kiállított számlák ellenértékét a most eljárás alatt álló cég számlájára utalták. Az, hogy utána mi történt a pénzzel, nem tudják.

„Az időpontok sem stimmelnek" – mutatott rá Kiss Ambrus. – A főváros csak 2021 elején szerződött az A-Híd Zrt.-vel, miközben a hírek szerint az utalások már 2020-ban elkezdődtek Vig Mór cégének.

Az ügynek új fordulatot adott Szaniszló Sándor, a Demokratikus Koalíció (DK) politikusa, a XVIII. kerület polgármestere, aki a Vig Mór számlagyáras ügyével kapcsolatban azt találta mondani, hogy a DK-nak semmi köze nem volt ezekhez az ügyekhez, amelyek külföldről származó kampányfinanszírozást érintenek. Majd még hozzátette: „Minden mindennel összefügg". Szaniszló Sándort mi is megkerestük az ügyben, nekünk azt mondta, egyáltalán nem akarta összemosni a 99 Mozgalom adománygyűjtését Vig Mór számlagyárával, megtévesztő volt a kérdés, az ügyről semmit sem tud.

De hogyan kerülhetne egy platformra a Karácsony Gergely által a 2022-es választások előtt életre hívott 99 Mozgalom, Vig Mór és a Lánchíd? Az OTP tavaly szeptember elején ismeretlen tettes ellen feljelentést tett a 99 Mozgalom magánadományainak ügyében. A bank számára kétségessé vált a befizetett pénz forrása, miután a mozgalom számlájára 2021 augusztusa és 2022 szeptembere között 506 millió forintot fizettek be készpénzben. A bankjegyek egy része gyűrődésmentes és egymás utáni sorozatszámú volt, akadt közöttük forint, angol font és euró is. A NAV nyomozói tavaly december elején a pénzt befizető párbeszédes politikusnál és a főpolgármester jogi főtanácsadójánál, Tordai Csabánál is házkutatást tartottak. Karácsony Gergely „politikai jellegű eljárásnak" nevezte az ügyet.

A NAV sajtóhírek szerint vizsgálja az A-HÍD Zrt.-től Vig Mór cégéhez, a Sunstrike Kft.-hez érkező kifizetéseket, amelyeket jellemzően még ugyanazon a napon továbbküldhettek Vig magánszámlájára, illetve azt ügyvédi letéti számlájára, majd rövid időn belül készpénzben felvették a számláról.

Azokat a sejtetéseket – egyelőre legalábbis – semmi nem igazolja, hogy a két különböző ügy pénzmozgásai összefüggnének.

Kérdéseinkkel megkerestük a számlagyáras nyomozást elindító NAV-ot és a Vig Mór letartóztatását elrendelő Fővárosi Főügyészséget is. Az adóhivatal annyit válaszolt, hogy a „kérdésekkel kapcsolatban nincs nyilvánosságra hozható információ". A főügyészség mindössze azt írta: az ügyben 2023 februárjában indult nyomozás.

> „A híd rekonstrukcióját több kormánytag, így Lázár János, a közlekedési tárca vezetője és Navracsics Tibor közigazgatási és területfejlesztési miniszter is megdicsérte."

Brenner Kolomán, a Jobbik főpolgármester-jelöltje felszólította Karácsony Gergelyt, hogy állítson fel vizsgálóbizottságot az ügyben, mondván „ha kiderül, hogy a Lánchíd felújításából közel 1,5 milliárd forint egy számlagyárba került, akkor könnyen elképzelhető, hogy ezzel az összeggel valakik meglopták Budapestet". A Fidesz fővárosi frakcióját vezető Wintermantel Zsolt azonnal támogatta az ötletet. Karácsony Gergely nem értette, hogy mi köze van a fővárosi önkormányzatnak egy olyan nyomozáshoz, ami egy olyan cég irodájában volt (...), amellyel ugyan szerződésben voltak, de ezer másik szerződése van. Vizsgálóbizottság felállítására vonatkozó javaslat végül egyetlen párt részéről sem érkezett a Fővárosi Közgyűlés ezen a héten esedékes januári ülésére.

„A felvetés már csak azért is érdekes, mert a Jobbik képviselője, Szabó György 2019 novembere és 2023 februárja között bent ült a projektet irányító BKK igazgatóságában. Wintermantel Zsolt pedig előbb az igazgatóság, majd a felügyelőbizottság tagjaként látott rá minden döntésre. Bármilyen szabálytalanság esetén azonnal jelezhettek volna. Az együtt hozott döntéseket vizsgálnák?" – értetlenkedik Tüttő Kata főpolgármester-helyettes, akit egyébként szintén felemlegetnek az üggyel kapcsolatban egy fotó okán, amelyen a szocialista politikus látható az A-Híd Zrt. céges születésnapi fogadásán még a ciklus elején. Mint mondta, a főváros képviseletében vett részt a rendezvényen, ahová azért hívták meg a városvezetést, mert Tarlós István idején szerződéses partnere volt a cég Budapestnek. A köszöntőbeszédet egyébként Mosóczi László, az Orbán-kormány államtitkára mondta. Tüttő Kata arra is felhívta a figyelmet, hogy a Lánchíd felújítása a Transparency International Magyarország értékelése alapján is jogszerűen, átláthatóan és tisztességesen zajlott.

Mindenhol jól fekszenek

Iparági pletykák szerint az A-Hídra szemet vetett egy NER-lovag, aki jelentős tulajdonrészt vásárolna a cégben. Az érdeklődés nem lenne meglepő, hiszen az A-Híd mindkét oldalon jól beágyazott, rengeteg közbeszerzést nyer, vagy éppen a nyertes alvállalkozójaként veszt részt a projektekben. Már a Demszky-féle fővárostól is kapott megrendeléseket, miközben a cég mögött álló Apáthy Endre érdekeltségei az első Orbán-kormány idején minden jelentősebb állami projektnél ott voltak. Legutóbb a déli körvasút beruházás kivitelezői tenderét rekordáron – 303 milliárdos ajánlattal – megnyerő Mészáros Lőrinc-féle V-Híd alvállalkozójaként szerepelt a közbeszerzési dokumentumokban. Az A-Híd erre a kérdésünkre azt válaszolta, hogy jelenleg nincs szerződése a déli körvasút projektre és nem dolgozik a kivitelezésén. Az A-Híd tagadja a felvásárlást is: „ilyen üzleti tranzakció nem történt, nincs folyamatban".

„Lázár miért nem találja a pénzt?”

VOLÁN Több ezer járat maradt ki a buszvezetősztrájk első napján, de az igazán nagy leállás ma várható. Úgy tűnik, a szakszervezet és a közlekedési miniszter sem enged.

MUHARI JUDIT

„Jól elintéztük a napunkat, tudtuk, hogy sztrájkolnak a sofőrök, aztán mégis idejöttünk az állomásra. Na mindegy, frissek vagyunk, fiatalok, elindulunk gyalog Pismányba.” Két jókedvű nyugdíjas nő szatyrokkal megpakolva, az esélytelenek nyugalmával nézett körbe a szentendrei buszállomáson, hátha elindul mégis valamelyik járat az országos Volán-sztrájk első napján. Nem volt szerencséjük.

– Azt mondták itt nekünk, hogy két óra múlva megy majd arra az egyik járat, na de addig gyalog is odaérünk, nem?

Mögöttük kétségbeesve érdeklődött egy másik utas, mikor megy Pilisszentlászló felé a busz, de neki sem tudtak jó hírekkel szolgálni a pénztárban, ahol folyamatosan csörgött a telefon, egymást érték a hívások, melyik járat indul el.

Míg a pénztárban az érdeklődő utasok, addig az állomás pihenőhelyiségében a sztrájkoló buszvezetők váltották egymást. A megszokottnál többen voltak bent, mert a munkabeszüntetést sokan támogatták Szentendrén.

– Nálunk összesen 71 buszvezető közül csak négyen nem csatlakoztak a sztrájkhoz. Valójában csak hárman nem támogatták, de az egyik próbaidősnek mi javasoltuk, hogy amíg nem véglegesítik, ne vegyen részt az akcióban, hiszen őt még indoklás nélkül el lehet küldeni – adott gyors helyzetjelentést Feketéné Kerekes Klára, az országos sztrájkot hirdető Szolidaritás Autóbusz-közlekedési Szakszervezet (SZAKSZ) helyi szervezője.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A sofőrök szerint nemcsak kevés a fizetés, hanem kiszámíthatatlan is: beosztástól, járatoktól függően 100 ezer forint eltérés is lehet egy-egy havi bér között

Pécsi stop

Az önkormányzati tulajdonú pécsi TÜKE Busznál is sztrájkot szervezett a SZAKSZ a volános munkabeszüntetéssel egy időben. A munkáltató ajánlata ott 17,7 százalékos béremelés, a szakszervezet viszont 20 százalék alapbéremelést követel.

Bár a vasárnapra és hétfőre meghirdetett munkabeszüntetés első napja még csak amolyan felvezetés volt, már ekkor is nagy hatású volt a sztrájk. (Vasárnap azért csupán a járatok legfeljebb 20 százalékát érintette a sztrájk, mert a vonatkozó törvények alapján a munkabeszüntetés első napján csak a szolgáltatások kisebb részét lehet leállítani.) Feketéné Kerekes Klára összesítése szerint Szentendrén vasárnap összesen 236 járatnak kellett volna indulnia, de úgy számolták, a nap végére a fél százat is eléri a kimaradók száma. Pomázon 71-ből 27 eshetett ki estig, mert mind a négy beosztott sofőr sztrájkolt, vagyis csak azt a szolgáltatást biztosították, amit ilyenkor is muszáj.

Hétfőn még nehezebb lesz az utasok helyzete.

– Szentendrén 385 járat van, kimaradhat 126. Mert a beosztott 29 sofőr mindegyike sztrájkolni fog az utolsó információink szerint. Pomázon 128 járat lenne hétfőn, és 64 maradhat ki, mert hétből hét beosztott sofőr jelezte, csatlakozik az akcióhoz – tette hozzá az érdekvédő.

Országos adatok nincsenek, az érdekvédők úgy prognosztizálták: vasárnap 4 ezer, hétfőn 26 ezer járatot érint a sztrájk.

Az országos sztrájkot – mint arról többször beszámoltunk – azért hirdették meg, mert a MÁV-Volán vállalatcsoportnál tartott bértárgyaláson három év alatt átlagosan bruttó 25 százalékos alapbér-növekedést, idénre pedig egységesen 70 ezer forint keresetfejlesztést ajánlott a menedzsment. A 9 leányvállalat dolgozóit képviselő reprezentatív szakszervezeti vezetők többsége ezt elfogadhatónak tartotta, a SZAKSZ viszont ragaszkodik az egy évre szóló megállapodáshoz és az idei, legalább havi 90 ezer forint bérnövekedéshez.

– Lázár János közlekedési miniszter azt mondja, azért ad ennyit, mert nincs több pénz. Tényleg? De hiszen ő mondta a MÁV vezetésének nem is olyan régen, hogy aki egy nyolcszázmilliárd forintos kasszában nem talál meg 32 milliárd forintot, az tegye le a lantot. Na most akkor mi van? Lázár most miért nem találja a pénzt? – fogalmazott Feketéné Kerekes Klára.

A bérügyeket hallva a legfiatalabb sofőr elővette e havi fizetési elszámolását. E szerint 398 ezer forintot vitt haza. Albérletben él, a rezsivel együtt 200 ezer forintot fizet a lakhatásért. Van két hitele, azok havi törlesztése 80 ezer forint. A maradék 120 ezerből kell megoldania az étkezést és az autójának a fenntartását, hiszen azzal jár be dolgozni. Mégis jobb neki itt, mint a vasútnál volt, ott 100 ezerrel kevesebbet keresett. Ahogy mondta, „kétéltű” vasúti járművet vezetett.

– Ez olyan teherautó, ami sínen és közúton is megy, és arról szerelik a felsővezetékeket. Másodállásban pedig HÉV-et vezettem. Akkor érte el a két munkáért a fizetésem a 450 ezer forintot, amikor 31-ből 28 napot dolgoztam 12 órában.

Egy idősebb kollégája vette át a szót:

– Évek óta mindig ugyanabban a beosztásban dolgozom, hajnali 4 óra 40-től éjfélig. A bérünk függ a beosztástól meg a pótléktól. Tavaly kétszer érte el a fizetésem az 500 ezer forintot, egyébként 410 és 430 között változott. De már nem nagyon ugrálhatok, 1981 óta dogozom itt, 3 évem van a nyugdíjig.

Egy másik sofőr arról beszélt, hogy a béreket azért is rendezni kellene, mert a buszvezetők korfája „katasztrofális”. Szerinte sokat elárul a helyzetről, hogy ő a 48 évével a fiatalok közé tartozik. Úgy tudja, már most vannak olyan települések az országban, ahol sofőrhiány miatt maradnak ki járatok.

A bérek mértéke mellett a buszvezetők morognak a fizetések kiszámíthatatlansága miatt is. Feketéné Kerekes Klára szerint a beosztástól, járatoktól függően akár 100 ezer forint eltérés is lehet egy-egy havi fizetés között.

– Itt van az egyik kolléga lapja, nézze csak! 4 óra 56 perckor jelentkezik szolgálatra, és 0 óra 34 perckor végez. Az úgynevezett igénybevételi ideje 19 óra 38 perc, de ebből munkaidőként csak 13 óra 47 perc lesz elszámolva, amiből a vezetési idő 9 óra 53 perc. Arra a napra az elméleti munkabére bruttó 20 ezer 207 forint. Aztán a következő alkalommal ugyanakkor kell megjelennie, ugyanakkor végez, ám a vezetési ideje csak 9 óra 25 perc pusztán azért, mert egy járatot kivettek tőle a sorból, és egy másikat tettek a helyébe. Ugyanannyi járata maradt tehát, de emiatt a kis változtatás miatt már csak 17 866 forintot keresett aznap. Hát ezek miatt sem hagyhatjuk magunkat!

„Évek óta mindig ugyanabban a beosztásban dolgozom, hajnali 4 óra 40-től éjfélig. Tavaly a legtöbbször 410 és 430 ezer között változott a fizetésem.”

Odacsap az érdekvédő, a miniszter munkabékét vár

ADOK-KAPOK Nem lesütött szemmel, hanem emelt fővel szeretne a keddi MÁV-Volán vállalatcsoport bértárgyalásán ülni – ezt üzente Dobi István, a SZAKSZ elnöke a Volánbusz dolgozóinak. Hozzátette: vasárnap nem csalódott, a várt részvételi arányban sztrájkoltak a sofőrök. Van olyan megye, ahol a sztrájk első napján leállítható járatok 20-30 százaléka esett ki, ilyen például Nógrád megye, Baranyában, Somogyban viszont az elégséges szolgáltatások biztosítása mellett a járatok 90-100 százaléka leállt. Nyílt levélben üzent is Lázár Jánosnak. Azt írta, csak egy jelmezes főpróba volt a vasárnapi munkabeszüntetés, a valódi „nagy csapás” a hétfői sztrájk lesz, amikor országos szinten több mint 26 000, menetrend szerint közlekedő járat maradhat ki. De ezt el lehet kerülni, ha vasárnap éjfélig létrejön egy megállapodás a SZAKSZ bérkövetelésével kapcsolatban. Erre lapzártánkig nem került sor. Lázár János közlekedési miniszter vasárnap este azt írta Facebook-oldalán: „A munkabéke megőrzése mindannyiunk érdeke. Az a célom, hogy annak az 55 ezer embernek, aki a MÁV és a Volán napi működtetését, az ország 4,5 millió emberének a közlekedését szervezi, értelmes, inflációkövető, reál növekedésű béremelést tudjak garantálni.” MUHARI JUDIT

ÜZENET

DOBI ISTVÁN, a SZAKSZ elnöke: Csak egy jelmezes főpróba volt a vasárnapi munkabeszüntetés, a valódi „nagy csapás” a hétfői sztrájk lesz

26 ezer

járat állhat le országszerte hétfőn a szakszervezet szerint

Összefogást javasol a Momentum új elnöke

TISZTÚJÍTÁS A várakozások szerint Donáth Anna európai parlamenti listavezetőt választotta elnökévé a Momentum vasárnap. A posztra Donáth Anna volt az egyetlen jelölt, elődje, Gelencsér Ferenc december végén mondott le tisztségéről.

Donáth Anna – aki korábban már vezette a pártot – beszédében azt mondta, a Momentum egy liberális, szabadságszerető párt, megingathatatlanul hisz az emberi méltóságban, nem tesz különbséget ember és ember között. „Nekünk kell kipukkasztani a populisták lufiját” – fogalmazott az új pártelnök, aki beszélt arról is, azért vezeti büszkén a Momentumot, mert ennek a közösségnek nem esik nehezére a szolgálat, szembeszáll azokkal, akik mások felett uralkodni akarnak, szembeszáll a korrupcióval.

A hatalmat bírálva úgy vélte, a nagyobbik kormánypárt elárulta azokat, akiknek a képviseletét vállalta: a Fidesz ugyan a bibói úton indult el, de ma „óceánnyi távolságra” vannak a bibói gondolatoktól, a rendszerváltó, liberális demokrata közösségből kinőtt egy populista jobboldali politikai közösség. Ahol pedig gyengül a liberális eszme, a polgári gondolat, ott nő a gyűlölet – vélekedett, hozzátéve: „a demokrácia vagy liberális, vagy nem demokrácia”.

Donáth a közelgő választásokról szólva azt mondta: a mostani EP-választáson az dől el, hogy képesek lesznek-e korlátozni a regnáló magyar kormány túlhatalmát, a fékek és ellensúlyok felszámolását. Az új elnök beszélt arról is, hogy a választási törvény miatt a 2024-es önkormányzati választáson szükség van az ellenzéki pártok együttműködésére, és ahol van elfogadható közös jelöltjük a pártoknak, ott a Momentum támogatni fogja azt, ahol nincs mindenkinek megfelelő közös jelölt, ott előválasztást javasol.

A politikus szerint az EP- és az önkormányzati választáson arra is felhatalmazást kérnek, hogy megszervezhessék a NER leváltására legalkalmasabb ellenzéket. MTI

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Donáth Anna ígéri, kipukkasztják a „populisták lufiját”

Ungváry Krisztián leleplezi Bayer Zsolt „élethazugságait”

TÖRTÉNELEM A kormányközeli publicista nagyapja nyilas párti szervező volt, a holokauszt idején gettóorvosként testüregi motozásra tanította be a személyzetét, a háború után pedig besúgónak állt – többek között ezt állítja dokumentumokra hivatkozva Ungváry Krisztián történész abban a videóban, amelyet Bayer Zsolt élethazugságai címmel tett közzé vasárnap.

A videóról először a Telex adott hírt, és a portál ígéri, hétfőn közli az ügyről Ungváry cikkét is. A vasárnap megjelent videóban a történész hangsúlyozta: „Ez a történet Bayer Zsoltról szól, Bayer Zsolt élethazugságairól, de hogy konstruktív legyek, inkább arról, hogy megértsük Bayer Zsoltot.” Ungváry szerint Bayer Zsolt különböző írásaiban idillikus képet fest a nagyapjáról: embereket megmentő gettóorvosként esik

Ungváry Krisztián szerint ez a történet arról szól, hogy megértsük Bayer Zsoltot

szó róla, akit később meghurcolt az ÁVH, és végül négy hálás zsidónak köszönhette a szabadulást az Andrássy út 60.-ból. A történész szerint azonban ez a kép nem fedi a valóságot. Ungváry állítja, Bayer nagyapja már 1937-ben a kiskőrösi nyilas párt egyik fő alapítója és legfontosabb szervezője volt. Később pedig gettóorvos volt, amiről a videóban az hangzott el: „Tudjuk, hogy ő volt az, aki a hüvelyi motozást betanította ott a helyszínen serénykedő személyzetnek”. A történész kiemelte: ez az eljárás embertelen volt, a kesztyűket nem fertőtlenítették, ráadásul „az elkövetők oldaláról a részvétel ebben nem volt kötelező”. Ungváry közölte, egy vallomás szerint volt példa arra is: 500 pengőt fogadott el segítségnyújtásért, amit aztán nem csinált meg.

A történész videójában elhangzott, hogy a férfi a háború után besúgó lett. „Állambiztonsági karrierje feltehetően több évtizeden keresztül folytatódott” – közölte Ungváry, aki szerint Bayer nagyapja a puszta formalitásnál többet teljesített besúgóként. NÉPSZAVA

LAPSZÉL

Hetvenezren segítették Iványiékat

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Megérkezett az Iványi Gábor által vezetett Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség (MET) számlájára a 2022-es adóévre vonatkozó egyházi 1 százalékos személyi jövedelemadó-felajánlás a bejegyzett egyházat megillető állami kiegészítéssel együtt – írta a 444.hu. A portál szerint 73 418 adófizető mintegy 718 millió forintos támogatást adott, a felajánlók magas számának köszönhetően pedig további 516 milliós állami kiegészítéshez is jutottak. Iványiékat régóta szorongatja az állam, ami miatt intézménybezárásra is kényszerültek, dolgozóiknak bért sem tudtak fizetni. A MET most azt közölte: „Az 1,234 milliárd forint jelentős részét ígéretünk szerint az elmaradt munkabérek pótlólagos rendezésére fordítjuk.” Hozzátették: „Ha az elmúlt fél évben hozzájutottunk volna a törvény szerint járó állami normatív támogatáshoz, ezt az összeget nem elmaradt bérekre, hanem fejlesztésekre, felújításokra, béremelésre, tartozásaink rendezésére, felzárkóztatásra költhetnénk.” NÉPSZAVA

Visszafogott megemlékezés

„Az elmúlt évtizedben az antiszemitizmus elleni küzdelemben tett erőfeszítéseinknek köszönhetően Magyarország a zsidó közösség számára az egyik legbiztonságosabb országgá vált” – írta Orbán Viktor kormányfő a nemzetközi holokauszt emléknapon a korábbi Twitteren, az X-en. Az ígérte, hogy ez így is marad. NÉPSZAVA

Toroczkai területi igényei

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Ha a háború következtében megszűnne Ukrajna államisága, egyetlen magyarországi pártként „mi igényt tartunk Kárpátaljára” – erről is beszélt Toroczkai László pártelnök, frakcióvezető a Mi Hazánk Mozgalom szombati budapesti évértékelő rendezvényén. NÉPSZAVA

Több mint 16 ezer pedagógus mondott nemet a minősítésre

OKTATÁS Az előre jelzett 22 ezer főből mindössze 5,4 ezren vesznek részt az idei eljárásban. Ebben közrejátszhatott, hogy a kormány utólag módosított a szabályokon.

JUHÁSZ DÁNIEL

Bár eredetileg 22 ezer pedagógus került be a 2024. évi minősítési eljárásba, abban végül csak 5451-en vesznek részt – tudtuk meg az Oktatási Hivataltól (OH). Az idei minősítésre – mely során az érintettek „szintet léphetnek”, vagyis például Pedagógus I. vagy Pedagógus II. fokozatba kerülhetnek – még tavaly kellett jelentkezni. A résztvevők számának csökkenését az tette lehetővé, hogy tavaly még kötelező volt a Pedagógus II. fokozat elérése, de törvényi változások miatt az idei évtől már nem az, vagyis az érintettek utólag dönthettek arról, hogy mégsem vesznek részt az eljárásban.

Az OH Népszavának küldött adatai alapján tehát több mint 16 ezer pedagógus, vagyis az eredeti létszám háromnegyede nyilatkozott úgy, hogy inkább nem kér a minősítésből. Az 5451 fő résztvevő többsége minden bizonnyal gyakornok fokozatú, akiknek még mindig kötelezően minősülniük kell Pedagógus I-be. Az OH kérdésünkre ugyanis azt is elárulta, hogy a résztvevők közül mindössze 1671 fő az, akik a Pedagógus II. fokozatra irányuló, immáron nem kötelező eljárásban vesznek részt.

Maga az eljárás egy hosszabb és bürokratikus folyamat, ami rengeteg pluszterhet ró a pedagógusokra a nevelés-oktatással összefüggő munkáik mellett. El kell készíteniük egy részletes portfóliót is, amit később egyfajta szóbeli „vizsgán” kell megvédeniük. Az idei eljáráshoz a portfóliókat 2023. november 25-éig kellett elkészíteni és feltölteni az OH rendszerébe. A magasabb fokozatba lépés magasabb fizetési kategóriát is jelent, igaz, a bérek csak a gyakornokok esetében térnek el jelentősebben.

Az idén januári béremelés után egy gyakornok fizetésének alsó határa bruttó 428 ezer forint (ez nettóban, kedvezmények nélkül 284,6 ezer forint). Ez az összeg Pedagógus I-ben bruttó 538 ezer forintra – nettó 357,7 ezer forintra – nő. A Pedagógus I. és a Pedagógus II. fokozat alsó fizetési határai között viszont már csak bruttó 17 ezer forint a különbség, ami nettóban 11,3 ezer forintot jelent. De a Pedagógus II. fokozat megszerzését célzó eljárás résztvevői számának csökkenésében szerepet játszhat az is, hogy a kormány utólag, visszamenőleges hatállyal módosított

FOTÓ: NEMÉNYI MÁRTON

A minősítés önmagában hosszadalmas procedúra, most még bonyolultabbá tették azt a tanárok számára

a portfóliók elbírálásának szempontrendszerén.

Az új pedagógus-életpályatörvény – ismertebb nevén státusztörvény – idén januártól életbe lépett végrehajtási rendeletében található több melléklet is, amelyek a minősítés és a portfóliók elbírálásának szempontjait tartalmazzák. Ezek a pedagógusok digitális kompetenciáinak mérésére vonatkozó tartalmakkal bővültek, ám az új szempontrendszer még nem volt pontosan ismert, amikor a portfóliókat tavaly el kellett készíteni.

– Ez visszamenőleges szabályozásnak minősül, ami az érintettek számára hátrányos, a portfóliók elkészítésekor erről még nem tudtak, ezzel pedig pontokat veszíthetnek – vélekedett a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezetének (PDSZ) ügyvivője, Nagy Erzsébet. Hasonlóképp látja Totyik Tamás, a Pedagógusok Szakszervezetének elnöke is, aki azt is megjegyezte, nem túl sportszerű meccs közben módosítani a szabályokon. Sőt szerinte a visszamenőleges szabályozás törvényességi aggályokat is felvet.

A köznevelésért is felelős Belügyminisztérium szerint azonban nincs ok aggodalomra, szerintük így is alkalmazható az idei eljárásban az új szempontrendszer. A Népszava megkeresésére azt írták: az érintetteket az eljárásba bekerülésről szóló levélben, valamint a portfóliófeltöltés határidejének betartására figyelmeztető levelekben is tájékoztatták a szempontrendszer kiegészítéséről. Ezt az OH is megerősítette lapunknak, leszögezve, hogy „a minősülőt hátrány nem érheti.” A szaktárcától pedig azt is megtudtuk, a szempontrendszer változása szerintük azért sem jelenthet gondot, mert a portfóliók szóbeli védésének napjáig még van idejük a pedagógusoknak arra, hogy felkészüljenek, vagyis a védésen és az azt követő szakmai beszélgetésen szóban is „tanúbizonyságát tudják adni digitális kompetenciáik meglétének.”

AGGÁLY

TOTYIK TAMÁS,
a Pedagógusok Szakszervezetének elnöke úgy fogalmazott: Nem túl sportszerű meccs közben módosítani a szabályokon

AKADÁLY

NAGY ERZSÉBET,
a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezetének ügyvivője úgy véli, a visszamenőleges szabályozással megnehezítették a „minősülő” tanárok dolgát

Feketelistára tett tanárok

A pedagógushiány ellenére sem veszik vissza azokat a tanárokat, akik tavaly elutasították a státusztörvényt, most viszont visszatérnének a közoktatásba – számolt be az RTL, amely szerint akad olyan pedagógus, akit nyolc iskola is elutasított. Az RTL Híradó birtokába jutott igazgatói levélből az derül ki, a tankerület vezetője nem támogatja az érintett tanár alkalmazását. A Klebelsberg Központ szerint a tanárok a szeptemberi nyilatkozattal „maguk döntöttek arról, hogy a továbbiakban nem kívánnak köznevelési intézményben dolgozni”. Valójában arra nem adtak lehetőséget, hogy a sokat bírált státusztörvényt elutasító pedagógusok tovább dolgozhassanak.

Félnek, hogy elveszítik Amerikát

INTERJÚ „A demokráciánk túl fogja élni Trumpot” – mondta a Népszavának adott interjújában Graham Wilson, a Bostoni Egyetem politológus professzora. Ukrajna esetében azonban attól tart, hogy Trump beváltaná ígéretét, és megadásra szólítaná fel Kijevet.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

FOTÓ: BOSTON UNIVERSITY

A tudósítások szerint idén visszafogott érdeklődés övezte a New Hampshire-i előválasztást. Ön, aki ebben az államban él, mit tapasztalt?

Idén csak a felét kaptuk meg a versengésnek, hiszen a demokrata párt hivatalosan nem rendezett előválasztást az államban. Kérték is New Hampshire vezetését, hogy halasszák el egy hónappal az eseményt. A New Hampshire-iek azonban nyakas emberek, alkotmányba foglalták, hogy az itt rendezett előválasztásnak meg kell előznie minden más államét. Ha rajtuk múlna, akár karácsony előtt is megrendeznék, csak hogy ők legyenek elsők a sorban. Bár nem hivatalos kampány indult Joe Biden jelöléséért, ő nem szerepelt a szavazócédulán. A féloldalas esemény így vesztett megszokott hangulatából. Ami a republikánus oldalt illeti, a sok hó és a hideg miatt nem lehetett táblákat lengető lelkes aktivistákat látni, de a részvétel magas volt. Csendesek, de elhivatottak voltak az előválasztáson részt vevő szavazók.

A közösségi média berobbanásával a politikai kampányok már a virtuális térben zajlanak. Van még szerepe a személyes ajtótól ajtóig vitt kampánynak?

Nikki Haley nagyban támaszkodott a New Hampshire-i kampánya során Chris Sununu republikánus kormányzóra, akinek családja régóta meghatározó erő a helyi politikában. Sununu egy régi vágású republikánus politikus, akit még a demokrata szavazók is racionálisan gondolkodó embernek tartanak. Ő a hagyományos menetrend szerint kampányolt Haley mellett. Ismerte az egyes településeken aktívan politizáló lakosokat, és bemutatta nekik a jelölt asszonyt. Trump bár tartott nagygyűléseket, de alig kampányolt személyesen az államban. Egyetértek önnel abban, hogy a politikai kampányok egyre inkább a közösségi média felé fordulnak, ami előrevetíti a mesterséges intelligencia szerepét is. Erre egy példa: hamis profilról az MI által generált Joe Biden próbálta lebeszélni a választókat az idei részvételről, mondván, hogy teljesen súlytalan eseményről van szó.

Nikki Haley, aki mérsékelt konzervatív választ ad a trumpista populizmusra, vereséget szenvedett az első két előválasztáson. Igaza lenne Ron DeSantisnak, hogy a régi Republikánus Párt napjai leáldoztak?

Nem vagyok benne biztos, hogy igaza van, mindenesetre figyelemre méltó, milyen erős befolyásra tett szert Trump a Republikánus Párton belül. New Hampshire-ben az exit poll felmérésekből kiderül, hogy Haley támogatóinak jelentős része olyan független szavazó, aki többnyire republikánus oldalra voksol. Ezzel szemben a magukat republikánusnak vallók körében Trump támogatása elsöprő volt. New Hampshire sok tekintetben egy ideális helyszínt jelentett Haley számára, hiszen a szabályok lehetővé tették a függetlenek szavazását is az előválasztáson. Ilyenek voltak a New Hampshire-i Egyetem és a Borostyán-ligát erősítő Dartmouth College magasan képzett diákjai is, akik protestszavazatot adhattak le Haley-re, miközben a novemberi elnökválasztáson minden bizonnyal a demokratákat fogják támogatni. Ezenfelül az államban nem erős a vallásos jobboldal, az emberek mérsékelt nézeteket vallanak olyan kérdésekben, mint az abortusz. Hasonlóan kedvező együttállás legközelebb csak jóval később, Michiganben lesz Haley számára.

A Trump-párti szavazók kétharmada szerint Biden csalással nyert 2020-ban. Jelentős részük bizalmatlan a szövetségi kormánnyal szemben. Mi lehet ennek az oka?

Az amerikai politikai tradíció végső soron a függetlenségre vezethető vissza, így minden korban bizalmatlanság övezte a kormány tevékenységét. Számos példát találunk az elitek elutasítására az amerikai történelemben. Az 1820-as években Andrew Jackson elnök politikájának szerves részét képezte a gondolat, miszerint nincs szükség szakemberekre a sikeres kormányzáshoz, helyette a hétköznapi embereket kell bevonni a kormány munkájába. Hogy miért erősödött most fel ez a jelenség? Trump törzsszavazói leszakadóban vannak gazdasági és társadalmi státuszukat tekintve is. Elfeledkeztek róluk, átnéznek rajtuk, ezt érzik, hiszen a munkahelyük Mexikóba és Kínába vándorolt, ez megerősíti ellenszenvüket a washingtoni kormánnyal szemben.

Az evangéliumi keresztények különösen lojálisak Trumphoz. Hogyan tudta megigézni őket egy erkölcsileg bukott, templomot csak kívülről látó politikus?

Hadd gondoljam tovább a kérdését. Egyes felmérések rámutattak, hogy Trump támogatása azon evangéliumi hitűek között a legerősebb, akik nem járnak templomba. Ezeknek az embereknek ködös elképzelésük van a vallásról, talán ha többet járnának templomba, akkor közelebbi fogalmaik lennének a rászorulók és elnyomottak felemelésének fontosságáról. Szerintem inkább arról van itt szó – és ez nyilvánvalóvá vált a lakóhelyem szerinti szavazásnál –, hogy számos olyan fehér munkásosztálybeli szavazó van, aki sértettséget érez a liberálisokkal szemben, amiért azok lenézik őt. Trumpra adott voksukkal fejezik ki, hogy az ő kultúrájuk is tiszteletet érdemel. De konkrétabban válaszolva a kérdésére, bizonyára úgy gondolhatják, hogy Isten útjai kifürkészhetetlenek, és néha eszközül gyarló embereket választ, mint tette azt Dávid vagy Saul király esetében. A társadalom egy része úgy érzi, éppen elveszíti Amerikát, mert a társadalom olyan irányba változik, amely számára nemkívánatos. Egyik aspektusa ennek az LMBTQ-jogok, az abortusz egy másik. Az illegális bevándorlás is érzékeny kérdés számukra, ugyanis olyan emberek tömegeiről van szó, akik nem fehérek.

GRAHAM K. WILSON

A Bostoni Egyetem Politológia Tanszékén tanító professzor szakterülete az amerikai belpolitika, összehasonlító politikatudomány és a politikai életben megjelenő érdekcsoportok vizsgálata.

A professzor szerint a társadalom leszakadóban lévő tagjai revansot kérnek

Trump migrációs politikája a többségi társadalom számára vonzó, de jelentős tábora van például a Floridában élő kubai közösségekben is. Hogyan képes elnyerni látszólag szemben álló csoportok bizalmát?

Fontos látni, hogy a latino szavazók nem alkotnak egységes blokkot. Említette a kubai közösséget, ők hagyományosan republikánus párti szavazók, hiszen a demokrata kormányzatok keztyűs kézzel bántak a Castro-rezsimmel. Ugyanakkor érdekes látni, hogy a Nevadában élő mexikói származású szavazóknál is növekszik a Trump-tábora. Azt gondolom, hogy emögött elsősorban gazdasági okokat kell keresni, amik felülírják az etnikai hovatartozást is. Igaz, hogy Trump sokszor sértő kifejezésekkel illette a latino kisebbséget, mégis úgy látszik, a gazdasági érdekek felülírják az etnikai hovatartozást.

> „Meghökkentő látni, hogy azok a politikusok, akik korábban elítélték Trumpot, most nem találnak kifogásolnivalót a személyében.”

Trump utalt arra, hogy győzelme után fegyverként használná az igazságügyi minisztérium és az FBI hivatalát politikai ellenfelei ellen. Vannak eszközök a megállítására?

Tényleg aggasztóak azok a kijelentések, amiket Trump tett. Joggal vetődik fel egyesekben, hogy félteni kell tőle a demokráciát az Egyesült Államokban. A kulcskérdés mégis az, hogy lesz-e egy olyan összetételű kongresszus Washingtonban, amely szembe mer szállni vele, ahogy ez nem történt meg az elmúlt hónapokban. Azon is sok múlik majd, hogy a demokraták meg tudják-e őrizni a többségüket a szenátusban, ami nem lesz könnyű feladat. Az általunk ismert amerikai demokratikus rendszer alapját a fékek és ellensúlyok kell hogy képezzék, ezekbe kell vetnünk a bizalmunkat. A kongresszus és bíróságok is gátolhatják Trumpot autokratikus tervei megvalósításában. Ugyanakkor tény, hogy az elnöki hatalom igen széles körű, és nem mindegy, hogy élnek vagy visszaélnek vele.

A polarizált amerikai társadalomban a szembenállás alapját az eltérő kulturális értékrend jelenti. Egyesek szerint ez polgárháborúvá szélesedhet. Egyetért velük?

Egyes jól értesült szakértők valóban ezt állítják, de nem értek egyet velük. Az egyik fő gátja a politikai erőszak kirobbanásának a törések jellegében keresendő. Ezek nem köthetőek régiókhoz, ahogy az a 19. századi polgárháborúban volt, hanem országszerte jelentkeznek. A nagy kérdés, hogy egy republikánusok által irányított kongresszus behódol-e Trump akaratának. Megdöbbentő látni, hogy azok a közéleti személyiségek, akik korábban elítélték Trumpot, mára nem találnak kifogásolnivalót a személyében. És persze ott van a legfelsőbb bíróság is mint végső védvonal a diktatúra felé vezető úton. Kétségtelenül vannak olyan bírók a testületben, akik megadnának mindent, amit Trump kér. Másrészről John Roberts bíró, a taláros testület elnöke kellően elkötelezett a jogállamiság ügye mellett, hogy visszaverje az intézmények elleni támadásokat. Az amerikai demokrácia túl fogja élni Trumpot, de már az is megdöbbentő, hogy ez egyáltalán felmerül egy beszélgetésben. Tíz éve ez elképzelhetetlen lett volna.

Milyen hatással lenne Trump győzelme Ukrajna és Izrael helyzetére?

Szélsőséges hatást várok. Ukrajna esetében Trump beváltaná ígéretét, és 24 óra alatt befejezné a háborút Ukrajnában azzal, hogy megszüntetné az ország segélyezését, megadásra szólítaná fel Kijevet, ez pedig egyet jelentene a megszállt területek átadásával. Izrael ezzel szemben minden támogatást megkapna és teljes menlevelet kapna Trumptól Gáza ügyében.

Varga üzent Nagy Mártonnak

FOTÓ: ERŐS DÉNES

Egyensúly nélkül nem lesz fenntartható növekedés

VITA A kormány úgy erősíti a gazdasági növekedést, hogy közben a hiány és az államadósság mutatóit is javítja, egyensúly nélkül ugyanis nincs fenntartható növekedés – mondta Varga Mihály az iCon gazdaságpolitikai konferencián Sopronban. A pénzügyminiszter kiemelte: a magyar gazdaság 2024-ben újra az uniós átlag felett, 3,6 százalékkal növekedhet, míg az infláció éves szintje 5 százalékra csökkenhet.

A pénzügyminiszter óvatosan szembehelyezkedett a Nagy Márton vezette Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM) növekedésösztönző politikájával. Az NGM szerint az inflációt a kormány tavaly legyőzte, ezért 2024 már a növekedés éve lehet. Varga ennél árnyaltabban fogalmaz, ám láthatóan nincs egyetértés a kormány két gazdaságpolitikai centruma között a hangsúlyokban, ám hogy ez a vita miként oldódik meg, egyelőre nem látható.

A gazdaságélénkítő lépéseket össze kell hangolni az infláció miatt megemelkedett állami finanszírozási költségekkel – mondta Varga. Csak olyan új programokat, projekteket célszerű támogatni, amelyek makrogazdasági szintű hatása kitermeli a csökkenő, de még mindig magas állami finanszírozási költségeket. Inkább óvatos növekedési prognózisra van szükség nagyobb költségvetési tartalékok mellett – tette hozzá.

A miniszter szerint a tavalyi 6 százalék körüli hiányt 2025-re megfelezik.

Az uniós támogatásokról szólva a tárcavezető elmondta: tavaly december óta 520 milliárd forintnyi, korábban blokkolt uniós forrás érkezett hazánkba, azonban a gazdaság működőképes volt a források nélkül is. A költségvetés az eddig blokkolt uniós pénzek nélkül is biztosított minden szükséges forrást a családtámogatások és a rezsivédelem megőrzéséhez, valamint a nyugdíjak értének megőrzéséhez. 2024-ben még további, összesen több mint 2500 milliárd forint uniós forrás beérkezésével számol a kormány.

A pénzügyminiszter a konferencián elmondta, hogy szerinte a költségvetés az elmúlt évek válságaiban helytállt, az ország finanszírozása biztosított, és a problémák ellenére a 2024-es költségvetésben is megőrizte Európa egyik legnagyobb családtámogatási rendszerét, a családpolitikai kiadások és adókedvezmények együttes összege már meghaladja a 3300 milliárd forintot. Ugyanakkor a válságok hatására megemelkedett hiány magasabb a hosszú távon egészségesnél, ezért tovább kell javítani az egyensúlyi mutatókat. A miniszter megjegyezte: 2023-ban a költségvetési hiány a GDP 6 százaléka körül alakult, a kormány 2025-ig fokozatosan 3 százalék alá csökkenti a mutatót.

NÉPSZAVA

Drágulnak a szegedi lakások

BYD Megugrott az érdeklődők száma a szegedi lakáspiacon, ez még csak a kezdet. Az egész megyében drágulás jöhet.

BOD PÉTER

Kicsit kétkedve olvastam, hogy Szegeden 68 százalékkal növekedett volna az ingatlanok iránti kereslet. Az élénkülés feltétlenül igaz, sőt az is, hogy szó szerint „belelkesedett" a helyi ingatlanpiac, ami január végén általában is megtörténik, de ez most más, mert egyértelműen azzal hozható kapcsolatba, hogy ideérkezik a világ egyik legnagyobb elektromos autógyártója, a BYD – mondta el lapunknak Berkes Kriszta szegedi ingatlanközvetítő.

Az ingatlan.com számolt be arról, hogy messze az országos élénkülés fölött mérték a szegedi lakóingatlanok iránti érdeklődést, ahol a szakmai portál szerint 68 százalékkal többen kívánnak ma ingatlant vásárolni, mint egy évvel korábban. Igaz, szegedi ingatlanos körökből azt is hallottuk, hogy az utóbbi hónapokban belassult a helyi piac, így a változás magas értéke részben ezzel is összefügghet.

Az adatokból látszik, hogy a gyárberuházás a szegedi lakóingatlanokat is felértékelheti. Tavaly januárban például az eladó új építésű szegedi lakások és házak átlagos négyzetméterára 907 ezer forint volt, a decemberi bejelentés előtt 911 ezer forintot tett ki, idén januárban viszont már 958 ezer forintra nőtt. A használt lakások áraira egyelőre még nem volt hatással az autógyár Szegedre költözése. Az átlagos négyzetméterár a 2023. januári 647 ezer forintról a decemberi bejelentésig 661 ezer forintra, idén januárra pedig 670 ezer forintra emelkedett – mondta Balogh László, az ingatlan.com vezető gazdasági szakértője.

Nagyon imponálóak ezek a számok, hosszabb távon mi is ilyen változásokat prognosztizálunk, vagyis 10-20 százalékos emelkedésre, de óvatosabbak vagyunk, mert úgy gondoljuk, hogy ezek az árváltozások némi idő elteltével realizálhatóak – vélekedett Berkes Kriszta. Ebben a pillanatban nem tudjuk, hány kínai munkavállaló érkezik a termelését elindító gyárba, ami az ingatlanok iránti keresletnél, beleértve azok bérlését is, fontos támpont. A szakember jelezte, hogy a szegedi polgármester nyilatkozata szerint döntő részben magyarok fognak a BYD itteni autógyárában dolgozni.

Az emelkedő szegedi ingatlanárak miatt a lakások befektetési szempontból is érdekesek lehetnek. A helyi ingatlanirodát működtető Berkes Kriszta úgy vélekedett, hogy a megtakarításaikat eddig állampapírba fektetők most akár válthatnak is, mert viszonylag kis munkával nagyobb hozamot érhetnek el a helyi ingatlanpiacon, mint korábbi befektetéseikkel. Abban is lehet fantázia, hogy munkásszállókat, a BYD munkavállalóinak kiadható apartmanokat alakítsanak ki helybeli építési vállalkozók vagy befektetők.

FOTÓ: A CÉDRUSLIGET FACEBOOK-OLDALA

A Cédrusliget az elmúlt évek kiemelkedő ingatlanfejlesztése volt Szegeden

FORDULAT

BERKES KRISZTA: A megtakarításaikat eddig állampapírba fektetők most akár válthatnak is, mert nagyobb hozamot érhetnek el a helyi ingatlanpiacon, mint korábbi befektetéseikkel

Bizonyára a kis alapterületű, korszerű, esztétikailag és energetikailag rendben lévő, nemrégiben épült ingatlanokat fogják keresni azok, akiket a gyárépítés hoz a városba – osztotta meg véleményét beszélgetőpartnerünk. Fontos szempont lehet az ingatlanok kiválasztásánál annak városon belüli elhelyezkedése, de még ennél is döntőbb szempont lehet a leendő gyártelephez való közelsége. Egy ilyen, a Rókus városrészben található ingatlant értékesített az elmúlt napokban Berkes Kriszta, és itt már érvényesült a gyárépítés bejelentésével összefüggő árfelhajtó hatás.

Szegeden ugyanaz történik és ugyanaz fog történni az ingatlanpiacon, ami azokban az ipari centrumokban történt, ahol különböző időben jelentős autóipari vállalkozások telepedtek meg. Gondoljunk csak Győrre, Kecskemétre és Debrecenre – jelezte Balogh László, az ingatlan.com vezető gazdasági szakértője. Az árak emelkedése azonban nem áll meg Szeged határában, hatása érzékelhető lesz szinte az egész megyében, de Szeged agglomerációjában különösen. Csongrád-Csanád megyében a használt lakóingatlanokat idén januárban átlagosan 542 ezer forintért árulták a tulajdonosok. A vármegye legnagyobb kínálattal rendelkező városai közül Hódmezővásárhelyen 376 ezer, Szentesen 303 ezer, Makón 291 ezer, Csongrádon 271 ezer forintnál tartottak az árak 2024 januárjában. Hozzátette: az elkövetkező években nemcsak Szegeden, de a környékbeli településeken is komoly lakáspiaci élénkülésre lehet számítani. Az erősödő kereslet viszont nem egy csapásra épül be az ingatlanárakba, hanem több éven át tartó folyamat eredménye lehet. A szegedi ingatlan- és bérletárakat erőteljesen befolyásolta eddig is, hogy ez a település az ország harmadik legnagyobb városa, egyben az ország egyik legnagyobb egyetemi központja.

10-20 százalék

Rövid időn belül ennyivel emelkedhetnek a szegedi ingatlanárak

Szegedi lakóingatlanok

A jelenleg 170 ezer lakosú (egyetemi hallgatók nélkül) délkelet-magyarországi városban megközelítőleg 79-80 ezer lakóingatlant tartanak nyilván, ebből 74 580 a magánszemélyek tulajdonában áll, mellette országos összehasonlításban viszonylag magas az önkormányzati bérlakások száma, közel 4 ezer. Az elmúlt évben itt épült a vidéki városok között a legnagyobb számban új lakóingatlan, köszönhetően annak is, hogy ekkor adták át a város központjához közel fekvő, hatszáz lakásos lakóparkot, a Cédrusligetet. Közel 25 ezer egyetemista tanul a városban, kevés a kollégiumi hely, sok a tehetősnek számító külföldi hallgató, ezért az ingatlanbérlés virágzó üzletág évtizedek óta a városban.

Igényesés után terhelési csúcs

ENERGIA Múlt hét hétfőn a hazai villamosenergia-rendszer terhelése 7441 megawatton (MW) új történelmi csúcsot döntött – idézi az állami Mavir adatait az MTI. Az új rekord január 22-én, mínusz 4,1 Celsius-fokos átlaghőmérséklet mellett, fél órával napnyugta után, 17.00 és 17.15 között született. A szint 45 MW-tal haladja meg az előző, 2022. január 25-én, csaknem napra pontosan két évvel azelőtt, mínusz 2,6 Celsius-fokos napi átlaghőmérséklet mellett feljegyzett rekordot.

A Mavir honlapján fellelhető adatbázisok tanúsága szerint az 1960-as évektől folyamatosan felfutó terhelés 1990-es, addigi legmagasabb, 6534 MW-os értékét az ipar akkori összeomlásával kapcsolatba hozható igényzuhanás miatt először csak 2007-ben sikerült meghaladni. 2015-ben, először és mindeddig utoljára, a nyári terhelési csúcs, 6457 MW-tal, meghaladta a télit. Bár a jelenség ráirányította a figyelmet a szintén áramot igénylő hűtés, vagyis a klímák terjedésére, a téli–nyári terhelési olló, előbbi javára, azóta ismét tágul. Olyannyira, hogy az – újfent télre eső – éves csúcsok 2017-ben, 2018-ban, illetve 2021-ben és 2022-ben is megdőltek.

Országos elektromos csúcsterhelés

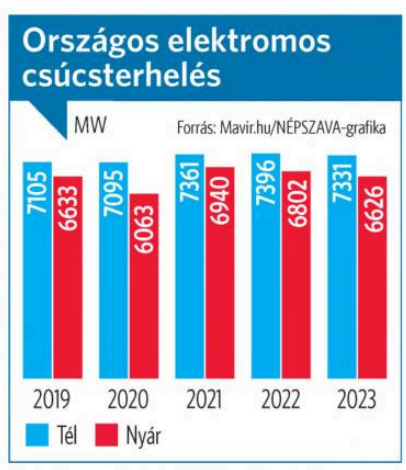

A rendszerterhelési csúcs a hazai erőművek adott időn belüli legmagasabb kihasználtsága, amely bár nem fogyasztási adat, szoros kapcsolatban áll vele. A hazai villamosenergia-rendszert a terhelés növekedése már csak azért sem „veszélyezteti", mert a hazai áramtermelők jelenlegi összteljesítménye (a napelemek robbanásszerű terjedését is beleszámítva) immár körülbelül 13 ezer MW – hívják fel a figyelmet szakértők. Emellett rendelkezésre áll az import is.

Ennek ismeretében már kevéssé meglepő, hogy – a Mavir ugyanaznapi közlése szerint – a 2023-as fogyasztás 4,5 százalékkal, 43,7 terawattórára (TWh) esett. Ennek 74,6 százalékát, 32,6 TWh-t belföldi erőművek termelték. A kiviteli-behozatali egyenleg, ez utóbbi javára, a felhasználás 25,4 százalékát tette ki, ami 4 százalékos csökkenés.

M. I.

Kijev nem vinné el a pénzünket

BŐVÍTÉS Csak jelentéktelen mértékben változtatna Magyarország nettó kedvezményezett költségvetési helyzetén, ha Ukrajna az Európai Unió tagjává válna, derül ki a brüsszeli székhelyű Bruegel kutatóintézet hamarosan megjelenő tanulmányából.

FOTÓ: AFP/HELMUT FOHRINGER

A várhatóan évekig tartó ukrán csatlakozási tárgyalásokat Olha Sztefanyisina miniszterelnök-helyettes készíti elő

HALMAI KATALIN
BRÜSSZEL

A szakértők azt vizsgálták, hogy Ukrajna csatlakozása milyen hosszú távú következményekkel járna az Unió és tagállamai gazdaságára, költségvetési helyzetére. Megállapításuk szerint az ukrán tagsággal járó terhek nem befolyásolnák számottevően a közös büdzsé jelenlegi nettó haszonélvezőinek pozícióját, így Magyarországét sem. Az Orbán-kormány ennek az ellenkezőjét állítja, megalapozott számításokkal azonban nem hozakodott elő. Az EU országai tavaly decemberben határozták el, hogy megkezdik a csatlakozási tárgyalásokat a kelet-európai országgal. A folyamat várhatóan több évig fog tartani. Ezalatt a közös büdzsé szabályai feltehetően változni fognak, de mivel nem tudni, hogyan, a Bruegel elemzői a jelenlegi szabályokat vették alapul, amikor megbecsülték, Ukrajna taggá válása mennyibe kerülne az közösségnek.

– Számításaink szerint a mostani feltételek mellett hét éven át, vagyis a hosszú távú büdzsé keretein belül, körülbelül 136 milliárd euróba kerülne az ukrán csatlakozás az alap forgatókönyv szerint, ennyi lenne annak a közösségi költségvetésre gyakorolt nettó hatása. Ez tartalmazza az Ukrajnának nyújtott uniós támogatást, a magasabb adminisztrációs kiadásokat, és azt az összeget, amennyivel kevesebbet kapnának emiatt a jelenlegi tagállamok a brüsszeli büdzséből. Az EU átlagánál jóval fejletlenebb ország felvétele azzal jár, hogy csökken a közösség átlagos egy főre jutó bruttó nemzeti jövedelme (GNI), így a „régi EU" egyes lemaradott régiói följebb kerülnek a fejlettségi ranglétrán és kevesebb kohéziós támogatásra tarthatnak igényt – magyarázta lapunknak Darvas Zsolt, a Bruegel vezető munkatársa és a Budapesti Corvinus Egyetem kutatója, a tanulmány egyik szerzője.

TANULMÁNY

DARVAS ZSOLT,
a brüsszeli Bruegel intézet vezető munkatársa szerint az ukrán tagsággal járó terhek nem befolyásolnák számottevően a közös büdzsé nettó haszonélvezőinek pozícióját

Az ukrán csatlakozás hét évre vonatkozó 136 milliárd eurós költsége évente 19,5 milliárd eurót jelent. Ez az uniós GDP 0,13 százaléka, ami a kutatók véleménye szerint kezelhető összeg. Becsléseik alapján a kelet- és közép-európai térségben az uniós támogatások egyetlen nettó haszonélvezője sem fog csak emiatt nettó befizetővé válni, azaz többet befizetni a közös kasszába, mint amennyit kivesz onnan. Magyarország sem, amely jelenleg nagyjából a GDP-je 2,5 százalékának megfelelő pénzügyi forrást kap Brüsszelből (nettó értelemben, azaz ennyivel több a közös kasszából kapott pénz annál, mint amit Magyarország befizet oda), és ennél csak 0,13 százalékponttal kevesebb, azaz 2,4 százalék támogatáshoz jutna, ha a jelenleg háborúban álló ország bekerülne a tagok közé. A GDP 2,5 százalékáról 2,4 százalékára csökkenés persze nem elhanyagolható összeg, de mégis eltörpül az előző hétéves költségvetés után bekövetkezett csökkenés mellett: 2014–2020 között hazánk körülbelül a GDP 4 százalékának megfelelő összeget kapott, s ez 2,5 százalékra csökkent a 2021–2028-as költségvetésben.

A kutatóintézet szakértői egy alternatív forgatókönyvet is felvázoltak a csatlakozásra: számításaik szerint ha Ukrajna területe, gazdasági teljesítménye és lakossága is egyötödével csökkenne a háború következményeként, akkor az EU költségvetésében jelentkező költség 110 milliárd euróra rúgna, ami a GDP arányában 0,1 százalék. Tehát bármelyik forgatókönyv valósulna is meg, érdemben nem befolyásolná egyik nettó kedvezményezett, így Magyarország pozícióját sem.

> Magyarország, amely jelenleg nettó értelemben a GDP-je 2,5 százalékának megfelelő pénzügyi forráshoz jut Brüsszelből, csak 0,13 százalékponttal kevesebb támogatáshoz jutna, ha Ukrajna bekerülne a tagok közé.

– A 2004-es csatlakozás bizonyította, hogy nemcsak a közvetlen költségvetési hatásokat kell figyelembe venni, hanem azt is, hogy a csatlakozás mennyivel növeli a régi tagállamok gazdasági lehetőségeit és költségvetési bevételeit. A nyugati országok jelentős hasznot húztak abból, hogy a magyar, a lengyel és a többi piac gyorsan bővült, fejlődött. Ugyanez várható Ukrajna esetében, ahol az újjáépítés eleve gyors növekedési lehetőséget rejt – érvelt Darvas Zsolt, miért nem csak az EU-s kasszából kiáramló pénzt kell mérlegre tenni.

– Ha egy alacsonyabb jövedelmű ország uniós pénzt kap, az nem vész el teljesen az EU27-ek számára. Több különböző csatornán visszaáramolhat a tagállamokhoz: megjelenik a költségvetésükben és hizlalja a magáncégek nyereségét. Ha az Európai Unió fejlesztési támogatást ad Ukrajnának, az abból megvalósuló projektek egy részét uniós vállalatok fogják kivitelezni. E vállalatok hazai bázisán – azaz például Németországban, Ausztriában, Lengyelországban – így nő a foglalkoztatás és az adóbevétel. És mivel az uniós pénz hozzájárul az ukrán piac bővüléséhez, a gazdaság növekedéséhez, az EU-s vállalkozások több terméket és szolgáltatást tudnak ott eladni, megnövelve termelésüket, foglalkoztatásukat, nyereségüket és így az adóbevételeket is. Ha ezeket a hatásokat figyelembe vesszük, az Ukrajnának a közösből kifizetett összeg nettó hatása az EU27-ek nemzeti költségvetéseire számottevően kisebb lesz – fogalmazott a Népszavának a Bruegel és a Budapesti Corvinus Egyetem szakértője.

Lukasenko rezsimje egyre kegyetlenebb

DIKTATÚRA Az Európai Unió és az Egyesült Államok is elítélte Alekszandr Lukasenko rezsimjének legújabb megtorló intézkedéseit. Múlt héten ugyanis Fehéroroszországban elemzőket, politológusokat és közgazdászokat, illetve sokak hozzátartozóit a nemzetbiztonság veszélyeztetése vádjával hurcoltak meg.

Az új megtorlási hullám időzítése nem véletlen. Februárban tartják Belaruszban az első országos választásokat – parlamentit és helyhatóságit egyszerre – Lukasenko 2020-as vitatott újraválasztása óta. Mint ismert, az elcsalt elnökválasztás utáni ellenzéki tiltakozó mozgalmat gyakorlatilag vérbe fojtotta a rezsim elnyomó gépezete, majd sorra ítélte börtönbüntetésre vagy kényszerítette száműzetésbe a másként gondolkodókat. A 31 éve hatalom lévő diktátor annak ellenére bebiztosítja magát a mostani voksolásra, hogy a hatalom teljes mértékben az ő és szűk köre kezében összpontosul.

A hatóságok múlt csütörtökön indítottak vizsgálatot egy 24 fős, külföldön élő csoport ellen. A vádlottak társadalomtudósok, politikai elemzők, közgazdászok, valamint a 2020-as elcsalt elnökválasztás valódi győztese, Szvetlana Tyihanovszkaja emigrációban élő ellenzéki vezetőhöz kötődő tisztviselők. A belarusz nyomozóbizottság azt állítja, a vizsgálatok célkeresztjébe került személyek „aktívan részt vettek a nemzetbiztonság aláásására irányuló romboló tevékenység koncepciójának kidolgozásában és végrehajtásában" – közölte a Reuters hírügynökség.

FOTÓ: AFP/WOJTEK RADWANSKI

Szvetlana Tyihanovszkaja emigráns ellenzéki vezető szerint az újabb megtorlások a februári belarusz választások kampányának részét képezik

A vádemelést megelőző nyomozás részeként azonban razziák és letartóztatások sora történt, a Viasna (Tavasz) emberi jogi csoport adatai szerint legalább 157 embert vettek őrizetbe és hallgattak ki. Zömében volt politikai foglyokat és az ő, valamint az emigráns ellenzékiek hozzátartozóit, családtagjait. Sokakat szabadon engedtek, vagy kisebb bűncselekmények miatt vádat emeltek ellenük, de néhányukat szélsőségesség népszerűsítésével vádolták meg. Hogy pontosan hányan kerültek ez utóbbi kategóriába, pontos adatokat a Viasna sem tudott még közölni. Márpedig ez a vád az egyik legsúlyosabb Putyin leghűebb követőjének diktatúrájában.

Az elemzők és szakértők elleni vádemelésről a Litvániában élő Tyihanovszkaja is beszámolt közösségi oldalán. Az X-en (korábbi Twitter) közzétett bejegyzésében a belarusz ellenzék vezetője azt írta: „A legújabb megtorlási hullám a rezsim bosszúja azokon, akik szeretik hazánkat és valódi kiutat keresnek a diktátor által kreált fehéroroszországi politikai válságból."

Tyihanovszkaja egy tavaly decemberi interjúban a külföldi ügynöknek nyilvánított orosz ellenzéki portálnak, a The Moscow Timesnak azt mondta, Lukasenko rezsimje kegyetlen, ugyanakkor igen sebezhető is, s ebből eredően „kegyetlensége egyre szélsőségesebbé válik".

Az ellenzéki politikus nyilatkozatát megelőző napon is a belarusz rendőrség országszerte házkutatást tartott ellenzéki aktivisták, főképp Tyihanovszkaja csapatának tagjai és az emigrációban működő ellenzéki Koordinációs Tanács támogatóinak lakásaiban. Az érintettek lakásait szétdúlták, családtagjaikat őrizetbe vették, vagyonukat lefoglalták. Tyihanovszkaja már ekkor azt mondta, hogy szerinte ez a decemberi razzia volt a kezdete Lukasenko 2024-es választási kampányának. Feltevése beigazolódott, múlt héten következett az újabb megfélemlítés és megtorlás.

2023 szeptemberében az ENSZ emberi jogi jelentése is elítélte a fehéroroszországi civil társadalom szisztematikus elnyomását. A jelentés kiemelte, hogy az elnyomás szinte teljesen felszámolta a fehérorosz civil társadalmat, emberek ezreit hurcolják meg koholt bűncselekmények ürügyén. A dokumentum szerint Belaruszban 3300 személyt vádoltak meg szélsőségességgel, s a 2020-as elnökválasztás óta 3750 embert ítéltek börtönbüntetésre hamis vádakkal. A fehérorosz börtönökben máig legalább 1500 politikai fogoly raboskodik embertelen körülmények között, akik kínzásoknak és pszichológiai erőszaknak vannak kitéve. Több mint 670 újságírót ítéltek el az elcsalt elnökválasztás óta és 1600 civil szervezetet számoltak fel.

Az ENSZ-jelentés kiemelten bírálta azt a tavalyi törvénymódosítást is, ami lehetővé tette a Lukasenko-rezsim számára, hogy a külföldre menekült, szélsőségességgel megvádolt személyek állampolgárságát visszavonják. Kitért arra is, hogy a független és ellenzéki médiát felszámolták, szélsőséges szervezeteknek nyilvánították, az akadémiai és véleményszabadságot is teljességgel felszámolták, még az elemi és középiskolai oktatás is ideológiai kontroll alá került.

GÁL MÁRIA

LAPSZÉL

Újabb magyar pénzek Milorad Dodiknak

FORRÁS: KKM

Számít a magyar állam részvételére a boszniai Szerb Köztársaság ásványkincseinek kiaknázásában – mondta Milorad Dodik elnök, miután Banja Lukában tárgyalt a magyar külügyminiszterrel. Szijjártó Péter a térséggel foglalkozó magyar Balk Magazin szerint közölte, hogy a kormány további 6,5 milliárd forintot ad a szerb entitásban 2022-ben elindított agrártámogatási projekthez. Hangoztatta, hogy nem hagynak jóvá semmilyen szankciót, melyet a nyugat-balkáni térség politikai vezetőivel szemben léptetne életbe az uniós bürokrácia. Kijelentette továbbá, hogy az idei féléves magyar uniós elnökség egyik kiemelt prioritása lesz a nyugat-balkáni térség államaival megakadt uniós bővítés felgyorsítása. NÉPSZAVA

Kilép három ország az ECOWAS-ból

Burkina Faso, Mali és Niger katonai rezsimjei vasárnap bejelentették azonnali kilépésüket a Nyugat-afrikai Államok Gazdasági Közösségéből (ECOWAS). A dzsihádista erők térnyerésével és szegénységgel küzdő három ország feszült kapcsolatban állt az ECOWAS-szal azóta, hogy 2020-ban Maliban, 2022-ben Burkina Fasóban, tavaly pedig Nigerben is katonai junta vette át vezetésüket. NÉPSZAVA

Terrorvád miatt leállhat a támogatás

FOTÓ: AFP

Az ENSZ bármely, terrorcselekményekben érintett dolgozója felelősségre vonásra számíthat – szögezte le António Guterres főtitkár, miután egy izraeli vizsgálat szerint kiderült, hogy a világszervezet palesztin menekülteket segítő ügynökségének (UNRWA) 12 munkatársa részt vett a Hamász október 7-i Izrael elleni terrortámadásában. E vádakra reagálva az Egyesült Államok és további hét ország felfüggesztette az ügynökség finanszírozását. NÉPSZAVA

Amerikai veszteség

Három amerikai katona életét vesztette, huszonöt pedig megsebesült egy a szíriai határhoz közel eső jordániai katonai bázison. A Hamász Izrael elleni támadása, október 7. óta ez volt az első amerikai veszteség a térségben. Joe Biden elnök nyilatkozatában az Irán által támogatott radikális milíciákat tette felelőssé az akcióért és azt ígérte, hogy az Egyesült Államok a maga által megválasztott időpontban és módon fogja megbüntetni a felelősöket. NÉPSZAVA

Záródnak az ajtók a mexikói határon

NYOMÁS Szigorít migrációs politikáján Joe Biden, miután a bevándorlás okozta krízis elsöpörheti az elnök Ukrajnának nyújtott segélycsomagját.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

FOTÓ: AFP/LOKMAN VURAL ELIBOL

Donald Trump a partvonalról is szabotálni tudja a határvédelmi egyezséget

Az amerikai elnök pénteken bejelentette, hogy a szenátussal zajló tárgyalásai eredménye „a legszigorúbb és legigazságosabb reformcsomag lehet, amit az ország valaha látott”, ha a kongresszus elfogadja az erről szóló törvényjavaslatot. „A szabályozás válsághelyzetben érvényesíthető új hatáskört adna a kezembe elnökként, hogy a nyomás alatt álló határt túltelítettség esetén lezárhassam” – idézte szavait a Reuters.

Cserébe az elnök az Ukrajna támogatását szolgáló kiadások folytatását szeretné, hiszen a Biden-kormány továbbra is eltökélt az orosz agresszió visszaszorításában. Múlt héten a washingtoni törvényhozás jóváhagyta a Törökország által kért 40 darab új F–16-os vadászbombázó eladásáról és 79 ilyen harci repülő felújításáról szóló üzletet. Korábban ezt szabta feltételül Ankara, hogy igent mondjon Svédország NATO-csatlakozására.

Ami a migrációs politikát illeti, illetékesek szerint a Fehér Ház már meg is megállapodott egy napi 4 ezer fős felső határban, amelynek átlépése esetén az illegális határsértőket visszafordítanák Mexikóba. Ugyanez a lehetőség napi 5 ezer határsértő esetén kötelező protokollá válna. Tavaly decemberben naponta több mint 9500 illegális határátlépőt azonosítottak, áll egy pénteken közzétett kormányzati statisztikában. Az egész hónapra vetítve ez közel 250 ezer illegális határátlépőt jelent az Egyesült Államok mexikói határán, ami jól jelzi a helyzet tarthatatlanságát.

Bár a migráció országszerte túlterheli az olyan, „menedékvárosként” emlegetett, demokrata vezetésű nagyvárosok szociális ellátórendszerét, mint New York, Chicago vagy Philadelphia, még is a legnagyobb társadalmi feszültségeket a határ menti államokban kelt. Greg Abbott texasi republikánus kormányzó, akinek rendelkezésére buszokkal szállítják a fent említett városokba az állam számára terhessé vált menekültek, a szövetségi döntéssel szembeszállva újra szögesdrótakadályt és határbójákat telepíttet a Mexikóval határos Rio Grande folyóra. Sőt, a texasi hatóságok megtagadták a belépést egy szögesdróttal körülvett 2,5 mérföldes határsávon, ahol a déli migrációs válság epicentruma, az Eagle Pass átkelő található. A radikális intézkedések nyomán nemrég egy menekült anya és két gyermeke fulladt a folyóba.

Bidennek a migráció kezelésében mutatott teljesítményét negatívan ítélik meg a választók, pedig jelentős erőfeszítéseket tett a krízis elhárítására. Hivatalba lépésének napján hozott rendeletei közül a legtöbb a bevándorlás témáját célozta, s azóta is mintegy 500 hasonló rendeletet hozott, amellyel megelőzi a déli határfal felépítésével kampányoló Donald Trumpot – áll a független Migration Policy Institute jelentésében. Az mégis egyértelmű, hogy a Biden által Ukrajna támogatására kért 60 milliárd katonai kiadást kizárólag csak akkor fogadja el a republikánus többségű képviselőház, ha a 13,6 milliárd dolláros határvédelmi csomag mellett további jelentős szigorításokról gondoskodik a mexikói határon. Mike Johnson republikánus házelnök, aki maga is a pártja radikálisait tömörítő Freedom Caucus erős nyomása alatt tárgyal, a jelenlegi törvénytervezetet „hamvában holtnak” nevezte.

> Bidennek a migráció kezelésében nyújtott teljesítményét negatívan ítélik meg a választók, pedig jelentős erőfeszítéseket tett a krízis elhárítására.

Az alkura hatással lehet Trump eddigi két előválasztási győzelme is. „ Egy rossz határvédelmi egyezség rosszabb, mint egy semmilyen” – üzente a volt elnök az általa alapított Truth Social közösségi platformon. Ezzel azt üzenheti a republikánus pártnak, hogy novemberig ne szülessen kétpárti egyezmény a bevándorlás ügyében, mert egy Trump-kormányzat alatt sokkal jobb esélyeik lesznek egy hatékony migrációs törvény elfogadására.

Lőszerre szánt pénzt síboltak el

ARCVESZTÉS Újabb botrány rázta meg a hétvégén az ukrán védelmi minisztériumot, miközben az ország minden erejét a fronton folyatódó heves orosz támadások feltartóztatására és a szövetségesektől szerezhető újabb katonai támogatás biztosítására kellene fordítsa. Az ukrán biztonsági szolgálat (SZBU) szombaton közölte, hogy letartóztatta a minisztérium két magas rangú tisztviselőjét és három bűntársukat, akik elsikkasztották a hadsereg egyik lőszerbeszerzésére szánt 1,5 milliárd hrivnyát (mintegy 14 milliárd forint). Beszámolók szerint két tisztviselő egy kevéssé ismert fegyvergyártó cég, a Lviv Arsenal vezérigazgatójával intézte a 100 ezer aknavetőgránát beszerzéséről szóló szerződést. A tárca tavaly augusztusban ki is fizette az összeget, a cég azonban nem szállította le a lövedékeket, viszont a pénz egy részét egy balkáni bankszámlára utalta át. Az öt vádlott egyikét letartóztatták, amikor megpróbált elmenekülni az országból. Az SZBU közölte, visszaszerzik az elsíbolt összeg egy részét.

FOTÓ: UKRAINIAN PRESIDENCY

A Biden-kormányzat új stratégiát dolgoz ki az ukrán haderő és gazdaság megerősítésének támogatására

Az ukrán elnök régóta küzd a korrupció visszaszorításáért, hogy megmutassa, hogy az EU- és NATO-csatlakozásra törekvő országa az Oroszországgal vívott háború közepette is képes kezelni ezt a problémát. Volodimir Zelenszkij szeptemberben menesztette Olekszij Reznyikov védelmi minisztert, miután a tárcánál egyik botrány a másikat követte. Reznyikov néhány beosztottját állítólag rajtakapták, hogy a csapatok élelmiszer-ellátására kötött szerződéseket felduzzasztották. Zelenszkij a regionális katonai toborzóközpontok vezetőit is elbocsátotta, miután kenőpénzt fogadtak el azoktól a férfiaktól, akik el akarták kerülni, hogy a frontra küldjék őket. A Reznyikov helyére kinevezett Rusztem Umerov megfogadta, hogy felszámolja a korrupciót.

A Biden-kormányzat mindeközben, a kongresszusban kialakult finanszírozási patthelyzet ellenére, hosszú távú stratégiát dolgoz ki Kijev támogatására, ez azonban nem számol azzal, hogy Ukrajna 2024-ben jelentős előnyre tehetne szert Oroszországgal szemben. Mint illetékes tisztviselők a Washington Postnak elmondták, az új stratégia inkább arra összpontosít, hogy segítse Ukrajnát az újabb orosz előrenyomulások elhárításában, miközben hosszú távon az ukrán haderő és a gazdaság megerősítését célozza.

Az amerikai tervezés része az Ukrajnát támogató közel három tucat ország azon erőfeszítéseinek, hogy hosszú távú biztonsági és gazdasági támogatást ígérjenek, nem utolsósorban azért, hogy kitartást és elszántságot mutassanak fel Moszkva fokozódó háborús erőfeszítéseivel szemben.

Az együttműködés egyik legfrissebb példájaként Ukrajna és Litvánia a múlt héten közös dróngyártásról döntött az ukrán haderő számára. „Litvánia rendelkezik a szükséges technológiákkal, Ukrajna pedig a gyártás növelésének lehetőségével, és ez volt a fő témánk” – mondta Dmitro Kuleba ukrán külügyminiszter a litván kollégájával, Gabrielius Landsbergisszel közös kijevi sajtótájékoztatón. Zelenszkij elnök közelmúltbeli litvániai látogatásán Vilnius egy 200 millió eurós hosszú távú támogatást is jóváhagyott Ukrajna számára. HARSÁNYI GYÖRGY

A kormányfő tévedése

RÓNAY TAMÁS

Jól tudtuk, hogy idén drámai év vár Európára, s már a januári hónap is bővelkedett meglepetésekben. Ijesztő jövőképet vázolt fel az Európai Külkapcsolati Tanács múlt héten megjelent felmérése, amely a populista pártok előretörését jövendölte a júniusi európai parlamenti választáson, s egészen a közelmúltig nem láttunk olyan fejleményt, amely megtörhetné ezt a szélsőségek felé sodródást, az aggodalom által átszőtt tanácstalanságot, valamit, ami legalább fékezhetné Európa jobbra tolódását. A félelmet tetézte Charles Michel, az Európai Tanács elnökének néhány héttel ezelőtti bejelentése, aki közölte, mivel a következő EP tagja kíván lenni, ezért idő előtt távozik az Európai Tanács éléről, vagyis a következő elnök megválasztásáig, várhatóan decemberig, az EU soros elnökségét betöltő Magyarország miniszterelnöke, Orbán Viktor veheti át ideiglenesen a tisztséget. Bár a tanácsi elnökség konkrét hatalmat nem jelent, a magyar kormány s a hozzá hű sajtó azt sugallhatná: miniszterelnökünk az őt megillető helyre, Európa trónjára került.

Nem tudhatjuk, Európa jobbra tolódása megállítható-e, de egyre több olyan jelet láthatunk, amelyek azt mutatják, a demokratikusan gondolkodó többség mintha kezdene felébredni és rádöbbenni arra, hogy a populizmus már Európa jövőjét fenyegeti. Németországban tüntetéshullám indult az Alternatíva Németország ellen, a németekben most kezd tudatosulni, hogy a párt országuk és az egész kontinens demokratikus alapjait támadja. A tavalyi holland választás győztese, az EU-ellenes Geert Wilders továbbra sem talál magának koalíciós partnert, mert a szóba jöhető pártok kiállnak az európai értékek mellett. A populista pártok között is egyre mélyebbek a repedések, amit Marine Le Pennek az AfD elleni minapi támadása is igazol.

Kedvező jelzés az is, hogy Charles Michel is megváltoztatta a döntését, bejelentette: mégis kitölti mandátumát az ET elnökeként, így Orbán sem lehet tanácsi elnök. A belga politikus rendkívül felelőtlenül viselkedett, amikor saját politikai karrierjét helyezte előtérbe az EU sorsa helyett, most a külső nyomás hatására kénytelen volt visszakozni. A lelkiismeretével neki kell elszámolnia, magyar szempontból viszont sokkal érdekesebb, hogy Orbán ET-elnökségének rémképe észhez térítette azokat, akik úgy vélik: Európa nem személyes ambíciók játékszere, hanem olyan érték, amit meg kell őrizni.

A magyar diplomácia szempontjából nem csak Michel bejelentése miatt alakult horrorisztikusan a hét: a nyugati szövetségesek már torkig vannak Magyarországgal, a svédek NATO-integrációjának késleltetése a kicsinyesség netovábbja, vélik. Több kereszténydemokrata pártnál, köztük a Fidesszel egykor szövetséges német CDU/CSU-nál elszakadt a cérna. Orbán Viktor biztosra veszi Donald Trump újraválasztását, és azt reméli, kiemelt szerepe lesz Európában azzal, hogy Washington legfőbb szövetségese lesz. Elfelejti, hogy Európában élünk, egy olyan kontinensen, amely a legreménytelenebb helyzetben is képes visszatérni a demokratikus gyökerekhez és kilökni magából azokat, akik az eszmeiség fölé helyezték saját hatalmukat.

CZENE GÁBOR

Magas labdák

Még mindig többségben vannak azok, akik szerint Magyarországon „rossz irányba mennek a dolgok”, de számuk néhány hónap leforgása alatt érzékelhetően csökkent. Tavaly ősszel a választók 65 százaléka gondolta így, mára az elégedetlenek aránya 57 százalékra apadt. Kormányváltást ennél is kevesebben akarnak, az abszolút – tehát az 50 százalékot meghaladó – többség helyett jelenleg csak a relatív többség, 48 százalék zavarná el a Fideszt. Az ellenzéki pártok nagy része pár százalékos támogatottság környékén vegetál, a bizonytalanok aránya (37 százalék) rekordot ért el ebben a parlamenti ciklusban.

Nem valamelyik kormánypárti intézet tudatmódosító publikációját idéztük, hanem azt a felmérést, amit a HVG megbízásából a Medián készített. A Republikon Intézet adatai valamelyest kedvezőbbek az ellenzék számára, de azok sem túl szívderítők. Bár a pártválasztók körében a Fidesz népszerűsége minimális mértékben – hibahatáron belül, mindössze egy százalékkal – mérséklődött (43 százalék), és a legerősebb ellenzéki párt, a Demokratikus Koalíció támogatottsága ugyanilyen kis mértékben növekedett (19 százalék), az európai parlamenti és az önkormányzati választásokhoz közeledve az ellenzék megközelíteni sem tudja a kormánypártot.

Ha hozzávesszük, hogy a viccpártnak indult, ma már egyre inkább politikai alternatívát megjelenítő kétfarkú kutyák beelőzték a Momentumot, akkor rögtön levonható a következtetés: nem jött be, hogy a Momentum látványosan nekirontott a DK-nak. A gyurcsányozás kevés, valami mást kellene kitalálni.

A képlet megoldása elvileg nem tűnik bonyolultnak, a Fidesz sorra dobálja fel a magas labdákat. Csupán egyet említünk: az, hogy külföldi vendégmunkásokkal cserélik le a magyar dolgozókat, mindennel szembemegy, amit Orbánék eddig harsogtak. Az ellenzéki pártok megmutathatnák, hogyan lehet idegenellenes retorika nélkül védeni a hazai munkavállalók érdekeit.

Tág terepe kínálkozik az ellenzéki politizálásnak. Már amennyiben akadnak olyanok, aki hajlandók kimenni a terepre.

Az ellenzéki pártok megmutathatnák, hogyan lehet idegenellenes retorika nélkül védeni a hazai munkavállalók érdekeit.

JEGYZET

Szalai Anna

Pulykaság

A fővárosi járatritkítás pirosan villogó felkiáltójelként kerülhet be a kommunikációs tankönyvek elbaltázott ügyekről szóló fejezetébe, példaként arra, hogy egy alapvetően szakmai döntés miképpen csúszik át a vállalhatatlan abszurditások mezejére. A főváros közlekedési cége kettős fojtásban él, az utasok érthetően egyre jobb minőségű – értsd: új, komfortos járművek, sűrűbb menetrend, mindenhova elérő viszonylatok – szolgáltatásokat várnak, miközben a források messze nem fedik le a költségeket. Ha nincs pénz, jön az ügyeskedés.

A BKK megpróbált úgy fejleszteni, hogy annak árát máshonnan veszik el. Gondolták, ha lecsípnek a belvárosi járatokból, és azt átrakják a külső kerületekbe, akkor a sűrű Rákóczi úton senki nem veszi észre a minimális különbséget, Rákospalotán meg nagy lesz az öröm az új járat miatt. De választások lesznek, mindent átszű a politika. Márpedig a járatritkítás Demszky és Tarlós idején is elbukott. Úgy tettek, mint egy kétéves: eltakarták a szemüket, és azt mondták, elbújtak. Ahelyett, hogy jó előre közölték volna – vannak erre kiváló kommunikációs technikák –, hogy a közösségi közlekedéssel jól átszőtt belső városrészekben valamennyivel nő a követési idő, egyszerűen nem mondtak semmit. Az 54 járatra kiterjedő ritkítás – minő meglepetés – nem maradt észrevétlen. A BKK meg a városvezetés elkezdett magyarázkodni, egyre kínosabb helyzetbe tolva magát. Ennek a vesszőfutásnak volt a mélypontja a cégvezető hasonlata, amikor azt találta mondani, hogy az utasok járatritkításról szóló döntésbe való bevonása olyan lenne, mintha „hálaadás előtt megkérdeznék a pulykát, hogy mi legyen vele”. Annak rendje és módja szerint botrány támadt, Karácsony pedig azt tette, amit az elődei: megfutamodott. Innentől meglepő lenne bármilyen bátor döntés a főváros közlekedésében, holott a rendszerhez előbb-utóbb hozzá kell nyúlni.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

A LÁTHATATLAN LÉGIÓ

Versenyfutás

ATLANTISZ

BOD PÉTER

Kamaszkoromtól örömteli türelmetlenséggel léptem be a könyvesboltokba. Kötetek sokaságát vettem kézbe, nyitottam ki, olvastam hosszan, beleszagoltam a lapokba, és közben igyekeztem dönteni, hogy felvegyem-e vételi listámra az éppen szemlézett művet. Kezdetben ez nehezebb ügy volt, mert otthon tekintélyes könyvtárat hozott létre apánk, amiben az alapművek szinte hiánytalanul megvoltak. Az már csak később derengett fel, hogy a saját könyvtárépítés feladatába, inkább előbb, mint utóbb, bele kell vágnom.

Az önálló életkezdés lehetősége érettségi körül kezdett alakot kapni. A sikeres felvételi után az egyéves dunántúli sorkatonai szolgálat ugyan némi haladékot adott, de amikor berendezkedtünk korábbi katonatársammal első szegedi albérletünkbe, akkor már foglalkoztatott a gondolat, hogy a magam könyvtárát megteremtsem. Egy fájdalmas folyamaton ekkor még átestem. Tizenhat éves koromtól fogva testvéremmel együtt antikváriumok mélyéről bányásztuk elő az akkor ritkaságnak számító régi kiadású Márai-köteteket. Eljött a pillanat, amikor feleznünk kellett a gyűjteményt. Ez nem kis lelki fájdalommal volt teljesíthető. Akkor úgy éreztem, mint akinek az egyik karját levágták. A pótlás műveletével az elmúlt évtizedekben sem végeztem, és ez talán már örökre így marad.

Közben más is megváltozott. Elvégeztem az egyetemet, rövid ideig egy vidéki középiskolában tanítottam, majd újságírónak álltam, voltak évek, amikor sajtóügyeket intéztem egy polgármesteri hivatalban, még EU-ügyekkel, döntően pályázatokkal foglalkozó referens is voltam, valamint szabadfoglalkozású irodalomkritikus és recenzens, de a rendszeres olvasással soha nem hagytam fel. A munka és a családi élet mellett ezt már nem lehetett azzal az aszketikus szorgalommal végezni, ahogyan hallgatókoromban, de a napi egy órát igyekeztem kiszorítani mindennapjaimból. Ezekben az években kétfajta érzés kísért és kísértett. Ha beléptem a könyvesboltba, volt benne némi visszafogott elégettség, mert a szemem elé kerülő könyvborítókat látva sokszor nyugtáztam magamban, hogy ezt is, azt is, sőt a harmadikat és negyediket is olvastam. A másik érzés ezzel ellentétes volt. Áradtak a könyvek. Tudtam, hogy ezzel a darabszámmal nem lehet lépést tartani. Akkor sem, ha főfoglalkozású olvasó lennék. Ilyen munkakör sajnos nincs, vagy ha mégis, nem fizetnek érte.

Furcsa vagy sem, de a végesség érzése a könyvesboltokban is utolért. Egyre inkább szemponttá vált, ami korábban soha nem fordult meg a fejemben. Ha megveszem, lesz időm még elolvasni a kasszánál kifizetett könyvet? – tettem fel magamnak a nagyon is gyakorlati kérdést. Magyarázza a helyzetet, hogy sok személyes adósságot tartok számon a magyar és a világirodalomból. Nem viccelek, hogy majdnem elsüllyedek szégyenemben, mert mások mellett nem olvastam még A tulajdonságok nélküli embert.

Szörnyű volt először megérteni, hogy mindent én sem fogok tudni elolvasni. Pedig József Attilával szólva „Ifjuságom, e zöld vadont, / szabadnak hittem és öröknek”. Bár a száraz ágak még nem zörögnek. Még nem.

Szörnyű volt először megérteni, hogy mindent én sem fogok tudni elolvasni.

Ellenterv

CSILLAG ISTVÁN
közgazdász

HOZOTT ANYAGBÓL

Alig van magyar olvasó, aki emlékezne az ellentervre, erre az alig nyolcvanéves vérbeli szovjet gazdasági intézményre. Az ellentervet a szovjet vállalatok készítették válaszul arra a központi szervektől (pl. gazdasági minisztériumtól) leküldött tervutasításra, amely következő évi termelésük mennyiségét határozta meg. Ha a gazdasági miniszter tervutasítása az előző évi termelés 5 százalékkal növelt mennyiségét írta elő (a 2024. évi terv a 2023-as teljesítés 105 százaléka), akkor a vállalat ezt ellentervében „felülírta", és – mondjuk – 110 százalékot ajánlott fel.

Persze ez a rituálé elsősorban a „ferdeajkú vén trotty" (Petri György: Leonyid Iljics Brezsnyev emlékére) növekedési vágyának kielégítése érdekében történt, hiszen a valóságban a szovjet vállalatok örültek, ha az előző évivel azonos mennyiséget képesek voltak termelni.

A MAGYAR ELLENTERV

Magyarországon az ellenterv gyakorlatát a boldogult reform előtti szocializmusban sem ismertük, a reformált „legvidámabb barakkban" pedig teljesen ismeretlen volt. Napjainkban azonban biztosan előássa a magyar gazdasági meg a titokminiszter („Jaru és Csau, a két rossz arcú temetőőr, / Kelet-Európa csődtömeggondnokai" méltó utódjaként). Tartoznak ennyivel a főnöküknek, a nagy bábjátékosnak, hogy a növekedési vágyait kielégíthesse – ha már pénzt nem tudnak adni a vállalatoknak, hogy azok kettőzött erővel beruházzanak, legalább kierőszakolják azt. Ha már minden pénzt elköltöttek 2021 végén és 2022 első negyedében a nagy bábjátékos újraválasztására, akkor kísérletezni kell, hogy a kerek egy éven tartó hanyatlás (recesszió) után hogyan is indítsák be újra a növekedést.

A fél évig tartó, a GDP 8 százalékát elérő pénzszórás eredménye volt a gazdasági növekedés hirtelen meglódulása éppen a választások idejére (2022. április), majd az Európa-rekorder infláció elérése (2022. IV. negyedév), ami a magyar a családok „váratlan öröme" miatt következett be, hiszen még sohasem láttak hirtelen másfél millió forintot érkezni a számlájukra.

2024-ben is választások lesznek, és a nagy bábjátékos azt szeretné, ha újra masszívan győzhetne. Hiába segítik a vágyát a teljesen alkalmatlan ellenzéki pártok – akik még a kötél végén lógva is csak egymással akarnak versenyezni –, fennáll a kockázat, hogy ez bizony kevés lesz a taroláshoz. Ezt a kockázatot a két Lázár Ervin-i értelemben „fékezhetetlen agyvelejű" miniszter azzal találná elhárítani, hogy egy negyven kérdésből álló kérdőívet küldenének a beruházni vonakodó vállalatoknak, melyek a kérdéseket elolvasva kedvet kapnak majd a beruházáshoz.

A gazdasági miniszter által kiötlött kérdőív van olyan erős, mint egy nemzeti konzultáció. A válaszadó vállalatvezetők egymás sarkát letaposva nyújtják majd be az „ellentervet", amelyből kiderül, hogy dehogyis akartak ők kivárni a beruházásokkal, örömmel beruháznak ők, csak hogy elérjen a kisvasút Bicskéig vagy Fehérvárig, de akár Gyulafehérvárig is. Ha ehhez beruházás kell, akkor boldogan beruháznak.

Ráadásul még az is lehet, hogy a vállalati kérdőívek kitöltését majd kiküldött biztosok segítik, ahogy a járvány idején az „oltakozást" meg a bevásárlóközpontok rendeltetésszerű működését golyóálló mellényes katonai járőrök cirkálása segítette. Veszélyhelyzet idején szükség lehet néhány golyóálló mellényesre, akik majd segítik a vállalati beruházási szándékot firtató kérdőív kitöltését. De jól jöhet a golyóálló mellényes segítség minden vállalat board ülésén vagy az igazgatói irodában, hogy időben és jó minőségben készüljenek el a vállalati ellentervek.

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

Veszélyhelyzet idején szükség lehet néhány golyóálló mellényesre, akik majd segítik a vállalati beruházási szándékot firtató kérdőív kitöltését. De jól jöhet a golyóálló mellényes segítség minden vállalat board ülésén vagy az igazgatói irodában is.

ÉBERSÉG, ELVTÁRSAK, ÉBERSÉG!

Azt, hogy a gazdaságirányítás nem csupán pénzügyi ösztönzők, kamatfelárak, különadók kivetésének kérdése, hanem helye van az adminisztratív eszközöknek is, már az árdrágítókkal folytatott osztályharc viharában megtudtuk. Amikor a fogyasztói árak emelkedése a tavalyi év elején az egekbe szökött (27 százalék az előző év első negyedévéhez képest), és különösen az élelmiszerárak lőttek ki, akkor a veszélyhelyzeti kormányzás adott erőt arra, hogy a kormányszervek felléphessenek az árdrágítókkal szemben, és az üzleteket kötelezzék az „akciózásra".

Igaz, megtették ezt maguktól is, hiszen vásárlók egyre inkább csak a leszállított árú, a szavatossági idő végéhez közelítő termékeket vásárolták. Ha a kereskedők nem akartak a veszteségek halmozásában versenyezni az „acsaládokra" zúdult, ám véget ért pénzeső és a felugrott árak miatt visszaeső vásárlási kedv miatt, maguktól is folyamatos akciózásba fogtak. Persze jól jön a hatósági segítség, kár, hogy az árellenőr nem golyóálló mellényben érkezett. (Igaz, az adminisztratív módszereket kitaláló gazdasági miniszter méretére még leszállított áron sem találtak volna golyóálló mellényt.) Már 2022-ben is gyászos volt a karácsonyi nagy bevásárlás, mert akkor az „acsaládok" már elfelejtették, hogy év elején micsoda pénzeső mosta a lakásuk falát. Nyáron már beindult az örömmámor miatti áremelkedés, hogy karácsonyra Európa-rekorder legyen hazánk. Karácsonykor nem angyalok, hanem ellenőrök lepték el a nagyobb üzleteket, és ezt a jó ünnepi hagyományt tavaly felújították.

Szerencsére időben érkezett a megfelelő iránymutatás is. Magától értődő, hogy a magyar tulajdonú kis üzletek, üzletláncok nemzeti szándékaitól távol áll az árdrágítás. Erre csak a külföldi tulajdonúak gondolnának, így aztán elég az ellenőrzésben rájuk koncentrálni. Hátha belátják, hogy ideje a szőröstalpúakhoz meg a túrókedvelőkhöz átvonulniuk, majd a királyi vő kebelét feszítő nemzeti érzés letöri az általuk átadott üzletekben a kereskedők árdrágító kedvét. Csak éberségre van szükség.

A HADIKAPITALIZMUS MALMAI LASSAN ŐRÖLNEK

A veszélyhelyzeti gazdasági kormányzás intézkedéseit nem szokták még meg az üzleti partnerek. Nem vették észre, hogy az építési-környezeti engedélyezési eljárásokban a versenyt elősegítő „kivéve a gyevi bírót" elv érvényesül. Nem lehet védett területeken építkezni, kivéve a gyevi bírót (ld. Fertő tavi beruházások). Mindenki köteles óvni a Balaton-parti ősnádasokat, kivéve a gyevi bírót (ld. aligai partszakasz kiépítése, Badacsony környéki jachtkikötők). A veszélyhelyzeti kormányzás közepette a múzeumok, kulturális értékek megóvásával szemben nemzeti érdek a huszárhagyományokat ápoló katonaminiszter minisztériumának a Várba helyezése, hiszen hogyan ápolhatná a forradalmi hagyományokat, ha nem a valahai kormányzótanácsot utánozva. Az évtizedek óta a gyerekek kedvencének számító Hadtörténeti Múzeum bezárása mit sem számít, hisz a gyerekeket is be lehet hívni egyszer katonának.

Lassan szerveződik a hadikommunizmusból jól ismert, minisztériumok közötti cicaharc, aminek megszokott módja az ágazati (építési, mezőgazdasági stb.) és funkcionális (pénzügyminiszter) miniszterek egymásnak feszülése, amit a bulvársajtó is imád. Fel lehet tenni a kérdést, hogy a legnagyobb bábjátékos hüvelyujjára húzott gazdasági miniszter vagy a mutatóujjáról villámokat szóró építésügyi és közlekedési miniszter-e a jobb, azaz zúghat a „ki a jobb? magyarok!" – csatakiáltás. Bal felől is meg jobb felől is a hadikapitalizmus vezénylő tábornokához áramlanak az ország javai, így a hadikapitalizmus sem különbözik a hadikommunizmustól, csak nem az Államvédelmi Hatóság sepri le a padlást, hanem a Szuverenitásvédelmi Hivatal mutat rá a külföldről befolyásolt feketézőkre.

Ha végre bejáródik az ellentervkészítés mechanizmusa, és a vállalatvezetők kezesbárányként licitálnak rá a gazdasági miniszter tervelképzeléseire, akkor lehet majd munkaverseny és felajánlás a Nagy Október tiszteletére. Bocsánat, ez mégsem lesz, még akkor sem, ha a hadikapitalizmus november 7-re végleg kiépül, hiszen a tartótiszt, Putyin országában sem ünneplik már a Nagy Októberit. Pedig nem is ismerik Petri György már többször idézett, a megírása idején némi bizakodásra okot adó versét: „Felfordult a ferdeajkú vén trotty, / az orosz–magyar monarchiának kezd vége lenni. / Jaru és Csau, a két rossz arcú temetőőr, / Kelet-Európa csődtömeggondnokai, / latolgatják, hogy lesz-e borravaló. / Szuszognak, piszmognak a koszorúkkal. / Fülelnek: tán már lövik is az üdvöt. / Mindenesetre: halott. / Nem veszi elő többé / a húgyfoltos sliccből a Nagy Októberit."

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

SZERINTEM

Nyuszi

Gulyás Gergely kancelláriaminiszter híres arról, hogy rezzenéstelen arccal, pirulás nélkül tudja bemondani a legvadabb blődségeket is egy-egy úgynevezett kormányinfón. A pedagógus-szakszervezetekkel kapcsolatos kiszólása – mely szerint ők a pedagógus-béremelés legnagyobb ellenségei – azonban bizonyos szempontból árulkodó is. Ősrégi és egyszerű kommunikációs taktika, hogy ha az ember valamiben hibásnak, bűnösnek érzi magát, azzal vádoljon meg másokat. Ez ugyan gyerekes reakció („Fogd a nyuszira!"), időlegesen mégis lehet sikeres: az illetőről a figyelmet eltereli, a másikat védekezésre kényszeríti. Gulyás miniszter vádja azonban ezúttal is könnyen a visszájára fordítható: most már egészen biztosak lehetünk benne, hogy valójában ki-mi a pedagógus-béremelés legnagyobb ellensége.

CSORBA IMRE

Felelős

Mint ismeretes, miniszterelnökünk úgy nyilatkozott még tavaly a svéd NATO-csatlakozás ügyében, hogy a kormány időben benyújtotta a ratifikációs javaslatot, ám a képviselők nem fogadták azt egyöntetű lelkesedéssel, sőt kifogásokat is találtak. Oly sok hónappal később már joggal tehető fel az a kérdés, van-e felelőse a javaslat elfektetésének, halasztgatásának vagy pusztán a dilettantizmus vezetett idáig. Netán valami hanyagság, gondatlanság okozta a fiaskót? Heuréka! A házelnök! Bizony, a házelnök a ludas. Elfelejtette, hogy melyik fiókba is tette a javaslatot, így nem kerülhetett még azon a héten tárgysorozatba. Állampolgári jogon az alábbi két szerény javaslatot teszem tehát a mihamarabb összeülő parlamentnek, valamint Lánczi Tamásnak, a Szuverenitásvédelmi Hivatal elnökének. 1. Ahány hónapot késlekedett a ratifikáció tárgysorozatba vétele, annyi hónapon keresztül a házelnök úrnak csak a minimálbér folyósítható. 2. Lánczi Tamás elnök első feladata a fenti ügy nagyon alapos kivizsgálása legyen, hiszen ez sokak szerint sérthette és veszélyeztethette Magyarország szuverenitását. És Lánczi úr gondolkodjon, és gondolkodjon, és gondolkodjon, hiszen bőven van min.

KOVÁCS ISTVÁN

Buszon

Pár éve találkoztam egy nagyothalló ausztrál idős úrral, akinek a zakóján egy nagy, kék, kerek jelvényen ez virított vastag fehér betűkkel: SPEAK CLEAR! Azaz beszélj hozzám tisztán, érthetően. Nemrégiben, január első hetében olyan helyzetbe keveredtem, amikor ez a megoldás sem bizonyult elégségesnek. Nem tudom, egy szegény idős asszony milyen bűnt követett el a busz első ajtaján való felszálláskor, de a buszsofőr valamiért veszekedett vele. Mikor beljebb húzódott a buszba, megpillantottam rajta egy jelvényt, magyar felirattal: LÁTÁSSÉRÜLT. Lám, lassan idomulunk a változó világhoz, még ha túl kis lépésekben is.

LÁSZLÓ GYÖRGY

Olvasóink leveleit a következő címre várjuk:
olvasoilevel@nepszava.hu

Bartók TáncTriptichon

Velekei László tavaly bemutatott A fából faragott királyfi című alkotása mellett Venekei Marianna A csodálatos mandarin és Várnagy Kristóf Táncszvit című koreográfiája is látható lesz február 3-án az Operaház új Bartók-estjén. MTI

Kihirdették a Virtuózok győzteseit

Két visszatérő, a 24 éves Lugosi Ali klarinétos és a 15 éves Teo Gertler szlovák hegedűs is győzött a Virtuózok V4+ tehetségkutatón. További győztesek: a 12 éves lengyel Zarina Zaradna (hárfa), a 18 éves cseh Ondrej Toman (klarinét), a 20 éves ukrán Timofij Zserebcov (zongora) és a 9 éves ukrán Amelija Anyiszovics (ének). MTI

Rendhagyó Petri-tárlat

Gazdátlan tényrakások címmel Petri György író, költő születésének 80. évfordulója alkalmából a Petőfi Irodalmi Múzeum az egykori Károlyi Étterem falai között rendez kiállítást. MTI

A NER mindenhol ott van

MUSTRA A hétvégén véget ért a Sundance Filmfesztivál, amely elhozta 2024 első remekművét: az In the Summers kapta a megérdemelt fődíjat. Bár Arun Bhattarai és Zurbó Dorottya dokumentumfilmje díj nélkül maradt, az amerikai világpremier után nagy karrier vár a műre.

CSÁKVÁRI GÉZA

Bár a 2024-es Oscar-díjátadóig tart az aktuális díjszezon, a januári Sundance Filmfesztiválon már a következő évad alkotásai debütálnak. Az Egyesült Államok Utah államában található Park Cityben megrendezett független produkciókra és immár nemzetközi versenyre szakosodott mustrája rendszeresen felfedez igazi gyöngyszemeket, gondoljunk csak az Oscaron tároló CODA-ra, vagy épp most a hazai mozikban is futó Előző életekre. Az amerikai fesztivál az egyetlen a legnagyobbak közül, amely nem tért teljesen vissza az analóg térbe, a versenyprogramot online akkreditációval is meg lehetett nézni – persze utólag, a fizikai rendezvény bezárása után.

Az amerikai játékfilmek versenye volt az a szekció, ahol a box office nyitás napján, január 3-án elpárologtak a jegyek, lévén, a virtuális mozitermek kapacitása is korlátozott. Amelyek percek alatt teltek meg az olyan művekre, melyekben amerikai sztárok játszanak, így Kristen Stewart versenyfilmje, a Love Me sokaknak csak vágyálom maradt. Az effélе apró bosszúságok után viszont jó hír: minden díjazott alkotásra be lehetett jutni magyar IP-címről és ezzel együtt elkapni a Sundance életérzést, melynek a lényege a felfedezés: ez a rendezvény a jövő nagy tehetségeit keresi és egyben bizonyítja, még a tengerentúlon is készülnek európai értelemben vett szerzői művek.

Jó hír: rossz filmet nem sikerült a Sundance-en látni. Még jobb hír: a legjobb rendezőnek járó elismerést és a fődíjat egyaránt megnyerő In the Summers (Nyarak alatt) 2024 első remekműve. Alessandra Lacorazza Samudio író-rendező (jegyezzük meg gyorsan a nevét) első egész estés fikciós műve átütő erejű dráma egy családról, ahol az apa a világ összes szeretetével rendelkezik a lányai iránt, ám pszichés problémákkal és szenvedélybetegségekkel küzd, így tönkreteszi a saját és a szerettei életét is. A mű cselekménye azokra nyári hónapokra korlátozódik, amikor a Los Angelesből Új-Mexikóban költözött Vicentéhez érkezik két lánya, hogy nála töltsék a vakációt. Samudio elegánsan, a lényegre koncentrálva mutatja be, miként teszi toxikussá a családi viszonyrendszereket egy felnőtt ember lelki károsultsága, felelőtlensége. Az In the Summers klasszikus négyfelvonásos drámai szerkezettel rendelkezik, azaz minden egyes nyár komplett fejezet a filmben, melyek önmagukban is bitang erősek – a rendezőnek sikerül négy katarzist hoznia. Átütően mutatja meg, miként siklanak ki egymást szerető emberek az egymásra gyakorolt hatások alatt. Semmi extrém nincs a vásznon, nem a provokáció a cél, sokkal inkább az, hogy egyszerűen megszakadjon a néző szíve. A kisebbik lány, Eva például megkapja az első italt, az addig érzékeny, tehetséges és gyönyörű kislány a következő nyáron már „piás” és zaklatott lányként érkezik a nyári szünetre. A gyerekeket az idő múlása miatt különböző színészek alakítják, az apát alakító Residente lesz így az abszolút főszereplő: a Puerto Ricó-i rapper sosem volt korábban színész, játéka ennélfogva meglepően letaglózó – Samudio talált neki egy új szakmát.

FOTÓ: MOZINET

A boldogság ügynöke: Arun Bhattarai és Zurbó Dorottya rendezők filmes csapata egy boldogságügynök életét követte Bhutánban

A Dídi az a fajta szerző kommersz, mely a humor erejével igyekszik társadalmi párbeszédet generálni

A Sundance-en igen fontos elismerés a közönségdíj, ezt Sean Wang író-rendező kapta a Dídi című dramedy-ért. Az önéletrajzi mű alapvetően térdcsapkodós vígjátéknak indul a csajoktól félő amerikai-tajvani fiú, Chris Wang iskolás éveiről, akinek olyan stresszekkel kell szembesülnie, hogy az első komoly randin a remélt csók helyett a fütyköset fogja meg a csodált kislány (hát, kérem szépen, ezek a mai fiatalok...), vagy felrobbantanak egy mókust, amelynek a farkát leszakították. Aztán a felszín alól kirobbannak a drámai fordulatok, amelyek megmutatják például, egy bevándorló gyerek élete mennyire kegyetlen tud lenni. Vagy azt, hogy a Tajvanon dolgozó apa hiánya miként befolyásolja a család életét, hogyan zajlik le a teljes asszimiláció három generáció alatt. A bevándorló, angolul nem tudó nagymamát egyébként a rendező nagyikája alakította, akiről a Sundance közönségtalálkozón kiderült, tényleg egy szót sem ért angolul. Egyszóval a Dídi az a fajta szerző kommersz (ez is létező műfaj, igaz szinte kizárólag amerikai alkotók esetében), mely a humor erejével igyekszik társadalmi párbeszédet generálni.

FOTÓK: SUNDANCE FILM FESTIVAL

A legjobb rendezőnek járó elismerést és a fődíjat egyaránt megnyerő In the Summers 2024 első remekműve

A Sundance-válogatók a nemzetközi fikciós versenybe szeretnek az amerikainál jóval „elborultabb” megközelítésű műveket választani, de az látszik, itt a családi és a társadalmi kérdéseket feszegető művek a keresendő célpontok. Ha meg így van, akkor nem maradhatott ki az utóbbi években szárnyaló norvég filmművészet és A világ legrosszabb embere óta „felkapott” Renate Reinsve: a színésznőnek hét új filmje sorakozik bemutatásra várva. A Handling the Undead (Az élőhalottakkal való bánásmód) egy úgynevezett művész-zombifilm, mely azt mutatja be, mi van akkor, ha a zombik nem azonnal éhesek és a szeretteik élőként tekintenek rájuk. Thea Hvistendal író-rendezőt persze nem az idill érdekli, így mindenki megbűnhődik a filmben, pláne azok, akik azt hiszik, hogy a halott, de picit mégiscsak elő szeretteik értékelik a kötődést. George A. Romero azért biztos elégedetten csettintene, hogy megint készült a műfajban egy mű, ahol az emberi természet a lényeg.

Még a tengerentúlon is készülnek európai értelemben vett szerzői művek.

A Veni Vidi Vici alkotói szatírát készítettek az osztrák NER-ről, melynek persze magyar kapcsolódásai is vannak

Így van ez az osztrák versenyfilmben, Daniel Hoesl és Julia Niemann alkotásában, a Veni Vidi Vici-ben is. A híres osztrák rendező, Ulrich Seidl produceri cégétől érkező mű érdekessége, hogy a Seidl-univerzummal szemben ez a thriller nem a szegényeket elemzi, hanem az über gazdagokat. A központban a Maynard család áll, ahol az apa unalmában puskás sorozatgyilkos, a narrátor pedig a kamaszlánya, aki már elég idősnek érzi magát, hogy lőjön (Olivia Goschler nagy felfedezés). Hoesl és Niemann szatírát készített az osztrák NER-ről, melynek persze magyar kapcsolódásai is vannak és kilátástalanabb képet fest az átlagember sorsáról, mint a már említett norvég zombifilm.

A nemzetközi dokumentumfilmes versenyben volt magyar film is: a Nemzeti Filmintézet támogatásával készült magyar–bhutáni koprodukció, A boldogság ügynöke. Arun Bhattarai és Zurbó Dorottya rendezők dokumentumfilmes csapata egy negyvenes éveiben járó boldogságügynök, Amber Gurung életét követte. A mindössze hétszázezer lakost számláló, apró himalájai királyságban, Bhutánban ugyanis a Boldogság Kutatóintézet munkatársai járják az országot, és négyórás kérdőív segítségével mérik fel a lakosság boldogságszintjét. Ennek eredményéből dolgozzák ki az ötéves fejlesztési terveket, amelyeknek elsődleges célja, hogy tovább növeljék a bhutáni társadalom boldogságindexét. Kiderül persze, hogy az egész nem ilyen egyszerű: a boldog, akinek van párja vagy tehene, de igazából rengetegen nem azok. Amber, a rendszer embere sem az. Mivel nepáli, elvették tőle az állampolgárságát, így nőt sem talál: akinek épp udvarol, az Ausztráliába akar menni, ahová nem tud vele tartani, lévén, nincs útlevele. Szóval, Bhutánban is van NER. Külön vicces, hogy ezen a filmen látható a Nemzeti Filmintézet logója. Lám, lám, van, ahol még Magyarországon is nagyobb az abszurd. Van hova fejlődni...

LAPSZÉL

Színházi találkozó Kaposváron

FOTÓ: RÓHRIG DÁNIEL

Múlt év novemberében derült ki, hogy a sok-sok évig Pécsen rendezett Országos Színházi Találkozót (POSZT) idén június 10. és 16. között Kaposváron tartják meg. A POSZT szervezéséből még 2019-ben kilépett a Magyar Színházi Társaság, a fesztivál társszervezője, a Magyar Teátrumi Társaság elnöke, Vidnyánszky Attila pedig már akkor arról beszélt, a POSZT utódját vándorfesztiválként képzeli el. A kaposvári Csiky Gergely Színház igazgatója, Fülöp Péter most a kormányközeli Magyar Nemzetnek elmondta: az új országos színházi találkozó nem a versenyre fókuszál, ezért nem lesz legjobb előadásnak járó díj, lesz azonban legjobb rendező, legjobb férfi és női szereplő, valamint legjobb díszlet és jelmez kategória. Hatvanöt társulat 107 előadása – 54 nagyszínpadi és 53 kamaradarab –, továbbá több mint hatvan színház határon innen és túlról jelentkezett a fesztiválra, amelyre nevezett a budapesti Örkény István Színház, a Katona József Színház és a Radnóti Színház is. Az előadások előválogatója Bán Teodóra, a Margitszigeti Színház ügyvezető igazgatója, Lantos Anikó, a Thália Színház fesztiváligazgatója, Németh Ákos drámaíró és Zalán Tibor költő. Javaslataik alapján hét-hét darabot választ a versenyprogramba a kaposvári színház művészeti tanácsa. A Színházi Kritikusok Céhe egy nagyszínpadi és egy kamaradarabot jelölhet, így végül nyolcnyolc előadás kerül a versenyprogramba. NÉPSZAVA

Luxemburg visszatér

Harmincegy év után Luxemburg idén ismét részt vesz az Eurovíziós Dalfesztiválon, az országot a huszonhárom éves énekesnő, Tali fogja képviselni májusban a svédországi Malmőben, miután szombat este – hét másik versenyzővel szemben – megnyerte a luxemburgi dalversenyt Fighter című popdalával. Luxemburg – a dalverseny hét alapító tagjának egyike – 1956-os indulása óta összesen ötször nyerte meg a versenyt. NÉPSZAVA

A legjobb zenészeket várják

OKTATÁS Kortárs könnyűzenei alapképzés indul szeptemberben a Póka Egon Művészeti Akadémia és a Miskolci Egyetem együttműködésében. A részletekről Demeter Szilárdot kérdeztük, a kezdeményezés mögött álló Petőfi Kulturális Ügynökség vezérigazgatóját.

P. SZABÓ DÉNES

Ha a Debreceni Egyetemen létezik Könnyűzenei Intézet, akkor miért van szükség a Póka Egon Művészeti Akadémiára?

A magam részéről annak örülnék, ha minden olyan egyetemen, ahol létezik zenei kar vagy szak, ott létezne könnyűzenei képzés is, aminek eredményeként elhivatott és jól képzett zenészek akár a közoktatásban is el tudnának helyezkedni diplomás tanárként.

Mennyi pénzbe került a művészeti akadémia létrehozása?

Eddig leginkább agysejtbe került, amíg összeraktuk az akkreditációs dossziét és a több ezer oldalnyi szakleírást, tanmenetet, tananyagot stb. Valamint rengeteg időbe, ami lehet, hogy pénz, de nem tudom a váltószámát.

Miért Póka Egonról nevezik el az intézményt? Tavaly a Telex egy cikke arról számolt be, hogy a zenész, mint a Kőbányai Zenei Stúdió alapítója és ügyvezető igazgatója, zaklatta a diákjait és a tanárokat.

Én úgy tudom, hogy Európában és a nyugati kultúrában a jogállamiság egyik fokmérője az, hogy csak azután tekintünk bűnösnek valakit, miután egy bizonyítási eljárás során egy pártatlan bíróság bűnösnek nyilvánította. Lehet, hogy a progresszió szerint ez már divatjamúlt elképzelés, de én azért ragaszkodnék hozzá, legalábbis amíg európainak akarjuk megtartani hazánkat a nyugati kultúrkörön belül.

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

„Mindenkivel együttműködünk, akiben megvan erre a nyitottság."

Kik fognak és mit tanítani az akadémián?

Az elméleti képzésben jelentős mértékben támaszkodunk a Miskolci Egyetem Bartók-karára, hiszen az alapképzést a miskolciakkal közösen, az egyetemük jogi keretei között indítjuk, a hangszeres és egyéb oktatást pedig azok a zenei nagyságaink, akik teljesítményükkel már letették a névjegyüket az asztalra. Nemigen hiszem, hogy Tátrai Tibornak, Szirtes Edina Mókusnak, Borlai Gergelynek vagy Ferenczi Gyurinak bizonygatnia kellene a tudását.

Milyen képességű hallgatókat várnak, és milyen lesz a felvételi rendszer?

Nyilván a legtehetségesebbeknek szeretnénk további segítséget nyújtani ahhoz, hogy tehetségüket kiteljesíthessék. Ez alighanem minden universitas értelme.

Együttműködnek-e más alap- vagy középfokú oktatási intézményekkel, esetleg a Zeneakadémiával?

Mindenkivel együttműködünk, akiben megvan erre a nyitottság – és aki azonos szemmagasságban van velünk. Van egy mottóm, sokat szoktam idézni: „Ha gyorsan akarsz haladni, menj egyedül. Ha messzire akarsz érni, keress társakat" – így szól valahogy az afrikai közmondás, aminek az igazságáról az elmúlt szűk öt évben többször is meggyőződhettem.

Már szeptembertől tanulhatnak a diplomáért a popzenészek

FELSŐFOKON Bő egy hete több információ is napvilágot látott a Póka Egon Művészeti Akadémia és a Miskolci Egyetem együttműködésében induló kortárs könnyűzenei alapképzésről. „A hároméves képzés egyik célja, hogy diplomás zenészek taníthassanak könnyűzenét általános iskolákban" – mondta a kezdeményezés mögött álló Demeter Szilárd, a Petőfi Kulturális Ügynökség (PKÜ) vezérigazgatója az MTI beszámolója szerint. Demeter felidézte: 2020-ban készítette el a Magyar Könnyűzenei Stratégiát, melynek kapcsán már elkezdődött a majdani egyetemi alapképzés tervezése Póka Egonnal, a középfokú képzést biztosító Kőbányai Zenei Stúdió vezetőjével.

A Miskolci Egyetem rektora, Horváth Zita elmondta, az oktatók között az intézmény Bartók Béla Zeneművészeti Karának tanárai mellett a magyar könnyűzenei élet legkiválóbb szereplői – többek között Szirtes Edina Mókus, Pásztor Anna, Gerendás Dániel és Borlai Gergő – lesznek ott. „A könnyűzenei képzés 2019-ben került be a szakjegyzékbe, kidolgoztuk a hároméves alapszak mintatanrendjét, és benyújtottuk az akkreditációját. Célunk, hogy az alapszakot idővel egy mesterszakos képzéssel fejeljük meg" – mondta a rektor.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Tátrai Tibor gitáros, zeneszerző lesz a könnyűzenei alapképzés szakfelelőse

A szak elindítását részletes tervezés előzte meg: a PKÜ oktatási igazgatója, Szakadáti-Póka Vaneszsza (Póka Egon lánya) elmondta, a nyolc szakirány számára több mint 3500 oldalas akkreditációs anyagot állítottak össze, melynek kidolgozásában a hazai könnyűzenei élet számos szakembere vett részt. Pár információt nyilvánosságra is hoztak, például hogy Tátrai Tibor gitáros, zeneszerző lesz a szakfelelős a Miskolci Egyetemen a Bartók Béla Zeneművészeti Kar kortárs könnyűzene alapképzési szakán, illetve hogy a Miskolci Egyetem szeptemberben induló képzésére február 15-ig lehet jelentkezni az ének, basszusgitár, szaxofon, harsona, trombita, gitár, ütőhangszerek és billentyűs hangszerek szakirányok iránt érdeklődőknek. Az oktatás helyszínét a budapesti Hajógyári-szigetre tervezték. Az akadémiának azonban jelenleg nincs honlapja, másrészt a Hajógyári-sziget déli részén nyoma sincs annak az ingatlanfejlesztésnek, amelyről három éve Demeter Szilárd beszélt. Korábban megírtuk: a kormány akkor 23 milliárd forintot adott a popkulturális központra.

A képzés terve már tavaly megszületett, mikor márciusban a Demeter Szilárd vezette Petőfi Kulturális Ügynökség (PKÜ) kezdeményezésére az A38 Hajón megalakult a Petőfi Zenei Tanács (PZT), melynek első ülésén az egyik elképzelés egy kifejezetten popzenei zeneművészeti főiskoláról, pontosabban egy akkreditált felsőoktatási intézmény létrehozásáról szólt – derült ki akkor Németh Alajos PZT-tagnak, a Bikini basszusgitárosának a Magyar Narancsnak adott nyilatkozatából.

Tavaly a Telex pedig egy cikket jelentetett meg a 2021-ben elhunyt Póka Egonról, a Kőbányai Zenei Stúdió egyik alapítójáról és ügyvezető igazgatójáról annak kapcsán, hogy rendszeresen fogdosta és csókolgatta az iskola jellemzően 18–23 éves diákjait és több női dolgozóját, tanárát. P. SZ. D.

CSATLAKOZZ A TATAI TÜZÉREKHEZ!

KEZDŐ ILLETMÉNY: HAVI BRUTTÓ

737 000 FT

IRANYASEREG.HU

MAGYARORSZÁG BÉKÉJE ÉS BIZTONSÁGA KÖZÖS ÜGYÜNK.

KÉSZÜLT A HONVÉDELMI MINISZTÉRIUM MEGBÍZÁSÁBÓL, MAGYARORSZÁG KORMÁNYA MEGRENDELÉSÉRE.

A HAZÁÉRT
MAGYAR HONVÉDSÉG

HONVÉDELMI MINISZTÉRIUM

LAPSZÉL

Kiprichet ünnepelték

FOTÓ: FEYENOORD ROTTERDAM

Még mindig óriási rajongás övezi a holland Feyenoord szurkolói körében a tatabányai Kiprich Józsefet, akit több évtized elteltével sem felejtettek el Rotterdamban: a Twente elleni bajnoki előtt hatalmas tömeg fogadta, az egyik edzőpálya lelátóján pedig óriási molinóra írták ki: „Tatabányai varázsló, dél hőse!" Kiprich József 2023 szeptemberében töltötte be 60. életévét, nemrég viszont combnyak- és könyöksérülést szenvedett; a tolószékből már kiszállhatott, de jelenleg csak botra támaszkodva tud járni. A kitűnő csatár a Feyenoordban 1989 és 1995 között 128 bajnoki mérkőzésen 53 gólt lőtt. NÉPSZAVA

Egyéves hosszabbítás

Az NB I-ben szereplő Kecskemét labdarúgócsapata hosszabbított Szabó István vezetőedzővel. Az 57 éves szakember szerződése 2025 nyarán járt volna le, ezt most további egy évvel hosszabbították meg a felek, mivel Tóth Ákos sportigazgató elmondása szerint gördülékenyen és hatékonyan tudnak együtt dolgozni. A tavalyi szezon ezüstérmese jelenleg a tabella nyolcadik helyéről várja a folytatást, amely a téli szünet után a héten kezdődik. MTI

Szemerey Zsófi Metzben

FOTÓ: MTI/CZEGLÉDI ZSOLT

A Bajnokok Ligája-induló francia Metznél folytatja a Motherson Mosonmagyaróvárról távozó válogatott kézilabdakapus, Szemerey Zsófi. A francia élvonalban jelenleg élen álló, a Bajnokok Ligájában a B csoportot vezető Metzben a Győrbe igazoló Hatadou Sakót kell pótolnia a 29 éves kapusnak. Emmanuel Mayonnade csapatát erősíti a következő idénytől a Debrecenből érkező Vámos Petra is. NÉPSZAVA

Ogier nem lett tizedes

A Thierry Neuville, Martijn Wydaeghe belga duó nyerte meg a vasárnap véget érő Monte-Carlo-ralit, a világbajnokság (WRC) idénynyitó futamát, amelyen így a másodikként záró francia Sébastien Ogier-nek nem sikerült begyűjtenie tizedik diadalát a hercegség tradicionális évnyitó viadalán. A győztes belga pilótának ez volt WRC-pályafutása 20. futamgyőzelme, s másodszor nyert Monacóban. MTI

Árnyék vetült a hétvégére

DÖBBENET Az FC Liverpoolt gyökeresen átformáló mesteredző a futballt körülvevő mentális és logisztikai kihívásokba fáradt bele, ezért távozik Klopp.

R. HAHN VERONIKA
LONDON

A játékosokat, a szurkolókat, a hétköznapi liverpooliakat, az edzőkollégákat és a szaksajtót egyaránt sokkolta az 56 éves Jürgen Klopp péntek délutáni bejelentése, hogy az idény végén visszavonul a csapat menedzseléséből és egy időre a futballból is. A Mersey-parti klub vezetését ez a trauma jóval korábban, novemberben érte. A német sztáredző a következő szezonra való felkészülésről, az edzőtáborról és az előkészületi mérkőzésekről szóló megbeszélések közepette döbbent rá, hogy jobban tenné, ha ezekben már nem venne részt. Ezt közölte is az amerikai tulajdonos Fenway Sports Group vezetőivel, akik gyorsan megértették, hogy felesleges marasztalni, döntése megváltoztathatatlan. Klopp világossá tette, nincs baj az egészségével, de „elfogyóban van az energiája". Ugyanerre az érzésre hivatkozott pont egy éve Jacinda Ardern új-zélandi kormányfő, majd márciusban Nicola Sturgeon skót első miniszter is visszavonulásakor. A drukkereknek küldött szívhez szóló és szívből jövő videóüzenetben Klopp elmondta, tudja, hogy „nem képes újra és újra és újra elvégezni a dolgát". Miután az Anfielden töltött kilenc év alatt csak egyre nőtt a szurkolók iránti szeretete és tisztelete, az igazság a legkevesebb, amivel tartozik nekik, és ez az igazság – mondta.

A 2015-ben a Borussia Dortmundtól érkezett karizmatikus edzőből az utolsó szezon vette ki a legtöbbet, miután a balul végződött 2022–23-as idényben elért ötödik helyezést követően teljesen újjászervezte a csapatot, különösen a középpályát, benne Szoboszlai Dominikkal. Az idei bajnokságban eddig mindössze egyszer kaptak ki, öt ponttal vezetik a táblázatot az egygyel kevesebb meccset játszott Manchester City előtt. Továbbjutottak az Európa-liga kieséses szakaszába, bejutottak a Liga Kupa döntőjébe – ahol a Chelsea lesz az ellenfelük – és a Norwich legyőzésével az angol kupa ötödik fordulójába is. Úgy fogalmazott, hogy „szuper, szuper fontos volt visszatéríteni a csapatot a pályára".

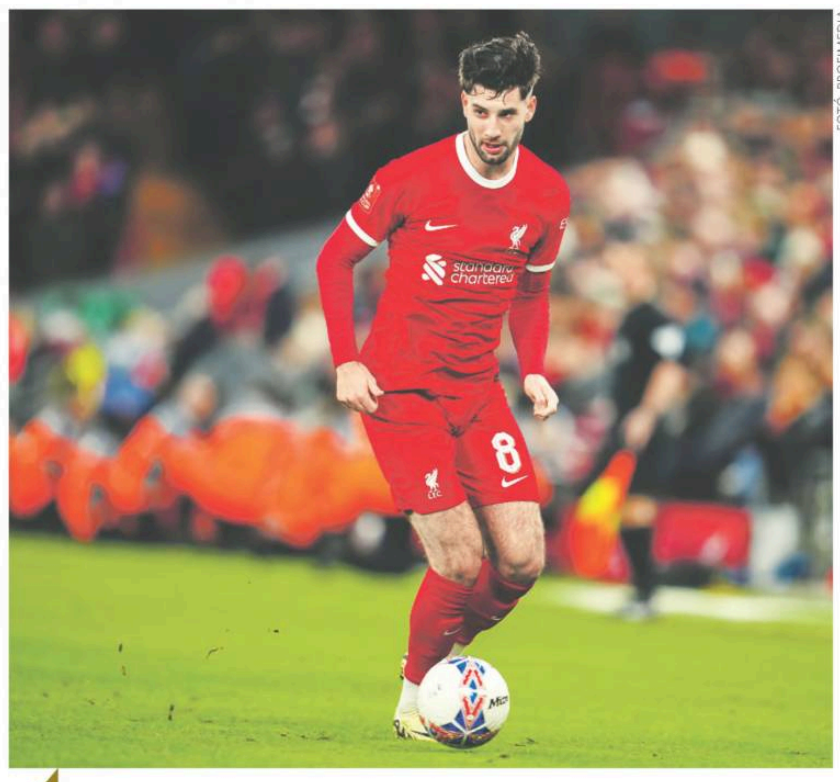

FOTÓ: PROFIMEDIA

Az 53. percben csereként behozott Szoboszlai Dominik is ízelítőt kapott a világ legrégebbi, 1871 óta tartó futballversengéséből

Klopp bejelentése csak Bill Shankly 1974-es és Kenny Dalglish 1991-es lemondásához mérhető. Utóbbit az 1989-es hillsboroughi katasztrófa és az összes liverpooli áldozat temetésén való részvétel készítette ki. Az angol futballban leginkább Sir Alex Fergusonéhoz lehet hasonlítani, igaz, a skót veterán többször is meggondolta magát, ám évről évre egyre több terhet vettek le a válláról. Klopp azonban a csapat körüli szakmai teendőkön kívül rengeteg empátiával kezelte a játékosok nevelését, és a liverpooli életérzést is átvette: feleségével, Ullával együtt a város, a közösség oszlopos tagjává vált, egyaránt járva kulturális eseményekre és kocsmákba. A legmegindítóbb reakció legnagyobb riválisától, Pep Guardiolától érkezett. Az ő találó méltatása szerint a Man City edzőjeként mostantól „jobban fog tudni aludni".

Az Anfield Roadon töltött kilenc év után távozik Jürgen Klopp

FOTÓ: AFP/PAUL ELLIS

Klopp utódját aprólékos adatelemzéssel és kutatással keresi majd meg Mike Gordon, az FSG elnöke. Ugyanígy találták meg annak idején Kloppot, kiszámítva, hogy előző 14 szezonjában kettő kivételével a rendelkezésre álló forrásokat felülmúlva teljesített. A legnagyobb esélyeseknek most a Bundesligát vezető Bayer Leverkusen mesteredzője, a Poolban játékosként brillírozott spanyol Xabi Alonso és a Brighton & Hove-nál bizonyított olasz Roberto De Zerbi számítanak.

A Klopp miatti döbbenet mellett szinte eltörpült a FA-kupa negyedik fordulójában a Norwich elleni Liverpool-meccs: amelynek külön ízt adott, hogy az ellenfél edzője Klopp mainzi játékostársa, legjobb barátja és esküvői tanúja, David Wagner volt. A fergeteges ünnepléssel, tapsviharral kezdődött mérkőzésen minden a terveknek megfelelően alakult, és az 53. percben csereként behozott Szoboszlai Dominik is ízelítőt kapott a világ legrégebbi, 1871 óta tartó futballversengéséből: az 5-2-es liverpooli győzelem pedig egy lépést jelentett az újabb trófeaszerzés felé.

Párizs a tét a kéziseknek

SELEJTEZÉS Az Európa-bajnokságon ötödik helyen végzett magyar férfi kézilabda-válogatott a norvég, a portugál és a tunéziai csapattal találkozik az olimpiai selejtezőtornán, jelentette az MTI. A március 14. és 17. között sorra kerülő viadalon az első kettőben kell végeznie a nemzeti csapatnak ahhoz, hogy 2012 után ismét ott lehessen az ötkarikás játékokon. A kvartett mérkőzéseinek lebonyolítására pályázott Magyarország (Tatabánya) és Norvégia is.

A négyes utolsó kiadó helye azzal dőlt el, hogy Egyiptom nyerte a szombaton zárult Afrika-bajnokságot, így a kontinenstorna harmadikja, Tunézia került a magyarokkal egy kvalifikációs csoportba.

A női válogatott április 11. és 14. között a debreceni Főnix Arénában a svéd, a kameruni és a japán együttes ellen harcolhatja ki az ötkarikás részvételt. Vagyis: akár mindkét válogatott ott lehet majd a párizsi olimpián. NÉPSZAVA

FOTÓ: AFP/DPA/TOM WELLER

Lékai Máté csapatkapitány és társulata kijuthat az olimpiára, a selejtezős csoport azonban kemény

Elveszti edzőjét a Barcelona

LEMONDÁS A spanyol labdarúgó-bajnokságban szereplő Barcelona hivatalos honlapján jelentette be, hogy Xavi az idény végén nem folytatja tovább a vezetőedzői munkát a katalánoknál, sőt elhagyja a klubot is. „A jelenlegi helyzeten változtatni kell, és ízig-vérig barcásként nem engedhetem ezt tovább. A klubnak dinamikus változásra van szüksége. A játékosok felszabadulhatnak, mert túlságosan feszülten játszanak. Jobb, ha távozom a nyáron." A bajnokságban ráadásul a Villarreal egy óriási meccsen Barcelonában verte 5-3-ra a Barcát. A katalán csapat leszakadt a tabella élén álló Real Madrid, Girona kettőstől (a Real idegenben verte 2-1-re a Las Palmast). A LA-liga állása: 1. Real Madrid 54 pont, 2. Girona 52, 3. Barcelona 44. NÉPSZAVA

HIRDETÉS

APRÓ

ÉLETJÁRADÉK

SZERETNÉ jobb anyagi körülmények között, biztonságban tölteni nyugdíjas éveit? Kiemelt anyagi biztonsághoz és magasabb életszínvonalhoz kínálunk ingatlan alapú életjáradék konstrukciókat. 06-70/395-9646, 06-20/281-9149.

SZOLGÁLTATÁS

ÁCS, tetőfedő, bádogos munkák, új tető készítése, régi, palatetők javítása. Beázás megszüntetése. Generál kivitelezés. 06-30/656-8107.

ÁCS, tetőfedő, bádogos mester! Kisebb-nagyobb tetőjavítás, beázások megszüntetése. Széldeszkázás, cserepeslemez fedés, korcolt lemez fedés, minden színben, méretben. Szakszerű, precíz munkavégzés garanciával! Telefon: 06-20/225-6401.

ÁCS, tetőfedő, bádogos. Ingyenes kiszállás! Tető felújítás, beázás megszüntetés, komplett új tető kivitelezése, teraszok, kocsibeállók kivitelezése, ereszcsatorna javítása és új kivitelezése. 06-70/788-7260.

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

AUTÓ és kisteherautó felvásárlás díjtalan kiszállással, akár műszaki vizsga nélkül is. Tamás, 06-20/442-9002.

RÉGISÉG

NEMZET Antikvitás vásárol készpénzért aranyakat, ezüstöket, festményeket, porcelánokat, órákat, bútorokat, hagyatékot, stb. Bp., Erzsébet körút 23., 06-30/120-0217, nemzetantik@gmail.com

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL: Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com, **EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN:** Tel.: 06-1/9999-528, hirdetes@nepszava.hu

LeBron James 110. tripla duplája

A Los Angeles Lakers hosszabbítás után idegenben győzte le 145–144-re a Golden State Warriorst az észak-amerikai profi kosárlabdaligában (NBA). A győztes kosarat szerző LeBron James a 110. tripla dupláját jegyezte – 36 pont, 20 lepattanó és 12 assziszt – és ezzel a Lakers harmadik olyan játékosa lett, aki átlépte ezt a határt. NÉPSZAVA.

Az arany csoportban folytatják

Vadnai Jonatán a kilencedik, testvére, Benjamin pedig a 36. helyen zárta a hat futamból álló kvalifikációs sorozatot a vitorlázó ILCA 7-es (korábbi Laser) hajóosztály világbajnokságán Adelaide-ben, így hétfőtől mindketten a legjobbakat felvonultató arany csoportban folytatják a versenyzést. MTI

Özbas Szofi GP-bronzérme

A nők 63 kilogrammos súlycsoportjában bronzérmet nyert Özbas Szofi a portugáliai Odivelasban zajló cselgáncs Grand Prix-viadalon, miután a bronzmérkőzésen két válldobással győzte le a vb-ezüstérmes, hazai közönség előtt szereplő Barbara Timót. Pupp Réka még pénteken ezüstérmet nyert a 52 kilogrammos súlycsoportban. MTI

Szédítő Szabalenka, sztár Sinner

TENISZ Egyesben belarusz és olasz diadal, férfipárosban egy 43 esztendős indiai örökifjú nyert 36 éves „tacskó” ausztrál partnerével a melbourne-i Australian Openen.

FOTÓ: AFP/PAUL CROCK

HEGYI IVÁN

Danyiil Medvegyevnek déjà vu érzése lehetett. Két éve Melbourneben, az ausztrál nyílt bajnokság férfiegyesének döntőjében 6:2, 7:6-ra vezetett a spanyol Rafael Nadal ellen, majd 6:4, 6:4, 7:5-re kikapott.

Most ugyanott a szetteket tekintve újra 2:0-ra állt (6:3, 6:3). S megint nem nyert, a huszonkét éves olasz Jannik Sinner 6:4, 6:4, 6:3-mal fordított.

Közben az első két játszmában technikai és taktikai fölényben lévő Medvegyev kezdett hasonlítani a nagypapájára, aki még látta legalábbis Sztálint.

Nem csoda, hiszen a finn Emil Ruusuvuorival (3:6, 6:7, 6:4, 7:6, 6:0), a lengyel Hubert Hurkacz-cal (7:6, 2:6, 6:3, 5:7, 6:4), valamint a német Alexander Zverevvel (5:7, 3:6, 7:6, 7:6, 6:3) szintén ötszettes maratonit vívott, és a portugál Nuno Borgessel sem jött le a pályáról egyhamar (3:6, 7:6, 7:6, 6:1).

Két esztendeje 5 óra 20 percet teniszezett a melbourne-i döntőben, ezúttal csak 3 óra 44 percet. Amikor Nadallal szemben alulmaradt, elgyötörten azt mondta: „Ma a bennem élő gyermek abbahagyta az álmodozást.”

Vasárnapig mégis álmodott tovább, de itáliai vetélytársa, aki a világranglista első öt helyezettje között jegyzett játékos ellen a legutóbbi 11 meccséből 10-et megnyert, jobban bírta erővel és összpontosítással. Olasz férfi teniszező 48 év elteltével nyert újra Grand Slam-versenyt: legutóbb Adriano Panatta győzött 1976-ban a Roland Garroson.

Azt nem lehet mondani, hogy Sinner nem engedett a 48-ból, mert a Davis-kupát 47 esztendős pauza után hódította el Itália, méghozzá az ő vezérletével tavaly. Ebben is követte Panattát, mintha 73 éves elődje XXI. századi kiadása lenne.

Igaz, az olaszul San Candidónak, németül Innichennek hívott dél-tiroli faluban felnőtt Sinner így emlékszik a gyerekkorára: „Otthon és az iskolában mindig németül beszéltem. Amikor Bordigherába költöztünk, eleinte nem értettem, mit mondtak nekem. Az emberek azt hitték, ír vagyok.”

Hamar megtanulták, ki az a gyerek. A juniorok között 2019 februárjától 16 meccses győzelmi sorozatot produkált, amelyet Alicantéban egy tizenöt éves spanyol, bizonyos Carlos Alcaraz szakított meg. A nagyok között a múlt évben Wimbledonban volt először előd-döntős – kikapott Novak Djokovictól, akit most Melbourne-ben legyőzött –, és első Grand Slam-döntőjét ezúttal vívta, mindjárt teljes sikerrel.

A belarusz Szabalenka olyan sebességgel üti első szerváit, mint a legjobb férfiak a második adogatásukat – rendre 180 km fölött –, és játék közben nemegyszer 140-nel küldi meg a tenyereseit, ez ellen nőknek nincs ellenszerük

FOTÓ: AFP/DAVID GRAY

Olasz férfi teniszező 48 év elteltével nyert újra Grand Slam-versenyt, Sinner kétszettes hátrányból fordított

A torinói Nuvola Lavazzában tegnap több százan ültek a nagy kivetítő előtt, mivel Sinner közismert rajongói, a répamezes Karotta Fiúk odahívták a drukkereket döntőt nézni. Nem volt viszont közös szurkolás a San Candidótól hat kilométernyire lévő Sestóban, abban a teniszklubban, ahol a kis Jannik először fogott ütőt a kezébe, mert egy ottani család a napokban szenvedett szörnyű közlekedési balesetet, a família minden tagja meghalt.

Az élet gyakran kegyetlen, de olykor simogat is. Az indiai Rohan Bopanna például 43 éves koráig várt arra, hogy férfi párost nyerjen valamelyik Grand Slam-tornán, és most elérkezett a nagy pillanat: az ausztrál Matthew Ebden oldalán 7:6, 7:5-ös győzelmet aratott az olasz Simone Bolelli és Andrea Vavassori ellen.

Hozzá képest a 2022-es wimbledoni férfipáros döntőben – honfitársával, Max Purcell-lel – epikus diadalt (7:6, 6:7, 4:6, 6:4, 7:6) arató Ebden csak tacskó a maga 36 esztendejével. Ő már 11 évvel ezelőtt vegyes páros bajnok volt Melbourne-ben a pozsonyi születésű, de akkor már ausztrál színekben versenyző Jarmila Gajdošová partnereként.

Az Ebdennel együtt egy híján 80 évet számláló Bopanna később érő típus: az ázsiai teniszező 2017-ben nyerte meg a vegyes párost a kanadai Gabriela Dabrowskival a Roland Garroson. Tavaly férfipárosban finalista volt Ebdennel Wimbledonban és a US Openen, valamint vegyes párosban honfitársával, Sania Mirzával szintén Amerikában.

De igazából most jött el az ő ideje, amikor 61-edszer (Ausztráliában 17-edszer) próbálkozott Grand Slam-torna férfipárosában. Hatvanszor hiába, de hiába rohan az idő, végre Rohan a győztes.

Arina Szabalenka már rutinosabb nyertes; nem, ami az évek, hanem ami a győzelmek számát illeti. A belarusz játékos tavaly minden Grand Slam-tornán legalább az elődöntőig jutott a női egyesben, és Ausztráliában nyert, az Egyesült Államokban döntőt vívott.

Ezúttal egy másodpercre sem ingott meg, leütötte a pályáról az először GS-finalista kínai Cseng Csinvent (6:3, 6:2). A Melbourne-ben még csak szettet sem vesztő Szabalenka olyan sebességgel üti első szerváit, mint a legjobb férfiak a második adogatásukat – rendre 180 km fölött –, és játék közben nemegyszer 140-nel küldi meg a tenyereseit.

Ez ellen nőknek nincs ellenszerük. Ha a pályán tartja a labdát, nem tud veszíteni.

S újabban a labdát nem, csak az ellenfeleket üti ki.

Újabb négy év a vezérkarban

VÁLASZTÁS Madaras Norbertet, a Magyar Vízilabda Szövetség (MVLSZ) elnökét újabb négy évre beválasztották a vizes sportokat tömörítő európai szervezet (LEN) elnökségébe.

Az Magyar Úszó Szövetség (MÚSZ) hírlevele szerint az athéni kongresszus további magyar sportdiplomáciai sikert is hozott, ugyanis az újonnan kialakított háromfős felügyelő bizottságban tevékenykedik majd a MÚSZ nemzetközi igazgatója, Szántó Dávid.

Madaras, aki hazai megválasztását követően, az előző ciklus utolsó évében került be a LEN Bureau-ba, most már egy teljes ciklusra kapta meg a küldöttek bizalmát, azaz további négy éven át lesz az elnökség tagja. „Megtiszteltetés és a magyar vizes sportok elismerése, hogy ismét a Bureau tagja lehetek – idézte őt a MÚSZ közleménye. – Számomra külön öröm, hogy immár öt vízilabdás kötődésű tagja van az elnökségnek – ami rekord –, akikkel sokat tehetünk a sportágért a következő években. Van mit, ez egyértelmű, informálisan már elkezdtük az egyeztetéseket arról, mit szeretnénk elérni a következő években” – fogalmazott a sportvezető.

A kétszeres olimpiai bajnok pólós hozzátette, meglátása szerint a sportág eladhatóságát, népszerűsítését, megfelelő promócióját nagy mértékben javítani kell, amihez elengedhetetlennek tartja a szövetségekkel és a vezető klubokkal való együttműködést. „A legutóbbi Európa-bajnokságon is kiderült, komoly potenciál van a vízilabdában, csak ezt még jobban, még hatékonyabban, még tudatosabban kell kiaknázni” – jelentette ki az MVLSZ első embere, aki nemzetközi tisztségében nem kizárólag a vízilabdával fog foglalkozni, ugyanis választott tagként a többi magyar szakág képviseletében is lesz szerepe.

A kétszeres olimpiai bajnok Madaras szerint a póló eladhatóságát, promócióját nagymértékben javítani kell

„Wladár Sándor elnök úrral vállvetve a továbbiakban is felelősséggel képviseljük a hazai érdekeket” – utalt az MÚSZ vezetőjére Madaras. Wladár a nemzetközi szövetség (World Aquatics) elnökségében betöltött tisztsége miatt automatikusan tagja a LEN Bureau-nak.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

„Elértünk mindent, amit szerettünk volna: Madaras elnök úr négy évre kapott komoly mandátumot, ez, továbbá Szántó Dávid felügyelőbizottsági megválasztása nagyon hangsúlyos üzenet arról, milyen óriási súlyt képvisel a magyar úszó- és vízilabdasport Európában és a világon” – értékelte a kongresszust az úszóként olimpiai bajnok Wladár Sándor. NÉPSZAVA

Megkezdődött a karnevál Velencében

Velencében megkezdődött a hagyományosan színpompás farsangi karnevál. Az idén február 13-ig tartó ünnep a város szülöttje, Marco Polo világutazó kereskedő, felfedező halála hétszázadik évfordulójáról emlékezik meg. Miután a farsang nyitónapja az idén a holokauszt emléknapjára esett, ezért az igazi ünneplés csak vasárnap kezdődött a vízi parádéval. NÉPSZAVA

Veszélyes drog terjed

Egyre inkább terjed Magyarországon a kratom nevű, opiátjellegű szer, amely már több országban is illegális. Az internetes forgalmazók általában por, őrölt levél, kapszula és kivonat formájában árulják, és fogyasztását teaként javasolják. A kratom veszélyes hatóanyag, erős függőséget okoz, és már több ember halálát okozta. ATV

Keresik az elkövetőt

Szombaton késő este Budapest VII. kerületében, a Thököly úton egy kisvendéglő előtt kialakult dulakodásban egy férfi az úttestre lökött egy másikat, akit egy autó elütött. Az elütött férfi a helyszínen életét vesztette. Az elkövető elmenekült, lapunk zárásakor a felkutatása folyamatban volt. POLICE

Applikáció a veszettség ellen

FOTÓ: NEWS.WSU.EDU

APP Kutyaarc-felismerő applikációt teszteltek Tanzánia területén a kutyák veszettség elleni oltása kapcsán. A veszettséget Európában elég jól kordában tartjuk a kutyák rendszeres védőoltásaival, valamint a vadon élő rókák csalétkes vakcinázásával, azonban a világ kevésbé gazdag régióiban sokkal rosszabb a helyzet. Évente mintegy 60 ezer ember hal bele a veszettségbe, és e fertőzéseket több mint 99 százalékban kutyaharapáshoz lehet kötni. Ahhoz, hogy a nyájimmunitás működjön, a kutyák legalább 40 százalékát be kell oltani egyszerre egy adott területen. A beoltott kutyákat azonban azonosítani is kell. Mivel a mikrochip drága, a nyakörveket pedig bárki el tudja távolítani, más megoldást kell találni a szegényebb régiókban. Az applikáció a már oltott kutyákat 80 százalékban volt képes azonosítani, az oltatlanokat pedig 98 százalékban. NÉPSZAVA

Ahhoz, hogy a nyájimmunitás működjön, a kutyák legalább 40 százalékát be kell oltani

Évente mintegy 60 ezer ember hal bele a veszettségbe, és e fertőzésbe.

ÖTÖS LOTTÓ

Nyerőszámok:	21, 37, 51, 64, 83
5 találat	nem volt
4 találat	1 675 330 forint
3 találat	24 090 forint
2 találat	3305 forint
Joker: 574795	

HATOS LOTTÓ

Nyerőszámok:	3, 7, 15, 22, 27, 36
6 találat	nem volt
5 találat	265 655 forint
4 találat	6290 forint
3 találat	2690 forint

KENÓ

Január 27., szombat

4 5 7 13
17 19 21 27
28 33 34 37
38 40 44 51
60 71 75 78

Január 28., vasárnap

5 11 16 17
18 38 44 49
51 52 53 54
55 58 63 69
74 77 78 80

SOK NAPSÜTÉS, CSAPADÉK NEM LESZ

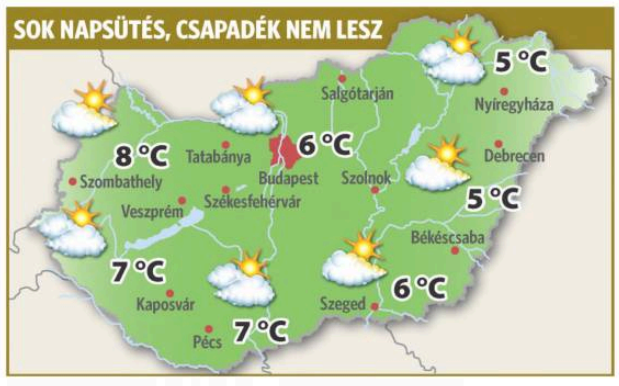

Boldog névnapot, Adél!

Az Adél német eredetű női név. Eredetileg az Adelkezdetű nevek (Adelgund, Adelheid) rövidülése, jelentése: nemes. Maga az Adél a francia Adèle-ből került át hozzánk.

Egyre több a beton, egyre kevesebb a növény

BEÉPÍTVE Magyarországon tulajdonképpen már nem található a társadalmi-gazdasági tevékenység hatásaitól mentes táj. Városainkban pedig sokkal több zöldfelületre lenne szükség.

NÉPSZAVA

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

A karbonlábnyomunk az egy főre vetített éves üvegházhatású gáz- (vagy csak szén-dioxid-, vagy szén-dioxid-ekvivalens-) kibocsátásokat mutatja, azonban ez csak egy a sok olyan mutatószám közül, amelyek alapján egy országnak és lakosságának az éghajlatváltozásra gyakorolt hatását értékelhetjük – írja a Másfélfokon megjelent elemzésében Vigh Péter projektmenedzser. Bár Magyarország és lakosainak kibocsátása más nyugati-európai, pláne katari, amerikai vagy ausztrál polgárokéhoz képest alacsony, de ahogy Dombi Mihály, a Budapesti Gazdasági Egyetem tudományos főmunkatársa korábban megjelent cikkében rámutatott, a kibocsátáscsökkentés hazánkban inkább csak csökkenés volt, nem csökkentés, azaz nem mi irányítottuk, hanem megtörtént velünk. „Visszatérő szólam a magyar klímapolitikában, hogy a kibocsátásaink jelentősen csökkentek, így jogtalanok a felénk támasztott uniós kibocsátáscsökkentési célok és ambiciónövelés. Az igazság ezzel szemben az, hogy kibocsátásaink nagyon kis mértékben csökkentek a tervszerű cselekvésnek köszönhetően, azokat szinte minden esetben fájdalmasan elszenvedte a magyar gazdaság és társadalom, legyen szó az államszocialista nehézipar összeomlásáról a rendszerváltáskor vagy a 2008-as pénzügyi válságról. A többi környezeti mutatóban pedig még rontottunk is, Magyarország anyaglábnyoma csaknem 20 százalékkal magasabb, mint közvetlenül a rendszerváltás után, 1992-ben. Az infrastruktúrán keresztül rossz rendszerek sokaságát betonozzuk be: egyre több és több ember ingázik, valamint rohamléptékben építünk ingatlanokat egy csökkenő lakosságszámú országban. A GDP és a tőkejövedelem növekedése ebben a rossz rendszerben csak tovább növeli a társadalmi egyenlőtlenségeket és a környezeti terhelést. Elképzelhetetlen az erőforrások felélésének és a klímaváltozásnak gátat szabni úgy, hogy közben a minket körülvevő épített környezet gyakorlatilag minden elemében az erőforrás-használat fokozása felé tol bennünket.”

Ha a zöld- és barnamezős beruházásokat vizsgáljuk, a 2010–2021 közötti időszakban öt vármegyében volt tapasztalható jelentős növekedés, ezek Jász-Nagykun-Szolnok (29 százalék), Győr-Moson-Sopron (26), Pest (17), Fejér (16) és Hajdú-Bihar (15). Mindeközben az önkormányzati tulajdonban álló zöldfelületek száma csökken. Az egy főre eső zöldterület a 2018. évi 28,2 négyzetméterhez képest a következő évben ugyan nőtt, de 2020-tól kismértékű csökkenés jellemző, és 2022-ben már nem érte el a 27,5 négyzetmétert. A hazai, jogszabállyal védett természeti területek (nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, természetvédelmi területek stb.) aránya lényegesen nem változott, mert a védetté nyilvánítások jelentős területnövekedéssel járó időszaka lezárult, ugyanakkor a belterületek, beépített területek növekedésének mértéke veszélyt jelent többek között a különféle ökoszisztémákra, élőhelyekre, a biológiai sokféleségre, továbbá a víz körforgását is zavaró mértékben befolyásolhatja.

A rossz infrastrukturális tervezés és a nyakra-főre való beépítés további kockázatokat rejt magában. Településeink növekvő kiterjedése, elterülése még több embert kényszerít ingázásra, amit sokan autóval oldanak meg. Ez tovább növeli a közlekedésből fakadó kibocsátásokat, a zaj- és légszennyezést, a dugókat és a zsúfoltságot, miközben tudjuk, hogy városaink akkor lesznek élhetőek, ha ki tudunk szállni végre az autóból, és egy nagyvárosban is 15 percen belül el tudunk érni minden fontos szolgáltatást.

A klímaváltozás miatti legnagyobb egészségügyi kockázatot hazánkban a hőhullámok jelentik, és ez konkrét emberéletekben, jelentősen megnövekvő halálozási rátákban mérhető. A beépítettség tovább fokozhatja a városi hőszigethatást, ami akár már a hőhullámos időszakok elején vagy anélkül is az egészségünkre veszélyes helyzeteket teremthet. A mesterséges felszínborítás, a vízzáró felületek kiterjesztése megnöveli a villámárvizek kockázatát is, különösen ha a nagycsapadékos időszakok száma is növekszik. Városainkban ezen a kék-zöld infrastruktúra tudna segíteni, ami azonban épp a beton „feltöréséről”, nem pedig a további betonozásról szól.

A beépítettség tovább fokozhatja a városi hőszigethatást, ami akár már a hőhullámos időszakok elején vagy anélkül is az egészségünkre veszélyes helyzeteket teremthet

Kék-zöld

A kék-zöld infrastruktúra a természeti és a vízi területek összefüggő hálózatait jelenti, működő ökoszisztémákkal. A városi tájtervezés egyesíti a városi hidrológiai funkciókat (a kék infrastruktúrát) a növényzeti rendszerekkel (a zöld infrastruktúrával). A kék-zöld infrastruktúra számos előnnyel jár, az éghajlatváltozás mérséklésétől kezdve a hozzá való alkalmazkodáson, a jólléten át egészen a biodiverzitás növeléséig.

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952–2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), TÖRŐ ANDRÁS (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C. Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 7950 Ft, negyedévre 23 550 Ft, fél évre 46 200 Ft, egy évre 91 200 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 ISSN • Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER